

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ayla kutlu

KACIŞ

BİLGİ YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

BİLGİ YAYINLARI : 301
AYLA KUTLU : 5

Birinci Basım 1979

İkinci Basım
Nisan 1986

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf : 31 81 22 - 31 16 65
Yenişehir - Ankara

Babıâli Cad. 19/2
Telf : 5 22 52 01

Ücretsiz E-Kitap İndirimi : <https://rantey.org>

AYLA KUTLU

Kaçış

roman

BİLGİ YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://antey.org>

kapak : fahri karagözoğlu

aslımlar

Ücretsiz **ofset, tipo, matbaacılık** kitap asımları <http://www.kitapasmam.com.tr> org

Kirpiklerini kırpıstırdı. Dödüğünü kesik kesik öttürerek alanı dolaşan, sonra Pont-Neuf'e doğru uzaklaşıp giden polis arabasının arkasından baktı. Güneş tam karşıda, gözlerinin içinde. Saat beş. Mireille görünürde yok.

Gecikti. Belki de gelmez.

Gelmesi gerekiyor muydu? Ona gelmemesini söylememiş miydi?

Söylemiştim. Gelmesi için bir neden yok. Hiçbir zaman da olmadı. Gideceğim, bir daha da dönmeyeceğim. Başından beri bunun bir gün böyle olacağını biliyorduk. Bu ayrılığa duygusal bir görünüm vermek saçmalık.

Söylemişti Mireille'e, dilerse, kendisiyle birlikte Türkiye'ye gelebileceğini. Oysa, beklemediği kadar gerçekçi ve soğukkanlıydı Mireille.

«Böyle bir şey düşünmediğimi bilirsin sevgili. Ben Paris'ten uzakta yaşayamam. Aslında sizin orada durum arkadaşının anlattığı gibiyse, bugünlerde senin de gitmen akıllı bir davranış olmaz.»

Akıllı bir davranış değil, biliyorum. Ama şimdiye kadar hep aklımı kullanmaya çalıştım da ne oldu? Bu gidişten kaçamam. Yine de Mireille'den başka bir türlü tepki mi bekliyordum? Onun beni gerçekten sevdiğini gösterecek bir gözü yaşlılık?

Yok canım, daha neler...

Hemen bir sigara yaktı. Ayhan'ın, bir elini sigara dumanından sakınmak ister gibi şakağına götürerek başını hafifçe yana eğişi, gözlerini kısarak, mutlu galiba biraz da hüzünlü bakışı...

Ona her şeyin bittiğini söyleyemeyecek kadar yüreksizdim...

Kahvenin içi kalabalık. Üstün, her zamanki köşesinde, yalnızlığından biraz utanır gibi. Küçük mermer masanın üstünde bira bardağı, sigara tablası, «Le Monde»u ve üstü yazılmış, pullanmış, kabarık bir mektup zarfı.

«Senin aslında o kadın için gitmek istediğini biliyorum.»

Ama her şeyin bitmediğini, bitmeyeceğini anlayamayacak kadar da budalaydım.

Masanın üstünde Ayhan'a yazdığı mektup. Günlerden beri cebinde taşıyıp duruyor. Bu yüzden zarfın kenarları kırışmış. Az ötede bir posta kutusu var ve bu mektubu en geç bugün göndermesi gerek. Yine de yerinden kalkacak gücü bulamıyor.

Nerede kaldı?

Bu bir çelişki mi? Bir gün, «Sevgi, bütünlüğe eriştiği zaman güzel ve haklıdır», dediğini anımsıyor Ayhan'a.

Saçmalıyorum. Bu dönüş kendimi yadsıdığım anlamına gelmemeli hiçbir zaman. Onun da bunu anlaması gerek. Bu mektubu göndermemeliyim.

Le Monde'un başlığı:

«Suresnes Sokağında bir kahveye plastik bomba atıldı. İki ölü birçok yaralı.»

Aylardan beri bu mektubu yazıyorum sana. Paris'e geldiğimden beri. Belki buraya gelmeye karar verdiğimden, belki senden ayrılmayı düşünmeye başladığımdan beri. Aradan geçen bir yıldan bu yana, sana yazmayı düşündüğüm şeyler durmadan değişti.

Başlangıçta ne kadar kolay ve yalındı sana söyleyeceğim şeyler. Seni seviyordum. Senin mutlu olmanı istiyordum. Oysa yapmam gereken işler vardı ve seni ardımdan sürüklemem doğru olmazdı. Bunları seninle tartışmak istemedim. Çünkü beni haksız çıkaracağını biliyordum. Zaten bin güçlükle verdiğim kararın, se-

nin bir sözün, bir davranışınla altüst olacağını biliyordum. Bunun için kaçtım senden. Bir süre acı çeksen bile, bu kaçışından ötürü beni bağışlamayacağını, ne kadar yadsımak istesen de gerçekte özlemini çektiğin huzurlu bir yaşama kavuşabileceğini düşündüğüm için senden kaçtığımı yazacaktım. Bunu böylece yazmanın, aslında kendi kendimle çelişkiye düşmek olduğunu bilerek, senin yine bana yanıldığımı söylemeni, beni geriye çağırmanı bekleyerek.

Ama bunları yazamadım sana. Çelişkiye düşmüş olmaktan ya da küçük düşmekten korktuğum için değil. Günler geçtikçe, sana karşı duygularımın, bildiğimi sandığımdan değişik yapısını anlamaya başladım. Bu kaçış gerçekte kendimden kaçıştı. Sevgiden kaçıştı. Kendimi, inançlarımı yadsımdan korkmaktı. Sonra, senin Cahit'le evlenmeye karar verdiğini öğrendim. Cahit'in mektubunu aldığım zaman...

Bardağını başına kaldırıp bitiriyor ılıyan birasını.

Saat beşi çeyrek geçiyor ve ben yine de onun gelmesini bekliyorum. Tuhaf bir şey bu. Mireille'i hiçbir zaman tutkuyla sevmedim. Belki heyecanlı bir şeydi onunla birlikte olmak. Her davranışından şaşkınlığa düşmek. Oysa onunla yatmak bile fazla zevkli değildi. Bir kez bile onun birleşmemizden hoşlanıp hoşlanmadığını kestiremedim. Yatmamız arkadaş olmamızın kaçınılmaz bir koşulu gibiydi onun için.

Çok mu onuruna düşkün biriyim?

Gerçekte kaçışının bir büyük yanlış olduğunu kabullenmektense, kopuşun suçunu Ayhan'a yüklemeye çalıştığının farkında. Şimdi, Saint-Michel Alanının bir ucunda, Notre-Dame Kilisesine bakan kahvenin köşesinde Parisli sevgilisinin onu uğurlamaya gelmesini beklerken böyle düşünüyor Üstün. Kaçışı bir yanıltı, bu yanıltı düzeltmek de artık olanaksızdı. Ne bekleyebilirdi Ayhan'dan?

Şimdi sana yazışımı bir çeşit iki yüzlülük,

bir fırsatçılık olarak nitelendirebilir misin? Burada işim bitti, dönüyorum ve seni yeniden sarsmaya, bunalımlara sürüklemeye çalışıyorum... Böyle diyebilir misin? Oysa ben, belki gerçek bitirşi arıyorum. Senden gerçekten kopabilmem için bu mektubu sana göndermem gerekli. Senin küçümsemeni bekliyorum. Ancak böyle anlayabilirim seni büsbütün yitirdiğimi. Ama korkuyorum. Şaşılacak şey. Aradan geçen bir yıl seni bana sanki unutturmuş gibi. Sana «siz» mi dedim, yoksa size «sen» mi dedim, bunu bile düşünüyorum.

Bu bir yıl içinde hep seninle geçen üç yılı düşündüm. Coşkumun ve sersemliklerimin ağısını tada tada. Yoksa bunları sana anlatmak için çok mu geç kaldım? Çok mu geç kaldım sevdiğim? Sana böyle dedim. İşte bunu hiç unutmadım. Ve işte, eskiden senin bana dediğin gibi, sana uzanıyorum. Beni dinleyecek gücü bulabilecek misin? Yoksa?...

İşte bu «yoksa» kolumu kanadımı kırıyor. Geçen bir yıl içinde çok şey değişmiş olabilir. Ama, gerçekte değişeni bilmek, kabul etmek istemiyorum. Böyle bir gerçeğe, bir olasılığa inanmak gelmiyor içimden.

Ya Mireille? Onu nasıl açıklayacak?

Bir olayı, tarafsız bir gözle anlatmak, sonra hiçbir şey olmamış gibi, dönüp, «Bu ilişkinin benim için hiçbir önemi yoktu» deyip geçmek, o kadar kolay mı? Birtakım gerçekleri kavrayabilmesi için Mireille gerekliydi. Onun bu son buluşmaya gelmesini isterken, yalnız bu mu düşündüğü?

Bitişik masada iki kızla bir oğlan aralarında tartışıyorlar. Tanıyor onları. Sorbonne'daki forumlarda hep görüyordu. İki kız da komünist. Kara kıvrıcık saçlısı Chantalle. Martinikli bir melez. De Gaulle'ün Franco'dan farksız olduğunu söylüyor. Sorunun Cezayir sorunu olmaktan çok, Fransa'nın De Gaulle faşizmine boyun eğip eğmemesi sorunu olduğunu savunuyor. Öteki-

nin ne dediğini anlamıyorum. Güneyli olabilir. Sözcükleri ağzında yutarak konuşuyor. Oğlanı pek tanımıyorum. Öfkeyle De Gaulle'ü öldürmekten başka çıkar yol olmadığını ileri sürüyor. Öbür kız —Camille miydi adı?— sanırım Ceza-yirlilerin yanında savaşmayı öneriyor. Bu kez sözcüklerini anlayabiliyorum.

Mireille gelmeyecek. Belki de Michel'le buluşmuştur.

Bakıyorum, bir sürü şey yazmışım, ama adını bile söylememişim. Sislerin ardına gizlenmiş gibisin ve ben bir türlü seni göremiyorum. Adın Ayhan'dı değil mi? Saçların yumuşaktı değil mi? Hep öyle güzel bir kokun vardı. Gözlerin, o hafif kısık, miyop gözleriyle bana baktığın zaman içim nasıl titrerdi...

Şimdi burada bir bomba patlayabilir ve ben ölebilirim. Korkmadığımı söyleyemem. Bütün köşe başlarında polis arabaları.

Mireille, Polis Müdürlüğünün önünde, Orfevres Rıhtımının geniş taşlı kaldırımını üstünde, yalnız, ürkek ve şaşkın bekliyordu. Onun Polis Müdürlüğünden yeni çıkmış olduğunu anlamıştım. İki günden beri polis birçok üniversiteliyi tutuklamıştı. Sorgularından sonra birer ikişer salıveriliyorlardı. Gerçekte orada Roland'ı bekliyordum. Elden düşme, çok ucuza aldığım eski püskü, iki beygirlik bir Citroen'im vardı. Arabayı kaldırıma yanaştırarak durdum:

«Sizi bir yere bırakabilir miyim Matmazel?»

Ayhan'ın Cahit'le evlendiğini o gün mü öğrenmiştim?

Hayır. Çok daha sonra.

Şimdi de kendi kendimi mi kandırmaya çalışıyorum?

Gerçekte bu haberi bekliyordu. Sabırsızca bekliyordu. Haberi öğrendiği gece, Mireille'i «Lapin Agile»e götürdü. Ölesiye içti ve ağladı.

Hava olağanüstü durgun. Paris'te, ekim ayında eşine rastlanmayan bir sıcak. Alan kalabalık. Her gün bir köşebaşında, bir mağaza ya

da kahvede patlayan plastik bombalara aldırış etmeden, ellerinde fotoğraf makineleriyle dolaşan turistlere rastlanıyor henüz. Amerikalılar, İngilizler, İsveçliler. Birçok da zenci. Yanlarında güzel, sarışın kızlarla dolaşan zenci erler, çavuşlar. Burası Quartier - Latin. Üniversite semti. Saint Michel Alanı. Öğrenciler ve orospular dolaşıyor bulvarlarda.

«Encore un demi.»

Bir bira daha iç, sonra kalk git.

Kahvelerde, kendilerine iyi bir lokantada, güzel bir akşam yemeği ısmarlayacak, sonra da Bobino'ya ya da Elle et Lui'ye götürecek, yüzüne bakılır bir turist bekleyen kızlar. Bunlar amatör. Roland, «Paris dışarda anlatıldığı gibi değildir dostum,» demişti. «Burada, kaldırım yosmalarından başka yatacak kadın bulamazsın kolay kolay. Bu kızların hepsi açtır. Yemeğini yerler, gezip tozarlar, sonra seni ortada bırakıp sıvışırlar...»

O sıralarda henüz Mireille'le tanışmamışlardı.

Garson kız birasını getirip bıraktı:

«Bugün yalnızsınız. Yoksa küçük dostunuzla kavga mı ettiniz? Üzmeyin tatlı canınızı. Yarın yine dönüp gelir. Üzgün durmak Boğaziçi Prensine yakışmıyor.»

Geldiğinden beri, Rue des Ecoles'deki küçük bir otel pansiyonda kalıyordu Üstün. Hep bu kahveye geliyordu. Jeannine'nin masasına. Jeannine, Normandiyalı çok cana yakın, iyiyürekli bir kız. Üstün'ün Türk olduğunu öğrendiği zaman, ona «Prince de Bosphore» adını takmıştı. Sürekli müşterilerinin hepsine bir ad takar. Roland'ın adı da Dragon'du. Gerçekten de canavar gibi bir oğlandı Roland.

Bugün Mireille yok. Bir daha Mireille bu kahveye gelir mi? Kim bilir? Jeannine Mireille'den hoşlanmaz. Mireille de Jeannine'i sevmez. Bugünden sonra ben de gelmeyeceğim. Bunu Jeannine'e söylemeli mi? Söylese güler. «Ne za-

man döneceksiniz?» diye sorar. Ona, gideceğini ve bir daha hiç dönmeyeceğini söylese. İnanmaz. Akli kesmez. Paris'e bir daha dönmek diye bir şey olamaz çünkü. Bir daha hiç, diye bir şey olamaz.

Bir daha hiç seni düşünmemek. Unutmak. Bu olanaksız bir şeydi. Seni hiç düşünmemek diye bir şey olamayacağını o zaman da biliyordum. Seni sevmemek diye bir şey olamayacağını da. Belki de bunun için kaçıyordum senden. Çünkü biliyordum ki, daha sonra, seni sevmekten başka bir şey olmayacaktı. Bunu sen de biliyor muydun? Sen, bunu bilemeyeceğini Cahit'le evlenerek bana kanıtladığın zaman, gerçekte bildiğimi sandığım doğruyu benim de yeteri kadar bilmediğim çıktı ortaya. Seni hep sevmek, sonra bırakıp giderek seni ve kendimi duygu tuzağından kurtaracağımı sanmak ne budalalıktı.

Peki, şimdi, neden dönüyorum sana? Senin huzurlu ve düzenli yaşayışını altüst etmeye hakkım var mı?

Onun ağlamaşını isterdim. En çok, ağladığı zaman inanırdım beni sevdiğine. Hasta olmak isterdim, o üzülsün ve gece yurttan kaçıp yanıma gelsin diye.

Amerikalı zenci bir çavuşla, saçları pırıl pırıl altın sarısına boyalı bir kız, çivili geçidin orta yerinde, ışıkların arabalara yeşil yanmasına aldırmadan, birbirlerine sıkı sıkı sarılmış öpüşüyorlar. Adamın yayvan, morumsu kocaman dudakları lastik gibi esnek. Kızın bacakları yay gibi gerilmiş.

«Parisli kızların en güzel yerleri bacaklarıdır,» derdi Roland. Roland İngilizdi. Çok parası vardı ve komünistti. Üç ay önce babası öldü. Roland Londra'ya gitti. Babasının işinin başına geçti. On gün önce bir mektup almıştı Üstün: «Ben sınıf kavgasına inanırım dostum» diyordu Roland. «Sağken babam benim düşmanımdı. Ama şimdi kendi sınıfımın kavgasını yapmam

gerekiyor. Hiçbir kentsoylu sonuna kadar Marks'ı savunamaz. Sen de kandırma kendini boş yere. Ülkene dön. Ayhan'ı bul. Tövbe et ve mutlu ol.»

Oysa Mireille'nin bacakları hiç de güzel değildi.

«Çekinmeyin, ben yamyam değilim.»

«Evet ama benim gideceğim yer tam ters yönde.»

«Ne zararı var? Nasıl olsa işim yok. Götüreyim sizi. Gezmiş olurum.»

Citroen'in kapısı güç kapanıyordu.

Kızın yüzü solgun. Boyasız. Çocuksu. Güzel miydi o gün?

«Öğrenci misiniz?»

«Evet.»

«Sizi de mi tutuklamışlardı?»

«Niçin soruyorsunuz?»

«Ben de bir arkadaşımı bekliyordum. Sorgusu sürüyormuş daha. Tanıyor musunuz? Roland?»

Aptallıktı yaptığım. Yine de onunla konuşmak için bir şeyler bulmam gerekiyordu. Bir süre sustuk. Pont - Neuf'ten geçtim. Sağa döndüm. Seine'in sol kıyısı boyunca gitmeye başladık. Onun başı hep önüne eğikti. Yan gözle beni süzdüğünü biliyordum. Sonra bacak bacak üstüne atıyor. Bacakları güzel sayılmaz. Neden gördüğüm her kızı Ayhan'la karşılaştırmak çabasıındayım? Bu kızla daha o gün yatmayı düşünmüş müydüm? Başka türlü olamaz. Belki de Ayhan'dan kopmayı bu yolla hızlandıracığımı düşündüm...

Saat beş buçuk. Mireille trenin dokuzda kalkacağını biliyor.

Dün gece gelmemesini söylemiştim ona. O direnmişti. Gelmemesi için önemli bir neden olmalı. Yoksa, bana haber vermeden bir eyleme mi giriştiler?

«Sen davamız için artık yitirilmiş birisin,» demişti bu sabah Michel.

«Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin?»

«Mireille her şeyi anlattı. Senin Türkiye'ye niçin dönmek istediğini biliyorum. Kentsoylulara özgü budalaca duygululuklara kendini kaptıran bir insan devrimci olamaz artık.»

Doğru muydu? Şimdi her şeyi bir yana mı bırakıyordu? Bu yaşına kadar doğru bildiği, uğrunda savaştığı inançlarını yadsıyacak mıydı, Roland'ın yaptığı gibi?

Doğru değildi elbet. Bu yalnız kendisini değil, Ayhan'ı da, onun sevgisini de yadsımak demektir. Michel yanıyordu. Onun söyledikleri belki kaçışına neden aradığı zaman kendi kendine söylediği şeylerdi. Bu bir yılda ne çok şey değişti oysa. O zaman korktuğu sevginin, şimdi her uğraşın, her şeyin kaçınılmaz koşulu olduğunu biliyordu artık.

Bunu anlatabilecek miydi dostlarına? Ahmet'e, Nedim'e, ötekilere? Ona inanacaklar mıydı? Yoksa onlar da Michel gibi mi düşüneceklerdi? Korktuğunu mu sanacaklardı? Yorulduğunu mu yoksa? Daha da kötüsü onu satılmışlıkla mı suçlayacaklardı?

Gerçekte, Ahmet'ten de Nedim'den de pek korkusu yoktu. Onların ne düşüneceklerini, onu neyle suçlayacaklarını pek umursamıyordu. Tek düşündüğü, kendisini Ayhan'a anlatabilip anlatamayacağı.

Sana yazmalı mıydım? Tam döneceğim zaman? Buna hakkım var mı? Bu bir yıl içinde seni hiç aramadım. Belki Cahit'in son mektubunu almamış olsaydım, yine sana yazmayı düşünmezdim. O mektupta bir sahtelik vardı. Yüreğimi çarpıntıya uğratan, bana umut veren bir sahtelik. Seni, orada, Cahit'in sırtına yaslanmış, bana yazılan bir mektubu gönül rahatlığıyla okurken düşünemezdim. Cahit bunu özellikle belirttiğine göre beni aldatmaya çalışıyordu.

Sana niçin «sevgilim» değil de «sevdiğim» dediğimi sormamıştın bana. Bunun ne demek olduğunu hemen anlamıştın. Biliyorum. İlk kez birbirimizin olduğumuz zaman da bir şey sor-

mamıştın. Öylece bırakmıştın kendini. Ve bu, güzel bir şeydi. Bense önemsemez bir tavırla sanki yasal bir hakkı kullanmışım gibi, şöyle bir gönül almakla yetinmiştim. Özellikle bu davranışımın seni kıracağını düşünmüştüm. Kırılmanı istemiştim. Seni kendime bağlamaya hakkım yoktu. Evlilik, aklıma bile getirmek istemediğim, ilkel bir kurumdur. Seninle evlenmeyi düşünmezdim. Sana, başka türlü güvenilir bir yarın da sağlayamazdım.

Seni suçlamak çok daha kolaydı. Bunun sana karşı açık bir haksızlık olduğunu da biliyordum. Benden hiçbir şey istememiştin. Yine de seni sevdiğim için, senin istemediklerini sana benim vermem gerekirdi ve ben bunları veremezdim. Bunu düşünmek istemiyordum.

Bu iç çatışması belki hep böyle sürüp gidebilirdi. Ama bir sözün, hani benim Meşrutiyet'te o zamanlar Cahit'le oturduğum bodrum katındaki küçük eve ilk geldiğin gün, belki de kapıcının bakışından rahatsız olarak, «Kendimi daha önce buraya getirdiğin kolay kadınlardan farksız buluyorum» deyişin, zamanla beynimin içinde bir çan sesi gibi uğuldaya uğuldaya genişledi, yayıldı ve bambaşka anlamlar kazanmaya başladı. Hiç kuşkusuz, bunu söylemeye hakkın yoktu. O gün belki birdenbire beliren bir istek gibi, seni evime sürüklemeye beni iten duygu, gerçekte bir kaçıştan başka bir şey değildi. Bu yakınlığı bir varış noktasına ulaştırmalıydık. Kendimi, duygulanımlardan düşlenimlerden çekip çıkarabilecek miydim? Biriktirip biriktirip sonra bana toptan verdiği mektuplarındaki katıksız duygulanımların bana can acıtıcı yoğunlukta yaşattığı mutluluğun, bir anlamda beni duvarlarına hapsedecek sarhoşluğundan sıyrılacak mıydim? Yoksa gerçek boyutlarına erişmesini engelleyen seti yıkmakla sevgimizi ulaşılmaz yüceliklere mi eriştirecektik?

Günlerce düşündüğüm bir sorundu bu. Senin güçlülüğünü kıskanıyordum. Sevgin öyle bir

ağırlıkla çökmüştü ki üstüme, ya seninle bütünleşerek, ya da seni düzlüğe çıkararak bundan kurtulmalıyım.

O gün, son ana kadar, isteğime boyun eğmemeni yeğlediğimi söyleyebilirim. Bir «gelgit» gibi, sana yaklaşan, senden uzaklaşan duygularımın bunaltıcı sancısını senden gizlemeye çalışıyordum. Gerçekte nasıl davranacak olursan ol, sonunda başarı benim olacaktı. Kaçıp gitseydin tabulara bağlılığını koyacaktın ortaya. Alışılmış değerleri küçümseyen kişiliğini yitirecektin. Boyun eğersen, benim tutsağım olacaktın.

Bunların hiçbirisi olmadı. Belki o gün, birlikte oluşumuzun gerçek anlamını ölçecek durumda değildim. Ne kadar aldırıışsız görünse de birtakım koşullandırmaların etkisi altında, sorumluluklar ve tasalardan öyle kolayca kurtulamıyor insan. Daha sonra, korktuğum ve kurtulmak istediğim sevginin ağırlığı bir yük olmaktan çıktı ama, bu kez de olanca somutluğunla yüreğime yerleştin. Sevginin boyutları kendi öz varlığımın boyutlarıyla özdeşleşti.

İşte o zaman, bilinen ve alışılmış olanların dışında, gerçek sorumluluğum çıktı ortaya.

Bu sevgiyi nitelendirmek çok zordu. Sorumluluğumu da. Seni düşündüm, bu doğru. Bir gün, bu bağlılığın, beni kendime karşı küçük düşürecek bir zayıflığa dönüşeceği, seni yitirmek korkusunun beni yolumdan çevirebilecek yoğunluğa ulaşacağı düşüncesi belki senden kaçışımın gerçek nedenidir.

Tasalarımın tek yanlı olduğunu söylemek de yanlış olur. Gerçekte, sana karşı sevgimde ağır basan, başlangıçta bir duygusal yaklaşımdan çok, akılcı ve olumlu düşünce yapına, beslediğim saygıydı. Oysa görünüşte bir şey değişmese de, sevgimiz yavaş yavaş bir tutkuya dönüşmekteydi. Kendimize karşı korkumuzdan bir şey yitirmediyse bile, sevdiğimiz için gitgide artan kaygılarımız, savaşımımızda bizi dizginleyen bir etki yaratıyordu.

Bir gün, kararlaştırdığımız saatte bana geldiğinde, masanın üstünde gözlüğümü ve eldivenlerimi bulmuştun, oysa ben ortalıkta yoktum. Bana nasıl bir korkuya kapıldığını, banyoyu, dolapları, yatak altlarını nasıl bir telaşla aradığını anlatmıştın. Polisin eve baskın yapıp beni götürmüş olabileceği olasılığının seni ne kadar korkutmuş olduğunu bugün gibi hatırlıyorum. Buna benzer korkuları kaç kez ben de yaşadım.

Sonra «Su» geldi. Bizim çocuğumuz. Korkularıma, sana kötülük etmiş olmak seni acılara sürüklemek, belki de büsbütün yitirmek korkusu eklendi. Su'yu istedik ikimiz de. Bunu etimle, kanımla duydum. Ama onun gelişi, her şeyin sonu olurdu. Ona yasal yerini vermemezlik edemezdim. Bunu sen istemesen de başka türlü düşünmem olanaksızdı. Sonra onu, yaşamına başlamadan yok etmeyi birlikte kararlaştırdığımız günü hatırlıyorum. Sen güçlüydün. Yiğitçe karşılamıştın bu kararı. Bense, zayıflığımı, güçsüzlüğümü, bencilliğimi kanıtlamış oluyordum böylece.

Bütün bunlar kendimi sana karşı haklı çıkarmaya yeter mi? Bu mu bütün istediğim? Aynı durumlarla bugün karşılaşacak olsam, farklı mı olur davranışım? Kestiremiyorum. Yalnız bildiğim bir şey var. Senden uzakta geçirdiğim bu bir yıl, sevgimizi doğru değerlendirmekte bana yardımcı oldu. Sevgisiz hiçbir sorunun çözümlenemeyeceğini düşünüyorum şimdi. Ve sana uzanıyorum yeniden. Her şeyi yitirmiş olabilir miyiz? Buna inanmak istemiyorum...

Saint - Michel Çeşmesinin önünde ansızın bir kalabalık birikiyor. Düdük çalarak, cop sallayarak koşuyor polisler. Yüzlerinde eskrim oyuncularınıninkine benzeyen tel kafesli maskeler, kollarında çelik kalkanlar, Saint - Germain ve Saint - Michel Bulvarlarının iki yanında sıra sıra polis arabaları.

Ayhan'a Mireille'den söz edecek miydi? Es-

kiden olsa, alaycı bir dille anlatabilirdi. Ama şimdi? «Sen Cahit'le evlendin, ben de Mireille ile seviştim» mi diyecek? Yüz yüze geldiklerinde...

Bu kaçınılmaz bir şey. Cahit'le görüşmek zorundayım. Peki Ayhan'ı görünce ne yapacağım? Başkalarının yanında takınmaya çalıştığımız o ilgisiz tavrı takınabilecek miyim? O hep beceriksizce oynamaya çalıştığım oyunu yineleyebilecek miyim? Ya o ne yapacak? Gözlerini gözlerime diktiği zaman...

Birden avuçlarının içinin terlediğini fark ediyor. Ayhan'ı evine götürdüğü ilk günü anımsıyor:

«Sonra pişman olmak yok bak. Kendin istiyorsun bunu. Başım derde girsin istemem...»

Mireille'le ilk yatışından önce de ona sezdirmemeye çalışarak, öğrenci kimlik kartına bakmış yaşını öğrenmeye çalışmıştı. O ilk gün Mireille, Parisli olmadığını, çocukluğunun Bordeaux'da geçtiğini, bu yüzden biraz çekingen yetiştirilmiş olduğunu, daha önce birkaç kez, bir uçak kazasında ölen nişanlısıyla yattığını sonra hiçbir erkekle yatmadığını, özür dileyen bir tavırla anlatmıştı.

Peki ya ben? İçimdeki o korku neydi? Sanki bir küçük çocuğu kandırıyordum, eline şeker tutuşturarak. Bu korkumu Mireille anlayamazdı elbet. Ama Ayhan'ın için için benimle alay ettiğinden kuşkuluyum...

Bir küçük çocuk kandırır gibi...

Gerçekte Ayhan'la birlikte oluşlarında, belli belirsiz kapılıyordu bu duyguya. En yakın oldukları, yakınlıklarının doruğuna ulaştıkları anlar Ayhan'ın gözlerini ırl ırl açışını hep biraz yadırgamıştı.

Ne diyordu son mektubunda Cahit:

«Bugünlerde dönmesen iyi edersin. Burada durum karışık. Halk Partisinin bile kapatılacağından söz ediliyor. Sizin eski dernekte çalışanlardan bir kısmı tutuklanmış. Senin hakkında

da polisin soruşturma yaptığı söyleniyor. Durum aydınlanıncaya kadar beklesen iyi edersin. Şu anda Ayhan da başucumda, omzumdan eğilmiş yazdıklarımı okuyor. O da benim gibi düşünüyor. Onu da üzme istemezsin herhalde. Bursunu uzatırlar mı bilmiyorum. Oradan bir rapor sağlayabilirsen, bir şeyler yapılabilir sanıyorum. Ben, sizin Fakülte Yönetim Kurulundakilerle konuşurum...»

Gülümsüyor. Dalgınca...

Şu anda Ayhan da başucumda, omzumdan eğilmiş yazdıklarımı okuyor. Onu da üzme istemezsin herhalde...

Mutlu bir aile görüntüsü.

Bir sigara daha yakıyor. Ağzı acı.

Bu Ayhan olamaz. Cahit yalan söylüyor. Eğer Ayhan, yazdığı gibi, başucunda durup onun yazdıklarını okuyor olsaydı, Cahit'in böyle bir mektup göndermesine razı olmazdı. O hiçbir zaman kendini bu kadar küçük düşürmez.

Bunca duraksamadan sonra Ayhan'a yazmaya karar verşi de Cahit'in bu mektubu yüzünden, Cahit, yalan söylemek gereksinimini duyuyor. Benden gizlemek istediği bir şeyler var. O da benim gibi düşünüyor, diyor Cahit.

Ayhan, gerçekten benim için korkuyor olamaz mı? Eskiden olduğu gibi? Ama bakalım Cahit ona döneceğimden söz etti mi? Kim bilir, belki Ayhan da yorulmuştur. Bu mutlu aile görüntüsü gerçeği yansıtıyordur. O da alışmıştır, huzura. Rahatlık kadar kolay alışılan bir şey var mı?

Ama neden, sana yazmayı düşünür düşünmez, kendimi haklı çıkarmaya çalışıyorum? Dahası, bu haklılığı savunurken, üstü kapalı da olsa seni de suçlu çıkarma çabasımdayım? Ben yalıdım sevdiğim, sevgiden daha önemli bir şey olamaz demem yeterli değil mi? Yoksa ben de mi unuttum? Şu anda, bu mektubu yazmamam gerektiğini bana düşündüren nedir? Oysa bir gün, başımıza bir iş gelebileceğini, tutuklanabi-

leceğimi, aylarca, yıllarca tutuklu kalabileceğimi, bundan korkmadığımı, çünkü sevgimizin bu engelleri hiçe sayacak güçte olduğunu söylemiştim sana. Bunu söylerken, senin o günkü kaygılarını gidermek, seni avutmak istemiş olabilirim. Yine de buna inanıyordum. Böylesine lekesiz bir güvendi duyduğum. Ne oldu bize? Seni her zaman sevmiş olduğumu anlamamış olabilir misin? Benim için ne düşünmüş olursan ol, sana karşı ne kadar haksız davranmış olursam olayım, bu gerçeği unutmuş olamazsın. Senden kaçışımın, gerçekte sana koşuş olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Senden başka kimse, bu çelişkiyi anlayamaz.

Birası yine ısınmış. Bir bira daha ısmarlasa, biraz serinlese ve sonra kalksa. Kopsa buradan artık.

«Siz yabancısınız galiba?» demişti Mireille.

«Evet.»

«Akdenizli bir tipsiniz. Lübnanlı mısınız, yoksa İspanyol mu?»

«Hayır, Türküm.»

«Türk mü? Ne tuhaf... Şimdiye kadar hiç Türk görmemiştim.»

Türküm deyince hep öyle şaşıyorlar. Sıkılıyor Üstün. Çabuk çabuk kendini tanıtmaya çalışıyor:

«Ben Türkiye’de, Ankara’da Siyasal Bilgiler Fakültesinde, Toplumsal Ekonomi asistanıyım. Paris’e bir araştırma yapmak için geldim. Adım Üstün.»

«Öyle mi? Ne iyi. Ben de ekonomi öğrenimi yapıyorum. Sözde...»

Alaycı bir tavırla söylüyor bunu.

«Bana da Mireille deyin. Ne kadar oldu siz Paris’e geleli?»

«Üç aydan biraz fazla.»

«Bu Roland dediğiniz kim?»

«Bir İngiliz. Burada doktora öğrencisi.»

«Onu da mı tutukladılar.»

«Evet.»

«Siz de komünist misiniz?»

Omzunu silkiyor. Yanıtlamıyor bu soruyu. Çünkü kendi de bilmiyor sorunun yanıtını.

Mireille'nin oturduğu ev, Paris'in varlıklı ve soylu kişilerinin oturduğu bir küçük iç alanda. Geçen yüzyılın sonlarında yapılmış görkemli bir taş yapı.

«Beni buraya kadar getirdiğiniz için çok teşekkür ederim.»

«Yarın sizi görebilir miyim?»

«Elbette ama, bir içki içmez miydiniz? Bizimkiler tasadan ölmüşlerdir şimdi. Siz de gelerseniz onları biraz yatıştırabilirim.»

Polisler kalabalığı dağıtıyor. Havada elektrikli bir gerilim. Saat, altıya çeyrek var. Tam bir buçuk saattir bekliyor burada. Şimdi gideceği bir yer de yok. Otele dönüp bavulunu alacak ve gara gidecek. Trenin kalkmasına daha üç saat var. Nasıl vakit geçirmeli?

Bana ilk kez sevginin gücünden söz ettiğin zaman, sana için için güldüğümü anımsıyorum. Sevgi, bir aldatmacadan başka bir şey olamazdı. Aşk öyküleri, mutluluğun samanlıkta da elde edilebileceğine inananların düş gücünden doğmuş şeylerdi. Daha doğrusu, insanları bu yolla uyutup, uyuşturmak için kurnazca uydurulmuş tuzaklardı. Bu anlamdaki bir sevginin, bir tutkunun, toplumsal bilinçlenmeyi engelleyen etkili bir silah olduğundan bugün de kuşku yok. Bunun yanında şimdi biliyorum ki, senin söylediğin sevgi, çok daha değişik bir duygudur. Bütün çıkarlardan arınmış, bir insanın başka bir insana karşı besleyebileceği en yüce düzeydeki duygudur bu sevgi ve iki insan dışındaki diğer insanlara da yaklaşmak ancak böyle bir özdeşleşme noktasından kaynak alır.

Sigarasını içip bitiriyor.

Sen benim için her şeyden önemliydin.

Bunu hep biliyordu. Birtakım kavram karışmaları içine sürüklenmiş olsa da davranışları

nı akılcılığın buyruğuna bırakmış olsa da bir tür zayıflık saydığı bu duygulanımlardan kaçmak istese de, Ayhan'ı ne biçimde, ne düzeyde sevdiğini biliyordu. Geçen bir yıl boyunca hep bunun acısını çekmişti.

Encore un demi, s'il vous plait...

Mireille'nin annesi ile babası, kızlarını alıp getirdiği için ona nasıl teşekkür edeceklerini bilemiyorlar. Adam Atatürk'ten söz ediyor. İnönü'yü de biliyor. Üstün'ün bir üniversite öğretim üyesi oluşundan çok etkileniyor. Beş yıldızlı Napolyon konyacı sunuyorlar. Daha sonra, Mireille, aşağıya, kapıya kadar uğurlamaya geliyor onu. Ertesi gün saat beşte Lüksemburg Parkında buluşmak üzere sözleşiyorlar. Citroen uzun süre çalışmamakta direniyor. Mireille onun kızgın haline kahkahalarla gülüyor.

Bunları anımsıyorum ama bu koskoca yılın nasıl geçtiğini bilemiyorum şimdi.

Gerçekten de nasıl geçmişti bu bir yıl? Bir bakıma hiç yaşanmamış gibi, bir bakıma, bir yıl önce buraya gelen Üstün sanki o değil. Peki, ne değişti bende? Paris ne verdi bana? Tezimi yazdım. Hem de bu kez akıllıca davrandım. Bilimselliğe yaslandım. Yeniden çevrilmemesi için açık kapı bırakmamaya çalıştım. Gerçekte, yine kendi kendimi kandırdığımın farkındayım. Bugünkü ortamda, Fakültenin bu tezi içeriği ne olursa olsun bastırmayacağını, doçentliğimi onaylamayacaklarını biliyorum. Asıl önemli olan, ben burada ne öğrendim? Yeni ne öğrendim? Belki pek az şey. Yine de, hiç değilse, daha önce bilerek, bilmeyerek gözümde büyüttüğüm bazı şeyler şimdi eski önemlerini yitirdiler. Ne dersense densin, hepimizde bir Avrupa tutkusu var. Avrupa'da her şeyin başka türlü olduğu inancı var. Bir bakıma doğru. Doğru da gözümüzde büyüttüğümüz kadar değil. Bütün bunlar, buraya gelmekle yitirdiklerime değer miydi?

Sahi, ne yaptım ben bu bir yıl boyunca?

Fakültedeki çalışmalar, Mireille'le, Roland'la Michel'le buluşmalar. İlk kez katıldığı gerçek bir hücre toplantısı. Parti disiplini. Toplantılar, tartışmalar, konuşmalar, arayışlar... Türkiye'de göremeyeceğim birkaç film gördüm, birkaç oyun seyrettim. Kendimi ülkemde hiçbir zaman duyamayacağım biçimde özgür hissettim. Şansoniyelerde, komünistlerin «Hitler'den sonra en büyük faşist» dedikleri De Gaulle'e nasıl edepsizce sövüldüğünü işittim. Birkaç kez de çıplak kadınların dans ettiği müzikli oyunlara gittim. Döndüğümde bunları mı anlatacağım arkadaşlarıma, öğrencilerime? Bunlardan mı söz edeceğim Ayhan'a? Oysa Ayhan, Paris işi ortaya atıldığında ne kadar heyecanlanmıştı. Benden ayrı kalmaktan ne kadar korkuyorsa, buraya gelmekle çok önemli olanaklara kavuşacağımı düşünerek, o kadar mutlu oluyordu.

Sonra iznini almış, Ayhan'a haber bile vermeden kaçmıştı.

Şu anda bile, sana bu mektubu gönderip gönderemeyeceğimi bilemiyorum. Sen bana hemen her gün yazardın. Çok güzel mektuplar yazardın. Oysa, ben bir türlü beceremezdim duygularımı sana anlatmayı... Şimdi yine, sana asıl söylemek istediklerimi söyleyip söyleyemediğimi bilemiyorum. Ne istediğimi de bilmiyorum. Türkiye'ye döneceğim. Seni göreceğim. Bu mektupla sadece beni bağışlamamı mı diliyorum? Hayır. Bağışlamış bile olsan, bana yabancı gözlerle bakmana dayanamam. Yaşamından, Cahit'le olan yaşamından şikâyetçi olmasan bile, «Onu bırak, bana gel» diyebilir miyim? O kadar çok şey değişti ki. Sen Cahit'in karısı oldun. Bunun için seni ya da kendimi suçlamam neye yarar? Daha önce kendimi kapattığımı sandığım çıkmaz, bugünkü çıkmazların yanında hiçbir şey değilmiş.

Evet sevdiğim, sen bana bir yanıt bulabilecek misin? İşte o, bir zamanlar aklına, zekâsına, gücüne o kadar inandığın Üstün, şimdi senden yardım bekliyor.

Eskiden olduğu gibi, bütün özlemimle, seni düşünüyorum.

Saat altıyı geçiyor.

Ya beni de tutuklarsa?

Duraksadı birden. Şimdiye dek bu olasılığı niye hiç düşünmemişti? Oysa Cahit açık açık yazıyordu. Arkadaşlardan bir kısmı tutuklanmış. Gerçi derneği Üstün Paris'e gelmeden çok önce kapatmışlardı ama, polis eğer kendine kurban arıyorsa, bunun yararı olmazdı. Kendisi hakkında da soruşturma yapılmıymış. Daha önce de savcılığa çağırılmamışlar mıydı? O zaman karşısına çıktığı savcı anlayışlı bir adamdı. O günün koşulları da başkaydı. İster misin Türkiye'ye dönünce yakama yapışsınlar?

Cahit'e başka konularda güvenmeyebilir ama, onun bu konuda yalan söylemesi için bir neden yok. Bayağı yürekli davranmış. Mektubunu açacak olsalar, onu da Üstün'e yardım etmekle suçlayabilirler.

İçinde bir eziklik. Tutukevine götürülmek. Dayak yemek, işkenceye uğramak, aylarca, belki yıllarca tutuklu kalmak.

Türkiye'de olsun, Paris'te olsun, sevdiği kişilerin başına gelmişti bu. Buraya gelmeden önce, aylarca, fakültede, yolda, evinde, her an kendisini karakola çağırımlarını beklediği olmuştu. Özellikle Ayhan'la buluştukları zaman, en küçük kuşkulu bir sestten nasıl tedirginlik duyduklarını anımsıyor.

Tutuklanmak.

Bu olasılık her zaman vardı. Her düşündüğünde içine, baygınlığı andıran bir eziklik veren bu olasılık, kendisi için doğru bildiği, yaşamına değer kazandırdığını düşündüğü bir yolda yürürken kaçınılması olanaksız bir tehlikeydi. Bunu bile bile her şeyi göze alıyordu. Ama, kendisiyle birlikte Ayhan'ı da sürüklemekten korkuyordu. Kaçışının Ayhan'a söyleyemediği, yazamadığı en somut, en geçerli nedeni bu değil mi?

Meşrutiyet'teki bodrum katında birlikte oturdukları sırada bir gün Cahit anahtarını evde unutmuş, zil de bozuk olduğundan, kapıyı yumruklamak zorunda kalmıştı. Üstün'ün evde olduğunu biliyordu. Oysa o sırada Ayhan yataktaydı. Uyuyordu. Gelenin Cahit olduğunu bilemezdi. Üstün sırtına telaşla bir şey geçirerek çıkmıştı odadan. Gelenler polissey Ayhan'a giyinmesi için zaman kazandırmak amacıyla üzerlerine atılıp boğuşmaya hazırlamıştı kendini.

Ne işe yarardı bu? Polisler Ayhan'ı götürürlerdi kuşkusuz. Onun onurunu hiçbir biçimde koruyamazdım.

Ayhan da biliyordu bunu ve tedirginliklerinde haklıydı.

Aynı tedirginliği ben de duyuyordum. Peki neden onunla evlenmeyi düşünmedim? Evliliği bir kurum olarak değil, bir biçim sorunu olarak neden almadım?

Böyle bir çıkar yol olduğunu Ayhan'ın aklına getirmemiş olması düşünülemez. Sevgilerine, yakınlıklarına yasal bir kılıf geçirmek istemedikleri doğru. Yine de koşulların baskısı altında, bu biçimsel kılıfı kullanmalarında bir sakınca olmayabilirdi. Bir deftere imza atmak, onları tedirginliklerinden kurtaracak idiyse neden bunu ciddi olarak düşünüp tartışmamışlardı?

Bu onur kırıcı bir şey olurdu. Konuşmadık ama biliyorduk ki, salt böyle bir korku yüzünden evlenecek olsak, kendimize olan saygımızı yitirirdik. Karşılıklı saygıya dayanmayan bir yakınlık, sevgiyi de öldürür, bunun için göze almaya değmeyen bir birleşmeden öte bir anlam taşımazdı.

Şimdi ise, evlenivermişti Ayhan. Üstün'le düşünmediği bir yasal birleşmeye Cahit için katlanmıştı. Niçin? Nasıl? Hangi nedenlerle? Bu karara varırken hangi karmaşık duygulanımlar içindeydi? Ben gidince birden kendisini çok mu yalnız buldu? Cahit'in nasıl bir insan olduğunu hiç mi düşünmedi? Yoksa bir tür öç aldığını mı

sanıyordu benden? Bağlandığı, inandığı değerleri de elinden alıp gittiğimi mi düşündü? Kendine yeni bağlar, değerler oluşturduğunu mu sanıyordu Cahit'e bağlanırken?

Bunları Ayhan'la konuşması olanaksız.

Ya onu göremezsem? Ya beni tutuklarsa? Hemen? Ankara'ya döner dönmez. Onunla konuşma olanağı bulamadan?

Bu kez, sırtında bir ürperme.

«Sevgilim, seni burada bulabileceğimi hiç sanmıyordum.»

Mireille, Üstün'ün yerinden kalkmasına vakit bırakmadan, masanın üstünden uzanarak, dudaklarına bir öpücük konduruyor. Telaşlı bir görünüşü yok. Yandaki masadan bir iskemle çekerek yanı başına oturuyor. Elindeki kocaman paketi masanın üzerine bırakıyor.

«Çok geciktim değil mi?»

«Gelmeni istememiştim.»

«Sen çok tatlı çocuksun. Michel de istemedi ama, seni öylece bırakamazdım. Sonra arabanın devri için bir kâğıt daha imzalaman gerekiyor-
muş.»

Üstün'ün imzalaması gereken kâğıdı çantasından çıkarıp uzatıyor. Rahat ve kendinden güvenli bir tavırla. Üstün kâğıdı imzalıyor. Mireille Gauloise'ından bir soluk çekiyor. Oysa, tanışıklıklarında sigara içmiyordu. Üstün'den alıştı.

«Ne içersin?»

«Menta.»

Jeannine, Mireille'in sodalı nane likörünü soğuk bir tavırla getirip bırakıyor masanın üzerine. Mireille sağına soluna bakınıyor. Öte masadakilerle selamlaşıyor.

«Toplantınız mı vardı bugün?»

«Vardı ama, haberi duyunça dağıldık.»

«Ne haberi?»

«Duymadın mı, De Gaulle'ü öldürmek istemişler. Kıl payı kurtulmuş.»

«Sizinkiler mi?»

«Yok canım, Salan'cılar.»

Üç gün önce bu haberi duymuş olsa nasıl heyecanlanırdı. Şimdi hiçbir şey duymuyor. Demek şimdiden kopmuş buradan. Yine de soruyor:

«Ne zaman olmuş?»

«Bu sabah.»

Yollardaki polis yığınağını açıklıyor bu.

Bir süre susuyorlar. Mireille'nin her zaman ki konuşkanlığı yok üstünde. Üzüntülü mü? Değil. Durgun, o kadar. Mireille, Üstün'ün kendisini sevmiş olduğunu düşünmüş müdür? Mireille için sevginin öylesine somut bir anlamı var ki. Belki de bu yüzden, onun Ayhan'ı sevdiğini bilmesine karşın, uzaktaki kadınla Üstün arasındaki bağın anlamını hiçbir zaman çözemedi, çözmek de istemedi. Üstün'ün Paris'te bu bir yıl içinde kendisinden başka bir kızla ilgilenmeyişi ni de anlamadı. Oysa o Üstün'le arkadaş olduktan sonra, Roland'la da Michel'le de yatmıştı. Üstün bunu öğrendiği zaman bayağı sarsılmış olduğunu anımsıyor. Oysa, Mireille de Roland da Michel de bu tür bir ilişkiyi çok doğal karşılıyorlardı.

«Bak sana ne aldım!»

Marks, Engels ve Lenin'in yapıtlarından derlenmiş dört cilt. Kalın kâğıtlara basılmış, koyu lacivert ciltlerinin üstüne altın yaldızlarla yazarlarının adları yazılmış dört kitap.

«İyi ya, bu kitapların Türkiye'ye sokulması yasak.»

Bereket, ağzından Türkçe çıkan sözü anlamıyor Mireille. Belki de teşekkür ettiğini sanıyor. Kitapları yayımlayan Moskova Yayınevi üstelik.

«Benim için çok iyiydin,» diyor Mireille. «Seni kolay kolay unutmayacağım. Arkadaşlar ne derse desin, benim sana güvenim var. Oradan bana arada sırada yazarsan sevinirim. Ayhan'a da söyle, sakın beni kıskanmasın.»

Ayhan'a söyle de kıskanmasın.

Bakalım onu görebilecek miyim? Onunla konuşabilecek miyim?

Mireille'nin elini avcuna alıp okşuyor:

«Senin dostluğunu, iyiliğini unutmam olanaksız. Bunu bir gün Ayhan'a anlatmaya çalışacağım.»

Kalkıyorlar. Saat yedi. İki saat sonra Paris'ten ayrılacak. Yarın sabah Marsilya'da olacak. Vapur, yarın akşam kalkıyor. Kahveye gelmeden önce, Cahit'in fakülte adresine kısa bir mektup göndererek döneceğini bildirmişti. Bir şey beklediği yoktu Cahit'ten ama, Ayhan'la karşılaşmak istiyor, onunla konuşmayı düşünüyorsa, ilişkisini bir süre değişen bir şey yokmuş gibi yürütmesi gerekirdi. Beş gün sonra İstanbul'a varıyordu vapur. İstanbul'da birkaç gün kalacak. Anasını görecek. Sonra, Ankara. İstanbul'dan Cahit'e telefon etse mi? Evlerine? Telefona belki Ayhan çıkar?

«Önce, bir yerde bir şeyler yiyelim istersen. Otelden bavulumu alır giderim ben sonra.»

«Yemek için daha erken. Hem ben bu akşam evde olmalıyım. Bizimkiler haberi duyunca telaşlanmışlardır. Babamı bilmez misin? Ben arabayı otelin yanındaki sokağa park ettim. Seni gara götürürüm. Sen de trende yersin yemeğini.»

Citroen'i, Mireille'e bırakmıştı. Mireille araba kullanmaya bayılıyor ama babası ona araba almaya yanaşmıyordu. Üstün armağan etti de yince sesini çıkaramamıştı.

Hesabını sabahtan kestiği için, otelde çok beklemedi Üstün. Kitaplarını ve yer tutacak eşyasını daha önceden bir küçük sandığa koyarak mesajeri ile yollamıştı, Türkiye'ye. Anasına aldığı bir iki parça giyim eşyası ile Ayhan'ı düşünerek aldığı armağandan başka değerli bir şey yoktu bavulunda. İki kat giysi, çamaşırları, beş on paket Gauloise sigarası. O kadar.

Austerlitz garının önündeki alanda durdu Mireille. Sıcak bir öpüş. Daha trenin kalkmasına bir saat var.

«Bana yazacaksın değil mi?»

«Yazacağım»

«Paris'e yolun düşerse, beklediğimi unutma. Ayhan yanında olsa bile.»

Bu öyle olmayacak bir şey ki, Ayhan'la Paris'te...

Ama niye olmasın? Gerçekte o hep yanımda değil miydi? Yanımdaydı. Öyle derdi ben bir yolculuğa çıkarken.

Ben hep yanında olacağım. Köprülerin altından geçerken dikkat et. Seni sevdiğimi söylediyimi işiteceksin. Trenin tekerlek seslerini dinle, seni sevdiğimi yineleyecekler.

Öyleydi. Notre-Dame'da, Missa Solemnis'i dinlerken de o yanımdaydı. Deauville'de denizin çekilişini seyrederken, L'isles Adam'da ırmağın üstünde taş kaydırmaca oynadığı zaman da yanımdaydı. Dahası, Mireille'i kollarının arasına aldığı anda çok kez, onun soluğunu duyar gibi olmamış mıydı? «Ne oldu sana böyle birden,» diye sorardı Mireille. Beklenmeyen bu soğukluğu neye yormak gerektiğini bilemezdi..

«Hadi sevgilim, sana iyi yolculuklar.»

«Dur bir dakika. Senden bir isteğim var.»

«Nedir?»

Koynundan iyice buruşmuş kabarık zarfı çıkarıp uzattı Mireille'e:

«Bu mektubu postaya atar mısınız?»

Anlamadan bakıyor Mireille. Garın içinde postane var. Yine de alıyor zarfı. Adrese bir göz atıyor. O zaman anlıyor Üstün'ün ne demek istediğini. Bu mektupta önemli şeyler olmalı. Üstün'ün bütün yaşamını, geleceğini etkileyecek şeyler. Üstün, yazgısını Mireille'nin ellerine bırakıyor. Kararı onun vermesini istiyor. Bu isteği yerine getirmesi mi gerekli, yoksa yırtıp atmalı mı bu mektubu?

Citroen hızla uzaklaşıyor garın önünden.

Üstün, bavuluyla kitap paketini yüklenerek garın içine doğru yürüyor.

Ansızın çıkan sert bir rüzgâr ortalığı birbirine katıyor. Biraz sonra da sağanak halinde yağmur yağmaya başlıyor.

II

Bir kapı ya da bir pencere çarptı. Sanki yaşam bitmiş, sonra birden, yoğun, gürültülü bir biçimde yeniden başlamıştı. Ayhan, nicedir süren dalgınlığından silkinerek çıkmasını ve dış dünya ile ilişki kurmasını sağlayan bu sesin, sağa sola durmadan koşuşturan duygularının bilinmeyen bir engele çarpmasından mı, yoksa, gerçekten dışarlardan bir yerden mi geldiğini anlayamadı önce. Ama, durgunluk çözülmüş, içinde ya da dışında oluşan bir hareketle kanın sürekli, düzgün dolaşmasını andıran dış dünya algılamaları yeniden başlamıştı. Uzandığı yerden doğruldu. Sigarası elinden düşmüş. Düştüğü yerde kara, küçük bir delik oluşturmuş. Özenle aldı sigarayı, tablaya koydu. Çevreye yayılmış külleri sildi. Örtüdeki yanık izini elinden geldiğince saklamaya çalıştı. Oysa boşunaydı bu. Hangi biri saklanır bu yanıkların? Yalnız insanın duygularında açılan delikler saklanabiliyor. Yine de —örtüde de insanın kendisinde de görünür de olsalar, görünmez de— izlerini, yavaş yavaş eskidiklerini, parça parça yok olduklarını saklayamıyor, hiçbir şeyle onarılmıyor, ilk durumlarına gelmiyorlar.

Kalktı. Kendisini dalgınlıktan sıyıran sesin nereden geldiğini hâlâ çözebilmiş değil. Ses yinelendi: Mutfağın balkona açılan kapısından geliyordu. Doğru dürüst kapanmıyordu kapı. Dikkat edilmezse dili yuvasına girmiyor kilidin. O da dikkat etmiyor zaten. Bu kez özenle kapatıyor kapıyı. Dışarda, bozkırın kuru, sarı toprağı savruluyor. Ağaçların yapraklarının tümü sararmamış daha ama, bu rüzgârla yalnız onlar

değil, gövdeleri bile hastalıklı bir sarıya bulanmış. Derken, rüzgârın sesini bastıran bir gürültü duyuldu. Sokağın karşı kıyısındaki apartmanın ikinci kat camlarından biri, ağırlığıyla, bir dolu parça halinde sokağa savruldu. Evin içinde hiçbir hareket olmadı. Rüzgâr dönüyordu. Hızlı, yapışkan. Önüne kattığı tozlar, kâğıt parçaları, gazoz kapakları, yapraklar, bir küçük konserve kutusu, rüzgâra bağlanmış dönüyor, azıcık yükseliyor sonra yer değiştirerek daha ileri, daha ileri kayıyorlar...

Yarık Kaya rüzgârı gibi...

Eserken korkardık Yarık Kaya'dan. Esmediğinde özlerdik. Neden özlerdik? Çünkü güçlüydü. Çocukları havaya uçuracak kadar güçlüydü. Ayaklarımızın yerden kesildi kesilecek bir hafiflemesi vardı. Oğlanlar hemen gömleklerinin uçlarını pantolonlarından dışarıya çıkarırlardı. Kavruk bedenleri görünürdü. Göbekleri fırlaktı. Çoğu sıtma geçirmişti. Ne oldular? Sokakta görsem tanıyamayacağım koca adamlar olmuşlardır.

Kendine geldi. Nicedir camdan bakarak çocukluk arkadaşlarını düşünüyor...

Herkesin şöyle ya da böyle düzeni kuruldu. Bense hiçbir şey yapmıyorum ya da yapamıyorum. Tam duruldum dediğimde bir rüzgâr çıkıyor. Başkaları algılamalarını akıllı uslu bir yere yerleştiriyorlar. Düzenli evleri gibi, düzenli iç yapılarıyla. Oysa ben? Karmakarışığım. En üstteki bir mendili alırken alttaki çamaşırları bile dağıtıyorum. Öylece bırakıyorum üstelik...

Kapıyı açtı. Balkona çıktı. Saçları birden yüzüne çarptı. Rüzgârı ardına alıp, başını kaldırdı. Sokakta yalnız rüzgâr ve ıslığı var.

İtiyorum herkesi. Şu rüzgâr gibi... Yakınımdaki her şeyi çevirerek, kaydırarak, yerlerinden kopararak, en kötüsü de sonunda ne yapacağımı bilemeyerek... Cahit'i hırpalıyorum. Gözlerinin içine bakarak dinlemiyorum kendine sorun ettiği şeyleri. Sevişirken bile gözlerimi kapatıyo-

rum. Bu kapatmanın hoşnutluktan olmadığını biliyor. Kendisinden kaçtığımı anlıyor. Birden ayaklanıverecek, duygularımı açığa vuracak bir coşkudan korkuyorum. Kendimi kasıyorum. Oysa, gözlerimi yumsam, kendimi bıraksam... Hiç değilse Cahit için kolaylaşır bir şeyler. Ama yapamam. Bilinçli de değilim bu konuda. Şu rüzgâr kadar bile bilinçli değilim. Bir yerde durduğumda önüme kattığım her şey olduğu gibi kalacak. Yalnız ben silinmiş olacağım. Ne olduğum, nereye gittiğim belirsiz. Bunun için suçlayamam Üstün'ü. O da beni önüne katmış sürükleyen bilinçsiz bir esinti değil miydi? Ya da bizim dışımızdaki bir olguyla bir araya gelmiş, sonra aynı bilinçsiz savruluşla birimiz bir yerde, öbürümüz öte yanda kalmış değil miyiz? Kişileri çevremizde tutsak ettik. Nereden geldiğimizi, ne olduğumuzu bilmiyorduk oysa. Onlardaki eksiklik, bizim önümüze kapılmış olmalarından. Ya biz? Biz kimin, neyin önüne katılmıştık?

Üstün'ü anımsamaktan acı duydu. Somut bir acı. İçinde beslenen, yoğunlaşan bir ağlama duygusu. Yükselmiyor bu duygu şimdilik. Ama, taş gibi ağır, duruyor.

Geliyor... Gelecek... Gelmesini istemiyor görünmemdeki nedeni sormaya hakkı olduğuna inanarak gelecek. Korktuğu şeylerin üstüne atılmaya, onların gerçekte korkulmaz şeyler olduğunu kendine kanıtlamaya gelecek. O akıllı gözlerini yüzüme dikerek, benim bütün kaçışlarımı önleyerek yüreğimi kanatacak. Şaşılacak şey: Onu suçlamıyorum da zayıflığımı, tez yıkılışımı eleştirmesinden korkuyorum. Sevginin tohumunu saldı ve gitti. O tohumu yaşamasız bırakma gücünü hiç taşımadım. Ölümü özledim. Doğru. Ölümüne bile o tükenmeyen duygululuğum içinde gülünç şeyler ekliyorum. Ölüm sanki bir yer ve zaman aşamasıymış gibi. Bütün bağlarımdan, bütün ilişkilerimden kurtaran, sonra yeniden ve istediğim bir yaşam türü oluş-

turan bir olanak sanki ölüm. Üstün'süz, yeni tamamlamaları yaşamaya dayanamıyorum. Çevremdeki her şeyi Üstün'le yakınlığımıza engel görmekten kurtulamıyorum.

Bir sevginin hiçbir şeye denk tutulamayacak mutluluğu yaşandıysa, bedeli de ödenecek elbet. Üstün'ün duygularını öğrendiğim zaman, aynanın ışığı yansıtmasının, ışığı çoğaltması demek olduğu bilincine vardım. Bu, erinçti. Soluk almak gibi bir sevgiydi. Baharda yaprağın yeşermesi gibi. Yaşam özsuuydu. Yürümemezlik etmezdi.

Rüzgârın uğultusu başını ağrıtıyor. Sokak bomboş. Dünya bırakılmış gibi. Bulutlar usul usul aşağılara doğru kayıyor. Toplanıyor, kararıyorlar. Yağmur yağacak. Birden patlayacak bu gök. Esinti belki bir süre direnmeye çabalayacak. Hızının kesildiği anlaşılamayacak önce. Sonra yağmur, köz söndürür gibi inecek kuru toprağa. Hışırtısı çevreyi saracak.

Döndü, içeri girdi. Kapıyı bu kez de özenle kapadı. Bulaşıklar musluk taşının içinde, tezgâhın üstünde karmakarışık duruyor. Mutfak daha bir küçülüyor bu dağınıklıkla. Yıkamak zor bunları şimdi. Bardakları, tabakları yan yana, üst üste koymaya çalıştı. En kolay işleri bile düzene koymayı beceremiyor. Belli zamanlarda belli işleri yapma alışkanlığını edinemedi.

Bitiyor rüzgâr. Her şey sonuna geliyor. Üstün bile dönüyor. Bana geleceğini, bir yıl ne kadar uzun bile olsa, onu bekleyeceğimi sanıyordum. Oysa beklemedim. Bir yandan da bu bir yıl boyunca her gün, bu sevginin bedelini ödediğimi düşünmeden edemedim. Her şey anlamını yitirdi... Üstün yaşamıma en güzel şeyleri getirdi ama, habersizce gittiğinden beri verdiği her şeyi teker teker, işini bilen bir tefeci gibi tasarlayarak geri aldı, hakkı olup olmadığını düşünmeksizin yaşamıma eklediği her şeyi geri aldı. Su'yu bile alan, bir anlamda o değil mi?

Olanlardan sonra, boyun eğmeyi ve oturma-

yı öğrenmem gerekirdi. Hani o çok zeki Ayhan? Zeki olmanın sevgiyle bir ilişkisi yok. Bunu yıllar öncesinde de biliyordum. Öyleyse neyin nesi şimdi böyle örtülerin ardına saklanmak?

Yıkıyor bulaşıkları. Ne zaman su ısıtmış, ne zaman sabunlamaya koyulmuş, hatırlamıyor. Dışarda rüzgâr susmuş. Bulutlara neredeyse el değecek. Bir küçük hareket olsa indiriverecek gök. Boşanacak. Bugün, havayla duyguları arasındaki bağlantı korkutuyor Ayhan'ı. Ne, neyi etkiliyor? Hava mı kendisini, yoksa duyguları mı havayı? Gülmeye çalıştı.

İnsan, dünya'nın merkezi...

Göz pınarlarında oluşan bir damla önce görüş gücünü aşırı biçimde artırdı, sonra bir sis oluşturdu gözlerinin önünde. Burnu akıyor.

Akşam için bir şeyler hazırlamalıyım. Olur olmaz duygulanımlara kapılmak budalalık. Üstün yok artık. Üstün diye birî vardı. Üç yıl süreyle yaşamımda odak noktasıydı. Sonra, günü geldiğinde bu noktaya ustaca bir taş attı, dağıttı ve... gitti. Zaten taş atmada çok ustaydı. Denizin üstünde attığı taşın yedi kez sektğini görmedim mi? Ben birini yapamazdım. Bırakıp gittiğinde hemen dağılıvermem de bundandı belki. Un ufak oldum. Cahit'e tutunduğumu sandım, ama onun da boynuna asılıp, kendimle birlikte çekerek dibe kaydım. Hâlâ boğuluyorum.

Üstün güzel bir düştü. Sayısız içilen kadehlerden ve sigaralardan sonra yüzü daha belirginleşen, alnına dökülen saçlarını bir türlü düzene sokamayan, hatta aranan parmakları saçına erişmeyen, yaramaz bir çocuk gibi ayağına takılan taşları sonuna kadar kovalayan, ama sonra bir sarhoşluktan uyanır gibi ağızındaki ağı tadıyla beni yalnızlığa bağlayan... Sesini unuttuğum, adımlarının sesini hatırladığım... Boğazımda ilk yumruyu oluşturan. Arkadaşım, dostum, ilk erkeğim...

Burnunu cama dayadı yine. Yağmıyor yağmur. Her şey suskunluk içinde. Ne bir radyo

sesi var uzaklardan duyulan, ne de bir çocuğun sabırsız istekli çılgılığı. Hiçbir hareket olmayacak. Öyle, doğadan da insanlardan da uzak, yapayalnız şu evrende... Tükenmez bir yalnızlığa ve beklemeye bağlanarak... asılı kalır mı her şey?

Yaşamım, silinmeler içinde kısalıyor gibi. Yoğun duygulanımlardan sonra gelen ve sürüp giden boşluk, beni kendimden bile koparıyor. Üstün gittiğinden beri kendimi çok dinliyorum. İçimden çıkmaya çabaladıkça bir batağa saplanır gibi daha derinlerime kaçıyorum. Sanki Üstün'den önce bir yaşamım olmamış ve o giderken benim olan her şeyi beraberinde götürmüş gibi. Kendimi yeniden yaratıyormuş gibi inceden inceden dinliyorum; özenle, her yöne bakarak, her yerimi yoklayarak, kendimi dinlemeyi sürdürüyorum. İnsanlarla birlikte olmayı seven, bağıra bağıra şarkılar söyleyen Ayhan'ı şimdi yeniden diriltmeye çalışıyorum. Bir yıl oluyor, hiç şarkı söylemedim. Oysa sesimi hiç sevmezdi. Şarkıları bozuyordum. Bozuyordum, doğru. Bağırarak istiyordum. Yaşadığımı bağırarak duyabiliyordum; ezginin inceliğini belirleyerek değil. Onun gitmesinden beri sürekli olarak yanlışlıklar yapıyorum; yanlışlarımı onarmayı düşünüyorum, onarmaya başladığımda usanıyorum, olduğu gibi bırakıyorum. Üstelik izin de vermiyorum o benim yarım bıraktığım şeyleri başka birinin onarmasına. Cahit'i hep kendimden uzak tutuyorum. Sanki bir suç işlemiş de çekmesini uygun gördüğüm ceza onunla aynı çatı altında alabildiğine sorumsuz, alabildiğine iç karartan bir kadınla oturmasıymış gibi soluk aldırmiyorum ona. Çevremden ayrılmadığını, Üstün'ü hiçbir zaman eleştirmedeğini unutuyor gibiyim. O günlerde en çok gereksinme duyduğum, Üstün'ün bana karşı savunulması değil miydi? Onu suçlayanlara, onun bana değer olmadığını söyleyenlere dayanamıyordum. Oysa Cahit ondan hiç söz etmezdi. İstedğim zaman, istediğim kadar ve istediğim biçimde Üstün'den

söz edebileceğim tek kişiydi Cahit. Bırakılmış olmayı, sevgi yüzünden acı da çekilebileceğini kabullenemediğim günlerde, bunun doğal olduğuna beni inandırmaya içtenlikle çalışmıştı. Sonra birden farkına vardım: Acılarımdan söz ederken onun o yumuşak baş sallamaları beni anladığından değildi. Kendi duygularının bir başka ağızdan anlatımını onaylıyordu.

Cahit'in o, ince çerçeveli gözlüklerinin altından alabildiğine hüzünlü bakan gözlerinde tutkunun hâlâ sürdüğünü, bu tutkuyu açıklama yürekliliğini bile gösteremediğini fark ettim. Bu görünüm gizemliydi. İlğimi çekmemesi olanaksızdı. Eskisi gibi aldırmazlık edemezdim. Her şeyi yanlış değerlendiriyordum artık. Bir ağa düşüyormuş gibi düştüm. Düştüğümü biliyordum. Yine de bu ağ kurtarıcıydı. Boşluğa düşmekten iyi görünüyordu. Oysa daha az yıpranmış olsaydım, düşmezdim. Hâlâ düşünüyorum. Hâlâ... Hiçbir ağ tutmuyor beni.

Bunları söylememişti Cahit'e. Cahit, zaman zaman varolan, zaman zaman da silinen biri çünkü.

Oturma odasına gitti, bir sigara aldı, yine mutfığa döndü. Havagazı ocağının çakmağıyla yaktı sigarasını. Yağmurun o beklediği sesi kulaklarını doldurdu. Camlara vuruyor, çerçeveleri belirli, orta kısımları saydam lekeler oluşturuyor camda. Kollarını kavuşturdu, durdu. Sigaranın sıcaklığı göğsünün yanına, yüreğine doğru vuruyor.

«Erkek gibi içiyorsun. Zarif olamaz mısın?» diyor Cahit. Olamam, olmak istemiyorum. Cahit, onun arkadaşları, arkadaşlarının karıları, zarif ya da kaba bulsalar ne olacak? Zarif olmaya gelmedim ki dünyaya. Böyle olmaktan çok ötede, yapacak onca şey varken.

Süregiden bir yalnızlık içindeyim. İçine girip kapandığım kozada kurumasını da bilmiyorum, kelebek olup uçmasını da...

Bir şeyler olacak. Üstün, gelecek. Kararsız-

lıklardan, bu alışınadığım koşullardan çekip çıkaracak beni. Öyle fazla bir şey yapması da gerekmez. Bir varoluş anlaşması gibi bir anlaşmadır çünkü bizimki. Hiçbir öğretiyi, hiçbir uyarıyı gerektirmez. Belki de bir düştür bu, bilemiyorum. Üstün'ü hiç düşünmediğim günlerim oldu. Tam, «kurtuldum galiba»... derken, yenilenerek geldi oturdu yerine. Eskiye unutmak için yeni birisi en iyi ilaçtı hani? Ama, eski, hiç eski olmadı, yeni olabilecek her şeyi yıprattı, eskitti. Cahit'le, Üstün'ü en rahat konuşabileceğim kişi olduğu için evlendim. Oysa beni ondan en çok uzaklaştırmayı amaçlayan birini düşünseymişim seçmeliymişim Cahit'i. Başaramıyor. Başaramadığı için acılaşıyor. Ben de kapanıyorum içime. Debeleniyorum.

Üstün'ün ayrılmaya, bırakıp gitmeye varan kesin kararı ne zaman oluştu? Yüreğimin bir türlü sezemediği ayrılık kararı? İlk çizgiyi ne zaman çekmiştir? İstanbul'da? Özgür bıraktığını sanıyorken beni hapsedip gittiğini anlamamış olur mu? İpekböcekleri gibi doğanın ittiği yönden çıkamazdım ben. Kendime, bir kozanın içindekinden öte bir dünya oluşturmazdım. Öyle yaptım. Onun bıraktığı kozanın içinde ne dışarı çıkmayı deniyorum, ne kıvrılıp ölmeyi biliyorum. Hiçbir eyleme girişmeksizin, kuruyorum. Yirmi dört yaşındayım daha. Yirmi dört yaşında, bir duygusal ölümü sürdürüyorum.

Yağmur yağıyor dışarda. Gitgide hızlanıyor. Artık yalnız kapalı havalarda deliren bir rüzgâr ve onu kovalayan sürekli yağmurlar yağacakmış gibi geliyor Ayhan'a. Birden bu duyguyu daha önceden de duyduğunu anımsıyor.

Gece boyunca süren, ince bir ıslık gibi kulaklarından kopmayan rüzgâr olmasaydı, uyuyabilir miydi? Bir türlü tükenmeyen bir geceydi bu. Şimdi de yağmur yağıyor.

«Birkaç günlüğüne bir yere gideceğim. Dön-

düğümde de evden çıkacağım Nadire Hanım. Siz, şimdiden benim yerime birini bulmaya çalışın.»

Nadire Hanımın gözleri şaşkınlıkla açılıyor:

«Ne yolculuğu bu? Nerden çıktı şimdi kış ortasında? Nereye taşınacaksın peki?»

Omuzlarını silkiyor Ayhan. Nadire Hanıma bugün evleneceğini söylemek zorunda değil. Ay sonuna kadar pansiyon kirasını ödedi. On gün önce çıkıyor üstelik. Bunu düşünsün, başka şeyle de ilgilenmesin.

Çıkıyor salondan. Ama Nadire Hanım konuşmayı bu kadarla bırakmaz. Şaşırtıcı buluyordur onu. Hiçbir şeyini anlatmaz bu kız. Sanki karşısındaki insan değil. Okumuşsa okumuş. Okuduğu kendine. Şu evde şu kadar ay kaldı. Ne anasından babasından, ne de işinden, arkadaşlarından söz eder. Girdiği çıktığı saat belirsiz. Odasına kimse gelmedi. Şimdi de pat, çıkıyorum ben, diyor. Kafasından hasta bu...

Gerçekten de ardından seğirtiyor. Odasının kapısını vurmadan giriyor.

Ayhan'ın küçük valizi karyolasının üstünde. Kapalı. Dolabının açık kapısından giysileri görünüyor. Seyrelmişler. Duvardaki gömme kitaplığa yerleştirdiği kitaplar, süsler olduğu gibi duruyor. Okuma bilmiyor Nadire Hanım. Yine de bu odada, yapay ipeklerle, işlemelerle dolu evinde bulamadığı güzelliği buluyor olmalı. Ayhan, evde yokken onun odasına girdiğini, her şeyi karıştırdığını biliyor. Varsın karıştırsın. Oyalanıyor olmalı. Oyalansın. Kuşkusuz, bu karı koca yapayalnız evlerine bir kızı kiracı olarak almayı düşündüklerinde, adam karısına, «Bir genç insan yüzü görür, sesi duyarız hanım...» demiştir. Oysa, amma da genç sesi duyduk ha... Ne gençliğini gördük, ne sesini duyduk diye düşünüyordur Nadire Hanım.

Diğer günler neyse, çalışmaya gidiyorum. Kaç kez sabah kahvaltısına çağırdı. Kahvaltı yapmıyorum, dedim. İlgisi kızgınlık vericiydi.

Kapıyı bütün gücüyle açıyor, koca bedeni odamı bir anda dolduruyordu.

«Odama bundan böyle kapımı vurmada n girmeyin lütfen.»

«Bana bak kızım. Burası ev. Senin bildiğin pansiyonlardan değil. Ben de evimde istediğimi yaparım.»

«Kuşkusuz öyle Nadire Hanım. Yapın istediğinizi evinizde...»

Yüzü kıpkırmızı kesilmişti kadının. Öfkesi kanında köpüklenip kabarmıştı sanki. Bir şey söylemeden çıkıp gitmişti odadan.

Belki de o yüzden beni sevmeydi. Bir daha da odama girmediydi. Ben yokken her şeyimi karıştırıp durdu. Bu ona ne tür bir doyum verdi bilemem. Ama bu doyum oldu ki, alıştı bana. Davranışlarımı yadırgamaz oldu. Şimdi gitmem, evdeki bir soluğu azaltacak. Yeni birisi bulunur elbet. Yeni birisi ne huyda biri olur, diye düşünür. Alışmak kolay mı? Ayhan'ın onlara hiç rahatsızlık vermediğini de düşünür. Gözleri birden sevecenleşiyor:

«Niçin çıkıyorsun kızım? Kira fazla geliyorsa?...»

Nadire Hanımın yapabileceği son şey bu. Yalnızlıktan bunalıp, bir odalarını kiralamayı düşündüklerinde, kiranın kendisine kalacağını biliyordu. Bu ona, alacağı parayla oranlanmayacak bir gönül rahatlığı veriyordu belki.

Alışmış bana demek. Yüreğinde yer tutmuşum.

Ezilip büzülüyor Nadire Hanım:

«Bir derdin mi var kızım? Ben hiçbir şey yapamaz mıyım?»

Esmer, kat kat gerdanının ağzına yakın yeri —çenesi olmalı— titreşimlerle sarsılıyor.

Ayhan'ın içinde, sabahtan beri, güneşin görünmediği, karanlığın maviye dönüştüğü saatlerde başlayan bir ağlama isteği var. Kadını öyle, elleri iki yanında, çenesi ve sesi titriyor gö-

rünce, yüreği yeniden kabarıyor. Uzanıp kadının iki elini birden tutuyor :

«Yok Nadire Hanım. Bir derdim yok. İnan.» Sesi titriyor. «Haydi sen çık ki, artık ben de giyineyim.»

Ne oluyor bana? Aylardan beri ilk kez kendi bilincimi kullanarak vardığım bir kararı uyguluyorum. Evleniyorum. Evet. Evlenmek denince aklıma gelen kişi değil evlendiğim. Ama onun yaşamımdan çıkma isteğini önleyecek kadar güçlü olamadım. Hiçbir niteliğim onun gitmesine engel olmadı. Öyleyse şimdi aklımı kullandığımı, yapılabilecek en iyi şeyi yaptığımı düşünmeliyim. Üstün'ün beni daha çok ve uzun süre zayıflatmasına olanak vermemeliyim. Bugün de bunu yapıyorum. Yapacağım.

Gözlerindeki ıslaklık sürüp gidiyor. Birden Nadire Hanımı hatırlıyor. Gitti mi odadan? Hâ-yır, gitmemiş. Duruyor öyle. Soluk almaktan korkan bir görünümü var. Sonra, Ayhan'ın ıslak ıslak parlayan gözlerinin üstüne dikilmiş olduğunu görünce, sessizce dönüyor, usulca kapatıyor kapıyı.

İnce bir yağmur yağıyor. Aralık ayında doğa bu. Odası, arka bahçeye, kömürlüklerin bulunduğu bölüme bakıyor. Bahçede bir kayısı, bir de armut ağacı var. İki de küçük ağaç. Akasya olmalı. Yok, akasya değil, leylak olmalı. Ayhan, akasyayla leylağı birbirine karıştırıyor. Küçüklüğünden beri böyle bu. Çok küçükken.. Yalova'da... O zaman evleri resimlerle doluydu. Ayhan, ayın ısıttığı bir denizin kıyısındaki akasya ağacına bakmaya doyamazdı. Bir de Şarköy'ün —Şarköy'ü anımsamıyordu; herhalde doğmamıştı daha, babası o resmi yaptığında— fırtınalı bir deniz ardından görünümünü çok severdi. Dalgalardan, evler sezilir sezilmez bir solukluk içindeydiler. Babasından yanında kalan tek şey bu resim. Babası yeni evini de resimlerle doldurmuş mudur?

Üstün'le evlenseydim, gelinlik giymek ister-

dim. Elime bir akasya demeti almak isterdim. Beyazından da morundan da olsun çiçekleri. Üstün'le baharda evlenmek isterdim... Kafama bir kez için tüllü şapka geçirip siyah tayyörle hiç mi hiç evlenmem ben..

Yağmur artıyor. Zaman hızla geçiyor. Saat onda Cahit'le buluşacağım. Geç kalsam, evlenmekten caydığımı sanacak. Nasıl da korkar. Tanrım... Onu bırakacağımdan nasıl korkuyordur. Acaba bu korkuyu duymak insanı olacaklara alıştıran bir şey, bir tür kolaylık değil mi? Üstün'den yana korkmamıştım ben. Sonra o bırakıp gidince..

Gökyüzü, kurşun renginin bütün çeşitlerinde. Karaya kadar uzanan bir kurşun rengi. Yağmur neyi ıslatacak? Özendiği neyi ıslatabilir? Saçlarını bile yaptırmadı. Şimdi giyinecek ve her günkü gibi atkuyruğu bağlayacak saçlarını. Eteğini geçiriyor üstüne. Yukardan giydiği etek, kollarını indirip tutana kadar ayaklarının dibine yığılveriyor. Çok zayıfladı son aylarda. Giyinmesini hızla bitiriyor. Saçlarını özenerek tarıyor. Dudaklarına hafif bir pembelik veriyor. Hepsi bu kadar.

Cahit gelip Ayhan'ı evden almak için direndi. Bu evde, Üstün'ün de Cahit'in de görmedikleri bu odada, kendine özel son odasında, anılarının kopmasız yalnızlığından çıkıp, onların üstüne kapıyı kapamaya kararlı Ayhan. Cahit eve gelirse kuşkusuz odasını görmek isteyecek. Odasına girince, istemese de gözleri Üstün'den bir koku bulmaya çalışacak. Böylece de Ayhan'ın o yalnız birlikteliğine yabancı bir duygulanım eklenecek. Cahit, önce her koşulu kabullenen, sonra da kendine verilmeyen şeyler için vızıldanan çocuklara benziyor.

Doğru mu yapıyorum?

Üstün'ün gidişinden bu kadar kısa bir süre sonra, sanki onun benim için bir anlamı olmadığını başkalarına kanıtlamak zorunluğundaymışım gibi, hemen evlenmeye kalkışıyorum?

Nedir beni bunca tez davranmaya iten? Ona olan olağanüstü bağlılığımı anlayamadı. Kendisini sıradan bir ev erkeği yapacağımdan korktu. Oysa onun niteliklerinin buna elvermediğini anlamıştım. Böyle bir şeyi istemediğimi de belirtmiştim. Bana inanmadı. Ya da sevmiyordu beni. Doğrusu bu. Yeteri kadar sevmiyordu. Gözüne, koşullarına engel göründüğüm anda arkasını döndü ve gitti. Bir daha bakmadan. Bakmayı bile düşünmeden.

Hava çok sıcak. Dış Ticaret Enstitüsünde, büyük bir masanın başında oturuyor Ayhan. Kimse yok çevrede. Gözleri, önündeki kitabı okumakla, uyuklamak arasında gidip geliyor. Okuma masalarının boşluğu uykusunu daha çok getiriyor. Tezini hazırlıyor. Hazırlamıyor da önceden kaynak olarak belirlediği kitapların, dergilerin sayfalarını tembel tembel karıştırıyor. Şimdi, sınav, seminer, şu, bu, hiçbir bağı, zorunluğu olmasa, gidip, perdeleri sıkı sıkı kapalı, içeriye sıcağın ve gürültünün girmediği bir yarı karanlık odada güzel bir uyku çekse. Hiçbir şey düşünmeden serin çarşafların içine girse, gözünü yumduğunu fark etmeden derin bir uykuya dalacak...

«Ne yapıyorsun burada sen?»

Ses, Ayhan'ın uykusunu dağıtmış değil. O yüzden iyi algılayamıyor. Yavaşça başını kaldırıyor, yüreği ağzına geliyor: Üstün. Gülüyor o zaman:

«Sana seminerimi hazırlıyorum dersem sakın inanma. Galiba uyuyorum.»

«Seni arıyordum. Önce bizde aradım. Sonra da buraya geldim. Girip çıkmadığım oda kalmadı. Daha rahat uyuyabileceğin bir yere götüreyim mi seni? Sana hiç kanaryamdan söz etmiş miydim? Fıstık'tan? Seni tanıştırayım, ister misin?»

Yine gülüyor Ayhan. Gülüşü, tembelliğini sürdürüyor.

«Senin evdeki kapatman değil mi bu Fıstık? Gürültücü şey?»

Üstün de gülüyor:

«Kapatmam! Öyle ya... Tanışacak mısın?»

Elini uzatıyor, Ayhan'ın bileğini tutuyor:

«Gel!»

Bir emir değil bu. Bir istek de değil. Bir çağrı da. Ne olduğunu çözümleyemiyor. Yalnız, bir atılım olduğunu, duygularının bir potaya atılmış gibi, karışmış gibi ve sonra kendilerine verilen parçanın, önceden kendilerinin olan parçadan ayrı olduğunu anlamışlar gibi bir duyguya kapılıyorlar. Ayhan, konuşamıyor. Masanın üzerine dağıttığı dergileri, kitapları toplamaya çalışıyor. Bakışları Üstün'e değişiyor ikide bir. Sanki az önce, o bulanık, anlamını çözemediği bakışlarla kendisine bakan, sözcüklerden çok daha etkili biçimde gelmesini isteyen o değil. O bakışlarda bir tür, o olağan akışı durduran, sonra tersine çeviren bir güç vardı. Ayhan'ın bilincine yönelmişti. Doğrudan bilincine.. Ve bunu yaptı, o akımı kurdu. Üstün'le olan yakınlıkları her zaman şaşırtıyor Ayhan'ı. Sanki onunla kuşaklar ve kuşaklar öncesinde oluşan ve yine kuşaklarla birbirlerine aktarılan gizemli tohumcuklarla oluşmuş bir bareberlikleri var. Şimdiyse, olabileceği en uzak noktada Üstün, kendisinden. Gerçekte, gelmesini isterken dileğinin olumsuz karışanmasını mı bekliyordu? Öyle olmasa, şimdi bu uzaklığı neye yorumlanabilir? İstemiyorsa neden söylemiyor? Bir özür bulsam... Bir özür? Kafası duruyor. Aklına bir şey gelmiyor. Onu kırmaktan da korkuyor. Bu arada her şeyi toparlayıp yerlerine yerleştirmiş olduğunu, kitapları ve çantası kolunun altında, ayakta beklediğini de fark etmiyor. Nice süre geçiyor, ikisi de bilmiyorlar. Üstün başını kaldırıyor: Ayhan yanı başında, ayakta, sessiz bekliyor:

«Özür dilerim. Bekledin mi çok? Dalmışım...»

Niçin daldığını söylemiyor Üstün. Bakışları uzak. Bu uzaklıktan içi üşüyor Ayhan'ın. Kaçmaya, ağlayarak kaçmaya hazır. Yine de ağzını açamıyor, adım atamıyor.

«Gel, kitaplarını benim odaya bırakalım. Evime bir okullu kızı götürmek istemem. Yoksa onu baştan çıkarmış olurum.»

Donuyor Ayhan. Bu açıksözlülük değil. Düpedüz hafife alıyor, hor görüyor beni.

O sırada, beklemediği bir vuruş daha yapıyor Üstün:

«Sonra pişman olmak yok ha! Başıma bir iş açılsın istemem!»

Ayhan'ın gözlerinde bir yanma var. Ağlayacağını sanıyor. Oysa öyle kuru ki gözleri.

Kurtulmam için dönmem ve iki adım yeterli. Sonra daha da uzaklaşacak gücü bulurum kendimde. Oysa yüzü bunca yakınımdayken... Gözleri yüzüme dikiliyken...

Üstün kolumu tutuyor. Avı olarak mı görüyor beni? Bırakmak niyetinde olmadığını mı anlatmak istiyor? Sıkıyor. Öyle sıkıyor ki, parmaklarını bastırdığı yerlerde mor izler kalmamış olamaz. İki fakültenin arasındaki yoldan geçiyorlar, hiç konuşmadan. Üstün'ün üçüncü kattaki odasına çıkarken Ayhan bir an için onun kendisini bırakmasını diliyor içinden. Bir an yalnız kalsa, düşünme yetisine kavuşacak ve kaçacak.. Asistanlar odasında da kimse yok. Kitapları, masanın gözlerinden birine rastgele atıyor Üstün.

Eve nasıl geldiklerini hatırlamıyor Ayhan: «Korkuyorum, ondan korkuyorum...» diyor içinden. Bu duygunun farkına varınca da gülüyor. Elinde olmadan. Üstün, dönüp hışımla bakıyor. Gülüşü dudaklarında donuyor Ayhan'ın. Az önceki korkudan oluşan gülüşü, yeterince korkuyu taşıymıyormuş meğer. Bu kez, tüm kasların-

da bir kasılma oluşuyor. Karnı ağrıyor, midesi bulanıyor. Kusacak. Bir kaçabilsem...

Apartmanın girişi oldukça karanlık. Otomat da bozuk. Üst kata çıkan merdivenlere yönelirken Üstün'ün eli önüne kesiyor.

«Aşağıya...»

Merdivenlerden inmeye koyuluyorlar. Üstün, boynunu tutuyor Ayhan'ın:

«Korkmuyorsun değil mi? Pişman değilsin?»

Korkuyorum... Çok korkuyorum. Geldiğime de ölesiye pişmanım...

Sesinin boğulduğunu biliyor. Başını sallıyor. Ne anlama gelirse gelsin. Korkmadığını sanırsa sansın. Üstün durup, yüzünü avuçlarının içine alıyor Ayhan'ın. Gözleri... sevecen, sıcak. Karanlıkta bile görünen bir ışık içinde. Az önceki korkusundan birden sıyrılıveriyor. Üstün, bildiği, sevdiği Üstün. Onu sevmek, taze cevizi koklamak gibi.

On beş dakikası kalmış. Ancak bir taksi bulup Ahmetlere gidecek kadar vakit var. Bu yağmurda o da biraz zor. Cahit'le Ahmet'te buluşacaklar. Odadan çıkarken görüntüsü dolabın aynasında çarpılıyor. Soluk yüzlü bir genç kız. Miyop gözleri, gerçekte bu görüntünün gözaltları çökük, heyecanlı, kararsız bir kadının görüntüsü olduğunu fark etmiyor.

Üstün, kapıyı açmak için eğiliyor. Karanlık. El yordamıyla kilidin yerini bulmaya çalışıyor. O sırada Ayhan, daha önce düşünmediği sözcüklerin ağzından döküldüğünü fark ediyor ve sözlerinin bilincine Üstün'le aynı anda varıyor:

«Şu anda kendimi, buraya herhalde getirdiğin o kolay kadınlardan farksız görüyorum.»

Üstün, açılan kapının önünde yana çekiliyor:

«Öyle demek...»

Cahit'in hayal kırıklığına uğradığı gözlerinden okunuyordu. Nihâhta kimse olmasın, demişti Ayhan. O da kabullenmişti. Ama, bütün bir uykusuz gece boyunca düşlediği, kendisiyle evleneceğine inanmadığı kız bu muydu? Üzerinde iki parçalı basit bir mavi giysi. Düz bir kumaş bile değil. Beyaz çatkılı. Saçları yağmurdan ıslanmış. Yüzü bembeyaz. Ayhan'ı bu kadar çirkin gördüğünü hatırlamıyor Cahit. Bu duygusunu saklamaya çalışmıyor. Ayhan'ın bu davranışıyla Cahit'in lacivert giysisi, yeni gömleği büsbütün anlamsızlaşıyor ve o utanıyor galiba bundan. İlk yoğun öfkesini, hiçe sayıldığının bilincini de o gün duyuyor. Tanıkları Ahmet ile Nedim bile «gelin»den daha çok özen göstermişler kendilerine. Bugüne saygı duymuşlar. Kızgınlığını belirtecek bir söz söylemeden duramıyor Cahit:

«Bence insan, bilmem kaçınıcı evliliği bile olsa, yine de kılığına özen gösterebilir.»

Ahmet, sözün anlamını silmek için, utan-
gaç, gülümsüyor. Nasıl davranması gerektiğini kesinlikle belirleyebilmiş değil. Üstün'le aynı kürsüde asistan. Ayhan'la aralarında üç yıl var. Ortaokulu aynı yerde okumuşlar. Ayhan'ın babası resim öğretmenleriydi. Kaçık ama tatlı bir adamdı. Ahmet onun çok dayağını yediğini anlatırdı gülerek. Ayhan'da da babasındaki coşkulu duygulanımlar vardır. Şimdi onun böyle dağılması üzüyor Ahmet'i. Ayhan'a bakıyor, yüzünde tek çizgi kıpırdamıyor gibi. Oysa Ayhan'ın yüzü, duygulanımlarının vurduğu bir ayna gibidir. Belli ki, Cahit'in dişlerinin arasından söylediği bu sözleri heyecandan duymamış.

Hiçbir şey duymamış gibi yaptım. *Bence insan, bilmem kaçınıcı evliliği bile olsa, yine de kılığına özen gösterebilir...*

Böyle dedi Cahit. Şimdiden başladı; kabul ettiği, bildiği birtakım durumlara başkaldırmaya. Bir anlamda haklıydı. Bu görüntünün içindeki kişinin kendisine ait olmadığını biliyordu.

Hiç değilse görüntü kendisinin olmalıydı. Kendisinin benim için bir değer taşıdığına başkalarını inandırmak istiyordu. Ona bu olanağı bile vermedim.

Evlendirme memuru bir şeyler söylüyor. Kalabalık olmayan törenlerden hoşlanmadığı belli.

Seni değil sevdiğim, seni değil, kendimi siliyorum yaşamdan...

Şurada bir başkasının yerinde olmanı bile istemiyorum. Ölseydin, yine yok olmazdın. Öyleyse başka bir yol bulmalıyım. O yol da bu işte. Aklımda hep yabancı filmlerdeki yağmur altında gömme törenleri... Bugün de yağmur yağıyor. Ben seni sürekli gömüyorum. Çıkartıyor, yeniden gömüyorum. Yine... Bir türlü bitiremiyor, yine gömüyorum seni...

Önce Ayhan: «Evet» diyor. Sesi istekli ve yüksek çıkıyor. Yüzünde bir başarının aydınlığı. Mutlu bile denir. Cahit şaşırıyor, seviniyor. Az önceki sözü ettiğine bin pişman. Sevgiyle uzanıp Ayhan'ın elini sıkıyor:

«Karım, sevgili karım...»

Ayhan da Cahit'in elini sıkmasına karşılık veriyor. Cahit eğilip soğuk yanaklarını öpüyor karısının. Bu dudaklar ilk öpmeye davrandığında midesini bulandırmıştı Ayhan'ın. Ama geçti artık. Dayanabiliyorum. Sonra Ahmet, Nedim, öpüyorlar. Evlendirme memuru parmaklarının ucuyla ellerini sıkıp ağzının içinde bir şeyler geveliyor. Ne dediğini kimse anlamıyor.

Üstün'ün odası kitap ve plak dolu bir depoya benziyor. Ayhan plaklara bir göz atıyor. Beethoven, Beethoven... Hiç duymadığı yapıtlar.

«Senin tüm varlığın kitaplarınla plakların olsa gerek öyle mi?»

Aydınlanıyor. Üstün'ün yüzü:

«Sen de mi seversin Beethoven'i?»

Bilmiyor. Beethoven'e özel bir yer vermiyor galiba. Bunu da saklamıyor. Zaten Üstün'den hiçbir şey saklamadı bugüne kadar.

«Ben yalnız seni severim. Bu sana güzel mi gelir, yoksa ilkellik mi? Bilemem. Ama seni seviyorum ben.»

Üstün, o bildiği Üstün şimdi. Kadife ceketi yüzüne yumuşaklık veriyor. Gözlerinde yumuşak ısıltılar dolanıp duruyor. Gidip perdeleri kapatıyor. Bu işi son derece dikkatli yapıyor. Oda birden, serin, gölgeli bir görünüme bürünüyor. Ayhan, bir dokunuşla ortamı değiştiriveren perileri hatırlıyor. Üstün, *İsa Zeytindağı*'ndayı koyuyor pikaba. Sonra gelip yanına oturuyor. Yanağını yanağına dayıyor Ayhan'ın. Hiç konuşmuyorlar. Konuşma gereksinmesi duymuyorlar. Son bir yıl boyunca çoğu kez yan yana oturduklar. Üstün de konuşurken kolunu boynuna sardı Ayhan'ın.

Üstün, müziğin sonlarına doğru eğilip öptü Ayhan'ı. Dudaklarında özel bir tat var gibiydi. Her seferinde Ayhan'ın içini eritir gibi olan o hoş duygulanımı veriyordu. Tüm duyguları, tüm bedeni hafifliyor sonra bir bilinmezlikte yitiyordu. Bu sevgi, bu sevginin doğurduğu duygulanımlar hep sürdü, yenilendi. Ayhan'a kendisini sevdirdi.

Çok sonra, akşamın karanlığı çevreyi sarıp, birbirlerini görmediklerini fark ettiklerinde Üstün yataktan kalkıyor. Gözleri, ışığını kendinden alan bir yıldız gibi. Ayhan, parıltıların doğrudan yüreğine vurduğunu, yüreğinin o yüzden kabardığını ve o gözlerle doğru çekildiğini sanıyor. Üstün perdeleri açıyor. Çevrede hiç ışık yok. Ay ışığı bile yok. Dupduru karanlık bir gözyüzü. Gece Ayhan'a imbiklerden süzölmüş arıtılmış gibi geliyor. Bu geceyi seviyor. Üstün, elinde sigarası, camdan bakıyor. Arkası dönük. Dışarda bir şey görülmez. Yine de bu karanlığın içinde bir şeyler görmeye çalışıyor. Neden? Üzgün mü? Ayhan, Üstün'ün yerini sigarasının parıltısından belirleyebiliyor. Parıltı bazen ince bir çizgi çiziyor, yukarıya doğru çıkıyor, yitiyor. Üstün'ün başı orada. Ayhan içinden halka halka duygulanımlar yayıldığını, Üstün'den de aynı şe-

yin kendisine doğru uzandığını, odanın bir yerinde kesiştiklerini, sevgisinin de orada, bir duygu değil, somut bir şeymiş gibi oluştuğunu sanıyor. Belki de nesnel varlık, duyguların bileşimi ve sonra yoğunlaşmasıdır. Bu birlikte oluş, bu bütünlük duygusu düşündüklerinin gerçekliğine inandırıyor Ayhan'ı. Her şey gerçek bu akşam. Bu masal havasındaki mutluluksa en büyük gerçek.

Şaşıyor. O sabah, bugünün yaşamında çok özel yeri olacak bir gün olacağını hiç düşünmemişti. Sınav öncesinin sıcak, sıkıntılı günlerinden biriydi. Oysa şimdi Üstün'le bütünleşmiş. Bir kadın... Bir kadın. İçinde, gizli bir yerinde saklanmış bile olsa, küçük de olsa, bir tedirginlik? Aranıyor. Yok böyle şey. Yine şaşıyor. Yıllar yılı saklanan, düşünülme de özenilen bir şeyin yitirilmesi değil mi bu? Böyle bir duruma karşı koşullanmış olması gerekmez miydi? Böyle bir koşullanmanın bilincine etkisiyle yitirdiğinin pişmanlığını duyması gerek. Duymuyor.

Üstün az önce, yanından kalkmadan önce, yanağını okşamıştı.

«Seni anladım, kabullendim. Sevdiğimsin. Neden sevgilim değilsin de sevdiğimsin, biliyor musun?»

Bilmiyor Ayhan. Bilmek de istemiyor.

Hâlâ yağmur yağıyor. Önce Ahmet'le Nedim'i bıraktılar Kızılay'da. Sonra, Ayhan'ın valizini almaya Bahçelievler'e yollandılar. Bu arada elini bırakmıyor Cahit. Boyuna yineliyor:

«Karım. Benim karım. Sevgili karım...»

Nadire Hanım merakla bakıyordu.

«Kalan eşyayı sonra alır, ya da aldırırım Nadire Hanım!»

Ayhan'ın saçları ıslaktı arabaya döndüğünde. Yağmur yüzüne vuruyor, yol yol aşağıya akıyordu. Cahit, valizi arabanın ön kısmına attı. Sonra yağmura aldırmadan, dudaklarından

öptü Ayhan'ı. Sokağın ortasında, herkese karşı. Cama yapışarak onları izleyen Nadire Hanım, utancından elleriyle yüzünü kapadı.

Yağmur daha da hızlanıyor. Geziye çıkılmaz bu havada. Ama Ankara'da gidecek yerleri yok. Gerçi bir ev tutuldu, eşyanın bir bölümü de geldi ama, Sıhhiye'de, tren yolunun yanındaki sokakta eski bir apartmandaki daireleri henüz barınılabilecek gibi değil. Yapılacak sürüyle iş var. Cahit o işlere girişmeden önce Ayhan'la değişik bir ortamda başbaşa kalmak istiyor. Onun kendisine alışmasını, yakından tanımasını ve sorumluluk duygusu olan bir erkeğin bir kadına neler verebileceğini göstermek istiyor. Üstün'ü unutturacak Ayhan'a. Bir gecede bağlayacak onu kendisine. Bunu düşününce de engelleyemediği bir istek dolduruyor içini ve Ayhan'ın elini tüm gücüyle sıkıyor. O dönüp bakınca da boğazı kuruyuveriyor. Ayhan'ın gözlerinde hiçbir şey yok. İnanılmaz bir şey bu. Ne heyecan, ne korku, ne sevinç, ne yorgunluk ne de tanıdık bir yüze; olağan bir bakış... Bomboş Ayhan. Birden öfkeleniyor Cahit. Ama şimdi bir şey yapamaz. Araba sürücüsünün aradaki kopukluğu fark etmemesi gerek. Ayhan'ın elini bırakıyor. Arabanın penceresinden hızla geçen ağaçlara, çitlere, yeşilliklere dikey gözlerini.

Sürekli bir sarsıntı... Bu sarsıntı içimi dışıma çıkarıyor. Ah! Evet, yoldayız. Cahit'le başbaşa kalmaya, birbirimizi daha yakından tanımaya, bedenlerimizi kendi öz bedenlerimiz gibi yakınlaştırmaya, bu arada doğanın güzelliğinden, sıcak bir otel odasının rahatlığından yararlanmaya gidiyoruz. Bir bağışlama, adını bana vermesinin bedeli olarak kendisine bir eldeğmemişlik bile armağan etmeyişiime karşı, yiğitçe bir susma ve dayanma havasına girecek o. Bir eksikliği bilerek kabul etmiş, ancak, gerçekte bunu hak etmemiş —hak etmek ne söz— haksızlığa uğramış gibi görecektir kendisini daha sonra.

Uykum var... Ya da, uyuşmam var demek

mi daha doğru acaba? Uyuşmak? Hiçbir şey algılamamak: Görmemek, gitmemek, konuşmamak, sorumluluk almamak... Bir kozanın içine girmek. Son salgıyı, o başlangıç salgısının ilk hücresinin binlerce ölçü ötesinde en iç halkadaki son hücreye harcamak. Sonra, tam o salgının bittiği son hücrenin son kısmıyla, ağzın son eylemi arasında, tam o anda kurumak. Gözleri görmez etmek, bedeni hareketsiz bırakmak, düşünceyi durdurmak... O an işte. Yaşamın varolduğu, yine de ölümün başladığı, ama gerçekte, *yaşam bitti, ölüm başladı* denilemeyecek noktada durmak... Ya da tersine çevirerek... Ölümün ve yaşamın başlangıç çizgisinde durmak. Hareketin başlamadığı, ölümün son bulmadığı çizginin ortasına basmak... Ama bu, imza atmadan önceki son andı. İmza atıldı. Yaşam başladı. Yeniden, durdurmasız. Bilinci başkalarının bilincine katarak, Cahit'le ortak, *iyi ve kötü günlere ortak*, yaşam başladı. Ve yine tersine çevirerek, ötelerde, bu tersine çevirmelerin hep aynı sonuca varmak olduğunu anlayarak, tam işte o anda, Üstün'den koptum ve Üstün'ü benim olan her şeyin dışına atıverdim. Bir de hiçbir şey yapmıyorum diyorum. Oysa ne kadar çok, ne kadar önemli şeyler yapıyorum.

Eli acıyor. Sabahtan beri bir cenderede sıkılıyor zaten. Sıcak, terleyen bir avuç içinde. Yalnız eli değil, tüm gövdesi sıkılıyor gibi...

Sanki bu el tutulursa, tutan elden bana iyi duygulanımlar geçecek. Oysa bir bilse, bilmeli, elimi çok acıttığından öte, elime sıvayan terin verdiği iğrenmeden öte hiçbir şey duymadığımı. Yüreğim bunca çok ağrırken, somut acılara dayanım kalmadı...

Bağırmak istiyor. Şu acıdan kurtulmanın bir yolu olmalı... Dönüyor: Yanında bir adam oturuyor. Kendi bedeni gibi onun da bedeni sarsılıyor. Uzun boylu olması gereken bir adam bu. Gözlüklerinin ardında gözleri yuvarlak. Burnu ağzı düzgün, çocuksu. Genç bir görünümü var

yüzünün. Ama, öte yandan da burnunun iki yanından, ağzının aşağısına kadar uzanan iki derin çizgi, bu görünümü bozuyor. Kim bu adam? Tanrım, bu adam kim? Kendisini toparlayamıyor bir türlü. Yaşanan dünyaya dönemiyor. Duyuları artık hiçbir uyarıyı algılamıyor. Duyguları öyle bir baskı altına alıyorlar ki kendisini, yaşamın başlamadığı, ölümün oluşmadığı noktada, bilinçsiz, güçsüz, asılı kalıyor.

Yağmur hızlanıyor. Karmakarışık yağıyor. Dört bir yandan kuşatıyor arabayı. Silecekler sürücünün görüşünü açacak kadar hızlı çalışmıyor. Sürücü, sürekli olarak gözlerini kırptırıyor. Görememekten, yolun kayganlığından, yağmurdan korkuyor. Uzaklarda, sisler ardında tepeler ve o tepeleri kaplayan, yağmurda buzlu gibi, cansız gibi görünen yeşillikler...

Yağmurun uğultusu beynini oyuyor sanki. Hiç gücü yok. Bu ses, bu rüzgâr ve yağmur hep olacak artık. Öyle sanıyor. Bilinci dışında bedeni kaykılıyor, başı Cahit'in omzuna değiyor. Cahit kendini çekiyor. Ayhan'ın sarsıntıyla doğrulan ve yine düşen başı bir çöl bitkisi gibi yalnız. Araba, tepeleri aşarak hızla gidecekleri yere yaklaşıyor. Yol, uzayan inişlerle sürüp gidiyor...

III

Karşısında, kirli sarı badanalı bir duvar. Oturduğu tahta sıradan ayağını uzattığı zaman değebiliyor. Burada oturan herkes denemiş bunu. Duvarın o bölümü boydan boya pis bir griliğe dönmüş koridor boyunca. Bir uçta, camları beyaz yağlıboya ile boyanmış camlı bir kapı. Öbür uçta camları aynı yağlıboya ile boyanmış pencereden içeriye ancak soluk bir ışık sızıyor. Koridorun öbür duvarı boyunca, tahtaları yer yer beyazlaşmış, yer yer siyaha dönmüş, kahverengi tahta sıralar. Sıralara oturmuş bekleyen sekiz kişinin hepsi erkek. Hepsi de yorgun. Sakalları uzamış. Kara sarı bir renge bürünmüş suratları sarkık. Üstün gibi tek başına oturan birinin dışında, hepsinin giyimi eski püskü. O tek adam, yorgun yüzüne, uzamış sakalına karşın, çok düzgün giyinmiş. Koridorun iki ucunda birer polis bekliyor. Pencere kenarındaki ayakta duruyor, kapı yanındaki arkalıksız bir iskemleye oturmuş. Onlar da yorgun görünüyorlar. Kimse konuşmuyor. Hep sigara içiyorlar. Eski püskü giysileri olanlar, sigaralarını avuçlarında saklıyorlar. Polislerden kapı yanında oturanı ikide bir dişlerinin arasından yere tükürüyor.

Korkuyor muyum? Yüreğinin zaman zaman hızlı çarptığını yadsıyamaz. Bir de gümrükten geçerken koluna yapışan iki kişinin, «Bizimle Emniyet'e kadar geleceksiniz» dediği zaman. Bunu beklediği, dahası, Fransa'ya gitmeden önce hep beklemiş olduğu için mi öyle çok sarsılmamıştı? Yine de belki bir solukluk süre içinde, yüreği yerinde döner gibi olmuştu. Çok sevdiği

bir kimseyi ansızın yitirmiş gibi, «Yazık» dediğini anımsıyor. O andan başlayarak, yaşamında pek çok şeyin artık eskisi gibi olamayacağını hissederek.

Yolcu salonu ana baba günüydü. Herkes dönüp ona mı bakmıştı?

«Bavulum çok ağır. Bir taksiye binseydik.»

«Araba var kapının önünde.»

Ne aptallık benimki. Kim olduğumu sormadılar bile. Ben de onlara kiin olduklarını, niçin götürmek istediklerini sormadım.

Buraya kadar yakınılacak bir şey yok. O kaçınılmaz sert bakışlar dışında, adamların davranışı efendice bile sayılabilir. Bir de bu bekleme olmasa... Daha bavulunu bile açmadılar. Yanı başında duruyor. Bavulunda Mireille'in armağanı olan kitaplar. Teziyle ilgili notlar. Omzunu silkiyor. Önemli değil.

Peki, tutuklanması için nasıl bir neden gösterecekler?

Yargıcın karşısına çıkarılınca, derim ki...

Ceza Mahkemeleri Usulü Yasası'nın tutuklama ile ilgili bölümü olduğu gibi belleğinde. «...Ağır cezayı gerektiren suçlarda...»

Deniz ne kadar güzeldi, bütün yol boyunca. Sonra İstanbul.

İyi ki dönüşümü anama haber vermedim. Ne yapardı kadıncağız?

İyi giyimli adam ayağa kalkıyor. Üstün'e doğru bir iki adım atıyor.

«Otur oturduğun yerde!»

Bu adamın suçu ne olsa gerek? Burası, Siyasi Şube olmalı. Gerçekte şivil polisler koluna yapıştıkları andan beri hep Ayhan'ı düşünüyor. Cahit'in mektubunu yırtıp atmış olmam ne akıllılık... Oysa asıl şimdi her şey bitti. Yüreğindeki anlatılmaz ağırlığın nedeni bu. Ayhan'a yazdığı mektubu Mireille atmamış olsa postaya... Daha doğrusu o mektubu hiç yazmamış olsaydı... Gü-lünç umutlara kapılmamış olsaydı. Geri dönmeyeceğini bilmiyor muydu? Ya şimdi?

Cüzdanındaki resim... O resmi yok etmeliyim.

Kapının yanında oturan polise bakıyor. Umut yok. Az önce helaya gitmek isteyen adamı nasıl terslediğini gördü. İzin verse bile, herhalde kapıyı kapattırmaz. Yırtarken yakalanması daha kötü. Gerçi resimde hiçbir yazı yok. Ama sorarlar. Kim olduğunu öğrenmek isterler. Hiç kuşkusuz. Söyletmek için belki işkence bile yaparlar.

Fotoğrafı gözlerinin önüne getirmeye çalışıyor. Fotoğrafçının adı yazılı mıydı? Değil. Amatör resimlerinde fotoğrafçının adı bulunmaz. Beykoz'da, iskelede, vapur beklerken çekmişti o resmi, oyuncak gibi bir kutu makineyle. O gün Ayhan'ın dayısına gitmesi gerekliydi. Üstün de fakülteye gidip Hocayla buluşacaktı. Üç gündür, Üsküdar'da, Ahmet'in annesinin evinde kalıyorlardı. Ayhan'ı «karım» diye tanıtmıştı. Ahmet'in annesi inanmış mıydı bu yalana?

Fransa'daki kız arkadaşım, derim.

Başını hafifçe yana eğmişti resimde. Gülümüyor muydu? Resimden nerede oldukları anlaşılabilir mi? Yakından çekilmiş bir resim. Arkada deniz görünüyordu. Nice ya da Marsilya'da çekilmiş olabilir.

«Sigaram bitti de beyden bir sigara isteyecektim.»

İyi giyimli adamı yanı başında görünce şaşırdı. Polis, «verebilirsin» der gibi başını salladı Üstün'e.

«Gauloise ha? Fransa'dayken ben de Gauloise içerdim. Sizi niçin çağırdılar?»

Anlamadan baktı adama.

«Bilmiyorum.»

«Benim gibi, desenizel»

Alaycı bir kıvrım mı var adamın dudaklarında? Benimle dostluk mu kurmak istiyor?

Polisin Ayhan'la ilişkimizi bilmemesi olanaksız. Ama arada Cahit var. Cahit onu korur.

Cahit onu korur.

İstanbul'a Ayhan'la birlikte gitme düşüncesi, bir saplantı, bir ağırlı tutku gibi yerleşmişti kafasına. Onunla el ele sokaklarda dolaşabilmek, kimsenin dikkatini çekmeden, bir meyhanede başbaşa içmek, parklarda gezinmek, kumlara yanyana uzanabilmek, polisin ya da Cahit'in, ya da bir başka arkadaşın, ev sahibinin, ya da kapıcının kapıyı çalması korkusundan uzak, çırpıplak yatabilmek bir yatakta; birlikte oluşlarının doruğunda, ufak bir gürültü yüzünden tedirgin olmadan sevişebilmek.

«Ben gazeteciyim. Pazar günkü yazımdan ötürü çağırmış olsalar gerek. Yarına kadar tutarlar, sonra salıverirler. Hoş belli olmaz ya... Bu sırada durum...»

Öyle, der gibi başını sallayarak yanıtladı adamı. Onu da salıverirler miydi? Niçin olmasın? Ben de üniversitedenim. Bir yıldan beri yurt dışındayım. Beni neyle suçlayacaklar? Eylemim yok ki... Herhangi bir eyleme girişmiş olup olmamasının önemi var mıydı?

«Ben de Siyasal Bilgiler Fakültesinde asistanım.»

«Ha ha... anlaşıldı! Hükümetin bugünlerde hocalarla arası iyi değil.»

Uyuklayan polis başını kaldırdı:

«Konuşmayalım beyler. Burası kahve değil!»

Gazeteci yerine döndü. Üstün de bir sigara yaktı. Sigarasız kalmak kötüydü. Ne demişti Roland? «Sigarasızlığa alıştır kendini. Çok güçlü kişilerin tek bir sigara için bülbül gibi konuştukları görülmüştür!» Ama benim konuşacak bir şeyim yok. Ele vereceğim kimse yok.

Ayhan'ın resmi?

İstanbul'a gitmekten söz ettiğinde, kiminle gideceğini belirtmemişti Ahmet'e. Onun çok şey bildiği, bilmediklerini o güçlü sezgiyle anladığı kuşkusuzdu. Yine de onunla açıkça konuşmamışlardı Ayhan hakkında. Ahmet'in tanımlanması güç bir sevgisi vardı Ayhan'a. Onu kırabi-

lecek bir davranışın, belki Ayhan'dan çok Ahmet'i inciteceğini sezerdi Üstün. Ne var ki, İstanbul'da Ayhan'ı götürebileceği bir yeri yoktu. Oysa Ahmet becerikliydi. Belki bir arkadaşının boş evi vardır, diye düşünmüştü. Üstün daha «İstanbul'a gitmeyi düşünüyorduk...» der demez anlamıştı sorunu Ahmet:

«Anam Üsküdar'da tek başına oturuyor. Sizi birkaç gün ağırlamak onu çok sevindirir Hoca...»

Biri «biz», öteki «siz» derken söz konusu olan ötekinin kim olduğunu biliyorlardı. Yine de duraksamıştı Üstün.

«Ama biz...»

«Gereği yok ya, karım dersin istersen. Anam fazla meraklı değildir.»

Ahmet'in önerisini açtığında Ayhan önce ürkmüş müydü? İkisine de olanaksız gelmişti bu yolculuk, başlangıçta. Yine de günlerce üstünde durup düş kurmuşlardı. Sonra bir gün, Necmi Hoca, Üstün'ü İstanbul'daki seminere çağırınca...

Kapı birden ardına kadar açıldı. Gestapo filmlerindeki polis şeflerine özendiği her halinden belli olan, uzun boylu, ince yapılı, hastalıklı bakışlarında yeşil ışıklar parlayan, ayaklarında dar çizmeler, ceketinin önü açık duran üniformalı bir polis dikildi kapının önüne. Polisler hazır ol duruşuna geçti. Gazeteciyle eski püskü giyimli yedi adam da onu görünce yerlerinden fırladılar. Yeni gelen oturduğu yerden kımıldamayan Üstün'e dik dik baktı. Önemli biri olsa gerek bu. Belki de baş işkencecidir. Bana çok kızdı. Tırnaklarımı söker mi? Ayhan, ellerimi pek severdi. Yazık olur. Gülümsemeye çalıştı, Polis kaşlarını çattı. Dudaklarını kısışı, burnunu büzüşü... Tehlikeli..

«Gazeteci hanginiz? Sen misin? Gel benimle.»

Pardösüsünün önünü ilikleyerek yürüdü gazeteci. Kapıdan çıkarlarken, polis, dönüp arka-

sına baktı, ayakta, hazır ol durumunda bekleyen yedi adama doğru parmağını uzattı:

«*Grevci komünistler* sizsiniz değil mi? Eşşoğ-lu eşşekler! Buraya gelince yiğitliğiniz kalmaz. Ananızı avradınızı belleyeceğiz biraz sonra...»

Gazeteci, çıkarken hafifçe göz kırptı Üs-tün'e. *Grevci komünistler* kapı kapandıktan sonra da bir süre oturamadılar yerlerine. İçlerinden altısı tam anlamıyla şaşkın, başlarına geleni anlamamış görünüyor. Yalnız biri, daha bir dik duruyor oturduğu yerde. Bakışlarında şaşkınlıktan çok, öfke ve kızgınlık okunuyor. Bu adam, elebaşları olsa gerek..

Sonra akli Paris'e kayıyor. Michel'in düzenlediği «Cezayir'e tam bağımsızlık» yürüyüşü. Göz yaşartıcı bombalar. İtfaiyenin üstlerine su sıkışı. Mireille'le birlikte, Rue des Ecoles'deki otele kadar soluk soluğa kaçışları. Mireille'le ikisinin ilk kez, çıırçıplak yatağa girişleri. Sonra üç gün hastalanıp otelden çıkamayışı. Roland'ın ikinci kez tutuklandıktan sonra İngiltere'ye dönüşü...

Üsküdar'daki evin kapısı önünde Ayhan birden korkuya kapılmıştı.

Yedi grevci, avuçlarının içinde saklayarak içiyorlar sigaralarını.

Ona annemin kabak tatlisından yedirecektim. Olmadı.

Koridorun içi daha bir loşlaşıyor. Dışarda hava kararıyor. Geceyi burada geçirecek, kuşkusuz. Öteki yedi kişinin birkaç gündür burada bekletildikleri belli.

Tutuklandığından beri ilk kez, yorgunluğun tüm bedenini sardığını hissetti. Beklediği bir şeydi tutuklanması. Ne zamandır beklediği bir şeydi. Yine de, böyle bir şeyin başına gelebileceğine gerçekten inanmamış olduğunu şimdi anlıyordu. Çok yakınlarının dostlarının başına gelmiş olmasına karşın, bu tutuklamaların, sorguların, işkencelerin gerçek olamayacak kadar saçma olduğunu düşünürdü hep.

Hiç sesini çıkarmadan, bir soru bile sorma-

dan, kuzu kuzu gelmişti buraya. Oysa bağıırıp çağırmalıydım. O zaman ne yapardı, o kalabalığın içindeki yüreği rahat insanlar? Ne oluyor diye soran çıkmaz mıydı? Çıkmazdı. İşte, saatlerden beri burada, sesini çıkarmadan, başkaldırmadan beklemiyor muydu kendisi de? «Grevci komünistler»in analarına avratlarına sövülürken de sesini çıkarmamıştı. Korku muydu elini kolunu bağlayan? Neden korkuyordu?

«Michel'e elektrik şoku vermişler, az kalsın ölüyormuş» demişti Mireille.

«Öğrenmek istedikleri neymiş?»

«Hiç. Özel Büronun uzmanları bunlar. Belki de deney yapmak istemişlerdir yeni aygıtları üzerinde.»

«Peki, bir şey sormamışlar mı?»

«Michel'den öğrenmek zorunda oldukları bir şey yoktu ki. Bizim eski hücrenin sekreteri polis adamıymış.»

Ayhan, «Nereden buldun bu güzel lokantayı?» demişti. Onu hiç o günkü kadar mutlu görmemişti Üstün. Küçük bir avluya bakan pencerenin önündeki masaya oturmuşlardı. Avluda Üstün'ün mimoza sandığı bir ağaç vardı ve iri taneler halinde kar yağıyordu.

Grevci işçilerin kuşkulu bakışları.

İlk kez, içerde, Ahmet'i, Nedim'i, Sofu'yu, Dernekteki çocuklardan bir kısmını görebileceği aklına geldi. Fransa'ya gittiğinden beri ilişkileri kesilmişti. Ahmet'le bile mektuplaşmamışlardı. Yazamamıştı. Kendisini ya da Ayhan'ı suçlamadan ne yazabilirdi? Kaçışını nasıl açıklayabilirdi?

Ne düşünüyorlardı onun için? Savaştan kaçan bir korkak, belki de bir döneke, dahası, bir satılmış... Yalnız Ahmet anlamıştır. Bağışlamasa bile anlamıştır. Ne demiş Michel, «*Senin niçin dönmek istediğini biliyoruz.*» Tutuklandığını öğrendiklerinde Fransa'dakiler ne düşünecekler? Bunun önemi kaldı mı? Ayhan ne diyecek? Mireille mektubunu göndermemiş olsaydı keşke...

Cahit ne yapacak? Ayhan'ı da bulaştırırlarsa. Şu resim...

Ayhan'a bir şey olursa, Ayhan'ı da tutuklarsa...

Ne sorabilirler Ayhan'a?

İç i bir tuhaf oldu. Ayhan'ı gözünün önüne getirince, birden onun gerçekten evlendiğini, kocasıyla yatmasının kaçınılmaz olduğunu düşündü. Bu gerçek, böylesine katı bir biçimde ilk mi geliyordu aklına? Cahit belki yalan söylemiyordu mektubunda. İnsanlar değişir. O da değişmişti.

Doğru değil düşündükleri. Ben bir döne k, bir satılmış değilim. Sorun yalnız bu mu? Her şeyi bir yıl önceki gibi değerlendirmediyim yad-sıyabilir miyim? Bir yıl önce ben de, şimdi benim gibi düşünenlere döne k demez miydim? O zaman Ayhan da benim gibi, evliliğin ilkel bir kurum olduğunu düşünürdü. Evlendi ama. Yaşamına bir neden bulmak için Cahit'le yatmıştır. Ondan bir çocuk edinmeyi düşünmüştür. Bir kadın için çocuk, tek başına yaşama nedeni olmaz mı?

Yine de bilincindeydi: Ayhan'ın Cahit'le yaşamının mutlu bir yaşam olabileceği üzerinde durmuyordu. Varsın ondan çocuk da edinsin. Gerekirse Üstün o çocuğu da bağrına basabilir.

«Üstün Bey...»

Başını kaldırdı. Kapının önünde az önceki polis. Dudaklarında önceki tehlikeli gülüş yok sade.

«Biraz gelir misiniz? Müdür Bey sizinle konuşmak istiyor.»

Sigarasını söndürecek bir yer aradı.

«Yere atın. Kusura bakmayın, tabla koymıyoruz buraya. Anlarsınız ya.»

Sigarasını yere atıp üstüne bastı. Kapiya doğru yürürken bavulu geldi aklına:

«Bavulumu burada bırakabilir miyim?»

«Yoo, onu da alalım.»

Üstün'ün davranmasına vakit bırakmadan

bavulu sapından yakalaç'ı, kapının önünde geri çekilerek Üstün'e yol verdi:

«Sağdan lütfen.»

Ne gereği var bu sahte inceliğin? Benden ne bekliyorlar? Arkadaşlarımı suçlamamı mı? Belki sadece korkutmak istemişlerdir. Belki beklenmedik bir gelişme oldu.

Merdivenlerden inmeye başladılar. Demek Birinci Şube Müdürünün yanına gitmiyorlar. Öyleyse kapıdan salıverecekler. Gülünç bir şey olur bu. Nereye gidiyoruz? Bodruma mı? Yüzüme güle güle dayak mı atacaklar? Elektrik şokunu düşündü. Dayanabilecek miydi? Niçin dayanacaktı? Gizlemeye çalıştığı bir şey yoktu ki. Ne isterlerse, neyi söylemesini isterlerse söylemekten başka çıkar olmadığını biliyordu zaten. Ama, ya Ayhan'ı sorarlarsa, onu suçlamasını isterlerse...

Bu olasılığı düşünmenin kendisine kaygıdan çok bir çeşit hoşnutluk duygusu verdiğini fark etti. Bu olasılık, kaçışını haklı gösteriyordu. Böyle bir olasılıktan onu korumak için kaçmış değil miydi? Ya kaçışı bir işe yaramazsa? Şimdi, sanki her şey yoluna girmiş; Ayhan'ı karşısına almış, ona kendisinin haklılığını kanıtlayarak, bağışlanmasını sağlamak istiyor. Buna gerek var, demek. İçinde yine o belirsiz acı. Hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağı düşüncesi. İlk olarak anlamsız bir münazarada ilgisini çeken davranışı çekingen, ama bakışları insanı kızdıracak kadar zekâ pırıltıları saçan el değmemiş, bir genç kızdan, şimdi bin sorun, bin üzüntü içinde acı çeken bir yaratık çıkmadı mı? Ya ben? İki gün önce Olemp Dağında, her şeye karşın geleceğe umutla bakan, mutluluk düşleri kuran, bir gün bu dağa Ayhan'la birlikte çıkabileceğini kuran ben değil miydim? Nasıl da severdi o, dağlara taşlara tırmanmayı.

«Bir dakika bekleyin hocam.»

İki kanatlı büyük bir kapının önünde durmuşlardı. Kapının önünde üniformalı iki polis

nöbet tutuyordu. Üstün'ü getiren polis, bavulu kapının yanına bırakarak içeri girdi.

«Hocam» demişti adam. Demek onu tanıyordu. Bir yıldan beri değiştirilmemişse, Emniyet Müdürünün Mülkiyeli olduğunu biliyordu Üstün. Aralarında birkaç sınıf vardı. Bir umut?

Bu adamlar kendi başlarına hiçbir şey yapamazlar. Boşuna umutlanmamalıyım. Hükümet güç durumda. İktidarın ayaklarının altından kaydığını hissediyorlar. Muhalefet güçlü. Üniversiteler de seslerini yükseltmeye başladılar. Başbakan özellikle Üniversite hocalarına kızıyor. Beni propagandaları için kullanmak isteyecekler. Dikkatli olmalıyım.

Gazetelerdeki başlıkları görür gibi oluyordu. Acaba Fransız Gizli Polisi'yle de işbirliği yapmışlar mıdır? Ne gereği var bunun. Daha memlekete döndüğünün farkında değildi galiba. Bavulundaki kitaplardan ötürü de suçlanacaksın. İstedığın kadar, bunlar mesleğimle ilgili de. Marks'ı, Engels'i, Lenin'i okumanın suç sayılmayacağını zor anlattırısın bu adamlara.

Birden, kapana kısılmış bir fare gibi umutsuz hissetti kendisini. Ne olacaksa olsun. Billiyor ki olacaklar, Ayhan'ı büsbütün yitirmektir. Onu bir daha hiç görememek demektir. Onun sesini bir daha duyamamak, yazdıklarını okuyamamak, ona bir daha dokunamamak demektir. Neden insan mutluluğunun değerini yitirdikten sonra daha iyi anlar?

«Buyrun hocam. Müdür bey sizi bekliyor.»

İçinde yine o inanılmaz umut. Kapıdan girdi. Kocaman bir oda. Kocaman bir masa. Masanın gerisinde, ayakta duran bir adam. Yalnız arada sırada gazetelerde çıkan resimlerinden değil, Mülkiyedeki öğrenciliğinden de tanıdığı kişi. Başbakanın ve İçişleri Bakanının en güvendiği adamlardan. Masanın iki yanında ayakta iki kişi daha var. Sivil. Tek üniformalı, onu buraya getiren polis. Müdürün arkasında, duvarda, Atatürk'ün kocaman, fraklı bir resmi.

Çerçeve hafifçe çarpık. Sonra kocaman pencereler, kirli, kahverengi kadife perdeler. Masanın önünde iki koltuk. Yerde tüylü bir halı olmalı. Ayaklarının yumuşak bir şeye bastığını hissediyor. Müdür, sahteliği apaçık bir dostlukla gülümsüyor:

«Hoş geldiniz Üstün Bey. Buyrun, oturun. Sizi böyle karşıladığımız için çok üzgünüm. İnanın benim elimden gelen bir şey yok. Sizi! Ankara'dan istiyorlar.»

Bir iki adım attı, müdürün masasının önünde durdu:

«Demek Ankara'dan... Anlıyorum. Peki bana yüklenmek istenen suç nedir?»

Müdür, bu kez anlamlı anlamlı güldü:

«Herhalde tahmin etmişsinizdir hocam!»

«Öyle mi? Yine de öğrenmek isterim.»

Müdürün kaşları çatıldı, duraksadı:

«Otursanıza. Biz sadece görevimizi yapıyoruz. Kızmanıza gerek yok.»

Üstün de duraksadı. Sonra, masanın önündeki koltuklardan birine oturdu, ayak ayak üstüne attı. Bir oyun oynanıyorsa, o da bu oyunu sonuna dek sürdürmeye kararlıydı:

«Göreviniz benim neyle suçlandığımı bildirmek değil mi Müdür Bey?»

Müdür önceden tasarlanmış bir vurdumduymazlıkla Üstün'ün kışkırtmasını anlamazdan gelerek yerine oturdu, masanın üstündeki yontma camdan sigaralığı uzattı.

«Sigara?»

«İçerim.»

Sigarayı aldı. Müdürün, oturduğu yerden uzanarak sigarasını yakmasına da ses çıkarmadı. Sonra iki adamı işaret ederek sordu:

«Bu baylar da polis mi?»

«Evet.»

«Hakkımda tutuklama kararı var mı?»

«Evet.»

«Hangi madde?»

«Komünistlik.»

«Ceza yasasında böyle bir suç olduğunu bilmiyordum Müdür Bey.»

Müdür ilk kez kızar gibi oldu:

«Alay etmeyin. Sizin yerinizde olsam daha akıllı davranırdım. Hakkınızda 141 ve 142. maddelerden ötürü koğuşturma yapılyor.»

«İkisinden birden mi?»

«Evet.»

«Demek kelle isteniyor. Peki ne zaman işlemişim bu suçları? Bir yıldır yurt dışında olduğumu biliyorsunuz. Hem de hizmet pasaportuyla.»

«Bunu Ankara'dakilere sorarsınız.»

«Tutuklanmamı gerektiren bir kanıt bulunduğunu sanmıyorum.»

«Bunu da Ankara'da anlatırsınız. Bizim görevimiz sizi tutuklayıp Ankara'ya göndermek, o kadar.»

«Bir yanlışlık olamaz mı?»

«Sanmıyorum.»

«Basına açıklamayacak mısınız? Ne de olsa önemlice bir sanık sayılırım.»

Müdür, hoşnut bir biçimde gülümsüyor:

«Benim inançları uğruna savaşılan düşünce adamlarına saygım vardır, hocam. Beni suçlamana gerek yok. Ben memurum ve görevimi yapmak zorundayım. Tutuklanmanız şimdilik gizli tutulacak. Basına bilgi verilecekse, ona da Ankara'dakiler karar verir.»

«Peki, ne zaman gidiyorum Ankara'ya?»

«Bu akşam.»

Üstün, sigarasını masanın üstündeki tablaya bastırarak söndürdü, ayağa kalktı:

«Teşekkür ederim. Yine de teşekkür ederim.»

Tam arkasını dönerek kapıya doğru yürüyordu ki Müdür seslendi:

«Bir dakika Üstün Bey! Hepsi bu kadar değil. Daha yapacağımız bir iş var.»

«Nedir o?»

«Üstünüzü ve bavulunuzu aramamız gerekiyor. Bunu içerdeki polislere de yaptırabilirdim ama, ne de olsa.. dediğiniz gibi siz önemli kişisiniz. Sizi hırpalamalarını istemem!»

Dudaklarını ısırdı:

«Anlıyorum. Bu inceliğinizi unutmayacağım.»

Bu kez açıkça güldü Müdür. Alaycı alaycı,

«Kim bilir,» dedi, «belki bir gün sizinkiler iktidara gelir, o zaman da siz bana yardım edersiniz!»

Duraksadı Üstün:

«Sizinkiler, sözüyle ne demek istediğinizi anlayamadım. Ama, benim herhangi bir dönemde, herhangi bir iktidarla, sizin geleceğinizi etkileyecek ilişkilerim olmayacağına şimdiden güvenebilirsiniz. Ne yapmamı istiyorsunuz şimdi?»

Müdür, sertleşip sertleşmemek arasında kısa bir kararsızlık geçirdikten sonra, yüzündeki alaycı anlatımı bozmadan,

«Önce üzerinizden başlayalım,» dedi. «Ceplerinizde ne var ne yok çıkarıp masanın üstüne koyun lütfen.»

Ceplerini boşaltırken düşünüyordu Üstün. Cüzdanının özel bölmesindeki resmi çıkarmasa olur muydu? Ellerine alıp incelemeye kalkarlarmıydı? Sonunda, «Bulurlarsa onlar bulsun» dedi. Sivil polisler başucuna dikilmiş, ceplerinden çıkanları dikkatle gözden geçiriyorlardı. Fransız franklarını masanın üstüne bırakınca gözleri açıldı. İçlerinden daha iriyarı olanı, paralarını avuçlayarak baktı: ,

«Dolar mı bunlar?»

«Hayır, Fransız frangı.»

Öbürü, bilgiç bir tavırla başını salladı:

«Yani döviz. Ne arıyor sende bu dövizler?»

Üstün, Müdüre baktı. Adamın yüzündeki gülümseme daha belirgin bir biçim almıştı.

«Ben Fransa'dan geliyorum. Daha bugün, öğleüzeri indim vapurdan. Fransa'da bu paralar kullanılır.»

«Fransa'da kim verdi sana bu paraları? Oradaki komünistler mi?»

Müdürün gülümsemesi daha yayvanlaşıyor. Adamlarının davranışı ona mutluluk veriyor. Kızmamalıyım. Soğukkanlı olmalıyım. Bu bir oyun.

«Bu paralar Türkiye'den, devletin bana gönderdiği aylıklarımдан artan paralar. Hepsinin değeri zaten birkaç yüz lirayı geçmez.»

«Ne olursa olsun. Döviz sokmak Türk parası yasasına aykırıdır.»

«Sanmam. Gümrükte bu paraları pasaportuma yazdırdım. İncelerseniz görürsünüz.»

Bu kez müdürün de iki sivil polisin de suratları asılıyor. Üstün, arkasında duran üniformalı polisin bu hale gülmüş olabileceğini düşünüyor, nedense. Oysa, onun orada, arkasında kılmıdamadan duruşundan sürekli tedirginlik duyuyor. Sanki herhangi bir an, fark edemeyeceği bir işaret üzerine, tabancasının kabzasını kafasına indirecek.

Müdür,

«Dediğiniz gibi bile olsa, biz bu paralara el koymak zorundayız,» diyor.

«Nasıl isterseniz. Tutanağa geçirelim. Bankaya yollayıp Türk parasına çevirtelim.»

«Biz dövizlere aynen el koymak zorundayız. Ankara'da anlatırsınız derdinizi.»

Polisler franklarla uğraşırken cüzdanına bakmayı unutuyorlar. Resim, orada, bölmede.

«Peki. Siz bilirsiniz.»

Sevincini belli etmemeye çalışarak cüzdanı yeniden cebine yerleştiriyor.

«Türk paralarını alabilirsiniz.»

«Teşekkür ederim.»

Bu paraları cüzdanına koymayacak. Ne olur, ne olmaz. Hepsini, pantolonunun yan cebine tıkıştırıyor. Şimdi daha yürekli:

«Nasıl olsa bir yanlışlık yapıldığı çıkacak ortaya Ankara'da.»

«Ben sizin yerinizde olsam bu kadar güvenmezdim.»

Adamın sesinde az önceki alaycı yumuşaklık yok. Birden katılaşmış. Gerilmiş. Sınırlarını zorlamamalıyım. Dişlerini göstermeye başladı. Her an ısırabilir. Resmi ellerinden kurtarabilmiş olmam bile inanılmaz bir şey.

«Biz size gölgenizden bile yakınızdır Üstün Bey. Ankara'da ne yaptığınız, Paris'te neler yaptığınızı... Koynunuza giren kadınlarla konuşmalarınızın bile bantları var elimizde... Doçentlik tezinizin neden onaylanmadığını biliyor musunuz?»

Aklı sıra beni etkileyecek. Doçentlik tezi eski öykü. Kimmiş o koynuma giren kadınlar? Mireille mi? Yoksa...

Ürperiyor. Ne demek istiyor bu adam? Ayhan'ı sokacaklar mı işin içine? Olamaz. Ayhan, şimdi Cahit'in karısı. Güvence altında. Cahit'i yıkmadan ona ulaşamazlar. Cahit de kendini kolay kolay ezdirmez.

«Demek göreviniz, demin söylediğiniz gibi yalnız beni tutuklayıp Ankara'ya yollamak değil. Siz de varsınız, bu işin içinde?»

İyice çatılıyor Müdürün kaşları.

«Ben sıradan bir emniyet müdürü değilim, bunu bilersiniz. İstesem sizi şimdi burada tahtakurusu gibi ezerim. Kimsenin ruhu duymaz. Bana kalsa zaten sizin gibilerle uğraşmaya hiç gerek yok.»

Dediğini yapabilir mi bu adam?

Yine az önceki yorgunluğu hissediyor omuzlarında. Yok olmak! Yaşarken, düşünürken, duyarken, severken, birden yok olmak. Pisi pisine... Yok canım! Daha neler. Nazım'ı bile yok edemediler bunlar...

Müdür, arkada duran üniformalı polise sesleniyor:

«Şu bavulu da koyun bakalım masanın üstüne.»

Şimdi de kitaplar. Tezim. Notlarım...

Müdür, Mireille'in son dakika armağanı olan kitapların güzel ciltlerini okşuyor:

«Marks, Engels, Lenin ha!.. Hem de Moskova'da basılmış!»

«Bunlar dersimle, mesleğimle ilgili kitaplar. Türkçe de değil. Fransızca.»

«Öğrencilerinize bunları öğrettiğinizi biliyoruz. Bunları geçirin tutanağa Mahmut Bey.»

Mahmut Bey, büyük bir zevkle yazıyor tutanağı. Acaba, annemin evinde de arama yaptılar mı? Anneme bir şey olmasa. Sağlam kadındır gerçi... Sonra Ahmet'in sözleri, «Aman hoca, başına böyle bir iş gelirse, aldıkları her şeyi tutanağa geçirttir. Boş satır falan bırakmasınlar. Her sayfayı altı üstü imzala. Bakarsın olmadık şeyler katarlar listeye.»

Duyduklarına, anlatılanlara göre, polislerin şimdiye kadarki davranışlarından fazla şikâyetçi olmaya hakkı yok. Gerçi daha işin başındalar. Yine de fırtınanın daha ilk anda başlamasına sevinmeli. Daha bilinçli, soğukkanlı olarak sürdürebilir bundan sonraki savaşımını.

Elverir ki...

Yüreğinin yine hızla çarptığını hissetti. Elverir ki Ayhan'ı karıştırmasınlar bu işe. Öyle bir şey olursa nasıl davranacağını kestiremiyor.

Müdür soruyor:

«İstanbul'da nerede kalmayı düşünüyordunuz?»

Aklı sıra kurnazlık yapıp ağzından laf alacak!

«Annemde.»

«Tamam. Dün orada da arama yaptık. Dört çuval dolusu kitap, belge bulmuş arkadaşlar!»

«Benim evimde hazine bulacaklarını ummuyorlardı herhalde. Annem nasılmış?»

«İyi, iyi. Bizimkilere kahve pişirmiş. Tam bir hanımefendi dediler.»

Yani nasıl olmuş da benim gibi bir vatan hayrını doğurmuş!

«Bugün geleceğimi bilmiyordu. Bir haber iletmez misiniz? Merak eder şimdi.»

«Yakında öğrenecek nasıl olsa.»

Yakında öğrenecek. Herkes öğrenecek. Ayhan da öğrenecek. Öğrenince ne diyecekler? Nasıl davranacaklar? Bir soru dilinin ucunda: Başka tutuklanan var mı?

Sorulmaz elbet. Başka tutuklananlar olduğu da kuşkusuz. İçlerinde Ayhan da olabilir mi? Ona dokunmuş olabilirler mi? En azından tanık olarak çağıracaklardır. Her şeyi bağışlar da öyle bir şeyi kolay kolay bağışlamaz Cahit.

Birlikte oturdukları sırada Cahit'le yaptıkları tartışmalar geliyor aklına. Hep, dengeli görünmeye kendini zorlayan bir iç çatışması içinde, zaman zaman ondan beklenmeyen atılımlar, yığıtlik gösterileri yapardı. Kadınlarla ilişkilerinde de öyleydi. Üstün, onun Ayhan'a tutkunluğunu çok daha önceden öğrenmişti. Kendisi aradan çıkar çıkmaz Cahit'in Ayhan'la evlenmek istemesi, yalnızca bu tutkuyla da açıklanamazdı. Kendisini yanında hep ezik hissettiği Üstün'den ve o varken kendine yüz vermeyen Ayhan'dan böylece bir çeşit öç almış da olacaktı. Eğer böyleyse...

«Tamam Üstün Bey. Bu akşamki ekspresle sizi Ankara'ya göndereceğiz.»

«Ellerime kelepçe takacak mısınız?»

Düşünür gibi yapıyor Müdür:

«Şimdilik buna gerek yok. Aptallık yapmayacağınızı biliyorum. Kaçmaya falan kalkışırsanız, yanınızdaki memur sizi vurur. Bu da işimize gelir. Yalnız, sizi ancak üçüncü mevkide gönderebiliriz. Siz bilet paranızı öderseniz, yataklıyla da gidebilirsiniz.»

Üçüncü mevki, ya da yataklı. Böyle bir anda bunu düşünmeleri tuhaf değil mi? Ya o tehdit? Yoksa, yolda kaçmaya kalktı deyip öldürmek mi istiyorlar? Yok canım. Şimdilik canlı olması daha çok işlerine yarar. Üçüncü mevki ise, üçüncü mevki. Bu parayı harcamamalı. Banka-

da birkaç kuruşu var ama, tutukluluk süresi uzarsa, sıkıntı çekebilir. Tam, «Siz neyle gönderirseniz onunla giderim,» diyecekken, gözlerinin önünde, öğrenciyken, tahta sıralı üçüncü mevkilerde İstanbul'a gidiş gelişleri canlandı. O kalabalık, o itiş kakış, o ısınmayan vagonlar, o kokular. Sonra, Ankara'da, siyasi poliste belki günlerce sürecek sorgular... Tutuklandığından beri zaman zaman omuzlarını aşağı doğru bastırdığını sandığı yorgunluğu yeniden duyar gibi oldu. Bu gece yolculuğu boyunca, kendi başına kalabilmeli, düşünebilmeli, biraz olsun dinlenebilmeliydi. Şimdilik bu adamların karşısında başını olabildiğince dik tutmalıydı.

«Üstümdeki para yeter mi, bilmiyorum» dedi.

«Siz kendi bilet paranızı verin, yanınızda gidecek memur için ben çare bulurum.»

Bu beklenmeyen yardım, gerginliğin bu beklenmeyen yumuşaması yine şaşırtıyor Üstün'ü. Tedirgin ediyor. Şaşırtmak mı istiyorlar onu? Gizli başka bir niyetleri mi var? Fransa'ya gitmesine neden izin vermişlerdi? Ahmet'in, «Hükümetler içte ya da dışta güçlüklerle karşılaştıkları zaman, halkın dikkatini başka yöne çekmek için komünist avı düzenlerler» deyişini anımsıyor. Ne yapmak istedikleri ortada. Birkaç gün sonra basında büyük başlıklarla, içinde bir üniversite öğretim üyesinin bulunduğu bir komünist şebekesinin ortaya çıkarıldığı yazılacak. Üstün kullanılarak, hükümete başkaldıran öteki öğretim üyeleri de susturulacak, halkın gözünde karalanmak istenecek. Müdür de biliyor bu oyunu. Zaman zaman sertleşmesi, zaman zaman yumuşaması bundan. İşin içine Ayhan'ı ve Cahit'i de sokarak olayı büyötmek isteyebilirler mi?

Yine de teşekkür etmesi gerek.

«Bir şey değil. Görevimi yapıyorum. Ben işkenceci değilim. Fikir adamlarına saygım vardır.»

Gölmek geliyor içinden, gölemiyor. Öteki iki polisin yüzünde en küçük kıpırtı yok. Donuk bakışlar. Ağır ve sarsak hareketler. Tutanaklar imzalanıyor. Müdür üniformalı polise sesleniyor.

«Hocayı bizim Muhtar götürsün. Ankara'da isim var diyordu. Vagon-Li'ye birini yollayın. Hoca'nın kiyle Muhtar'ın biletini versinler. Kontenjandan.»

Üstün, polise para uzatıyor:

«Yeter mi?»

«Artanı getiririz.»

Hepsinde de belli belirsiz bir yorgunluk var. Önemli bir işi bitirmişler gibi. Biletler gelinceye kadar burada mı bekleyecek?

Sorusunu anlamış gibi yanıtıyor Müdür:

«Siz içinde biraz bekleyeceksiniz. Bavulunuza alabilirsiniz. Tanrı yardımcınız olsun. Siz inanmazsınız ya...»

Duraksıyor Üstün, Bu adam hangi Tanrı'ya inanıyor? Aldırmamalı. En iyisi susmak. Elimi uzatmalı mıyım? Gereksiz. Bir baş selamı yeter. Ama, müdür elini uzatıyor.

«Güle güle.»

Bu kez üniformalı polis bavulu almak için davranmıyor. Kitaplar boşaltıldıktan sonra bavul hafiflemiş. Sigaralarına dokunmadılar. Şimdi, gömlekleri, çamaşırları, iki kat giysi, annesine aldığı armağanlarla Ayhan'ı düşünerek aldığı küçük koku şişesi kaldı bavulunda. Ayhan, «Kendime özel» derdi kokusu için. Öyleydi. Ilık bir bahar sabahı gibi, hafif uçucu ama etkisini hep sürdüren bir koku. Üstün'ün aldığı kokunun adı da «Fleurs du Printemps». Yani, ilkbahar çiçekleri. Bu şişeyi görünce güler, başını yana eğerek, alay eder benimle.

Bu şişeyi görünce...

Yine aynı koridordalar. Grevci işçiler gitmiş. Üç kişi var. Yeni getirildikleri, ürkek, tedirgin oturuşlarından belli. Yaşları yirmi, yirmi beş arası. Belki öğrencidirler. Kılıkları düzgün. Biri gözlüklü, durmadan gözlüğünün camını te-

mizliyor mendiliyle. Ufacık gözleri var. Cahit de durmadan gözlüklerinin camını temizler. O kalın camların arkasından gözleri ufacık görünür. Tavandaki ışıklar yanmış. Az önceki polisler değişmiş. Saat altı buçuk. Trene yetişebilecekler mi?

Ankara. Bir yıl önceki ayrılışını düşünüyor Ankara'dan. Yine böyle, soluğunu tıkayan bir yumruk sokulmuş gibiydi boğazına. Gidiyordu. Bu gidişin gerçekliğine bir türlü inanamadan. Şimdi dönüyor. Bu dönüşün gerçekliğine de inanamadan. Paris'ten ayrılırken, koşullar ne olursa olsun, Ayhan'ı görebileceğini, onunla konuşabileceğini düşünüyordu. Ayhan onu nasıl karşılayacaktı? Onu ne kadar iyi tanıdığını söylese, yine de yüreğindeki umudu haklı gösterecek bir şey yoktu. Ayhan evli bir kadındı artık. Kocasını, sevmediği, sevmeyeceği bir erkek bile olsa. Ondaki görev duygusunu çok iyi bilirdi Üstün.

«Tek korkum, sana olan saygımı bir gün şu ya da bu nedenle yitirmemdir» demişti Ayhan, bir gün. «Sevgimi değil. Çünkü o benim içimde sürekli oluşup büyüyor.»

Oysa, Üstün'ün şimdi tek dayancası bu sevgiydi.

Onu görmek, onunla konuşmak olasılığı yoktu artık. Demir kapılar, demir parmaklıklar, kalın taş duvarlarla ayrılıyorlardı birbirlerinden. Ne kadar zaman için? Günler, aylar, belki de yıllar boyunca.

Ne bekleyebilirim ondan? Kocasını, dingin yaşamını, toplum içindeki saygın yerini bırakıp, belki de karnındaki çocuğuyla —niçin olmasın?— beni, demir parmaklıkların öte yanında beklemesini mi?

Sigarasından derin bir soluk çekti :

Bunu hak ettim. Yine de, ona kendimi anlatmak olanağını bulabilseydim...

En korktuğu şey buydu işte. Bu tutku. Bu

tutkulu sevgi. Her şeyi böyle bir sevgiye bağlamak. Kaçtığı buydu.

Kapı açıldı, dazlak kafalı, demir çerçeveli gözlüklerinin gerisinde gözleri bir iğne ucu gibi parlayan, elli yaşlarında, şişmanca, kısa boylu, buruşuk giysili bir adam görüldü. Koridordakileri şöyle bir gözden geçirdi, Üstün'e döndü:

«Üstün Bey siz misiniz?»

«Evet.»

«Ben Muhtar. Ankara'ya birlikte gideceğiz. Biletler geldi. İsterseniz hemen gidelim. Vakit az.»

«Gidelim.»

Paranın üstü diye sormak geçti içinden, sormadı. Ayağa kalktı. Sigarasını yere atıp üstüne bastı. Bavulunun sapını kavradı. Yan yana merdivenlerden indiler, hiç konuşmadan. Kapının önünde siyah bir araba bekliyordu. Önce Üstün bindi, adam yanına oturdu. Üniformalı soföre eğildi:

«Haydarpaşa'ya gideceğiz. Arabalıyla. Biraz hızlı git. Treni kaçırmayalım.»

Araba hızla kalktı, Bahçekapı'nın kalabalığına daldı.

Mektup, Paris'ten postalanmıştı. Kendi adı yazılıydı üstünde. Kutunun aralığına sıkışmış kirli bir zarf. Kalın, buruşuk.

Posta kutusunun önünde dikili kaldığının bile farkına varamadı. Boğazı karıncalanıyor. Soluk borusundan başlayan yukarılara, ağzına doğru yükselen karınca kokusu gittikçe keskinleşiyor. Ne zaman oluştu bu duygu? Belki ansızın... Üstün'den kaynaklanmıştı. Kuşkusuzdu bu. Üstün'ün yaşamından çıktığını sandığı gün.

Ses çıkarmamaya çalışarak giriyordu içeri. Işığı yakmıyordu. Cahit'in evde olmadığından kesinlikle emin oldukları saatleri seçiyorlardı. Üstün, Ayhan'ı bekliyor oluyordu. Ayhan'ın kapının ziline uzanan eli, belli bir uzaklıkta kalıyordu. O gün kapı açılmadı. Zilin sesi, apartmanı hızla dolaştı, yitti. Karanlık bodrumda hiçbir hareket olmadı. İkinci kez çalmaya çekindi. Karanlıkta, kapı önünde beklediğinin görünmesinden korktu, anahtarıyla açtı kapıyı. Bir canlının olmadığı belli. Salonda, Üstün'ün eldivenleri çantasının üstüne atılıvermiş, biri yere düşmüş, diğeri masanın kenarına kaymış, düşecekken asılı kalmış. Öyleyse az önce Üstün buradaydı.

Peki ama, nereye gitmiş olabilir? Geleceğini biliyordu. Beklememesi için önemli bir neden var mı? Yoksa ansızın hastalandı mı? Ya da... Ya da ne? Aklına doğru dürüst bir şey gelmiyor. Üstün, kararlaştırdıkları saatten önce geldi ve sonra gitti. Gitmek zorunda kaldı. Götü-

rüldü... Hep bundan korkardı. O zaman, alışkanlıklarından, çalışmalarından, sevgilerinden de koparılıyordu insan. Zayıflık olarak nitelendirilebilecek her türlü bağdan kaçınmak ve günü geldiğinde ardına bakmadan gidebilmek. Hayıflanmaya ve zayıflamaya neden olacak bir bağ yüzünden, duygusal olarak, düşünsel olarak bölünmemek. Anıları yanında taşımamak. Bunun için de anılacak birini ardında bırakmamak... Şimdi belki de o gündü. Üstün, buluşma saatlerine çok dikkat eder. Geç kalmaz. Şimdi de kalmadı. Kalmadı: Kanıtı karşısında. Bu eve gelmiş. Çantası, eldiveninin teki... Eldiven sallanıyor mu? Haydi canım... Pusu kurmuş, Üstün'ü götürmüşler midir? Neden? Nedeni var mı? Götürseler, dedikodusu dışında çok az kişi gerçekten ilgilenir. Tedirgin etmek, gözdağı vermek için alıp üç gün tutsalar, dövseler, kim ne diyecek? Dernek dağılsın diyordu çocukların bir kısmı. Onların bildikleri bir şeyler mi vardı acaba? Yoksa içlerinde polisin adamı olanlar... Canım elbette var polisin adamları. Her yerde var. Kaldı ki, bu derneğin sorunu olsa, Üstün'ü götürmeleri için bir neden yok. Doğrudan bir bağı yok Üstün'ün dernekle.

Peki ama, Üstün'ün işlevi ne? Sevgisini bile tedirginliklerine tutsak ediyor Üstün. Bu tedirginliğinin kaynağı ne? İçi bulanıveriyor Ayhan'ın. Karınca yuttuğunu sanıyor. O tat, kokuyla birlikte boğazında... Karıncalar da boğazında aşağı yukarı koşturuyorlar... Saçmalıyorum. Ama, Üstün nerede? Evinde pusu kurup, öldürüp, sonra onu ilk bulan kişinin üstüne yıkarlar mı bu adamlar? Neden yapmasınlar? Sabahattin Ali nasıl öldürüldü? Kim sorar, kim uğraşır? Ahmet... Yeterince gürültü çıkarabilir mi Ahmet?

Üstün öldüyse, nereye bıraktılar ölüsünü? Koridor, giysi dolabı, kanapenin altı, banyo, mutfak dolapları... Yok. Boşuna mı korktum? Olayları abartıyorum. Sinirlerim bozuk. Çok bo-

zuldu. Sürekli bir kuşku içinde yaşamak, alınmak, götürülmek, en kötüsü, ayrılmak zorunda kalmak.

Üstün tam o sırada geliyor; yüzü gülüyor Ayhan'ın:

«Neredeydin kuzum?»

«Bak ne güzel kirazlar. Bu kadar irilerini görmüş müydün? Gidip sana kiraz almak istedim.»

«Çok korktum. Eve gelip seni bulamayınca... götürdüler sandım...»

«Saçma. Neden götürsünler?»

«Hiç saçma değil. Neden götürmesinler?»

Neden götürmesinler Üstün? Götüremezler de neden bunca kuşku, bunca korku içinde yaşıyoruz? Neden sevgimizi bunca gizli sürdürüyoruz?

Üstün, Ayhan'ın ne kadar kaygılı olduğunu anlıyor da onu daha çok ürkütmemek için mi böyle davranıyor, yoksa aldırıyor mu? Kolunu Ayhan'ın beline sarıyor:

«Haydi gel, yıkayalım şunları.»

Ayhan, Üstün'ün kolunu çözüyor belinden. Ayakları gövdesini çekemiyor. Koltuğa çöküyor. Üstün'ün kirazları yıkamasını, yemesini gözlüyor. Onun tüm zorlamalarını geri çeviriyor. Ağladı, ağlayacak. Demek korkumu aptallık olarak nitelendiriyor Üstün...

Kiraz yemiyor bir daha. O kokulu kokuyu çekemeyecek. Ama yine de, çok korktuğunda, o günü, o günün somut tadını anımsamadan edemiyor.

Açık bir gökyüzünde, ta uzaklarda çakan bir şimşegin ışığı değişiyor yüreğine. Bu gürültülü ışık o anda sönüyor. Değdiği anda... Aylardan beri beklediği mektup bu... Ama artık, Üstün'ün kendisine yazması için bir neden yok.

Dönme zamanı gelmişti. Cahit dönmemesini

uygun buluyordu. Bunu öğrenince bir sürü belge buluşturmuş, zarfa tıkmıştır, bursu uzatılsın diye. Boşuna heyecanlandım. Üstün'den olağanüstü bağılıklar beklemem anlamsız.

Ama, belgeyse bunlar, neden bana gönderiyor? Cahit'le ilişkisi sürdüğüne göre, şimdi bana gönderdiği zarfın özel bir anlamı var.

Zarfı elinde çevirip duruyor. Neden sonra artık posta kutusunun önünden ayrılması gerektiğini düşünüyor. Merdivenleri çıkarken kuşku. Açmalı mı bu mektubu? Bu mektupta Üstün, ikisinin ilişkisinden söz ediyordur. Belki şimdi kaçıışı için bir sürü neden sıralıyor... ve bağışlanmasını istiyor. «Kocanı bırak, bana dön...» der mi? Bu kadar saygısız davranamaz Üstün. Davranmamalı. İsteddiği zaman atıp, istediği zaman oynayacağı bir oyuncak gibi göremez beni. Görmemeli. Peki ama şimdi Üstün o yapamaz dediği şeyi yapıyorsa, bana dön, diyorsa?

Bu mektubu açmak, Cahit'e karşı, onunla sürdürdükleri evliliğe karşı sadakatsizlik mi olur? Açmadan yırtmalı bu mektubu. Hiç gelmemiş gibi davranmalı. Mektubun birtakım yeni koşullar yaratmasına olanak vermemeli. Cahit'le ortak yaşamlarına burnunu sokmaya hakkı yok Üstün'ün. Üzerinde konuşmaya bile değmez bu mektubun. Açarsa, okursa... zayıflamaz mı? Zayıflayabilirim. Onun öne sürebileceği gerçeklerin hiç değilse bir bölümü üzerinde düşünmeden edemem. Oysa Üstün'ü unuttuğumu varsayıyorum artık. Belli dönemler, bazı karamsar günlerim dışında anmıyorum. Anmıyor muyum? Cahit'e karşı kendimi kasmaya alıştığım için kendime karşı bile yalan söylemeye başlamadım mı? Doğru, onu hep anıyorum, hatırlıyorum. O yüzden Cahit'le gezerken, sevişirken Üstün aramıza giriyor. İstemediğim halde birtakım karşılaştırmalar yapmaya zorluyor beni.

Bu mektubu açmalıyım. Buna hakkım var. Bu mektup, Cahit'in dışında bir şey. Üstün ile

benim sorunumuz. İlişki bitse bile, iki kişi arasına bir başkasını —kocam bile olsa— sokmaya hakkım yok. Bu mektubu okuyup gülebirim. Gülmek olası mı? Üstün, yaşamının hiçbir döneminde, hiçbir davranışıyla gülünç olamaz.

Okur, yırtar ve sonra Cahit'e mektuptan söz ederim. Cahit, mektubu yırttığıma inanmaz. Daha da kuşkulu davranmaya başlar. Davranışlarımı izlemeye koyulur. Tutsak olurum elinde. Güvensizliği zaten var. Yeteri kadar tatsız bir yaşamı sürdürürken bir de tümüyle dışımda, bitmiş, kapanmış bir ilişkiden doğan tedirginlik, bizi birbirimizden büsbütün uzaklaştıracak.

Cahit'e mektubun hiç sözünü etmeyebilirim de. Akıllı bir kadın öyle davranır. Bu mektup, ortak yaşamımıza giren bir asalak çünkü. Asalağın artık rahatsız eden kollarını keser ve sonra unutursun...

Neler düşünüyorum? Üstün, bu.

Onu böyle nitelendiremem. Onun beni uzaklaştırdığı gibi, ben de onu yaşamımdan uzaklaştırabilirim. Ama onu, ondan daha az önemli, daha az sevdiğim ve kendimi hukuk kuralları dışında, bağlı saymadığım kişinin horlamasına göz yumamam. Üstün, yalnızca sevdiğim değildi çünkü. Dostumdu. Arkadaşımdı.

Zarfın kıyısıyla oynuyor ve üst yandan biraz açıyor. Küçük bir yırtık. Parmağı bile giremez.

Hayır açmayacağım. Mektubu Cahit'e vereceğim. O açsın ve bilsin ki... Neyi bilsin? Cahit bir şeyleri bilirse birtakım sorunlar çözümlenir mi sanıyorum? Onunla süregiden yaşantımız çekilir hale mi gelir? Bu benim mektubum. Üstün'le benim sorunlarım, Cahit'le benim sorunlarımdan ayrı. Apayrı şeyler onlar. Ne ilgisi var Cahit'le?

Bu mektubu açmak istediği kadar, ondan korkuyor da. Yaşamını kökten değişikliklere uğratmasından korkuyor. Mektubu Cahit'e ve-

recek. Onunla aynı anda okuyacak. Ya da o, yırtalım, derse açmadan yırtacak. Der mi bunu Cahit? Demez. Diyemez. Elinde değil. Benim Üstün'e bağımın tam tersi duygularla, o duyguların oluşturduğu cziklikle, Üstün'ünkinden ayıramaz davranışlarını. Tam tersini istese bile... Buna gayret etse bile...

Doğru, Cahit birçok şeyde, Üstün'ün tam karşıtı düşünmeyi ve davranmayı kişiliklilik sayıyo.:

Cahit'e uğramam gerek. Zarfı ona veririm. Ne yaparsa yapsın.

Hemen hazırlanmaya başlarsa ancak yetişecek. Yeni bir pardösü alacaklar Cahit'e. Yaklaşan profesörlüğü için, şimdiden küçük hazırlıklar içinde. Küçükten küçükten, giyiminde, ince beğeni diye nitelendirilebilecek ayrıntılara yer veriyor. Sürekli, sık ve temiz giyiniyor. Gözleri nesnel ayrıntılar üstünde eskisinden çok ve daha uzun süre duruyor. Hızla yukarılara tırmandığını sanarak, gerçek değerlerden kaçıyor.

Bu konudaki tartışmaların gereksizliğine inanıyor Ayhan artık. O yüzden, sürdürdükleri sözsüz anlaşmaya uyup, Cahit'e güzel, pahalı bir pardösü seçiminde yardımcı olacak.

Cahit'in gözünde iyi bir eş olmak bunca kolayken... Evet. İyi ve sadık bir eş olacağım. Her şeye karşın. Cahit bugün kendisine bağlı bir eşi olduğunu bilsin. Artık eski duyguların örtüldüğüne inansın. Önce sarsılsa bile, bu davranışıyla içini rahatlatmayı amaçladığımı anlar. O rahatlarsa, belki evliliğimiz kurtulur.

Lokantada, kalabalıktan uzak bir köşe seçmişti Cahit. Yanlarındaki sandalyede iki büyük paket. Yemekten sonra Ayhan paketlerle eve dönecek. Cahit'in önemli bir toplantısı var, eve gelecek zamanı yok.

Yemeğini çabucak bitirmeye çalışan kocasına bakıyor Ayhan:

«Üstün'den mektup var.»

Cahit'in ağzı duruyor. Aralık. Dilinin üstünde bir yutumluk hamurlaşmış lokmayla. Ağzı dolu dolu soruyor:

«Ne yazmış yine? Ne istiyor bu herif?»

Hayır, bu değil Üstün. Cahit'in kafasında oluşmuş Üstün imgeleminde yanlışlık var. Bu yanlışlık da Üstün'den değil. Cahit'den geliyor. Sanki Üstün başkalarından sürekli olarak bir şeyler isteyen bir insan da... Sanki onun dostluğu Cahit için ağırlık...

Ayhan'ın çantasını açmak için aşağı, kucağına indirdiği eli, yarı yolda geri dönüp masanın üstüne, sakın, uzanıyor. Duruyor. Elindeki kaşınmayı Cahit fark etmemeli.

Nereden geliyor Cahit'e sorumluluğum-Duygusal değil. Bir inanç beraberliğimiz yok. Tersî bile söylenebilir. Bir et tutkusu da değil. Tiksiniyorum Cahit'den ama, artık alıştığım için tiksiniyorum. Üstün'le arama girmeyecek Cahit. Girdi. Buna izin verdim. Mutsuz oldum. Bir daha izin vermeyeceğim. Bir sorun varsa ortada, bu Üstün'le benim aramda. Üstün, Cahit ve benim aramda değil...

«Okumadım, evde bıraktım.»

Aklına düşüveren bu yalanla seviniyor, ekliyor:

«Herhalde içinde belge vardır. Senin istediklerin... Kalın bir zarftı.»

«Neden gelirken getirmedin? Hemen işlemlere girişmek gerekir. Geç bile kalındı, bana sorarsan.»

Anladı mı yalan söylediğimi? Mektubun çantamda olduğunu? Ama onu okumadan vermeyeceğim Cahit'e. Neye karşı çıkmış olursam olayım... Karşı çıktım artık...

İçinde bir anlatılmaz tedirginlik.

Cahit'in gözlerinde, sesinde oluşan şey ne? Nasıl adlandırılabilir böyle bir bakış, bu ses tonu? Ne oluyor?

«Bir âşığın varmış, biliyor muydun?»

Üstün zarfı uzatırken böyle söylüyordu. Gözleri alaycı mıydı? Ayhan, yüzünün kızardığını duydu. Kendisine kızdı. Yenemediği ilkel dürtüler bunlar. Kim bilir, şimdi Üstün içinden nasıl eğleniyordur onunla. Bu sözle Cahit Hocayı kastettiğini sanmıştı Ayhan. Çünkü, yurta da sınıfta da kızlar sürekli olarak Doçent Cahit Beyin ilgisini bir takılma havası içinde yineliyip duruyorlar. Evet, Cahit Beyin öğretmen öğrenci ilişkisinin çok dışına kaçan bir ilgisi olduğunu anlamamak için kişinin aptal olması gerek. Öyle ama, Cahit Bey koskoca adam. Mektup yazmaya ve onu bir arkadaşıyla göndermeye kalkması akıl alacak şey değil. Üstün'le yakın arkadaşlar, aynı evde oturuyorlar, ama yine de Ayhan, Üstün'ün bu tür bir görevi kabullenmesini anlayamıyor.

«Bu mektubun sana iletilmesi gerekiyormuş. Açıp okumaya başladığında belki de kahkahalarla gülersin. İyisi mi, aç da birlikte okuyalım, birlikte gülelim. Var mısın?»

Böyle söylüyordu ama, elleri de titriyordu bir yandan. Ayhan, zarftan gözlerini alamıyor. Zarfın üzeri yazılı değil. Üstün de şimdiye kadar görmediği biçimde heyecanlı. Yüreğinde bir üzüntü oluşuyor. Üstün, Cahit Beyden mektup getirdiğine göre... Bir şeyleri avcundan kayar gibi yitirdiğini sanıyor Ayhan. Üstün ilgili değil demek kendisiyle. Bir başkasının mektubunu taşımayı kabullendiğine göre... Neden böyle yapıyor? Sevgide alaya alınacak bir yön olmamalı. Ne tür sevgi olursa olsun. Üstün böyle düşünmüyor ki eğlenebiliyor.

Kaçınamaz. Üstün'ün elindeki mektubu almalı...

«Yok, hayır, okumayalım. Mektubu ver, ben sonra okurum.»

Bu kez elinde avcunu yakan bir şey gibi isteksizce tutuyor zarfı.

Yalnız kaldığında okudu mektubu ve şaşkınlığını uzun süre yenemedi.

Sonradan, bu konuşmayı, bu konuşma sırasında yüzlerinde oluşan anlamları anımsamaya çabalamış ama başaramamıştı. Özellikle Üstün'ün yüzünü getirememişti gözlerinin önüne. Ne o gece, ne de daha sonraları. Sevdiğini gözünün önünde canlandırma yeteneği yok. Yokmuş meğer.

Geceyi uykusuz geçiriyor Ayhan. Sabaha kadar uykuya varmak istediği anlarda bile içine doluveren sevinçle Üstün'ün sevgisini söylediği mektubu okumayı özleyiveriyor. Kaçınıcı kez okuduğunu, kaçınıcı kez ilk öğrenişteki coşku-yu yine yaşayıverdiğini ayıramıyor. Işıklar söndükten, herkes uykuya daldıktan sonra da ışığı sürekli yanan helaların girişinde bir daha, bir daha okuyup duruyor mektubu. Üstün beni seviyor... Bunun anlamını kavrayabiliyor muyum? Hayır, bunun anlamını kavrayamıyor. Kavrayamayacağını sanıyor.

O uzayan gecenin sabahında, Üstün'ün fakülte-deki masasına büyük bir zarf bırakıyor. Yedi aydan beri sürekli olarak yazdığı mektupların hepsi o zarfın içinde. Bütün gün, Üstün geldiğinde, zarfı açtığında ne duyabileceğini kurarak, onu özleyerek ve tırnaklarını kemirerek dolaşıp duruyor fakültenin bahçesinde. Çok önemli bir şeyi de düşünüyor öte yandan. Aca-ba, Üstün'ün sevgisini söylediği o tek mektubu mu, yoksa kendisinin aylardan beri sevgisini anlatmaya çabaladığı otuzdan çok mektubu mu daha değerlidir? Ekonomideki değer kuramlarından biri çözüm oluyor bu sorusuna: «Üstün'ün mektubu daha değerli. Çünkü enderlik bir değer ölçüsüdür!..

Bulanma denir mi Cahit'in gözlerinde oluşan anlama?

Şimdi, hemen eve gitmek istiyor Ayhan.

Mektubun çantasında durup durmadığını gözle-
yerek eve koşsa ve açsa...

Cahit şimdi, yemeğini özellikle ağırdan ala-
rak yiyor. Ayhan'ın az önce ellerinde duyduğu
kaşıntı şimdi dilinde. Hele gözleri, şimdi bağıra
bağıra gitmek istediğini söylüyordur. Cahit o
yüzden ağırdan alıyordur. Gözlerini önüne indiri-
yor Ayhan.

«Zamanım var daha. Sen yalnız gitme eve.
Üstelik iki de kocaman paket var.»

Saatine bakarak söylüyor bunları Cahit.

«Yooo... Hayır! Gecikirsin sonra. Ben taşı-
yabilirim paketleri. Bak, istersem tek elimle bile
taşıyabilirim.»

Kalkıp göstermek istiyor, birden aşırı gitti-
ğini anlıyor. Cahit'in gözleriyse, yakında profes-
sör eşi olacak bir kadının böyle davranamayaca-
ğı inancıyla oluşan hafifsemeyi söylüyor.

«Gelmesin eve. Mektubu birlikte açmaya-
lım...»

Gelse bile Ayhan zarfı ona açtırmayacak.
Yine de gelmesin. Bir zarfın üstündeki harflere
nice uzun süre baktığını bilmesin. Üstün'ün mek-
tuplarını Fevziye'ye bıraktığından beri onun ya-
zısını görmedi. Cahit'le haberleşiyordu gerçi,
ama bunun ne tür bir haberleşme olduğunu bile
düşünmemişti şimdiye kadar. Sevgi şaşırtıcı bir
şey. Nelerin üstünden atlayıp, nelerde küçük ay-
rıntılarla uğraştırıyor kişiyi. Birkaç saat önce
akılsızca, değerini unutarak —nasıl unutulur?—
kocasına vermeyi düşündüğü zarfla sevgisini ar-
tık yok sayacak kadar bönce davranmaya kal-
kışmıştı.

Cahit hâlâ kararsız. Biraz da suçluluk du-
yuyor olmalı, yalnız pardösü değil, bir de elbi-
se aldığından. Oysa Ayhan'ın bir mantoya ge-
reksinimi var. Anneannesinin dört yıl önce dik-
tirttiği o ince yeşil mantosundan başka manto-
su yok. Bunu hatırlıyor Cahit. Daha sonra, al-
dıklarına uyacak yeni gereksinimlerden söz ede-
ceğini, bundan kaçınamayacağını biliyor. Ken-

disi için aldıklarını karısına taşıtmanın da pek hoş bir şey olmadığını düşünebiliyordur. İyi şeylere karşı duyduğu isteğin bir zayıflık oluşturmaya başladığını bilmiyor olamaz. Yine de, toplumdaki yerinin bunları gerektirdiğine inandırır kendini. Şimdilerde önemsemeye başladığı şeylerin eski değerleri aşan, kendine güvenini artıran bir rahatlık sağladığını düşünür. Böylece tedirginliği yavaş yavaş silinir. Bu silinmenin sinirlerinde oluşturduğu gevşemeyle Ayhan'a, onun sabırsız görünümüne, saklayamadığı eve gitme isteğine de kayıtsız kalabilir. Ayhan, Cahit için bu düşündüklerini onun gözlerinde ve yüzündeki değişimde görüyor. Doğruymuş düşündükleri. Cahit, Üstün'den dolayı duyduğu rahatsızlığı bile unutuyor sanki:

«Peki, sen nasıl istersen...»

Hayır, rahat değil Cahit. Bir şeyler tasarlıyor gibi. Bir şeyler biliyor gibi. Ama üstüne gelmekten çekiniyor. *Neden?*

Cahit, Ayhan'ın kolunu sıkıyor ve uzun adımlarla uzaklaşıyor. Ayhan, ellerinde birer paket, çantası omzuna asılı, çantanın sapının hemen her adımıda dirseğine düşmesinden tedirgin, geç kaldığı bir buluşmaya gider gibi koşuyor sokaklar boyunca. Alışık adımları kafası kadar hızlı çalışmıyor, bir türlü kafasında eriştiği yere ulaştıramıyor onu. Evin kapısını açtığını düşünürken çaresizce yeniden dönüp adımlarının bulunduğu sokağın başına geliyor. Yine de bilinci önden koşmayı sürdürmekte direniyor. Kapıyı açmaya uzandığı anda, merdivenden çıkan bacaklarını bekliyor.

Eve girdiğinde, dünyanın dönüşü birden ağırlaşıyor. Yalnız kaslarında değil, kafasında ve duygularında da bir uyuşukluk oluşuyor. Bunca umutlanmakla büyük bir yanlışlığa düştüğünü sanıyor. Duyguları böyle düşüncesizce harcamak...

Kendisine işkence etmeye doyamıyor ve o yüzden bunu sürdürüyor:

Paketleri açışı tam Cahit'in istediği gibi. Kâğıtları düzgünce katlıyor. Elbiseyi de pardösüyü de özenerek asıyor. Bu arada, bilincinde bir bulutlanma olduğunu fark etmiyor, odadan çıkamıyor, dolaşıp duruyor. Amaçsız... Salona döndüğünde çantasını görüyor. Mektubu koltuğunun altına sıkıştırıyor. Okumadan önce bir sigara yakmalı. *İşkenceyi sürdürelim. Bunun acıtıcı hoşnutluğunu yaşayalım.* Tüm çabasına karşın, kibrit çöpünün ucu ve yanıcı kıyısı bir düzeye gelemiyor. Elleri titriyor. Neden sonra, o da rastlantıyla bir alev oluşturuyor. Sigarayı bedeninin her gözenegine yayılmasını ister gibi hırsla çekiştiriyor. Şimdi artık bu örselenmiş kirli zarfın söylediklerini sindirmeye hazır.

Mektup, Üstün'ün o sık, okunaklı yazısıyla tam on bir sayfa. Bir kez daha okumaya cesaret edemiyor. Okudukları bir imge miydi, kestiremiyor. İmge olsun varsın, bir yıldan beri bunca güzel şeyleri duymadı, okumadı. Masanın çevresinde zarfı göğsüne bastırarak dolaştığı sırada, tren düdüğünün sesine karışarak İstanbul'a aktığını sanıyor. Trenin ters yöne gitmesi hiç önemli değil. Üstün'ü vapurdan inerken karşıyor. Bu anın tadını tam yaşayamadığını düşünüyor. Bir kez daha karşılıyor... Sürdürüp duruyor. Üstün'ü karşılamayı.

Odanın içindeki eşya, Ayhan'ın yürek vuruşlarına uyan tempoya kapılıyor. Her şey, Üstün gittiğinden beri tüm evrende varolan eskimişliği, yabancılaşmayı üstünden atıyor. Bir yerlerde bir ateş silkiniyor, külünü savurup kızıl pırıltılar saçıyor. Bir bulut, tüm yükünü aşağıya salıyor. Toprak, uyumaya hazırlanırken birden yeşil kahkahalarla gülmeye koyuluyor. Her evin penceresinde bir güneş vardır şimdi. Ana güneş, insanlardan bir süre için esirgeyeceği ısınısını pencerelerdeki küçük güneşlere veriyor. Dünya duruyor. Sonra yeniden dönmeye başladığında, şaşkınlıktan ters yönde dönmeye koyulduğunu fark ediyor. Yaptığı yanlışlığa gülüyor. Ayhan da gülüyor... küçük güneşler de...

Kaçmanın hiçbir şeyi çözümleyemeyeceğini ikisi de birbirlerine kanıtladılar. Aynı noktadan çıkıp, başka başka yollardan geçtiler ama varlıkları nokta yine aynı oldu. Şimdi, yüz yüzeler yine. Yüz yüze olduklarında birbirlerinin gözünün içine bakmasını da hiçbir şeyin ardına saklanmayacaklarını da biliyorlar.

Sana ihtiyacım var Üstün, şimdi her zamankinden çok ihtiyacım var...

Yaptığım yanlışlıkları bana söyleyecek, benim hükmümü verecek, sonra o hükmün getireceği zorlukları yüksünmeden benimle birlikte, üstelik tökezlediğim yerde bana destek olarak geçiştirmemi sağlayacaksın.

Cahit'in geliş saatine yakın, konuyu Cahit'le nasıl konuşacağını düşünüyor Ayhan. Anlaşmıyorlar. Doğru. Ama, yalnız kalınca kollarına atlanacak, koşullar istediği biçime dönüştüğünde bırakılabilecek biri değil Cahit. Evliliklerinin her bölümünün başarısız olduğu su götürmez. Bir arada oluşları, birbirlerini sürekli olarak dışa itmekten, birbirlerinden uzaklaştırmaktan öte bir şeye yaramıyor. Yine de bu koşullarda durumu onur sorununa dönüştürebilir Cahit. Üstelik, böyle bir durumun, bir ayrılığın onca özendiği erken profesörlüğüne olumsuz etkisi olacağından korkar. Şaşıyor Ayhan: Cahit'i düşünürken aklına gelenler hep nesnel koşullara ilişkin. Bu adam onu seviyor. Ama seviyor mu gerçekten? Eskiden severdi. Yıllardan beri süren, öğrenciler arasında eğlence konusu olan bir bağlılığı vardı kuşkusuz. Şimdi, malı gibi davranıyor. Sürekli koşullandırılmalar içinde tutmaya çabalıyor. Sevgisini gösterme biçimi bu ve dayanılır şey değil. Bu demektir ki, onunla iki arkadaş gibi konuşamayacaklar. Ayhan'ı bırakmayacak. Ama dile düşmek de istemeyecek. Belki de Üstün gidince yaptığı gibi, Ayhan'ı kendisine acındırmaya çalışacak. «Bundan korkuyorum...» En etkili silahın bu olduğunu öğren-

miş midir? İçi burkularak yanıtlıyor: Öğrenmiştir. Bu silahı kullanacaktır kuşkusuz.

Cahit eve çok geç geliyor. Kapı aralandığı anda Ayhan'daki değişikliği görüyor. Onunla birlikte olduğu bir yıl içinde, canlılığı belli olmayan, gelişme çağındaki bir böcek gibiydi Ayhan. Şimdi silkindi. Bunu gördü Cahit. Yüzündeki kasılma o yüzden olmalı. Aynı kasılma Ayhan'ın tüm bedeninde. Kımıldayamıyor. Ama canlı, bunu biliyor. Bir daha kurumayacağım. Bir daha yanlış şeyler yapmayacağım. Zayıflık göstermeyeceğim...

«Konuşmak gerek. Hemen...»

Hayır, Cahit önce konuşmayı yeğliyor. Tüm kanı boşaltılmış gibi yüzü ve dudakları ağarmış. Sesi buz gibi çıkıyor. Sözcükler kulağa değmiyorlar da sanki donmuş biçimleriyle asılı oldukları için görünüyorlar:

«Nerede mektup?»

«Mektubu bana yazmış Üstün. Özel...»

«Evet?»

«Veremeyeceğim...»

«Benden gizli bir şeyin olamaz. Evli bir kadınsın. Birtakım yükümlülüklerin var. En başta da kocana bağlılık.»

«Yadsımıyorum Cahit. Seni aldattığımı söyleyemezsin. Seni hiçbir zaman aldatmadım. Hiçbir konuda. Bunu söylersen yalan olur. Ama, mektubu veremem. Çok özel bir mektup o...»

«Bir hovardanın, bir ırz düşmanının mektubu...»

Cahit, bu sözler daha ağzından çıkar çıkmaz kendine geliyor. Elinde olsa sözlerini yutacak. Yanıtlamıyor Ayhan. Öğleden beri, sevginin tek başına çözüm olmadığını, belki de yeni sorunlar doğurduğunu düşünüyor. Bir gerçek var: Cahit, bunca ağır sözler söylediğine göre, olağan davranışları içine girmeyecek. Yürekli biri gibi davranıyor. Bunun kesin bir nedeni vardır. Var mıdır? Umutlanmak mı, yoksa korkmak mı gerektiğini çıkaramıyorum. Üstelik Ca-

hit'in bunca çirkin sözcüklerle soruna çözüm bulacağını sanmasına da öfkeleniyor Ayhan. Oysa, soğukkanlılıkla, sağduyularını kullanarak konuşmaları, ikisini de kırmayacak bir çözüme varmaları zorunlu. Şimdi, Cahit'le bunu yapmaları olanaksız. Dönüp yatak odasına giriyor. Dışarda Cahit'in sesi soluğu çıkmıyor. San-ki ses çıkarmamaya hükümlüymüşler gibi, ikisi-nin de aynı anda soluklarını tuttuklarını sanı-yor Ayhan.

Cahit'in haklı olduğu bir şey var. Bunu yadsımak olanaksız. Cahit, geçen yıl boyunca Üstün'ü açıktan eleştirmede. Bunun beni kendi-sinden uzaklaştıracağını biliyordu. Ama bu öze-ni beni kendisine bağlamaya yetmedi. Çünkü onda sezdiğim fakat bilemediğim bir kaypak yön vardı. Şimdi Üstün'ün mektubunu verme-yince, aramızdaki kopukluğun daha ötelere va-racağını anladı. Beni bir de fırsatçılıkla suçlar mı?

Ayhan bunu bir türlü yediremiyor kendisi-ne. Üstün'e dönmek fırsatçılık mı? Değil. Ama Cahit bunu böyle yorumlarsa o da haksız değil. Sorunlar gittikçe çoğalıyor, karmaşıklaşıyor. Yi-ne de en önce Cahit'in bilmesi zorunlu olan şey-leri, onunla konuşması gerek.

Kararlı adımlarla odadan çıkıyor. Cahit, ma-sanın örtüsü üstüne koyduğu şişeden koca bir bardağa doldurduğu rakıyı susuz olarak içiyor. Ayhan gidip bir sandalye çekiyor, Cahit'in yanı-na oturuyor. Bir süre ikisi de konuşmuyorlar. «Konuşmalıyım» diyor Ayhan. Sesi kendine uzak,

«Beni bağışla. Üstün'e olan bağım benden güçlü. Beni bırakmayabilirsin. Ama bunun bir yararı olamaz. Bunu sen de çok iyi bilirsin. Gö-rünüş beni doğrulamasa da bu evliliğin başarılı olması için gayret ettim. Senin iyi duygularını ve sevgini kötüye kullanmamaya çalıştım... Bli-yyorsun: Evlenirken de bir yarım insandım. Ba-şaramadım. Seni de başarısız kıldım. Seni seven

birini kolayca bulabilirsin. O zaman öyle mutlu olacaksın ki...»

Cahit, kovulmuş bir köpeğin gözleriyle bakıyor Ayhan'ın yüzüne:

«Mutlu olmam, olmamam ne zamandan beri seni ilgilendirir oldu?»

Doğru... Onun benimle mutlu olmadığını bilmek başka şeydi, onu mutlu etmeye çalışmak başka şey... Ne zamandan beri düşünüyordu onun mutlu olmasını? Az öncesine kadar hiç düşünmüş müydü? Onu mutlu edecek bir kadını düşündüğünde, aklına, horladığı, kendilerini dışı olmaktan ötede görmeyen, görünüşte erkeğin üstünlüğünü kabullenen ama bir suyun kayayı oyması gibi, sabırla, fark ettirmeyerek onu etkisi altına alan, bunaltan, kopmaz ipliklerle kendine bağlayan, sorumluluklarını ikide bir kanata kanata yüzlerine vuran kadınların gelmesi neden? Cahit'in mutluluğu kendisini gerçekten ilgilendirmiyor. Kişi olarak kimsenin mutluluğuyla ilgilenmiyor. Üstün'ünkü bile... Kendisinininki bile... ilgilendirmiyor.

«Haklısın. Ama bu sorunu seni en az üzecek biçimde çözümlemekten başka bir şey istemediğime inanmalısın.»

«Kuşkusuz seni de... öyle değil mi?»

Duraksıyor. Ama doğru bu.

«Kuşkusuz, beni de.»

«Öyleyse istediğin zaman git...»

«Doğru mu söylüyor? Böyle kolay çözümlenecek bir şey miydi bu? Koptuk mu gerçekten? Beni özgür bırakırken, yüreğimi tutsak etmeyi düşünmüyor ya?»

Yüz yüze geliyorlar. Bir çocuk oyunundaki gibi, uzun süre bakma yarışı yapar gibi birbirlerine bakıyorlar. Geceyi uzun ışıklarla iki donmuş parçaya bölen bir tren geçiyor. Ayhan bu trenin aralarından geçtiğini, bundan böyle ne olursa olsun aynı yönde bulunmayacaklarını, aralarında uzun, soğuk bir ışığın seslenip duracağını an-

lıyor. Birinden bir şeyler almanın kendisine bunca ağır geleceğini düşünmemiş şimdiye kadar. Bu duyguyla kalkıp pencereye yürüyor. Bu ölgün sarı ışıklar, bu kış başında ışıkların parıltısını solduran Ankara soğuğu, kimselerin geçmediği bir geceyi yaşayan sokak, Cahit'i yapayalnız bıraktığı düşüncesi ve o sevgi denen şey. Nedir sevgi? Nereden doğar, nerede sürdürür yaşamını, ne zaman bırakır insanı? Bir iz kalmadan yok olur gider? Yüreğinin çarpışını dinliyor: Önce dolgun bir tek vuruş... Sonra uzun bir süre susuyor. Susması rahatlık. Ardından bir vuruş daha geliyor. Yüreğin, isteseydi bir kez daha vurmayacağını, yaşamı götüreceğini ve geri getirmeyeceğini düşünüyor. O yüzdendi demek, yüreğin yaşamın bunca ortasında sayılması? Yaşam ile ölüm arasındaki o ince çizgi iki vuruş arasındaki suskunluktan geçiyormuş. Yürek son vuruştan sonra gitse, ya da unutsa bir daha vurmayı, yaşam unutulmuş bir ses gibi boşlukta yitiyor, doğada, zamanın dışında ya da zaman boyutunda ama kim bilir nerede takılı kalabiliyormuş...

«Seninle özel ve önemli şeyler konuşmak istiyorum Ayhan.»

«Konuşmayalım Cahit. Senin önemli dediğin şeyi konuşmak istemiyorum.»

Cahit, henüz bir yer bulamadığı için yurttan kalan Ayhan'a bir eylül akşamında uğruyor. Yüzündeki parça parça kızarıklıklar, çok sıkıntılı olduğunun kanıtı. Onun o, yıllardan beri süren, şaka yollu bile açıklayamadığı sevgisi Ayhan'ın içini eziyor, biraz da kızdırıyor. Üstelik, 'Üstün'ün bu sevgiyi yokmuş gibi kabul edip bırakıp gitmesi, bütün sevgileri anlamsızlaştırıyor gözünde.

«O zaman sen yalnız dinle...»

«Dinleyeyim... ne diyeceğini bildiğimi sanıyorum. Yeni bir üzüntüyü taşıyacak gücüm yok benim.»

Ansızın ellerini tutuyor Cahit, Ayhan ellerini çekiyor.

«Beni sevme... Bunu isteyemeyeceğim senden. Bırak ben seni seveyim. Bu sevgimi, seni her şeye, herkese karşı koruyarak sürdüreyim. Senin de bir yerlere sığınman zorunlu... Neden sığınacağın ben olmayayım? Bir dost? Güvenebileceğin biri?..»

«Zor bir insanım ben Cahit. Beceriksizim. Dalgınım. Duygusal yapım tek kişiyi sevmekten öteye, yeni duyguları taşıyabilmeme olanak vermiyor. Ne yapsan, ne kadar süre geçse seni sevemem. Buna gayret bile edemem. Sana kendimi borçlu saymam ben.»

Üstün bile gittikten sonra...

Aylardan beri her şeyden koptuğunu, en yakın arkadaşlarını bile aramadığını, karar vermesini gerektirecek olayların çevresinden dolaşıp kaçtığını Cahit bilmiyor değil. Üstün'le olan bağlarını da biliyor. Öyleyse bu zorlaması neden? Şu ya da bu biçimde vereceği her karardan sonra pişman olacağını da bilmeli. Yoksa yararlanmak mı istiyor bu durumdan? Neden olmasın? Neden yararlanmak istemesin? Öyleyse gerçekten fırsatçılık ediyor Cahit. Gün gelecek pişman olacak... Oysa, yanında, yarım adım ardından ve bedeni yarı yarıya Ayhan'a dönük olarak yürüyen Cahit'in yüzünde acı okunuyor:

«Seni seviyorum ama...»

Öylesine hafif, öylesine alacakaranlığa karışıp silinen bir açıklama ki bu, Ayhan bir an yanıldığını sanıyor, gökyüzünden aktığı anda, içini bir dolanıp karanlığa ağan bir belirsiz ışık etkisi uyandırıyor içinde. Bu etkiyi mi yaratmak istemişti Cahit? Bunu nasıl başardı? Nasıl başarılır böyle bir şey?

«Peki Üstün...» diyor. «Sen nasıl istersen...»

Cahit'in elini tutuyor. Cahit dönüp şaşkınlıkla Ayhan'ın yüzüne bakıyor:

«Üstün dedin bana?»

«Seninle konuşmadım ki... Üstün'e söyledim.»

Cahit kollarının arasına alıyor onu. Öpüyor. Ayhan yalnızca ağzını kaçırabiliyor. Yanağında ıslak, sıcak bir duygulanım. Etkisi yüreğe değil, midesine vuran bir duygulanım. Bulantı oluşturan. Giderek... büyüyüp kusma isteği uyandıran.

Bugün sürekli olarak «fırsatçı»nın kim olduğuna takılıyor aklı. Kuşkusuz, Cahit'in gözünde Üstün öyle biri. Üstün de duyuyor bu kuşkuyu kendisi için. Ayhan da duyuyor.

«...Ve böylece Cahit'i çiğneyerek gidiyorum demek... Gönül rahatlığıyla...»

Cahit, hâlâ masanın başında oturuyor. Ayhan, gözlerine kadar yükselen bir coşkuyla onun başını göğsüne bastırmak, saçlarını okşamak istiyor. Pencerenin yanından uzaklaşıp, birkaç adım atıyor masaya doğru. Sonra tutuyor kendisini. Bir yıl önce gelişen olaylar da böyle başlamıştı. Bir anlık zayıflığıydı. Cahit, başının çaresine kendi bakmalı. Kendisi toplamalı kendisini. Buna yardımcı olabilecek her şeyi de kendisi belirlemeli yine. Cahit'e borcu yok onun. Olmamalı...

Cahit'in iyice sarhoş olduğu, kayan bakışlarından, durağanlaşan yüz kaslarından anlaşılıyor. Başını kaldırıyor, uzun uzun bakıyor Ayhan'a:

«Benim kullandığım kadını Üstün'ün aldığı mı, yoksa Üstün'ün kullandığı kadını benim aldığım mı doğrudur sence Ayhan?»

Sıvaşık bir gülüşün ardına saklanan sarhoş mantığı... İğrenç...

Hiçbir karşı çıkış, kafasında oluşan kıpkızıl öfkeyi yok edemeyecek. O yüzden bu hesap kesiş sözcüklerini duymazdan gelmesi gerek. Onunla hiçbir yönde, hiçbir biçimde bütünleş-

medi. Şimdi, düş kırıklığına uğradığını söylerse yanlış olur. Bu sözlerin taşıdığı türden bir horlamayı hak ettiğine inanmamasından öte yapabileceği bir şey yok. Vereceği yanıt belki öfkesinin soğumasını sağlar ama, Cahit'e hiçbir şey öğretmez. Onun hiçbir yönünü değiştirmez. Ancak, şimdi oluşan durumla bu evden hemen, zaman geçirmeden ayrılması gereği içini ürperiyor. Nereye gitmeli? Kime gidebilir? Tek bir dostu da mı yok? Bir otele gitmeyi gözü kesmiyor. Bu akşam, gün ortasından beri oluşan olaylar dayanma gücünü sildi süpürdü. Bir yakını olmalı. Konuşmasa da başını omzuna dayayabileceği bir yakını. Cahit'le ortak arkadaşlarının hiçbirisi olamaz. Onlar hemen kuşkulu gözlerini devirerek, burunlarını uzatarak bu olayın kendilerini hoşnut eden yanlarını bulacaklardır. Kaldı ki, Ayhan'ın dostları değil hiçbirisi...

«Ahmet...» diyor birden, «neden olmasın?»

Ahmet, soru sormadan kapısını açacak tek insandır. Eğer konuşmak isterse sabaha kadar dinleyecek, bir eleştirisi varsa, bunu yürekte yapacak biridir Ahmet.

Yatak odasına gidiyor. Bir bavul gerekli. Başka? Başka ne gerekli? Beceriksizliği hareketlerinde düğümlenmelere dönüşüyor. Bavulu alıyor. Şimdi? Şimdi de içine giyecek bir şeyler koymalı. Dolaptan almak istedikleri, çekmecelerden çıkarmak istedikleri hep birbirlerine, sonra da ellerine ayaklarına dolanıyor. Çevresini saran bu eşya kalabalığına ve duygu karmaşasına dolanıp boğulduğunu sanıyor...

Annesi titremeler içinde. Belki de sarsıntı demek daha doğru. Kendinde değil. Çok ateşi var ve kusması bir türlü kesilmiyor. Doğan, kardeşi, uykulu gözlerini kırıştırıyor ve bir terliği ayağına geçirme çabasını inatla sürdürüyor. Öte yandan gözlerini annesinin yataktaki iki kat ol-

muş görünümünden ayıramadığı için bir türlü beceremiyor bu işi. Ayhan, babasının kapıdan fırlarken yarısını dışardan bağırdığı, «Annene bir valiz hazırla...» sözcüklerinin gerçek olup olmadığını düşünerek, bir valiz hazırlamasının mı, yoksa annesinin yanında durmasının mı daha doğru olacağını kestiremiyor. Onun öncele-ri yeşil olan, sonra sararan ve artık hızla beyaza dönüşen yüzünden ne tür bir hastalığı olabileceğini anlamak istiyor. Sandıktaki bohçaları, dolaptaki çekmeleri yerlere atarak bir şeyler hazırlamaya çalışıyor. On bir yaşının bilgisizliği elini ayağını dolaştırıyor. Her şey dökülüp saçılıyor. Kulakları, annesinin bütün organlarını dışarı çıkarmaya zorlayan öğürtüsüne takılı kalıyor. Bir tıkayabilse kulaklarını, gecenin karanlığında bir soluk duman gibi yatağı, pencerele-ri, karmakarışık odayı ve belki bütün evreni korkuya bulayan o sesleri duymaz olsa. Doğan'ın pat pat düşürdüğü terlikler yatağın altında, yan yana duruyor olsa.

Taksi, gecenin o geç saatinde annesini, Ayhan'ın ilk kez hazırladığı valizi alıp götürüyor. Sabah olduğunda, okula gitmeleri mi, yoksa gitmemeleri mi gerekeceği konusunda bir süre karara varamayan iki kardeş, sonunda işlerine geleni yeğleyip okullarından kaçarak, salonda altalta, üstüste oynarlarken babaları geliyor. Elindeki valizi yere bırakıyor. Eve getireceği başka bir şey kalmamış çünkü...

Ayhan, annesinin kan zehirlenmesinden öldüğünü öğreniyor. «Septisemi» diyorlar. Bu sözcük iki küçük çocuğun bir özel düşmanıdır sanıyor yıllarca. Gece yarısı gelen ve çocukları anesiz bırakan bir düşman...

Cahit ortalarda yok. Bir odaya girip uzanmış olmalı. Belki de sızmıştır. Yağmurlu bir günde başlattıkları yaşam bu soğuk gecede bitiyor. Eninde sonunda yarıda bitecek bir ortaklıktı za-

ten. Birazdan soğuk gece Cahit'in açtığı yarayı soğutacak... Kapıyı, ardından, bu on ayın üstüne kapatınca...

Bavulu yüklenip kapıdan çıktıktan sonra, paltosunu da alması gerektiğini hatırlıyor. Ne var ki, bu kapıdan bir kez daha girerse, Cahit'in onu kolundan yakalayıp alıkoyacağı korkusu yüreğini sıkıştırıyor. Üstün de böyle mi kaçmıştı Fransa'ya giderken?

Gece soğuk. Pencereden gördüğü erken gelen bir kış gecesinin düşüncelerinde yarattığı soğuk imgesinden daha soğuk... Bu soğukluk, yüzüne çarptığı andan beri hoşuna gidiyor Ayhan'ın. Başının yandığını sanıyor. Soğuk, alnına konulan bir ıslak bez gibi, bir anne elinin sevecen yumuşaklığı gibi, içine üşümenin sınırında duran bir tasasızlık salıyor. Kimseler yok sokakta. Bir taksi bulmak için, anacaddeye kadar yürümesi gerekecek. Kör bir sokak bu çünkü. Ama, sokağın sonunda bir taksi duruyor yanında. Caddeye çıkıp meydana dönüyorlar. Cebeci'ye giden yol, alabildiğine karanlık. Bir yıldan beri bu yollardan geçmediğini düşünüyor Ayhan:

«Şimdi sağa...»

Sağa dönüyor, bayırı tırmanıyorlar.

«Sol yanda, apartmanlardan ayrı bir yapı olacak. Tek katlı. Numarasını bilmiyorum. Sız ağır ağır gidin. Görünce tanırım sanıyorum.»

Üstün'ü görür görmez tanır mıyım? Değişmiş midir? Saçları seyrekleşmiş midir? Ya da biraz zayıflamış? Yine sakal bırakmış mıdır? Kendisini sakallı görmekten hoşlanacağımı bilir. Yanağımı yanağına dayadığımda...

Saçlarından biraz daha açık bir rengi vardı sakalının. Bir türlü adlandıramamıştı Ayhan. Kendinden ışıqlanan, yeşile çalan bir tür kahverengi miydi? Bunu kafasına taktıkça Üstün omuzlarını silkerek, «Canım, kahverengi işte. Hani o bildiğiniz...» derdi. Oysa yanıliyordu Üstün. Öyle değildi. Ayhan'ın çocukluğu boya-

lar içinde geçmişti. Babasının bazı bazı saatler, hatta günlerle, bir rengi bulmak için uğraştığını bilirdi. O bilinen renklerden değildi Üstün'ün sakalı. Şimdi yeniden uzatmış mıdır Paris'te?

«Abla, şu ev olmasın?»

Eğilip camdan bakıyor. Bu olmalı. Ama evde hiç ışık görünmüyor. Acaba Ahmet evde yok mu? O zaman ne yapacak? Sürücü kendiliğinden,

«Sen hele bir bak abla...» diyor. «Bekleyeyim ben. Belki aradığını bulamazsın. Bu saatte sonra bir de araba arama. Buldun diyelim, herkese güven olmaz. Nereden bileceksin?»

«Sağ ol. Bekle, evet. Böylesi daha iyi.»

Sürücü beklemiyor, arabadan iniyor, Ayhan'ın üç adım ardından geliyor. Dar, taş bir yol, arsadan geçerek Ahmet'in evine uzanıyor. Eskiden bu yoldan iki kişi geçecek olsalar, biri diğerini çamurların içine itiverir, gülüşürlerdi. Bir oyundu: Ahmet'le, Nedim'le, Fevziye'yle oynadıkları. Şimdi, karanlıkta taşlar parlıyor. Yol, kapkaranlık ve uzanıp kapıda kesiliyor. Ev boş görünüyor. Ayhan'ın ardından yürüyen sürücünün topukları demirli ayakkabıları, caddeye, caddeden aşağılara. Topraklık yönüne doğru yankılar salıyor.

Zilin yerini bulamayan Ayhan, kapıyı yumrukluyor, bir yandan da Ahmet'i çağırıyor. Çok uzunmuş gibi geçen bir sürenin sonunda içerde bir tıkırtının dolaştığını sanıyor. Dönüp sürücüye bakıyor. Gerçek. Sürücünün de o sesi duyduğunu bakışları söylüyor acele.

«Kim o?»

Bir kadın sesi? Ahmet yok mu? Çıktı mı bu evden? Bacaklarında bir çözülme:

«Ben... Ayhan!..»

«Hangi Ayhan?»

«Kapıyı açın. Ben Ahmet'in arkadaşayım. Ahmet yok mu?»

Anahtar yuvada dönüyor. Kapı açılıyor. Karanlığı aydınlatan iki kocaman göz:

«Ah! Sen olmalısın... *Kadim dostumuz...*»

Öyle ya, Ahmet'le birbirimize «kadim dost» demez miydik?

Bu kız kim? Ayhan onu tanıyacağını sanıyor. İncecik, upuzun bir kız. Kocaman gözleri insanı şaşırtıyor. Yüzü küçücük. Yok gibi bir şey. Ahmet'in sevdalısı? Karısı mı yoksa? Öyle ya, Ahmet evlendi. Çocukluğundan beri sevdiğini söylediği Üsküdarlıyla evlendi. İstanbul'da evlendiler. Cahit gitmemekte direndi. Peki ben neden düşünmedim şimdiye kadar, Ahmet'i kutlamadım? Üstün yüzünden. Ahmet'i görmek... ve Üstün'ü anmamak. Olanaksız şeyleri kabullenmemelik etmedim hiç.

«Ahmet nerede?»

Kız gülüyor, keyifsiz, tatsız gülüyor:

«İçerde...»

«Uyuyor mu?»

Kızın boğazından çıkan sesin gülme mi, ağlama mı olduğunu kestiremiyor Ayhan.

«Allahaşkına bu kadar çocuk olma... Ahmet yok. On iki gündür yok. Aldılar, götürdüler.» Soluk alamaz olduğunu sanıyor Ayhan.

«İçeri girmeyecek misin?»

Sonra birden ikircikleniyor genç kadın:

«Kim bu adam?»

Ayhan, dönüp ardına bakıyor, sürücüyle göz göze geliyorlar:

«Arabayla geldim... Cahit'ten ayrılıyorum. Ahmet beni barındırır sanmıştım da.»

Birden gözleri, elleri sevecenleşiyor karşısındakinin. Ayhan'ın elini tutuyor. Soluğu hızlanmış,

«Ahmet barındırırdı kuşkusuz. O yok diye biz barındıramaz mıyız? Anası? Karısı?»

Neden böyle gözleri doluyor ikide bir? Dönüp sürücünün ardından gidiyor.

Neydi bu kızın adı? Güzel bir adı vardı. Ahmet'in o çekilmez sesiyle söylediği türkülere yerli yersiz kattığı, gazal gibi bir şey... Neydi?

«Adını hatırlayamadım. Ceylan mı, gazal mı, öyle bir şeydi sanırım?»

«Ceren...»

Şoför Ayhan'ın bavulunu içeri taşıyor.

«Benim işim bitti...»

Arkada kalan Ceren, sokak kapısını kilitliyor. Dar koridoru ışık büyütüyor, tersine duvarları birbirine yaklaştırıyor sanki. Eski bir ev bu. Ayhan, önceden bildiği bu evin yapısını hatırlıyor. Solda, iki ayak merdivenle —banyo denilebilirse eğer— banyoya çıkılıyor. Onun yanında hiçbir gereksinmeyi karşılamayan mutfak var. Ne raf, ne dolap, ne musluk taşı. Dövmüş toprak kaplı dört köşe bir girinti. Odalar sağ yandaydı. Aydınlık, gözün alabildiğine, ötelere kadar her yerin görüldüğü, büyük odalardı.

Soluğu kesilen bir ses koridoru doldurdu:

«Kim gelmiş yine kızım?»

Ceren fısıldadı:

«Ahmet'in annesi. Yalnız kalmayayım diye geldi. Oysa buranın havası sağlığını bozuyor. Uyuyamıyor. Üzülüyor üstelik. Seni görünce sevinir. Önce ona bakalım, seni sonra düşünürüz.»

Somyanın içinde bir küçücük kadın. Ardındaki duvara asılı tespihleriyle, yerde serili duran namazlığıyla bu büyük odada hiçbir boşluğu doldurmuyormuş gibi görünen küçücük kadın. Ahmet'in bu kadının oğlu olduğuna inanmak güç. O iriyarı «Kocaoğlan»ı bu kadın mı öldürmüş?

Ayhan, bu şaşkınlığı ilk kez duymuyor. Anılarındaki bir yinelenme bu yalnızca. Bem-beyaz örtünün altından görünen birkaç tel ak saç, bu saydamlaşmış yüz ve eller, ancak özel boyalarla yapılabilir gibi güzel, yaprak yeşili, buğulu iki göz...

«Öpeyim teyze...»

Kadın elini uzatmıyor. Tespihini bırakıyor, eğilen Ayhan'ın bedenini göğsüne bastırıyor.

Kemikleşen bu bedendeki soyut yumuşaklık, o belli belirsiz koku, Ayhan'ı anılarındaki artık eskimiş olan anne kokusuna alıp götürüyor. Sonra, Ayhan'ın başını tutuyor iki eliyle yaşlı kadın, kaldırıp yüzüne bakıyor. Ayhan'ın içinde derin bir utanç büyüyor. Karşısında, yaprak rengi gözler sanki ılık bir bahar yeliyle ıpıldıyormuş gibi kırpışıyor. Sürekli bakıyor Ayhan'ın yüzüne. Saydam eller yüzünü okşuyor Ayhan'ın. Gözlerinin önünde, gölgeli serin korular, kaygan çam yapraklarıyla örtülü orman yolları oluştuğunu sanıyor. Yanaklarında yaş izlerinin oluştuğunu fark etmiyor. Yalnız, bitmeyen, uzayan bir yolu yürüdüğünü sanıyor.

«Sesinden tanıdım seni. Gözlerim artık iyi görmüyor, ama seni bildim. Hoş geldin.»

«Evim deyin kalın...»

Üstün sürekli olarak sözünü ediyordu: «Herkesten uzak, seninle,» diyordu.

Yurt Müdürü, nasıl bazı kızlara karşı özel zayıflığı varsa, bana da özel bir rahatsızlık duyuyor. Giriş çıkışlarımdan, konuştuğum kişilerden, konulardan, sürekli olarak bilgi ediniyor. Oysa gelip bana sorsa, onunla da açık açık konuşurdum. Ne var ki, böyle gizli gizli değerlendirmeler yaparsa görevini daha başarılı yürüttüğünü sanıyor olmalı. Şimdi, bir süre yurttan ayrılmak için ne tür bir gerekçe bulsam, doğru olup olmadığını araştıracaktır.

Bunları Üstün de biliyor, öteden beri. Ama Üstün İstanbul düşleri kurarken Ayhan ona kapılıp, bütün koşullar elverişliymiş gibi düşlere dalmaktan kaçamıyor.

Hiç beklemediğimiz bir zamanda gerçekleşiyor istediğimiz. Üstün, İstanbul Üniversitesindeki bir seminere çağrılıyor. Ayhan, İstanbul'daki dayısına gideceğini söyleyerek izin alıyor yurttan. Gerçekten de Üstün'ün semineri başla-

dığında dayısına gidecek. Önce, birkaç gün Ahmet'in annesinde kalacaklar...

O akşam Üstün rahat mıydı? Üsküdar'da, karanlık, bozuk sokaklarda, yokuşlar inip çıkarak evi ararlarken Ayhan'ın ne denli tedirgin olduğunu anlamış mıydı? O iki katlı kararmış tahtaları bembeyaz perdelerde süslenmiş, yanındaki eve bel vermiş evin önünde, tuzığa düşürüldüğü gibi bir anlamsız ürküntüye, dahası, korkuya kapıldığını anlamış mıydı Üstün?

Üç gün kaldıkları o evde, Üstün de Ahmet'in annesine karşı Ayhan'ın duyduğu türden bir tedirginlik duymuş muydu? O, doğaötesi duygulanımlar salan evde? Üstün'ün kolaylıkları yeğlediği duygusunu ilk kez o evde duyup, sonra korkuyla kafasından itmişti. Güven gereksinmesi duyduğu ilk yer miydi o ev? Ya, Üstün Beyazıt'a gidince, Ahmet'in annesiyle evde yalnız kaldıklarında duyduğu korku? Şu ya da bu davranışlarıyla evli olmadıklarını belli etmişler miydi?

«Rahat ettirmek isterim sizi. Evim deyin kalın burada. Ne yapsanız beni rahatsız etmezsiniz. Gençlerin soluğu bir evi nasıl süsler, bilmezsiniz ki... Ne yazık, insan bunu öğrendiğinde çok geç oluyor...»

Böyle demişti. Ahmet'ten, tek çocuğundan ayrı kalmaya bir türlü alışamamıştı. Yirmi bir yıl evli kalmış, Ahmet'i evliliğinin on dokuzuncu yılında ve kırk üç yaşında doğurmuş,

«Ahmet benim mucizem» derken, buna inanıyordu.

Bu evde, annesinin yaşattığı Ahmet, bir başka Ahmet'ti. O bildik, deli dolu Ahmet yine vardı, kuşkusuz. Eski ev, koca adımlarıyla sallanıyordu. Annesine duyduğu sevginin coşkusuyla yüreği büyüyor, kocaman bir yürek oluyordu. Bir genç kız gibi evi dipten bucağa temizliyordu. Cam siliyordu. Bozuk aygıtları, akan muslukları, kırık tahtaları onarıyordu. Dahası, annesinin yaşlı dostlarının işlerine de koşuyordu.

Evde, ağzından türkü düşmüyordu. «Evin sesi» geliyordu. Gürültülü bir sesti. Annesi, mutluluğu somut olarak avuçladığını sanıyordu o zaman. Ne var ki, artık gittikçe az geliyordu Ahmet. Gittikçe daha az geliyordu. İstanbul'a gelip uğramadığı oluyordu. Ama bunu biliyordu.

Üstün gelene kadar, Anayla birlikte Ahmet'in resimlerine bakmışlardı. Yaşlı kadın pek iyi göremiyordu ama, her resimde oğlunun nerede olduğunu biliyordu. Onu buluyor, Ayhan'a uzatıyordu. Ayhan birden tanıdık bir resim buldu. Ortaokulun bahçesinde bir tören sırasında çekilmiş. Aynı resimden kendisinde de olduğunu hatırlıyor. Kocaman boyuyla Ahmet, son sınıf öğrencilerin başında. Ayhan'sa o günlerde kısacık. En küçüklerden. En arka sırada, yalnız iki küçük kız kalmışlar. Şimdiye kadar Ahmet'in de o resimde olduğunu fark etmemiş. Yeniden bulduğu bir eski dost tadını buluveriyor resme bakarken. Bunu Anaya söyleyecekken çekiniyor. Açıklama uzarsa?

Bir kapıyı kendilerinden başka kimsenin açmayacağı o evde, Üstün'e karşı duygularının ne denli yoğunlaştığının bilincine varıyor.

«Haydi yatın artık. Gençlerin bedenleri uykuya açtır...»

Eli, yatağa bıraktığı tespihini alışkanlıkla buluyor. Ceren, Ayhan'ı kolundan çekiştiriyor. Koridora çıkıyorlar. Yan odaya girmelerini bile bekleyemiyor Ceren:

«Ahmet'le ilk kez bugün konuşabildim. Seni bulmamı istedi. Mutlak haberi olmalı, dedi. Belki sen de duymuşsundur ya...»

«Neyi duymuşum?»

«Hocayı. Üstün Hocayı... Dün dönmüş sanırım yurda. Vapurdan iner inmez yakalamışlar.»

«Olamaz...»

Sesi çınlıyor evde. Ceren ürküyor. Geri çekiliyor, fısıldıyor:

«İçerdekiler her şeyi daha çabuk duyarlar. Ahmet kesin konuştu. Üstün için yatak bile gönderdik. İnandır kendini, yoksa daha çok acı çekersin.»

Dümdüz bakışlarını dikeyor Ayhan'ın gözlerine:

«Kıskacı daraltıyorlar. Ayhan kendisini de kollasın, dedi.»

Gözlerini açtı, sarı bir ışık. Sabah olduğunu düşündü önce. Tuhaf bir sabah ve alışmadığı bir sessizlik. Daha doğrusu, her zamankinden farklı bir sabah ve alışık olduğundan farklı bir sessizlik. Dirseklerine dayanarak hafifçe doğruldu yerinden. Bir an nerede olduğunu, hangi zamanı yaşadığını kestiremedi. Yine, alışmadığı bir rahatlık, bir tükenmişlik vardı içinde. Bir gün, üç gün, ya da daha önce olanların hiçbirini hatırlamadan, bu duygunun mutluluk olabileceğini bile düşündü. İşte yine sabahtı. Yaşam sürüyordu ve o burada...

Birden gözleri tam karşı duvardaki parmaklıklı pencerelere ilişti. Pencerelerin gerisi karanlıktı. Sabah olmamıştı. Bakışlarını tavana çevirdi. Çok yüksek tavanın ortasından sarkan kirli bir ampöldü o sarı ışığı veren. Tavanda, tel kafes örülü dört köşe büyük bir delik vardı ve gözleri delikten aşağısını gözetleyen gözlerle karşılaştı. Gözler geriledi; tavanda, jandarma erinin kabaralı postallarının sesi uzaklaştı. Sonra, horultular, iç çekmeler, homurdanmalar, sayıklamalar ulaştı kulaklarına. Sessizlik alışmadığı bir biçimde bozuldu.

Tutukluluğunun, gerçekte ilk kez o an —gecenin belirsiz bir saatinde, yeni ve aydınlık bir sabaha uyandığını sanarak gözlerini açıp da karşısındaki duvarda arkası gece karanlığına gömülü parmaklıklı pencereleri gördüğü an—başladığını hissetti. Katılaştı. Çektiği sıkıntılara, güçlülere, eziyetlere, belki de korkulara karşın, sürekli bir hareket içinde geçen günlerden sonra, bu birdenbire ağırlığını duyuran kıpırtı-

sızlığın, bu belli belirsiz sürüp gidebilecek yarın-sızlığın kaygısıyla yüreği sıkıştı. Sabah olma-mıştı. Belki de hiç sabah olmayacaktı. Bu sarı ışık bütün yaşamı boyunca sürüp gidecekti. Ta-vandaki kabaralı kundura sesi hiç dinmeyecek-ti. Bu inilti, bu belli belirsiz sövgüler, bu ho-rultular hiç kesilmeyecekti. Saatine baktı: Üç.

Daha en az dört saat vardı sabah olmasına ve bu onun tutukevinde ilk gecesi idi. Üşüyor muydu? Bir katılmışlık, bir soğuma, bütün vü-cudunda. Koğuşun tam orta yerindeki saç so-bada daha ateş vardı; iyi örtülmeyen kapağın-dan ateşin kırmızılığı seçilebiliyordu. Koğuş ko-kuyordu. Otuzdan fazla genç adamın vücudun-dan çıkan her çeşit koku. Koğuş büyüktü ve boş bir yığın ranza daha vardı. Kendini yatağa bı-raktı. Tavandaki yürüyüş sesi kesilmişti.

Flaşlar yanıp sönüyor. Gazeteciler durma-dan resmini çekiyor. Gözleri, kalabalık olmayan dinleyiciler arasında, boş yere Ayhan'ı, hiç de-ğilse Cahit'i arıyor.

«Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasına göre, karar vermeden önce lehimde ve aleyhimdeki durumlardan bana bilgi verilmesi gerekir, Sa-yın Yargıç.»

Üstün'le aynı yaşta olması gereken, yargı-cın alay eder gibi bir hali var:

«Savcı, sizin Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddelerine göre suç işlediğinizi söylüyor. Bunlar devlete karşı işlenen ağır cezalı suçlar-dır. Sizi tutukluyorum.»

«Elinizde güçlü kanıtların, hiç değilse güç-lü belirtilerin bulunması gerekmez mi?»

«Bunlar birer formaliteden ibaret. Siz de bi-lirsiniz. Duruşma bitmiştir.»

Dönüp gazetecilere bakıyor Üstün. «Bunlar birer formaliteden ibaret...»

Hepsi bu kadar. Alıp götürülüyor.

Ranzadan eğilip aşağıya baktı. Ahmet, kol-larını başının altında kenetlemiş, yüzünde ra-hat bir gülümseme, uyuyor. Sonunda evlenmiş

Ceren'le. Ne yüzünü, ne bir resmini gördükleri, ama Ahmet'in bütün türkülerinde adı geçen Ceren'le. Ne kadar olmuş? Haber vermeye bile gerek görmeyişine kızabilir mi? Ben Ayhan'ı bırakacağımı ona önceden haber verdim mi? Ne kadardır evliler? Daha karı kocalığa alışamamışlardır. Ama Ceren güçlü bir kızdır. Ahmet'in karısı başka türlü olamaz. Ya Ayhan? O güçlü değil miydi?

Bu soruyu yanıtlamak istemiyor. Ahmet'e bakıyor yeniden. Belki Ceren'i yanında sanıyor. Belki özgürlük düşleri görüyor. Belki hiçbir şey. Ahmet alışıktır. Umursamaz. Ben umursuyor muyum? Bu gece, evet. Yıkmak üzereyim. Dayanacağım elbet. Dayanmam gerektiğini biliyorum.

Bir sigara yaksam?

Niçin asıl sorunun üstüne eğilmekten kaçıyor, durmadan?

Polis Muhtar 'o yıl emekliye ayrılacakmış. Üstün helaya gitmek isteyince, kapının önünde nöbet tuttu, ama kapıyı kapatmasına engel olmadı. Ayhan'ın resmi küçük parçalara bölündü, trenin hela çukurundan aşağı atıldı. Bu işi yaparken, Ayhan'dan kendisine kalan elle tutulabilir tek anıyı yitirmenin ezikliğini duyacağını sanmıştı. Bu küçük karton parçasının gerçekte onu bir bütün olarak düşünmesine engel bile olduğunu fark etti. O küçük resim, Ayhan'ı belli bir anda, biçimde, donduruyor, kalıplaştırıyordu. Oysa Ayhan yaşıyordu, değişiyordu. Değişmişti.

•Ben evlendim Hoca. Sana yazamadım... Ceren'le. İşte böyle, boş ver. Ayhan? İyi. Daha doğrusu, iyi olmalı. Ne zamandır görmedim. Haberlerini alıyorum. İyiymiş. Şimdilik ona dokunacaklarını sanmıyorum. Cahit var ara yerde. Yine de senin tutuklandığını öğrenince Ceren'e söyledim, git Ayhan'ı bul, dedim. Biraz kulağını büksün. Nedim? Nerde, ben de bilmiyorum. Bir yerlere saklanmıştı. Saklanması daha iyiy-

di ya... Yakında düşer o da. Hırpalamasalar bari oğlanı...”

O gece kendimi trenden atmayı düşündüm. Ölümü düşündüm. Yaşamak için birçok neden varken. Daha birçok neden...

Birinci Şube Müdürü, kaşlarını çatarak, görünümüne alabildiğine ürkütücü bir sertlik anlatımı vermeye özenerek, odanın ortasına doğru yürüyor, parmağını Üstün'ün göğsüne bastırıyor:

«Komünist!..»

Adamın karşısında, iriyarı dört polisin ortasında, ayakta duruyordu Üstün. Üçüncü gece de sona ermek üzere. Uykusuzluğa alışık olduğunu sanırdı. Gerçekte dayanışının sonuna geldiğinin farkında. Utanılacak bir şey olup olmadığını düşünüyor bunun. Direnmesi gerek. Direnmesi gerek de niye direnmesi gerektiğini bilmiyor. Yine de dudaklarını güçlkle aralıyor:

«Bana böyle bağırmaya hakkınız yok. Yasa adamı olduğunuzu unutmamalısınız...»

Dört iri polisin yüzüne çirkin bir gülümseme yayılıyor. Müdür bir adım daha yaklaşıyor. Şimdi birbirlerine o kadar yakınlar ki, Üstün, adamın gözlerindeki kinli kırmızılığı çizgi çizgi seçebiliyor. Bu adam benden nefret ediyor. Niçin? Yakasında Mülkiye rozeti var. Kim olduğumu da biliyor. Niye nefret ediyor? Koşullandırılma mı? O da benim kadar yorgun, belli...

Adamın elinin kalktığını ancak fark edebildi. Önce hiçbir şey duymadı. Sonra kulağından beynine doğru korkunç bir ağrı yayıldı. Yere düştüğünü anlamadı bile. Öteki dört adamın böğürlerine indirdikleri tekmeleri de duymadı.

«Alın götürün bunu aşağıya, sorgusunu yapın.»

Koğuştta herkes uyuyor. Sayıklayanlar, horlayanlar, inleyenler.

Resimler gösteriliyor:

«Bunu tanıyor musun? Ya bunu? Ya bu? Ama o senin şefleri olduğunu söyledi?»

«Saçma. Hiçbirini tanımıyorum.»

«Peki, ya bu?»

«Onu tanırım. Ahmet. Asistandır. Arkadaşım.»

Adamın elinde, kirli teksir kâğıtlarına basılmış birtakım bildiriler. Bir kısmını Ayhan'ın çoğalttığı bildiriler. İnönü'nün Meclisin gizli oturumundaki sözleri. Nazım'ın şiirleri...

«Ahmet'in evinde bulduk bunları.»

«Olabilir.»

«Daktilo makinesiyle teksir makinesini sen sağlamışsın.»

«Böyle bir şey hatırlamıyorum.»

«Bir de karı var. Tanıyor musun bunu?»

Basık tavanlı bodrum, sorguyu yöneten polislin küçük, eski tahta masasının üstündeki lambanın ışığı aydınlatıyor. Bu resim... içinde bir gevşeme. Bir sevinç. Utanç verici bir sevinç. Bu, Ayhan değil.

«Ahmet'in karısı bu, nasıl tanımazsın? En iyi arkadaşının karısı?»

Ceren, bu demek. Demek evlenmişler sonunda. Daha önce hiç görmemişti, ne kendini ne resmini. Ne zaman? Bilmiyor. Bilmediği için utanıyor.

«Ben Avrupa'dayken evlenmiş olsalar gerek.»

Bundan sonra ne sorsalar umurunda değil. Resimlerden anlaşıldığına göre, Sofu'yu da tutuklamışlar. Nedim'i sormuyorlar. Ayhan'ın da sözü edilmiyor. Sonra yine o sigara dumanından göz gözü görmeyen küçük odaya dönüş. Bir yığın polis. Gidip gelenler. Kapının her açılıp kapanışında içeri giren buz gibi soğuk bir rüzgâr.

«Hoca, sen bir şey yemedin. Olmaz böyle. Bir çay iç. Köşedeki aşçının işkembesi iyidir. Bir çorba söyleyelim mi sana?»

«Sağ olun. Bir şey içecek, yiyecek halde değilim.»

Karnı aç, gerçekte. Ama midesi bulanıyor. Bir lokma yese, kusacak. Kulağından beynine doğru ağrı gitgide yayılıyor. Telefonun başındaki polis, ikide bir ona bakarak konuşuyor:

«Kadın ne dedi? Sıkıştırsaydınız biraz. Herif mi? Boş verin. O bizden...»

Kimden söz ediyor bunlar? Ayhan'la Cahit'ten mi? Olamaz. Gecenin bu saatinde... Başkasıdır. Kuşkusuz... Uşüyor. Sabah olsun istiyor. Buradan kurtulmak istiyor. Sonra nereye götürürlerse götürsünler, umurunda değil. Bu, üçüncü gece. Kuru iskemle üstünde. Uykusuz. Kaba etleri acıyor. Dışarı da çıkmadı. Sırtı acıyor. Midesi kabarıyor. İsterse hücreye atsinlar yine; tek yalnız kalsın. Gözlerini kapayabilsin. Varolduğunu unutturabilecek bir yalnızlık...

Bodrumdan haykırışlar duyuluyor. İniltiler. Yalvarmalar. Çığlıklar. Polislere bakıyor Üstün. Kimi çayını içiyor, kimi sigarasını tütürüyor.

Trende, Polis Muhtar avutmaya çalışıyordu onu:

«Üzülme Üstün Bey, siyasette her şey gelir insanın başına. Ben neler gördüm. Koskoca Karabekir Paşanın evini az mı aradık? Hiç sesini çıkarmazdı. Bize eliyle kahve pişirirdi. Bizimkiler anlatırlar, daha Kemal Paşanın sağlığında, İsmet Paşayı bile izlerlermiş...»

Tavanda yine kabaralı postalların düzenli gidiş gelişleri. Yine delikten eğilip bakan o sarı yüz. Nedim'in, genç, duygulu sesiyle söylediği ezginin sözlerini hatırlıyor:

«Jandarma biz, sosyalistiz,
Dostuz yalnız biz sana...»

Bu sözler, gerçekte bir aldatmaca. Söyleyenin kendi kendini aldatması. O jandarmanın gerçeği hiçbir zaman kavrayamayacağını bilmiyor muyum? Öyleyse nedir bu türkü? Bir savaş türküsü mü? Biz miyiz savaşçılar? Neyin savaşçıları? Neyiz gerçekte? Biz demek de doğru değil. Ben neyim? Ne istiyor, niye başkaldırıyorum? Bütün isteğim, herkesin iyiliği, eşitliği,

mutluluğu. Kimse acı çekmesin. Kimse sömürülmesin. Kimse kuşku duymasın geleceğinden. Kimse işkence görmesin. Kimse düşüncesinden ötürü tutuklanmasın. Buna popülizm denir. Pis kentsoylu...

Her şeyi bir başlangıç noktasına götürüp, her şeye yeniden başlama olanağı var mı? İnsanları bambaşka insanlar olarak yeniden yaratma olanağı var mı?

Bu türlü düşünmesini, arkadaşlarının hiçbir zaman haklı görmeyeceklerini, anlamayacaklarını, belki onu suçlayabileceklerini biliyor. Bundan korkuyor da. Niye korkuyor? Korktuğunu sanacaklarından mı korkuyor? Hiçbir zaman korkmadığı yanlış anlaşılmaktan mı korkuyor? O arkadaşları ki, bütün insanları sevdiklerini söyledikleri için acı çekiyorlar. Gerçekte, sevgiyi çoğu hiç bilmemiş, yaşamamış bu gençlerin. İnsanlara kötülük yapanlara, işkence yapanlara, onları sömürenlere karşı kinle dolu yürekleri. Belki mutluluklarını istedikleri, sevdiklerini söyledikleri insanlara karşı bile, anlaşılmamanın kırıklığıyla doludurlar. İyiliğini istedikleri insanlarca horlanmanın, itilmenin kinini duyuyorlar. Sevgiyi bilmeden öğrenmeye, tat almaya zaman bulamadan, kanla şişen yürekler... İşkencelerle, tutuklamalarla, ölümlerle kararan yürekler...

Bu neden böyle oluyor? Onları bu amansız savaşa sürükleyen güç nedir? Bu bir tutku mu? Sevgilerden bile üstün tutulan bir tutku? Bir çeşit bağınazlık mı yoksa? Bir yanılgı mı!? Nasıl bir yanılgı?.

•Bak, şu köşedeki esmer oğlan, Ziraat Fakültesinde öğrenciymiş, Hoca. Polis olabilir. Ya da ajan. Dün getirdiler. Veremmiş. Çok dayak yemiş. Yine de gözüm tutmadı. Derneğe de gelip gidermiş eskiden. Çocuklardan tanıyan var ama, yine de dikkatli olmalıyız. Bizden olmadığı kuşkusuz bir kez...»

Uyarıyor Ahmet. O hep uyarır. Sezgileri güçlüdür. Haklı olabilir. Ama, yine de sıkılıyor

Üstün. Bu bitmeyen kuşkulardan, izlenişlerden, bitmeyen kovalamacalardan, saklanmalardan... Ne zamana kadar sürüp gidecek bunlar?

Paris'i düşünüyor. Michel'lerin hücrelerinde, bitmeyen tartışmaları anımsıyor. Marks'ın, Engels'in, Lenin'in, Troçki'nin yapıtları didik didik ediliyor. Birtakım sorulara birtakım yanıtlar aranıyor. Yöntemler, taktikler, kuşkular ve bitmeyen suçlamalar..

«Şu ülkenin işçisine, köylüsüne, gerçekleri anlatma olanağı bir geçse elimize Hoca... Halk Partisine boş ver. Kentsoylu bunların hepsi. Al birini, vur ötekine. Kendi partimizi bir kursak. Gitsek halkın karşısına. Anlatsak nasıl sömürüldüklerini... Üç gün bile dayanamazlar.»

Ahmet buna inanıyor. Üstün, Paris'i düşünüyor. İngiltere'yi, Almanya'yı düşünüyor. Paris Komününü, Weimar'ı, Rosa Lüksemburg'u düşünüyor. Ahmet'in iyimserliğine gülümseymiyor bile.

Bir sigara daha... Dipteki ranzada, kendini Stalin sanan, bu yüzden de tutuklanan deli terzi, sayıklıyor. Ahmet'in dediğine göre, her gece, Stalingrad önündeki ordularına komutlar yağdırırmış. Üç kez Bakırköy'de yatmış, çıkmış. Raporlu.

Kendi partimizi bir kursak...

Bizler komünist miyiz? Ben, komünist miyim? Michel komünistti. Mireille komünistti. Roland da komünistti. Partiye kayıtlıydılar. Partiye yazılmak kolay iş değildi. Demek ki onlar gerçekten komünistti. Beni de kendilerinden sayıyorlardı. Hücrelerinin konuk üyesiydim. Ne var ki, aynı dünyanın insanları değildik. Başka sorunlardı tartıştıkları. Çok kez, dinlemekle yetiniyordum. Mireille, Üstün var diye, Türkiye'den, Türkiye'deki emekçilerin zor koşullarından, doğu halkının sefilliğinden söz edildiğinde, Lenin'in 1905'lerdeki tutumunu örnek gösteriyordu. «Bırakın, daha çok ezilsinler. Aç kalsınlar. Şimdi onlara yardım etmek, yaşam koşullarını

düzeltmeye kalkmak, bilinçlenmelerini geciktirmekten başka işe yaramaz.»

Kolay böyle konuşmak. Ne kadar sürecektir o açlık, o sefillik?

Kendi partimizi bir kursak.. Gitsek halkın karşısına. Nasıl sömürüldüklerini...

Sloganlar. Yalnız sloganlar.

Dünya işçileri birleşiniz! Ardından kapitalist hükümetler emrine birbirine ölüm yağdıran işçiler! Jean Jaures, Kautsky, Tuhachevsky, Stalin, Potsdam, Dolores İbarri. Yunan ayaklanması, Mustafa Suphi, Nejat, Nazım, Şefik Hüsnü ve... Komünistlerin başı İnönü!...

Tek kurtuluş sevgi mi? İsa'nın önerdiği sevgi? Ayhan'ın anlatmasını o kadar iyi bildiği sevgi?

«Sen sevgiden söz ediyorsun. Bakalım dayanabilecek misin benim sevgime? Bir gün dayanamazsan, kaçmaya kalkarsan, arkandan koşacağımı sanma. Gülerim sadece. Benim gözümdeki önemin el değmemişliğin değildir. Dikkat et. Duygusallıktan nefret ederim. Ben, gereğinden fazla duygusal olduğum içindir bu belki. Buna dayanman için çok güçlü olmalısın...»

Kar hafif hafif serpiliyordu. Üstün'ün mizmoza sandığı küçücük ağacın yaprakları üstünde kar birikimleri oluşuyordu. Ayhan'ın gözleri ıslaktı. Üstün'ün de gözleri ıslaktı. Sonra yağmurla karışık yağan kar altında, el ele tutuşarak yüzmüşlerdi. Konuşmuşlar mıydı? Belki. O gün, bütün yaşamlarını değiştirebilecek kararlar verebilirlerdi. İkisi de bunun gülünç bir duygusallık belirtisi sayılacağından korkarak susmuşlardı. Birbirlerinin oldukları ilk gün Üstün'ün söyledikleri, ikisi için de görünmeyen ama aşılmaz bir engel olarak hep çıkmıştı karşılına.

Adliyeden çıktıkları sırada gazeteciler yine durmadan resmini çekiyorlardı; elinde bavulıyla polis cipine binerken. Kelepçe takmamışlardı. Yanında iriyarı iki polis vardı. Birinci

Şube Müdürünün odasında kasıklarına tekme atan iki polis. Daha sonra, tutukevinin önünde de resimleri çekilmişti. Baş usturayla kazınmış iriyarı gardiyan, cinsel bir zevk alırcasına, kollarını, gövdesini, bacaklarını, sıvazlaya sıvazlaya üstünü aramıştı. Belki yediği tokattan, tekmelerden çok etkilenmişti, bu aranmadan. İnsanlıktan koparılmış gibi gelmişti.

Dayanamazsan, kaçmaya kalkarsan, ardından koşacağımı sanma. Gülerim sadece.

Gözleri açık. Sigarası yanmasını sürdürüyor. Elinden düşmemiş.

Korkuyordum. Korktuğumu anlamalıydı bunları söylediğimde. Kaçtığımı anlamalıydı, birtakım sorumluluklardan. Belki, böylece onu küçümseyebileceğimi düşünmüştüm. Bunu da anlamış mıdır? Bu, aramızda sonradan hep sürüp giden, su altındaki bir çekişmenin balşangıcı oldu. Onunla daha başından beri alay edemeyeceğimi bilmiş miydi?

Ankara garında, o buz gibi sabah vakti, trenden inip istasyonun karakoluna girdikleri zaman anlamıştı, İstanbul'dan beri süren oyunun sona erdiğini. İki sivil polis bekliyordu. Bunlar başka türlü polislerdi. Gençtiler. Asık suratlıydılar. Kinli bakışları vardı. Emekliliği yaklaşan Polis, Muhtar, bir eşya alıp satar gibi. birtakım kâğıtlar imzalatarak bırakmıştı onu, onların ellerine. Dışarda bir cip bekliyordu. Polislerden biri, tabancasının kabzasıyla böğrüne vurmuştu. Unutmuş bu kabza vuruşunu. Kalçasına yakın yerdeki ağrının nedeni bu. Belki de tekmeler.

•Seni yine hoş tutmuşlar Hoca. Ne de olsa önemlisin. Fazla hırpalamamışlar...•

Bunu söylerken alay mı ediyordu Ahmet? Etmiyordu. Ahmet sever beni. Başıma bir şey gelmesin diye hep kollamaya çalışmıştır.

•Sen bize bakma Hoca. Biz, hangi savaş söz konusu olursa olsun, birer piyondan başka bir

şey değiliz. Senin gibi adamların bu savaşta sağlam kalmaları gerek. Sapasağlam.»

Savaş... Roland'ın sözlerini anımsıyor:

«İşçinin, köylünün, halkın oyunu, desteğini sağlayarak sosyalizme ulaşmak için, en az bin yıl gerek. Savaş olmadan devrim başarılamaz. İşte Rus Devrimi. İşte Çin. İşte Kore. Doğu Avrupa. İngiltere işe karışmasa, Stalin seyirci kalmamış olsa, Yunanistan da bugün sosyalist bir ülkeydi. Oysa, Hindistan olduğu yerde sayıyor. Bütün Güney Amerika için için kaynadığı halde hiçbir şey yapılmıyor. Türkiye fırsatı çoktan kaçırdı. Unutmayın, ılımlı bir işçi hükümeti, bir faşist diktatöryasından daha tehlikelidir devrim için!»

Bunları söyleyen Roland, sonra kendi sınıfı içinde yerini almıştı kolayca. Başını ellerinin arasına alarak sıktı. Ben de mi öyleyim? Korku mu beni böyle düşündüren? Şimdi böyle düşündüren? Yoksa sevgi mi? Michel de Mireille de «Senin o kadın için dönmek istediğini biliyoruz» demişlerdi. Doğruydum. Ama, yalnız Ayhan için değil, zaman zaman kendini kutsal bir savaştan kaçmış gibi suçlu hissettiği için de bu dönüşü istemişti. Peki, neydi bu savaş? Kutsallığı nereden geliyordu?

Ne tuhaf... Tutuklanmışım, buraya kapatılmışım. Saat sabahın dördü ve ben neler düşünüyorum. Bir bakıma burada güvencedeyim, hiç değilse şimdilik. Asıl tehlikede olan o...

Bir yıl bekledim, tam zamanını buldum o mektubu yazıp yollamanın...

Belki de Mireille mektubu postaya atmamıştır. Atmamış olabilir. Ondan bu beklenir. Zaten mektubu ona verirken bir çeşit kumar oynadığımı biliyordum. Kim bilir, belki Ayhan, okumadan yırtıp atar mektubumu...

Bu kuşkular, onu başka kuşkulara götürüyor. Gerçekte sevgi, karşılıklı sonsuz bir güven duygusuyla yeşerebilir. Oysa, onların sevgisin-

de kıskançlık da var. Güvensizlik de var. Bu güvensizliği yaratan kendisi olsa bile. Bunu istemiş olsa bile.

İyi oldu beni tutukladıkları... Belki şimdi gerçekte ne olduğumu, ne yapmak istediğimi, nereye varacağımı daha sağlıklı düşünme olanağı bulurum. Tek Ayhan'a dokunmasınlar...

Demek, insan kendi gerçeğini yaşıyor. Başkalarında küçümsediği duygululuklara kendisi düştüğünde bunu yadırgamıyor, dahası, bu duygululuktan yola çıkarak, dünyaya bakış açısını bile bambaşka biçimde değerlendirebiliyor. Dernekte, işçinin, köylünün sefaleti üzerine tartıştıkları sırada, bunun kendi dışlarında bir olgu olduğunun farkında mıydılar? O sefaleti içlerinde duymaları olası mıydı? Başka türlü, oturup kalkıp soyut birtakım kavramlar üzerinde tartışabilirler miydi? Devrimi başarmak için duygusal olmamak gerektiğini, işçiyi, köylüyü sefaletten kurtaracağız diye Büyük Devrimi geciktirmeye kimsenin hakkı olmadığını savunabilirler miydi?

Şimdi, dışardaki bir bölüm devrimci de içerdekiler için böyle düşünüyor. Bize acıyorlar, göz yaşı bile döküyorlar. Ama devrim için ne önemimiz var?

Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir!

Oyunun kuralı bu.

Evlerde, kiralık bodrum katlarında, bozuktaktilo makineleriyle yazılmış bildirileri, Gazinin «Gençliğe Hitabesi»ni, İnönü'nün Meclis gizli oturumlarındaki konuşmalarını, Nazım'ın şiirlerini çoğaltıp dağıtmak kuşkusuz tehlikeli bir işti. İnsanı bu yüzden tutuklayabiliyorlardı. Ama, iş silaha dökülürse ne olacak? Çoğunluğu kentsoylu ailelerin çocuğu olan bu gençler ne yapacak o zaman?

«Uyan Hoca, sabah oldu!»

Kirpiklerini aralayıp baktı, Ahmet. Gözleri-

nin kenarında, yaşından hiç beklenmeyen ince çizgiler belirmiş. Gülümsüyor, daha doğrusu sevgisini aktarıyor gözlerindeki pırıltıyla:

«İlk sabah insan biraz garipser Hoca. Delikanlılar sofrayı hazırladılar. Hadi...»

Sobanın arkasında, koğuşu enlemesine kesen kocaman bir masa vardı. Masanın çevresinde tabureler. Herkes kalkmış, giyinmiş yatağını düzeltmiş. Sobanın üstünde bir dev çaydanlık. Masanın üstüne çay bardakları, teneke maşrapalar sıralanmış. Sırtına Stalin'in üniformasına benzeterek diktiği kaba kumaştan morumsu bir giysi geçirmiş olan deli terzi, teneke tabaklara kara zeytin dağıtıyordu.

«Beni şımartmayın Ahmet. Ben de üstüme düşen görevi yapmalıyım. Burada hocalık, öğrencilik yok. Hep tutukluyuz. Hep eşitiz.»

«O eşitlik dediğin başka nane Hoca. Sana da buluruz yaptıracak iş. Bugün konuk sayılırsın. Hele sen git, yüzünü müzünü yıka.»

Yatağından doğruluyor. Koğuşun içinde bir tuhaf sessizlik. Sanki hepsi, onu bu ilk gün şaşırtmamak, tedirgin etmemek için sözleşmişler. Orada olduğunun farkında değillermiş gibi, her biri kendine bir uğraş bulmuş.

Yattığı yatağı Ahmet evinden getirtmiş Üstün için. O, buranın yöntemlerine alışık. Üstün'ün tutuklandığını, daha Ankara'ya getirildiği gün öğrenmiş.

Bavulundan tıraş makinesini, diş fırçasını, yüz havlusunu çıkarıyor Üstün.

«Aman, jiletlerine dokunmamışlar... Çok iyi. Yine de dikkatli kullan. Jilet vermiyorlar. Su bardağında bileyip bileyip kullanacaksın...»

«Biliyorum. Babam öyle tıraş olurdu hep. Uzun süre ben de uyguladım o yöntemi!»

Ranzadan atlıyor, ayakkabılarının arkasına basarak geçiriyor ayaklarına, ortaya doğru sesleniyor:

«Günaydın!»

Tutuklular dönüp bakıyorlar. Otuz kadarlar.

Üstün çoğunu tanımıyor. Ama, onlar Üstün'ü tanıyorlar. O gelmeden Ahmet nasıl anlatmış, yüceltmıştır onu, kim bilir?

«Günaydın Hoca.»

Ahmet'in «Hoca» deyimini hepsi benimsemiş. Dün geldiğinde de, «Geçmiş olsun Hoca» diye karşılamışlardı koğuşun kapısında. Bir coşkulu sevgiyle. Ahmet, ayaküstü öteki tutukluları tanıtmıştı Üstün'e. Çoğu Siyasal Bilgilerde öğrenci. İkisi Dil - Tarihten, ikisi de Ziraat Fakültesinden. Bir konservatuvar öğrencisi, bir Hukuklu, bir de Gazi Eğitim Enstitülü var. Öğrenciler dışında, kendisini Stalin sanan bir deli terzi ile onaltı yaşında çırağı, Makine Kimya Kurumunda teknisyen bir adam. Bunların içinde çifte dikişçi Sofu'dan başkasını pek tanımıyordu Üstün. Bazılarını gözü ısıırıyordu, o kadar. Daha sonra Ahmet'in yatağına bağdaş kurup oturmuştu. Eline bir masrapa tutuşturmuşlardı. Sofu, onun için özel taze çay demlemiş.

Sıcak çayı yudum yudum içiyorum. Alabildiğine yorgunum. Bıraksalar, olduğum yere sızabilirim. Kafamda sesler, konuşmalar, sorular, fısıltılar, birbirine karışıyor. «Durum pek o kadar kötü değil Hoca,» diyor Ahmet. Bir şey düşünecek halde değilim. Gençler merakla beni süzüyorlar. Kimi yere bağdaş kurmuş, kimi altına bir tabure çekmiş. Ahmet, konuşmamı istemiyor gibi:

«Arkadaşlar, Hoca yorgun. Üstelik kaç gündür yoldaydı. Bırakalım biraz dinlensin.»

Oysa, ötekilerin Üstün'den öğrenmek istedikleri şeyler vardı. Dışarda durum nasıldı? Paris nasıl bir kentti? Fransa'da, komünistlerin De Gaulle'ü devirmek için ayaklanacakları doğru muydu? Türkiye'deki solcular için ne düşünüyorlardı? Poliste ona neler sormuşlardı? Bu tutuklamaların anlamı neydi?

Bir iki sözcükle yanıtlamaya çalıştım sorularını. Sonra, olduğum yere sızmış olmalıyım. Uyandıgımda karanlık iyice bastırmıştı. Akşam

yoklaması için demir kapılar açıldı, gardiyanlar geldi. Sıraya dizildik ve sayıldık. Koğuştan çıkarlarken, «Allah kurtarsın,» dediler. Tutukevinin töresiymiş bu söz. Allah hangimizi kurtaracak?

O akşam, Sofu'nun onun için özel olarak hazırladığı sofrada, adı hiçbir yemek kitabında yazılı olmayan bir acayip nesne yenilmişti. Tadı nasıldı, hiç bilmiyor Üstün. Günlerdir boğazına takılmadan inen ilk sıcak yemek. Deli terzinin ekmek içinden süzerek limonla kestiği, tuvalet ispiRTOSundan yapılma bir çeşit votka da içildi. Hepsi sarhoş oldu. Sonra, nasıl ranzaya tırmandığını bile anımsayamadı Üstün.

Sabah, sırası hemen hiç kalmamış kapkara bir aynada tıraş olurken, bir gün önce olup bitenleri, gece yarısı uyanışını, tavandaki delikten koğuşu gözetleyen jandarmayı düşünüyordu. Ayhan'ı böyle bir çerçeve içinde gözlerinin önüne getirmek bile istemezdi. Korkuyordu. Paris'ten yazdığı mektup, şimdi yüreğinde taşınması güç bir ağırlığa dönüşmüştü. O mektup Ayhan'ın eline geçmemeliydi. Oysa, onun o mektubu almasını ve her şeye yeniden başlayacak yürekliliği göstermesini de istiyordu. Koşullar böyle olmasa...

Mireille de Michel de söylemişlerdi dönmesi gerektiğini. Cahit de yazmıştı. İçinden, gerçek bir tehlike olduğuna inanamamıştı. Paris'te daha fazla kalamazdı. Burada başına gelecekleri bilse bile, kalamazdı. Bunun mantıkla, akılcılıkla açıklanabilecek bir yanı yoktu. Biliyordu. Yalnız duygusallıkla da suçlayamazdı kimse onu. Davranışını anlayabilmek için, Paris'te, son günlerde içine çöken sıkıntıyı yaşamak gerekirdi. Bir kasırgaya tutulmuş gibiydi, soluk alamıyordu. Memleket özlemi miydi duyduğu? Bir saplantı mıydı?

Şu anda buna bir yanıt bulamayacağını biliyordu. Sadece, Ahmet'in sözünü ettiği garipsemeyi hissediyordu içinde. Bütün ağırlığıyla. Oy-

sa, dün böyle değildi. Dün, olayların akışı içinde sürüklenip gidiyordu henüz. Şaşkındı. Bir değerlendirme yapması olanaksızdı. Burada, bu paslı aynanın karşısında tıraş olurken, olayların akışı durmuş ve birden, bu, oradan buradan toplanmış delikanlı topluluğu içinde yapayalnız kaldığını hissetmişti.

Yanağını kesti. Dişini fırçalamayı unuttu. Buz gibi suyla yüzünü yıkarken, ilk kez burada belki yıllarca kalabileceğini düşündü. Somut olarak. Işın sonunda ip de olabilir miydi?

Yok canım. Daha neler!..

Yüzünü çabucak kurularak koğuşa döndüğünde, ötekiler, yemek masasının çevresinde yığın olmuşlardı. Ahmet,

«Gazeteler geldi Hoca,» diye seslendi. «Bak, hepsi senden söz ediyor. Başlıklara geçtin!»

İstanbul'un, en tutarlı, en yansız, belki biraz da sol eğilimli diye bilinen bir gazetesi, altı sütun üzerine başlık atmış:

«Polis, Ankara'daki gizli komünist örgütünün başı olan doçenti tutukladı.»

Ahmet gülüyor:

«Profesörler Kurulunun yıllardır çok gördüğü doçentliğini polis vermiş işte, Hoca! Ne yakınıyorsun! Şu işi bir araştıralım. Belki sen Paris'teyken, haberin olmadan biri sana bir iyilik yapmıştır!..»

Gazetedeki başlığın altında, Adliyeden çıktıkları sırada çekilen bir resim. Bavulu elinde. Sapını sıkı sıkı tutmuş. Uzamış sakalı, yüzünden akan yorgunluğu, koyulaşmış bakışlarıyla, bir doçentten çok, on dokuzuncu yüzyıl anarşistlerini andırıyor. Fotoğrafın altındaki haber, fazla ayrıntılı değil:

«Yurt dışındaki komünist partileriyle ilişki kurmak üzere, bundan bir süre önce gizlice ülkeden kaçtığı saptanan sanık, bir ihbarı değerlendiren polis tarafından, geçen gün, yine gizlice yurda girerken suçüstü yakalanmıştır. Sanığın üstünde, Rus Komünist Partisi'nin Türkiye'

deki uşaklarına gönderdiği yazılı emirler, Türkiye Gizli Komünist Partisinin Ankara örgütü ile ilgili önemli belgeler ele geçirilmiştir. Doçentin bavulunda ayrıca, Moskova ile haberleşmeyi sağlayacak güçte bir alıcı verici telsiz aygıtı ile, Rus yapısı otomatik tabancalar, çok sayıda mermi ve el bombaları bulunmuştur. Dün Ankara Adliyesince tutuklanan doçentin, bundan bir süre önce yakalanıp gözaltına alınan örgütün elebaşısı olduğu sanılmaktadır.»

Öteki gazetelerde de olay hemen hemen aynı sözcüklerle yineleniyordu. Doğrudan doğruya polisin verdiği bilgiler olmalıydı bunlar. Ankara'da yayımlanan hükümet yanlısı bir gazete, haberi daha da şişirmişti. Üstün'ün evinde yapılan aramada, makineli tüfekler, casuslukta kullanılan ve şifreyle çalışan bir büyük telsiz aygıtı da ele geçirilmiş. Gazete, Üstün'ün kimliği hakkında da bilgi veriyordu okuyucularına. Aslında anası Rus, babası Ermeniymiş. Türkiye'den kaçmadan önce Ruslar hesabına casusluk yaptığı da saptanmışmış. Üstün'ün tutukevinin kapısında çekilen resminin altına da, «Çocuklarımızı zehirleyen komünist piçi» diye yazılmıştı. İstanbul'da yayımlanan ve sol eğilimli bilinen bir gazeteyse, haberi ikinci sayfaya koymuş. Başlığı, «Gizli Komünist Partisi üyesi olduğu ileri sürülen SBF'li bir asistan, Fakültece incelemelerde bulunmak üzere gönderildiği Fransa'dan dönerken tutuklandı» biçiminde. Resim koymamış. Polisin verdiği bilgilere yer vermeden, olayı gerçeğe oldukça yakın bir biçimde kısaca anlatmış.

Ahmet,

«Aferin, diyor. Yürekli çocuklarmış. Seni tanıyor Hoca bunlar, herhalde. Ya da bizimkilerden birinden almışlar haberi. Bir de şu paçavralara bak...»

Bu saçma sapan haberlere herkesin inanmasını mı bekliyordu acaba polis yetkilileri? Onu yakından tanıyanlar, öğrencileri, hocalar,

bu haberlerin ne kadar uydurma olduğunu bilmez, anlamazlar mıydı? Mecliste milletvekillerinden biri çıkıp da İçişleri Bakanına bir soru yöneltme gereksinmesini duymaz mıydı?

Annesini düşündü.

Bir gün tutuklanabileceğim düşüncesiyle onu hep uyarmıştım. Korkar, korktuğunu belli etmez, bana öğüt vermeye de kalkmazdı. Beni yalnız Ayhan'dan ve Su'dan ötürü suçladı. Haklıydı. Şimdi, gazeteleri okuyunca yüreğine inecek. Hele o casusluk savları. Casusluk denilince hemen yağlı ip gelir insanın aklına. Yok öyle şey. O kadar kolay adam asılmaz bu ülkede. Anam sağlamdır. Kolay bırakmaz kendisini. Bari, şu Ankara gazetesi eline geçip de o soy sople ilgili yazıları okumasa... Solculuktan, sağcılıktan korkmaz ama, Rus, Ermeni denilince tüyleri diken diken olur. Ya Ayhan? O nasıl karşıladı acaba, haberi? Belki tehlikenin ciddiliğini anlamıştır. Belki de...

Ahmet, sırtını okşuyor:

«Sen bunlara aldırma Hoca. Aslında böyle yazmaları iyi. Ben, seni de İstanbul'daki parti davasıyla ilgilendirirler diye korkuyordum. Beni bulaştıracaklar, kuşku yok ama... Demek ki, senin için dertleri başka. Şu sırada dışarda oluşunun etkisi bu. Bak, bu iş polisin işi değil. Hükümetin işi. Heriflerin bası iyice dertte. Özellikle üniversite hocalarıyla. Önce altı yedi eylül olayları, Kıbrıs sorunu.. İsmet Paşa bindirdikçe bindiriyor. İşler kızıştı. Seçimlerde de dalavere yaptılar. Şimdi komünistler ayaklanma düzenliyor diye korkutup sindirecekler kamuoyunu. Böylece askerleri de dizginlemiş olacaklar. Durup dururken, tam döndüğün sıra seni tutuklamalarının nedeni bu. Aslında hiçbirimizi suçlayacak ciddi kanıt yok ellerinde. İstanbul'daki dava, biraz daha ciddi. Oradakilerin zamansız birtakım işlere giriştiklerini duymuştum. Burası, fasafiso. Şunlara baksana. Ne yapmış bunlar? Nazım'dan iki şiir okuyup, sağda solda biraz ge-

vezelik etmekten başka! Onun için, sen pek üzülme. Bir kez yargıcın karşısına çıkalım, görürsün, hemen salıvereceklerdir seni. Yeter ki, öteki davayla birleştirmesinler. Yine de, en az üç ay içerdeyiz. Kolay mı? O küçücük bavulun içine o kadar tabancayı, bombayı, telsizi nasıl sığdırdın?..»

Gülüyorlar. Bu kez Üstün de gülüyor. Tasası biraz dağılmış gibi:

«Nedim niye saklanıyor dersin?»

«Bilmem. Akıllı işi değil. Onun da bunu bilmesi gerek. Ne var ki. Feyziye'nin ölümünden sonra oğlana bir hal oldu. Şu dünya, pis dünya be Hoca...»

Fevziye. Nedim'in sevgilisi. Ilgaz Dağları üstünde, bir gösteri sırasında, paraşütle atlarken düşüp öldüğünü okumuştur Paris'e gelen gazetelerden. Fevziye, Ayhan'ın da en iyi arkadaşıydı.

Kahvaltıda bu kez bulanık bir çay. Sofu, dün geceki çayı atmamış. Bir de kara zeytinle tutukevinin verdiği kara somun.

«Burada, aramızda bir birlik kurduk Hoca. Tutukevi ekmekten başka şey vermez. Fakirlik kâğıdı alanlara Kızılay'dan bir öğün aş gelir ya, o da pek ağza alınacak nesne değil. Aramızda para topluyoruz. Olanlar veriyor, olmayanlar vermiyor. Yemeklerimizi kendimiz pişiriyoruz. Sofu bu işin ustasıdır, bilirsin. Görüşmecilerin getirdikleri yiyecekler birliğin malı sayılıyor. Onları da kazana atıyoruz. Ayrılık gayrılık yok. Geleceğini öğrenince seni başkan seçtik. Ben de yardımcınım. Hesap işlerine, kantinden alışveriş işlerine bakıyorum. Soba yakmak, aşçı yamaklığı, bulaşık yıkamak, helaları ve koğuştan temizlemek, nöbetle. Akşamları da boş geçirmiyoruz. Forumlar düzenliyoruz.»

O sırada yine kapılar açılıyor. Sabah yoklaması. Arkasından bahçeye çıkılıyor. Hava soğuk ve puslu. Herkes bir yana dağılıyor. Ellerini, kollarını sallayarak yüksek sesle tartışan-

lar yanında, volta atanlar, ya da çocuklar gibi birdirbir, koşmaca, elim sende oynayanlar...

Duvar boyunca hızlı hızlı gidip geliyorlar Ahmet'le:

«Bugün görüş günü. Ceren gelir. Ayhan'a söyleyeceğin bir şey varsa, söylerim, o Ayhan'ı bulur, iletir. Sen gittikten sonra, kız bizimle ilişkisini kesti ama, ben uzaktan izledim yine. Sağlığı iyi. Yürütüp gidiyorlar. Ama bu kız belli olmaz. Senin döndüğünü duyunca, bakarsın bir akılsızlık eder, kalkar seni görmeye gelir...»

Yan gözle Üstün'ün tepkisini gözlüyor. Üstün, Ahmet'e çok şey söylemek istiyor. Çok şey öğrenmek istiyor. Tutuyor kendini. Ahmet'e bile zayıflığını belli etmemesi gerek. Ayhan, buraya döndüğünü öğrendi artık gazetelerden. Cahit de. Eskiden korkardı Cahit böyle işlere karışmaktan. Bir yıla yakın birlikte oturdukları Meşrutiyet'teki evden taşındığı zaman da korktuğunu belli etmek istememişti Üstün'e, ama nedeni açıkltı. Bir gün bir olay çıkabilirdi. Onu da karıştırabilirlerdi Üstün'ün işlerine. Bodrum katının sağlığına dokunduğunu söyleyerek çıkmıştı evden. Doçent olalı eline daha çok para geçiyordu gerçi; tutumluydu da. Yine de Üstün'le aynı evde oturmak gitgide tehlikeli bir biçim almaya başlamıştı onun için. Şimdi de korkudan ödü patlıyordur. Ne de olsa, Ayhan'la Üstün arasındaki eski ilişkiden ötürü kendisinin de sorguya çekilebileceğini düşünerek uykuları kaçar.

«Mektuplar...» dedi birden. «Ayhan'ın mektupları... Ne yaptın onları?»

«Merak etme. Mektuplar sağlam. Fevziye'nin anasına bırakmıştım.»

Fevziye... Onun, yurttan çıkıp, anasını da yanına alarak, Bahçelievler'de bir bodrum tutmasını, «Ev sizindir. Anam da görüntüyü kur-tarır» demesini unutamaz. Bildiriler o evde yazılıp çoğaltılıyordu. Bu işi Ayhan'a verdikleri için Nedim'i azarlamıştım...

«Paris'ten yola çıkacağım sıra Ayhan'a bir mektup göndermiştim. Ev adreslerine. Ceren'e söyle, görürse, ağzını arasın Ayhan'ın. Uсталık-la. Mektup eline geçmemiş olabilir. Kendim postalamadım, bir arkadaş'a verdim yollasın diye. Arkadaş dalgacıdır. Yollamamış olabilir. Öyleyse sorun yok. Ama, mektup eline geçmişse... Beni görmeye falan kalkmasın. Ceren engel olsun. Yüreklilik taslamanın sırası değil. Tehlike-de olan o, şimdi. Cahit şöyledir, böyledir, ama Ayhan'ı bırakmaz. Korur. Kendi çıkarı için de korumak zorundadır. Şu sırada soğukkanlı olmalıyız, hepimiz. Akılcı olmalıyız.»

Ahmet'in yüzü kararıyor:

«Bırak şu herifi be Hoca!. Ne halt edersen et, seni nasıl severim, bilirsin. Aslan gibi kızı o herife bırakıp nasıl gittin, aklım ermedi bir türlü. Senin arkadaşın diye, ne mal olduğunu bile bile adam yerine koyduk herifi. Doçent olmak için yalamadığı kış kalmamıştı, unuttun mu? Şimdi de profesörlük peşinde. Yazık oldu Ayhan'a... Hoş, onun da, senden sonra tutup o herife varacağını hiç düşünmemiştim. İkiniz de bir halt yediniz. İkinize de acıyorum. Başımıza bu iş gelmeseydi yapacağımı ben bilirdim ya...»

Üstün ile Ayhan arasındaki ilişkinin, çocukluğunda okuduğu halk masallarındaki aşk destanları gibi bir ayrıcalığı, bir dokunulmazlığı vardı Ahmet'in gözünde. İstanbul'a gittiklerinde, anasının evinde kalmayı kabul ettikleri zaman, bu masalda kendisinin de bir yeri alacağı için mutluluk duymuştu. Bunu hep bilmişti Üstün. Paris'e giderken de belki Ayhan'ı düşünmekten çok Ahmet'in gönlündeki o güzel masalı kirlettiği için bir gün ona nasıl hesap vereceğini düşünmüştü. O gün, Ayhan'ı bırakmaya karar verdiğini söylediğinde, ağzını bile açmamıştı oysa, Ahmet. Büyülenmiş gibi, aptalca bir şaşkınlık içinde, başını sallamakla yetinmişti. Üstün'ün iyi bir yere saklaması, ya da Ay-

han'a geri vermesi için uzattığı mektup dosyasını az kalsın düşürüyordu.

Gerçekte, İstanbul'da, Ahmet'in anasının evinde Ayhan'la geçirdikleri üç gün, mutluluklarının doruğu olmuştu. Son akşam, hafif, yağmurla karışık yağan kar altında, el ele çocuklar gibi seke seke yürümüşlerdi köprüye kadar. O gece, Ayhan'ın, bir kadın olarak da ne kadar güçlü olabileceğini anlamıştı. Mutluluğundan korkmuştu. Bu mutluluğu yitirmekten korkmuştu. Böylesine bir mutluluk, böylesine bir sevgi, böyle bir sıcak sokuluş, ancak korku verirdi insana. Yaşama başkaldırmak gibi bir şeydi bu. Bütün öteki insanlara karşı haksızlıktı.

«Neye yarar,» dedi, mırıldanarak. «Alnımın yazısıymış. Kim bilir, belki de vardır öyle bir yazgı...»

«Şimdi, buraya gelmesin mi diyecek Ceren, Ayhan'a?»

Koğuştta, deli terziyle, Ahmet'in polis ajanı sandığı öğrenciden başka kimse kalmadı. Herkes görüşmeye gitti. Deli terzi, bir Alman generalinin yazdığı Stalingrad savaşı anılarını okuyor, köşedeki yatağına uzanmış. Daha doğrusu okur gibi yapıyor. Arada bir doğrulup, Stalin'in ordularına gönderdiği komutları yineliyor, yüksek sesle. Öteki çocuk, üst ranzadaki yatağına uzanmış, ellerini başının altına koymuş, kıpırtısız gözlerle tavana bakıyor.

Bu çocuk polis olamaz. Meğer ki çok korkutmuş olsunlar... Ahmet çok kuşkucu. Cahit için söyledikleri de öyle. Abartıyor. Bize sevgisinden ötürü abartıyor. Cahit'i bilirim. Aptal gibi görünmesine karşın, çıkarını korumada üstüne yoktur. Zaten bunun için güveniyorum şimdi ona. Bu kargaşada Ayhan'ı korumak zorunda. Onu sevmese bile. Kendi çıkarı için...

Düşünüyor. Cahit'i sorguya çecekleri kuşkusuz. Ne diyecek? Karısıyla Üstün arasındaki

ilişkiden söz ederlerse ne diyecek? Yadsıyabilecek mi? «Bilmiyordum» diyebilir mi? Üstün'ü savunur mu? Ya o mektup eline geçtiyse? Ayhan'a yazdığı mektup? O zaman ne yapar? Saldırır mı? Onun tanıklığı önemli olabilir. Öç almaya kalkarsa... Ama, karısını suçlamadan, onu yitirmeyi göze almadan böyle bir şey yapamaz...

«Sevdiğim... Lütfen akıllı ol. Şimdi akıllı olma zamanıdır. Cahit'i kızdıracak bir şey yapmaya kalkma.»

Aslında gizli bir umut var içinde. Düşündüğü, gerçekte beklediği değil. Bunu biliyor. Bunu hissediyor ve korkuyor. Ayhan o mektubu almıştır. Üstün'ün kendisine döndüğüne inanmıştır. Şimdi her şey başkadır. Ahmet'in dediği gibi, ikimiz de halt ettik. Artık, nerede yanlışlığımızı ikimiz de biliyoruz. Ayhan Cahit'in yanında kalamaz.

Dışarda yağmur yağmaya başlıyor. Soğuk ve kirli bir yağmur. İçi üşüyor. Yattığı yerden doğrulup bir sigara yakıyor. Annesine mektup yazıp para istemesi gerek. Bankaya da yazmalı. Oysa, canı kımıldamak istemiyor. Zaman durmuş gibi burda. Hiçbir şeyin acelesi yok. Ahmet, bakalım Ceren'den ne haberler getirecek. İyi ki Ceren'i tutuklamamışlar. Ona, ne yapıp edip Ayhan'ı buraya getirmesini söylemeliydi. Tutuklanmaların, işkencelerin önemi yok. O gelmeli. Onu görmek istiyor. Onsuz olamayacağını anlaması için bu kadar deneyime gerek var mıydı? Ne kadar sersemim. Onu ne kadar sevdiğimi bilmiyor muydum? Başka hiçbir şeyin önemi olmadığını?

Şimdi o, burada. Bu kentte. İki adımlık yerde. O da biliyor Üstün'ün burada olduğunu. Üstün'ü düşünüyordur, kuşkusuz. Beni küçümsemesi söz konusu değil. Saygısını yitirmiş olması da. O sevgi, bitmez. Gelecektir. İsterlerse onu da tutuklasınlar, umurunda değil artık. Önemli olanı gözden kaçırmamalı. Bunu anla-

malari geç oldu, ikisine de çok acı verdi. Zararı yok, şimdi biliyor. Şu dört duvar olmasa. Şu demir parmaklıklar olmasa...

Steinbeck'in Lenny'sine benzeyen koca kafalı öğrenci yanına gelmiş.

«Üzölmeyin efendim, size bir şey yapmazlar. Beni çok dövdüler ama, yine de iyi insanlar. Ben onlara bir şey yapmadım. Ben bir şey yapmadım. Beni burada tutarlarsa öölürüm, biliyor musunuz? Belki siz söylerseniz gardiyana... Benim iki ciğerimde de yara var.»

Şaşkın, bakıyor çocuğun yüzüne. İki ciğerinde de yara var. Bu çocuk, burada öölür.

«Seni burada çok tutmazlar,» diyor inanmadan. «Hem merak etme, insan ööyle kolay kolay öölmez veremden.»

Bir sigara uzatıyor oğlana.

«İçmem. Ben veremim.»

Dışarda yağmur hızlanıyor. Ne kadar uzun sürüyor bu görüşme.

«Dokuzuncu Kolordu, Onuncu Tank Tümeni sağdan saldırıya geçecek. Beşinci Ordu ortadan. Yirmi yedinci Zırhlı Kolordu soldan ilerleyip faşistleri çevirecek. Ben, Başkomutan Yoldaş Stalin, emrediyorum. Alman Mareşalini canlı getireceksiniz karşıma.»

Veremli oğlan yine tırmanmış ranzasına.

Dışarıda, açılıp kapanan kapıların uğultusu. Dönüyorlar. Gerçekte onlar gideli daha yarım saat bile olmamış. İşte koğuşun kapısı da açılıyor. Nerede Ahmet? Yok. Sakın onu salıvermiş olmasınlar?

Onu salıvermiş olmalarından korkuyorum.

«Ahmet nerede? Niye gelmedi?»

«Kantine gitti. Öteberi alacak.»

Yerinden kalkıyor, volta atmaya başlıyor koğuşun içinde. Herkes farkında sinirliliğinin, sabırsızlığının. Nerede kaldı bu Ahmet? Kantine daha sonra gidemez miydi? Yoksa bir şey mi saklıyorlar? Kötü bir haber mi getirdi Ceren?

Ayhan'ı tutukladılar. Belki de anneme bir şey oldu. Belki Nedim...

«Ahmet'in karısı gelmiş miydi görüşmeye?»

«Vardı,» diyor Sofu. «Anası da gelmişti Ahmet'in.»

Ahmet hâlâ görünürde yok.

«Size bir kahve pişireyim Hoca,» diyor Sofu. «Ekstra bu. İki pişirimlik ancak var. Kimseye yetmez. Görüş günleri böyle olur. Sizinkiler gelmeye başlayınca, siz de alışırsınız.»

Benimkiler... Kimim var benim burda? Annem İstanbul'dan kalkıp buraya nasıl gelsin? Ya Ayhan? Ona izin verirler mi bakalım?

Sonra kapı yeniden açılıyor. Ahmet, kolunda kocaman bir sepetle giriyor içeriye. Yüzü bir tuhaf. Sanki görmezden geliyor Üstün'ü. Önce sepeti götürüp masanın üstüne boşaltıyor. Masanın üstü dolu. Birinin anası tavuk pişirip getirmiş. Bir tabak revani. Bir tencere bilmem ne yemeği. Yumurtalar. Sebzeler.

Elindeki fincanda kahve buz kesmiş. Bir yudum bile içmeden tutuyor elinde. Neden sonra Ahmet'in sesini işitiyor yanı başında:

«Haberler kötü, Hoca. Senin kız bir delilik etmiş. Paris'ten yolladığın mektubu alınca, Cahit'i bırakmış. Şimdi Ceren'in yanında kalıyormuş. Nedim'den de hâlâ haber yok.»

Fincandaki kahvenin pantolonuna döküldüğünü fark etmeden çöküyor Ahmet'in yatağına. Ağlamak istiyor, ya da gülmek. Dişlerini öyle bir sıkmış ki... Ahmet bir tuhaf bakıyor:

«Hoca ne oluyorsun? Kendine gel!..»

«Ayhan Cahit'i bırakmış. Ayhan, Cahit'i bırakmış. Artık hiçbir şeyin önemi yok.»

«İstersen, gelecek görüşmeye Ceren onu getirecek.»

Bir kez, Ayhan'ın onu bırakmaya karar verdiğini sandığı zaman da böyle düğümlenmişti boğazı.

«Ama bunu yapmamalıydı Ahmet. Bunu

şimdi yapmamalıydı.. Cahit bunun altında kalmaz. Dönmesi gerek kocasına. Buraya gelmemeli. Ona engel olmalıyız. Ceren'e söyle, engel olsun. Getirmesin onu buraya. Çocukluk bu...»

Ahmet'in dost elleri omuzlarını sıkıyor.

«Asıl senin yaptığın çocukluk, Hoca. Kim bilir, belki de haklısın. Şimdi akıllı davranma zamanıdır, demiştin. Doğru. Ama, bırak, kız kendi kararını kendi versin. Büyüdü artık o.»

Sofu ile yardımcısı, sobanın üstüne yerleştirdikleri lenger gibi bir tencerenin içine, Kızılay'ın yoksullar için yolladığı aşı, onun içine de ne olduğu bilinmeyen bir tencere yemekle pişmiş tavuğu boca ediyorlar. Sofu, kendine özgü reçetelerinden birini uygulayarak, bu bulamacın içine, birtakım başka nesneler daha katarak tencereyi karıştırmaya başlıyor.

VI

Genel Müdür,

«İşinden ayrılalı altı ayı geçmiş» diyor. «Seni yeniden işe alabilmemiz için bazı belgelere gerek var.»

«Ne gibi belgeler?»

«İşe ilk kez girerken hazırlamış olduğun belgeler. Şimdi listesini getirecekler. Sağlanması kolay şeyler. Bir de... Sabıkan olmadığına dair belge getirmen gerek. Savcılıktan alacaksın. Birkaç günlük iş.»

Yüzündeki, bir Genel Müdürün taşıması gereken o yansız ve donuk anlam siliniyor. Gülererek ekliyor:

«Sana da savcılık doğruluk belgesi verir mi bakalım? Şu sırada!..»

Belge olmazsa işe giremeyecek. Belgenin verilmemesi için bir neden var mı? Yoksa Haldun Bey neden öyle söyledi? Bir bildiği mi var? Sabıkası yok. Adliyeye geçmiş herhangi bir kaydı olamaz. Bu işe girmesi zorunlu Ayhan'ın. Ceren'in sırtına yükleyemez kendisini. Anneanne-sinden de kardeşinden de yardım isteyemez. Bunu istediği zaman, Cahit'i bıraktığını da onlara açıklaması gerekir. Anneanesi de çarşaf kadar mektuplar yazdırmaya koyulur. Onunla da yetinmez, kalkar kendisi gelir. Üstelik, belki de Ceren'i suçlar. Ahmet'in annesini suçlar... Onun gözünde karşısına almak istediği kişi suçludur çünkü. Kimi karşısına alacağı da belli olmaz. Dahası, gidip Cahit'in de yakasına yapışır, bir erkek gibi davranmasını, karışını kolundan tuttuğu gibi eve kapatmasını, ona bir güzel dayak atmasını söyleyebilir. Kardeşine gelince... Do-

ğan daha yeni bitirdi askerliğini. Doğru dürüst iş bulamadı. Onu üzmemekten öte bir şey yapmış olmaz. Öyleyse, bu iş tek güvencesi.

Hemen bir iş bulmalıyız...

Babası, bayramdan bayrama yazdığı kartlarla yetiniyor. Fakülte öğrenimi boyunca, yalnızca, yaşına göre kilosunun, boyunun ne olması gerektiğini yazdı durdu. «Sevgili, büyük çocuğum Ayhan,» diye başladığı mektupları, on dokuz, yirmi yaşlarındaki bir öğrencinin günde en az iki bin sekiz yüz kalori alması gerektiğini, tek tür besinle beslenmekten doğan sakıncaların zekâ üstündeki olumsuz etkilerini, vitaminlerin yararlarını, dengeli beslenmenin önemini bıkıp usanmadan anlatmak biçiminde sürdürdü gitti. Uykunun önemini de öğrendi Ayhan. Giyimde özen gösterilmesi gereken sağlık kurallarını da... Ama bütün bu söylediklerini Ayhan'a sağlayacak koşullar nelerdi, bunu hiç aklına getirmedi babası. Nasıl yaşadığını, ne yaptığını da sormadı.

«Yine daldın çocuğum?»

Ayhan silkinerek kendine geliyor. Haldun Bey eğilmiş, sevecen, yüzüne bakıyor.

«Dalıyorum, evet. Olayların etkisini atamadım üstümden. Korkarım işe başladığım zaman benden pek hoşnut kalmayacaksınız bu kez.»

«Yoo... Ben öyle düşünmüyorum. Kendini çok kısa sürede toplayacağına inanıyorum. Sen güçlüsün. Üstelik, bizden yardım bekleyen yakınlarımız varsa daha da güçlü olmalıyız.»

Bizden yardım bekleyen yakınlarımız... Üstün. Üstün yardım beklemiyor ki...

«Ayhan?!...»

Toparlanıyor. Dalgınca bakıyor Genel Müdürün yüzüne.

«Bana anlatmak istediğin bir şey var mı diye soruyordum.»

«Söylenecek çok şey olduğunu sanmıyorum. Anlattığım gibi, Cahit'ten ayrılıyorum. Çalışmam gerek. Sonra, Üstün...»

«Üstün dönmüş ve yakalanmış... Sen de bir 'martyre' görüyorsun kendini, yanılıyor muyum?»

«Bir kısmında evet. Yanılıyorsunuz. Bir 'martyre' olduğum için değil, tam tersi, ona gereksinme duyduğum için.»

Konuşurlarken bir memurun getirip eline tutuşturduğu küçük kâğıda bakıp Ayhan'a uzatıyor Haldun Bey:

«Bunları en kısa sürede tamamla. Ay başından önce işe başlatalım seni. Maaş alabilesin.»

Ayhan hemen kalkıyor. Teşekkür ediyor. Kendini yapının dışında bulur bulmaz da derin bir soluk alıyor. Bu iş de bitti. İyi günler yakında artık... Üstün'ü beklemek eskisi kadar zor olmayabilir.

Sıhhiye'de çocuk bahçesine doğru yürüyor. Parkta birkaç çocuk var. Kapıcı çocukları. Giyimlerinden belli. Oyuna, ışığa aç gözleri ve bedenleriyle koşuşup duruyorlar. Ayhan'ı görünce, gözlerine kuşkulu bir bakış doluyor. Ayhan gülümsüyor çocuklara. Birinin başını okşuyor, ama bir yakınlık görmüyor. Bütünün içinde silinip gidecek aykırı bir davranış bu, çünkü. Üstelik çocuğu da yok. Arkasını dönüp, uzaktaki kayık salıncağa yürüyor başını okşadığı çocuk.

Koparılmış bir bağı bağlamak ne kadar zor?

Düşünüyor. Hele bu bağ yeniden kurulmak istenmiyorsa. Taraflardan biri, bu bağın yabancısı olmuşsa... Cahit'le bağı bu tür bir bağdı. O, dikkatle bakan ve sonra yüzünün anlamsızlığını koruyarak uzaklaşan çocuğa benzetiyor kendisini. Peki, ya Üstün'e olan bağı? O kurulabilecek mi bakalım? Üstün, hâlâ bir gelgit durumunu sürdürüyor. Bu kez onun davranışlarını onur sorunu yapmayacak Ayhan. Yanlıslara düşmeyecek. Yeryüzünün, yeryüzünün değil yalnızca, evrenin bir yerinde Üstün varsa, ya da kendisi, onun varolduğuna inandığı sürece, Üstün dışında bir duygusal ya da bedensel bağı-

lığa girişmeyecek. Çünkü Üstün'den uzaklaşmış olmuyor o zaman, kendisinden uzaklaşıyor.

Bugün yapılacak önemli işleri var. Önce, savcılıktan alınacak belge işini çözümllemeli. Sonra da Üstün'e yazmalı. Ceren, o şaşılacak becerikliliğiyle bir gardiyanla dostluk kurmuş. Bundan yararlanabilir. Üstün'ün Cahit'e dönme-mi istemesindeki yanlışlığı bilmesi gerek. Onu tanırım. Bir vazgeçişin burukluğunu yaşamak istiyor şimdi. Dış dünya ile hemen bütün ilişkisinin kesildiği bu dönemde, onu var eden her şeyden soyunmak istiyor. Nesnel yaşamın getirdiklerini kafasında yeniden düzenlemek için bütün bağlarını sıfır noktasına getirecek. Bir soyutlukta yapayalnız kaldığının bilincine erecek ve ondan sonra yeni bağları için davranış biçimini saptayacak. Sanki bilmediği, tanımadığı bir kişiyle satranç oynuyor da... Bütün koşullar o sıfır noktasına getirilebilirmiş de...

Üstün'ün korkularını gidermeli. Sıfır noktasına hiçbir zaman gelmeyeceklerini anlatmalı ona. Belki de bu ilişkiyi bütününü kesmek isteyebilir şimdi. Ayhan'a bir kötülük gelmesinden, hele bunun kendisinden gelmesinden hep korkmuştur. Bu nedenle Ayhan'ı yalnızlığa itmekten bile çekinmez. Üstelik, çektiği acının büyüklüğü oranında, büyük, haklı ve doğru bir iş yaptığını sanır.

Çocuk...

Evet, o çocuklaşan Üstün'ü de bir ayrı seviyor Ayhan. Bugünlerde öyle sevmek zorunluluğunda olduğunu da biliyor. Öyleyse bu park köşesinde daha çok oyalanmamalı. Öğle olmak üzere. Başvurusunu bugün yapmalı ve sonra oturup Üstün'e bir mektup yazmalı. Paris'ten yazdığı mektubun yanıtını.

Kalkıp otobüs durağına yürüyor ve ilk gelen otobüse atlıyor. Otobüsün içindeki koku başını döndürüyor. Çok kalabalık. Ayakları yerden kesilir gibi oluyor. Bilinçdışı bir sürükleniş içinde yürüyor arkaya doğru.

Salon çok kalabalık. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Siyasal Bilgiler ve hukuk öğrencileri arasında düzenlenen münazarayı dinlemeye Ayhan son anda ve yapacak başka bir iş bulamadığı için karar veriyor. Salon öylesine dolu ki, kapının ağzında, girişte kalakalıyor. Sonra, konuşmalar başladığında, önlerde bir sıkışma oluyor. Arkadan itenler yüzünden önlere doğru kayıyor. Öne yaklaşmak bir şey değiştirmiyor. Mikrofonlar ikide bir sinir bozucu cayırtılarla sesleri çığlıklara dönüştürüyor. Mikrofonlar düzeldiğinde bu kez çıkan konuşmacı için, bir yanın olumlu, öte yanın olumsuz bağırışları, her sözü, her düşünceyi birbirine karıştırıyor.

«Ne saçmalık...»

Ayhan, yüksek sesle söylüyor. bunu.

«Hiç de akıllıca değil bu söz. Saçmalık demek yetmez. Neden saçma olduğunu da söylemek gerek. Yoksa kadın mantığı deyip geçelim mi? O zaman akıllıca nedenler aramak da gerekmez.»

Sol yandan, yumuşak bir sesle söyleniyor bu sözler. Ayhan, dönüp bakıyor. Kadife ceketli, pipo içen biri. Ceketinin içinde kıpkırmızı bir kazak var.

«Bana mı söylediniz?»

«Size söyledim. Siz de bana söylememiş miydiniz?»

«Hayır, size söylemedim. Ben yalnızca bu kadar yüksek sesin tartışmaları yozlaştırmasından rahatsız olmuştum...»

«Bir geri çekiliş demek! Sözleriniz tutarlı da görünse, geri çekilişinizde kadınca bir yön olduğunu yadsıyamayız...»

Yüzündeki bu alaycı görünüm... Neden? Nedeni yok. Bunca alaycı davranmasını gerektirecek bir sözü olmadı ki Ayhan'ın. Hiçbir sözcük anlaşılmıyor. Yalnız o sıra kürsüde konuşanın Siyasal Bilgiler öğrencisi olduğunu anlayabiliyor. Tamam. Neden buymuş. Siyasallı

bu... Kendi konuşmacılarının sözleri için Ayhan'ın karşı çıktığını sandı.

Pipo... Kırmızı kazak... Siyasal züppesi ne olacak...

Bunları aklından geçirdiği anda asıl şimdi saçmalık ettiğini düşündü. Yine de yanındaki- nin kaba sözleri bağışlayıcı değil. Üstelik kos- koca adam. Siyasalda pek böylesi olmaz ama, eski yönetmelikten kalma bir «çift dikişçi»dir. Hani, şu, dışarlarda dolanıp dolanıp da sınav zamanı geldiğinde kopyayla, hocalara yalvara- rak fakülte bitirmeye çalışanlardan. Yirmi beş- ten fazla bu adam. Koskoca adam...

«Kadınca davranışların neler olduğunu bi- lecek kadar deneyiminiz olduğu anlaşılıyor. Ama bu doğal. Yaşınız, öğrenci olduğunuzdan kuşkuya düşürse de bu konuda konuşacak ka- dar çok sanırım.»

«Yaşım mı? Ah! Evet. Yaşım. Size de ders verme olanağını arayayım mı?»

Ayhan, ağlayacağını sanıyor. Dudaklarının titremesine engel olmalı. Ne demek istedi? Ne- den böyle üstüne üstüne geliyor? Kötü sözler bulmalı. Bir anda şaşırırsın, yanıt olabilecek tek sözcük bulamasın. Ama hiçbir söz gelmiyor ak- lına. Kafası durmuş sanki. Adam, alaycı... Diş- lerine kısırdığı piponun değiştirdiği ıslığımsı bir sesle:

«Evet?..» diyor.

Gözleri sulanıyor, sesi boğuklaşıyor Ay- han'ın:

«Şimdi size küfretmek istiyorum.»

«Küfredin o zaman!»

Boynunu büküyor:

«Yeterince küfür bilmiyorum... Ama bileli- niz: Küfrediyorum sizel»

Ulus'ta boşalıyor otobüs. Ayhan, yukarı, Anafartalar'a doğru yürüyor. Adliye'nin kirlil sarı dış duvarlarının verdiği tedirginlik, içeri gi-

rip birkaç ayak merdiveni çıktıktan sonra daha da artıyor. Sola dönüp, koridorun sonunda tahta bölmeyle ayrılmış, boyayla koyu bir griliğe dönüştürülmüş bölmenin önünde bekleyenlerin ardına takılıyor.

Üstün bir daha ne zaman getirilecek acaba buraya? Tutuklanması sırasında, istemese de anlamsız olduğunu bilse de kalabalık içinde gözleri Ayhan'ı aramış mıydı? Duyguları yoğunlaştıran yeni beklemler: Sevgiyi de korkuyu da... Zaten yaşamının kendisi değil mi beklemek? Bu havasız, karanlık koridor, bu tahta sıralar... Yüreğinin daraldığını duyuyor. Derin soluk aldı. İkide bir midesi bulanıyor.

Yoksa gebe mi?

Bir bu eksikti. Böyle bir şey olursa, Üstün, üzerine basa basa Cahit'e dönmesini istemekte ne kadar haklı olduğunu savunacak. Bir başkasının çocuğuna neden bakınak istesin? Kendi çocuğunu bile istememişti o.

İstememişlerdi. Ama olmuştu. Test doğrulamıştı. Ayhan korkular içindeydi. Yüzüne bakan herkesin, toplumun hiç, ama hiç onaylamayacağı bir suç işlediği için onu eleştirdiğini sanacak kadar koyu bir duyarlılık içindeydi. İstememiş miydi gerçekten o çocuğu? Şimdi artık bunu kesin olarak söyleme olanağı yok. İstememişti galiba. Üstün'ün çocuğu kendisiyle evlenmek için kullanabileceğini düşünebileceğinden, koşullarını zorladığını sanmasından, sevgileri dışında bir bağa gereksinme duyduğunu düşünmesinden korkmuştu.

Üstün önce, «Evlenelim» diye directmişti. Ama zayıftı direnci. Bu evliliğin bir görev olduğunu düşündüğü belliydi. Ayhan korkuyordu. Çocuğu alabilecek bir doktor aramaktan, bu doktoru bulmaktan korkuyordu. Doktorla karşılaşmaktan korkuyordu. O yüzden, zaman zaman en kolayını seçip —üstelik bu en kolayda Üstün'le yasal bir birleşme de vardı— çocuğun sağladığı olanağı kullanmayı düşünüyordu. Uy-

kusuz ve kuşkulu kaç gece geçirmişti. Üstün'den, onun yürekten istemediği hiçbir şeyi istememek, bunun için hiçbir eylemde bulunmamak, birlikte oluşlarının o en sağlam yönünü hiçbir biçimde yaralamamak düşüncesi ağır basmıştı. Acı çekse bile. Dahası, ölse bile...

Ama ölmemişti işte. Üstelik, onun yiğitlik yaptığını bile sanmıştı Üstün. Acıya dayanma gücü yönünden yanlıştı bu değerlendirmesi. Parlak madenin daha ilk dokunuşunda pişman olmuştu. Sonra acıdan bayılmıştı. Doktorun ödü patlamıştı. Her şey bittikten sonra dakikalarca kusmuştu. Yine de Üstün'ü tedirginlikten kurtardığı sevinci içini kanatlandırır gibi coşkunluklar veriyordu.

Eğildi, sağ yanda, duvara tutturulmuş, kim bilir hangi tarihte asılmış, yazısı yer yer okunmaz duruma dönüşmüş dilekçe örneğini elindeki kâğıda geçirdi.

Ceren'in dediği doğruysa, Ahmet'in gönderdiği habere göre dikkatli olması gerekiyorsa... Haldun Bey şaka etmediyse... Bu adamlar sabıka kaydı yoktur der miydiler?

Saçmalıyorum. Artık iyice saçmalamaya başladım. Bunca güvensiz oluşum Cahit'in etkisi mi? Gerçekten de onun verdiği, kendisinden başka kimselerin veremeyeceğini söylediği o sığınmalı yaşam biçimine mi alıştım? Cahit bunca koşullandıracak kadar etki yapar mı bana?

Ama ya gebeyse?

Artık kendilerini iyice kış koşullarına alıştırmış ağaçlarda birkaç kavruk, boz yaprak kalmış. Bir dolu da kuş. Renkleri, yaprakların renklerinden ayrılmıyor, inanılmaz gürültüleriyle bu dar, işlek caddedeki araç seslerini bastırıyorlar. Bu küçük yaratıkların sesleri ve başının üstünde durdukları yer hiç değişmediği için, onların da kendisiyle birlikte yürüdüğünü sanıyor.

Bitmedi gece... O uzayan gün kadar, belki daha da çok uzadı. Bedeni zaman zaman boşlu-

ğa düşer gibi uykulara düşmeseydi, sabaha kadar gözünü kırpmadığını söyleyebilirdi. O kadar çok şey vardı ki, hangisini düşüneceğini bilemiyordu.

«Güzelce uyu, dinlen. Sabahla birlikte bir sürü sorun başına üşüşecek çünkü.»

Ceren, Ayhan'ın başucundaki boşalmış ıhlamur bardağını alırken söylüyor bunu. Sonra, yeniden odaya döndüğünde, yorganını sıkılıyor, eğilip yanağına bir öpücük konduruyor. Sıcak, içten bir öpücük:

«Seninle birbirimizi daha yakından tanıyacağız artık. Hem belki sana duyduğum kıskançlığın ne budalaca bir şey olduğunu da öğretirsin bana...»

Bütün sorunlar siliniyor ve Ayhan'ın aklı, Ceren'in sözlerine takılıyor.

Neden kıskanıyor beni Ceren?

Uykunun, bedenini uzata uzata kendisine çekişi ilk bu zaman oluyor. Yine de uyku uzun sürecek bir başarıya erişmiyor. Dürtülmüş gibi uyanıklığın ortasında buluyor kendisini:

Üstün'e işkence yaparlar mı? Ankara'ya ne zaman getirirler? Yoksa, getirilmiş midir? Acılar içindedir. Buradaysa, bu kentte aynı tedirgin solukları çeken kişiler olduğumuzu düşünür mü? Onun için kaygılar içinde olduğumu?

Mutluluğu çok andıran bir duygu... Üstün'ün söylediği oyun: Gökyüzüne bakıp, ayda birleşen bakışlarda göz göze gelmek... Uzanıp perdeyi çekiyor. Ay yok. Belki de var, kendisinin yattığı yerden görünmüyor. Öyleyse yok. O zaman şu yıldız... Ama Üstün yıldız görebilecek bir yerde değil ki. Üstü de dört bir yanı da kapalı... Tutuklu olmak demek, çevresindeki somut bir kapağı açamaması mı demek insanın? Bir kapıyı, bir pencereyi, bir perdeyi? Soyut olarak da? Bir kapıyı, bir pencereyi, bir perdeyi?..

Uyku, yine ağırlığını bindiriyor. Yine yenik düşüyor uykuya. Uyanması yine sert.

Ahmet'i yakaladıklarına göre, evini de göz-

altında tutuyor olabilirler hâlâ. Ayhan için kısa-
kaç daralıyorsa —kısa-kaç birden yüreğini yaka-
lıyor. Soluk alamadığını sanıyor, korkunun o
bulantılı ağrısı bedenini kasıyor— buraya, bu
eve gelmesi tehlikeli olabilir. Gelmeşe miydi?
Nereye gidebilirdi peki? Cahit'e dönmek, onun
koruyuculuğuna sığınmak?

Hayır. Başka gideceği yer yok.

İşkence yaparlar mı?

İşkenceye dayanamamaktan korkuyor. Be-
densel acıdan da Ahmet'in anlattığı, bedensel
acının silinip gitmesinden sonra insan bilincin-
de bıraktığı o küçülme duygusundan da kor-
kuyor.

Üstün şu anda acılar içindeyken... Ahmet
bu tür acıları birçok kez yaşamışken... Yalnız
kendisinin çekeceği acıdan korkması... Çok kor-
kuyor. Önce, yavaştan, bir kasta başlayan çe-
kilmeler, her iki bacağında titremelere dönüşü-
yor. Titremeler büyüyor, büyüyor, atılmalar olu-
yor. Tüm bedeninde kasılıp boşalmalar... Bunun
bile işkence olmadığını söylemişti Ahmet. De-
mek ki, bu tür duyguları Ahmet de yaşamıştı.

Uyuyabiliyor. Korkuya karşın, uyuyor.

Ahmet'in annesinin sabah namazı için kal-
kışı uyandırıyor Ayhan'ı. Kadın hiç gürültü yap-
mıyor ama, Ayhan uyanıyor. Cahit yanında de-
ğil... Ne güzel. Oda soğuk, ne güzel. Üstün ken-
disine dönüyor, ne güzel...

Cahit, dün geceki kararından dönecek, ol-
madık baskılar uygulayacaktır. Üstelik Ayhan'ın
şimdi hiç parası da yok. Nasıl yaşayacak? Bu
insanların üstüne nasıl bırakır kendisini? Üs-
tün'e işkence yaparlar mı? Onu ne zaman ya-
kalar, neyle suçlarlar? Üstün'ü ne zaman göre-
bilecek? Yoksa bir daha göremez mi? Ya Ahmet
yanılıyorsa? Yakalanan Üstün değilse? Bir bil-
dikleri olsaydı, yurt dışına çıkmasına izin verir-
ler miydi? Yoksa Ahmet... O mu konuştu? Üs-
tün'ün bu sıralarda döneceği bilinen bir şey.
Anlattıklarından sonra, Üstün'ün kesinlikle ya-

kalanacağını biliyor da, onun için mi? Benim için de mi konuştu Ahmet? Yoksa Ahmet?..

Bilmeden tam ortasına mı düştüm tuzağın?

Öyle olmasa, Ahmet her şeyden nasıl bunca tez haberli olur? Her şeyi nasıl bilebilir?

Korkunç bir insanım. İğrenç... Ahmet'ten bile kuşkulaniyorum. Bana, «Senin ciğerini bilirim» diyen Ahmet'ten. Oysa, onu herkes bilir; pırıl pırıl yüreklidir, duru bir su gibi, saydam bir cam gibi, gün ışığı gibi... Ahmet beni bağışla...

Gökyüzü, gittikçe koyulaşan grilerle karar-maya başlıyor. Oysa daha öğle saatleri. Akşam basacakmışçasına bir karanlık. Üstün böyle havaları sevmez. İnsanı içten de dıştan da ısıtan aydınlık günleri sever. Şimdiyse çok, çok daha karanlıklarda. Kilitli kapıların, parmaklıklı pencerelerin, dar açıklıkların tam ortasında. Bir anlamda yapayalnız, bir anlamda istenmeyecek kadar herkesle iç içe.

Yağmur başlıyor. İnceden, belirsiz... Bu havada, yağmurun insan yüzüne değdiğinde çoğalan ıslaklığını duymak güzel. Karın insan sıcaklığında erimesi de hep güzel olagelmıştır. Şimdi de kapkaranlık, koyu kurşuni bir gökyüzünde renklerini yitirerek anlamsızlaşan ve görünmez olan bulutlarda bir ilkyaz gününün aydınlık maviliğini hatırlıyor. İlkyazı bu hüznünde, bu karanlık yüzlü yağmurda yaşamak... Olaylardan ve onların etkilerinden ne kadar ve nereye kadar kaçabilir insan?

İstasyona kadar yürüyor. Buralarda ince, sicim gibi bir yağmur yağıyor. Zaman zaman çıkan rüzgârla dağılıyor. Bazen, yüzünde çizgiler oluşturmak istermiş gibi sertleşiyor. Paraşüt kulesini incecik gölgelerle kuşatılmış bir şââdeta kapatıyor. Geniş T biçimi bir bulvarın ortasında yapayalnız olduğunu fark ediyor. Kent-

lerden kentlere uzanan trenlerin gelebileceği, bir dolu insanı boşaltacağı saatler değil. Her yan ıssız, yalnız. İnsanlar, sokaklar, bekleme yerleri. Evler de mi yalnızdır? Yalnız mapusaneler mi dolu? Kocaman ve gittikçe büyüyen yüreklerle?

Yüreğinin ne istediğini şimdi anlıyor. Adliyeden çıkıp, sola kıvrılmayı düşünüyor; uzun bir yolu aşp, tutukevine gitmek istiyormuş. Bir tutsaklığı, bir inancı paylaşmak, Üstün'le. Bir sevgiyi. Yo... Üstün'le bir sevgiyi paylaşmak yok. Üstün'le sevgiyi yaratmak ve yaşamak var.

Sırılsıklam olmuş. Rüzgâr ve yağmur üşütüyor. Pardösüsü incecik. Derisinde duyduğu ıslaklıkla bulvarın tam orta yerinde, hiçbir şeyi, hiç kimseyle paylaşmadan yapayalnız duruyor. Bu özgürlükse... Özgür. Oysa, böylesi, yalnızlığa dönüşüyor. Hiçbir şeyde soyut ile somutun yalnızlıkta olduğu kadar birbirine karıştığını ve bütünleşmediğini fark ediyor.

Burada, ne yandan bakılırsa bakılsın, yalnız. İçini keder dolduruyor. Hani böyle havaları seviyordu? Şimdiyse yalnızlığına ağlamak geliyor içinden. Aklına çocukça bir düşünce yerleşip serpilmeye koyuluyor: Üstün'ün adının ortasında T var. Tam ortasında. Ve şimdi, kendisinin bulunduğu yerde, iki caddenin T biçiminde çakıştığını, bu caddedeki yalnızlığıyla, Üstün'den uzak kalışının oluşturduğu yalnızlığın burada yazgısını iyiye döndürecek bir etki oluşturduğuna inanmak istiyor. Bu noktada Üstün'e olan bağının dönemeç noktasında. Bu dönemeç, iyiye uzanan bir zincirin başlangıç noktasıdır.

Onun taşıt beklediğini sanan trolleybüs sürücüsü önünde duruyor. Araç kendisini nereye götürürse götürsün, Üstün'e yaklaştıracığı inancıyla atlıyor içine; çünkü bu, yaşamın zorunlu akışıdır. Hep ona yaklaşacak olan, geri dönülmesi söz konusu olmayan...

Sıhhiye'de iniyor. Eve uğrayıp kışlık giysilerini alsa... Bir daha bu eve uğraması gerektiği

düşüncesini silip atar o zaman aklından. Cahit'le hâlâ paylaşmak zorunda olduğu ortama kısa bir süre için bile olsa girmek zorunluğunda kalacağı kaygısından kurtulur.

Apartman sanki bomboş... Yağmur, çocukları içerilere kaçırmış. Pencerelemin ardında düzleşmiş bir burunla, ne olursa olsun görmek isteyen bir çift göz bile yok. İçeriye âdeta korkarak giriyor. Cahit'le karşılaşmak olasılığı? Yok. Özenle seçse, bugünden daha uygununu bulamazdı. Cahit'in bugün yığınla dersi var. Evin içinde yoğun bir havasızlık. Yine de çok derli toplu. Ortada kaldırılması, yerine konulması gereken tek bir şey yok. Ama, eşyanın üstüne sinmiş ince bir toz tabakası, cilaların ışıltısını silmiş sanki. Yatak odasında, o akşam, giderken karmakarışık bıraktığı giysileri, çamaşırları, düzgünce katlanıp çamaşır dolabının üstüne konmuş. Cahit çok derli toplu bir insandır. Birlikte otururlarken, oturma odasını hep kendisinin dağıttığını, Cahit'inse yakınmadan topladığını anlatırdı Üstün.

Bu kez, her şeyi topluyor Ayhan.

Eve döndüğünde, gün yitmiş gitmiş bile. Ahmet'in annesi uyuyor olmalı. Yarın oğlunu görecek. O yüzden üzüntüsüz bir görünümü olsun istiyor. Yüzü dinlenmiş görünsün diye, uykusuna özen gösteriyor. Bir türlü alışamadığı takma dişlerini bir takı gibi, yalnızca oğluna giderken takıyor. Ağzının içinde yiten alt ve üst dudakları, dişsiz olduğunda onu daha da yaşlı ve hasta gösteriyor çünkü.

Bu özene gülmek mi gerekiyor? Ceren de Ayhan da, bunu bir türlü çözemiyorlar. Öylesine yaşlı ki kadıncağız, biraz daha çok özen, ya da görünümüne aldırılmazlık bir etki yapamaz. Ama, oğlunu gördüğü günün akşamına kadar süren canlılığı —güzelliği âdeta— nasıl çözümlenebilir? Kanı değiştirilmiş bir ölümcül hastadaki değişiklik gibi bir canlılık değil mi kazandığı?

Gecenin karanlığı çöktüğünde, hâlâ pencereden dışarı bakıyor Ayhan. Ceren'in ışığı yakmasının ansızın oluşturduğu rahatsızlık olmasa, daha kaç saati orada, yaşamın silinmeye hükümlü bilinçsiz akışında yitip gidecek, bilemiyor. Yine de, ışık yandığında, uzaklarda parlayıp sönen yoksul evlerinin ışıklarının, bu akıp geçen süre için bile olsa, Üstün'den uzak olduğu bilincini, bu bilincin verdiği üzüntüyü de unutturduğunu anlıyor.

Ceren'in yaktığı ışık gözüne dolunca, soğuk, karanlık ve yalnız bir kış akşamındaki hüznü büyüyor. Sığıntı olduğu bu evde, yakılmamış olan sobaya, Ceren'in yorgun bedenine, kocaman gözlerine ve bu kıza bir sıcak oda ya da bir bardak çay bile hazırlamayı düşünememiş bir Ayhan'ın suçluluğuna dökülüyor ışık.

Sevdiğim,

Çok uzun bir süreden beri sana yazmadım. Ama bu, seninle konuşmadım demek değil. Aradan geçen bunca zamanda seninle neler konuştuğumu anımsamak ve bunları sana yazmak anlamsız. Şimdi neler söylüyor, yüreğim, aklım neler söylüyor: Söz sırasını onlara veriyorum.

Yüreğimle aklımı birleştiren çizgide bir bulanıklık var sanki. Düğüm dolaşmış gibi. Bu, seni artık yabancı biliyorum demek değil. Olmaz bu. Tutuğum. Nedenini bilmiyorum. Bilmek de istemiyorum. Çünkü seninle olduğumda uzun süremez bu. Hani, bazı bazı üstüme vardığın olurdu. «Senin bir şeyin var, ben anlarım,» derdin. Ben de ne kadar saklamaya çalışsam, sonra, bir yerden, bir biçimde açıldım. Hatta bu bazen kendimin dahi çözümleyemediğim, ya da fark edemediğim tutukluklardı. O yüzden, şimdi nedenini aramak istemiyorum. Senden hiç uzak olmadım. Olamayacağımı biliyordum. En çelişkili davranışlarım bile sana ne kadar yakın olduğumun göstergeleridir. Kendimi suçlu

bulduğum pek çok şey var. Bunları senin o keskin zekân da çözer. Ama, önce yüreğimizin derdini çözelim diyorum ben.

Şimdi ağlamak istiyorum. Çünkü seni çok özledim. Çünkü seni bildiğim bir ortamda gözlerimin önüne getiremem. Hatta hiç gözümün önüne getiremiyorum. Ellerimin pek hoşnut olduğum duyarlığı, sana dokunurken duyduğum o kanatlanır gibi içime dolan duygulanımları iletmiyor bana. Çok yakinken, birbirimizin içindeyken, gözlerinde oluşan yumuşak ışıktanmayı, ışığın sevgi biçimine döndüğünü sandıran güzelim bakışını da göremiyorum. Sana her yazışmada, seni avcumun içinde sıcak bir yürek gibi tuttuğumu sanırdım. Şimdi bunu da yapamıyorum. Sen kayıyorsun. Sanki hastaymışsın da evden çıkamıyormuşsun da... Annen gelmiş, ya da Cahit üstlenmiş sana bakmayı. Evinin çevresinde dolanıyormuşum, ama senin bundan haberin yokmuş, ya da kalkıp pencereye gelecek halin yokmuş... Dışarda kalmışım... Gülünecek yanı, şimdi gerçekten de dışarda olmam.

Ne yazılır bir tutukluya? Ahmet'e yazardım, evet. Baştan sona takılmalarla dolu, saçma sapkın mektuplardı ona yazdıklarım. Ahmet'in derinliği, sık yosunların altında saklıdır. Çoğu kez o bile fark etmez derinliğini. Bunu sana yapamam ki sevdiğim. Seni bunca zamandır görmemişken, sesini unutmuşken, kulağıma üflediğinde bedenimdeki tüm tüy diplerinin duyarlıklara salındığını unutmuşken... Üstelik sana kızarken... —Bana geri dönmemi nasıl söylersin?— Dönmüyorum. Dönemem. Cahit bitti. Hiç varolmamıştı, yine de bitti. Bu konu bu kadardı. Bitti. Sevgimize bir süre saygısızlık gösterdim. Sorun buydu sanırım. Şimdi kendime döndüm.

Seni ne zaman görebileceğim? Korku? Evet... Seni görmeyi o kadar istiyorum, ama senin beni görmenden korkuyorum. Hanî, «benim bildiğim ben varken, senin bildiğin beni sevmezdim,» demiştim. Yine aynı şey. Sana anlatacak çok

şeyim var... Yine de sessiz soluksuz duracağım karşında. Beni aptal bulacağından bir kez daha korkacağım...

Öyleyse, sana anlatacaklarımı bu mektup-ta anlatmaya çabalamalıyım. Anlatmak istedik-lerim, «Seni seviyorum» diyerek de özetlenebilir. Neyi anlatır bu? Sen neyi istersen onu anlatır. Çünkü böylece, bir doğa olayı gibi olağan ger-çeği söylüyorum. Bunun seninle bütünleşmek demek olduğunu sen hep bilegelmişsindir. Öne-mini de hiç yadsımadın. Ben? Beni bırakalım şimdi. Ya da hemen, sıcağı sıcağına beni ba-ğışlamayı isteyeyim senden.

Dıştan bakıldığında, bu son bir yılda içime kapandım, kurudum. Oysa sevgimi yeni baştan onarmışım. Her gün yenilenen bu sevgiyi ölçü-lerin dışına çıkarmışım.

Seni sevdiğimi bağırarak isterdim eskiden. Bunu yapamamanın acısını da hep duyardım. Şimdi bağırarak söylediğimi sen de görüyorsun. Herkese söyledim. Bir gece evden çıktım ve ba-ğırmaya başladım. Bunu sen de duymazdan ge-lemezsın. Sanki getirdiğin sevinç bir kocaman gözyaşına dönüştü. Mutluluk da ağlatır, bilir-sin. Mutluluk kişiyi güzellendirerek ağlatır. Şim-di sen, büyüyen, çok çok büyüyen bir gözyaşı damlasısın. Gözümden akmadan dağılıyor, san-ki bedenimi saran bir sır oluyor. Sevgin, hiç ek-silmeden, bütünüyle sarıyor beni.

İşte, öyle kocaman bir gözyaşıyla ağlamak istiyorum.

Seni ne kadar sevdiğimi söylemiş miydim? Hiç? Yoksa ilk kez mi söylüyorum? Her söyle-yişte o ilk kezın coşkusu, doğruluğunu ve ha-fif utangaçlığını yeniden duyarak?

Seni görmeye ne zaman geleyim? Gözleri-mi bir inanılmaz düşe açmış gibi dilim tutula-rak görmeye... Geleyim!...

Bu kadar yazabiliyor Ayhan. Daha gecenin bitimine, sabaha kadar süresi var. Ceren'in uy-

kusu ağır. Odada ışığın yanmasından rahatsız olmuyor.

«Ben tutukluluğun tadını bilirim. Hiçbir şeye yararı olmasa da, insanı nanemolla olmaksan kurtarıyor mapus yaşamı...»

İstanbul'dayken bir kez girmiş içeriye. İlk duruşmasında bırakılmış. Gözaltına alınmalarının sayısını ise... «Nasıl hatırlayayım? Kaçtan sonra saymayı bilmem ki ben!» Gerçekten de böylesine hafife alınacak yönü var mıydı tutuklanmanın? Ahmet'le çok benziyorlar birbirlerine. Önemsememek istedikleri şeyleri önemsemeyebiliyorlar.

Ayhan, gece yarısından sonra, Ceren'i te-dirgin etmemeye çalışarak yataktan çıkıyor. Mutfığa gidiyor. Buz gibi bir mutfak. Kendisine çay pişiriyor. Ayaklarında kalın yün çoraplar, üstünde pazen gecelik, sabahlık. Sabahlığının üstüne de paltosunu geçiriyor. Biçimsiz, küt bir görünüm içinde. Ama hasta olmaması gerek. Bugünlerde sağlığına daha çok özen göstermeli.

Kâğıdın boş kalan bölümünden yazmaya başlıyor yeniden. Daha önce neler yazdığını okumak gereğini duymadan:

Sevdiğim sözcüğünü nice zaman oluyor ki yazmadım. Dilim hep söyledi. Ta uzaklara kadar ulaştırmak ister gibi, bir «sevdiğim»i diğere ekledim. Şimdi de yazamadığım günlerin acısını çıkarmak istiyorum sanki. Sana, her sözün başında böyle seslenmek istiyorum. Şimdi gecenin ikisi. Soğuk, toprak tabanlı bir mutfaktan geliyorum yanına. Bir bardak buğulu çayı, gecenin ikisine bulayıp sana sevgime katık ediyorum. Bugün giysilerimi evden aldım. Kitaplarım, plaklarım ve tatsız anılarım dışında o evden bir şey kalmadı dışarıya çıkarmadığım. Bir aptallığımı bıraktım o evde. Özellikle onu. Özgürlüğümü yaşıyorum şimdi. Özgürlük belki de sıcak çayın buğusunda canlanan sevileni düşünmektir. Neden olmasın?

Seninle konuşmam gereken bir dolu sorun var. Bunların çözümlenmesi gerekli. Konuşulur bunlar. Yazılmaz. Dost bile olsalar, araya giren kişilerin bile bana senin söylediklerini tam iletecekleri kanısında değilim. Aynı sözcükler kullanılarak aktarılsa bile aynı şeyler iletilmeyebilir. Yazmaktan da o yüzden kaçınıyorum. Sözcüklerimin vurgularını ben belirlemeliyim. Bir şeyleri unuttuğunu yazmıyor muydun? Ya unuttuğun şeyler içindeyse benim kullanacağım özel anlamı olan bir sözcük ya da bir soru? Başka nedenler de var sana yazmaktan kaçınmam için. Seninle konuşmam için çok neden var...

Bugün, senin soluk aldığın yerlere yakınlaşmak isterken, kendimi tam zıt bir yerde buldum. Garın oralarda. Yağmur yağıyordu. Sıhhiye'de yağmur yağıyordu. Cebeci'de de. Seninle en çok birlikte bulunduğumuz sokaklar belki de benim yalnızlığım yüzünden ıslandılar, ya da benim gözüme ıslak göründüler. Sizin oraya da yağdı mı yağmur? Yoksa seni bir damlasıyla bile ıslatmadan geçip gitti mi? Hiç benzerliği yoktu İstanbul'la, hiç. Üstelik senden uzak bir yağmurdu. Seni kuşatan taşlara değmekten öte bir şey yapamamıştır. Zaten, seninle en yakın kılan mutluluğumu yineleyen yağmura benzemiyordu. Şimdi düşünüyorum: Bugün gerçekten yağmur var mıydı?

Yapışkan bir yağmur altında çok uzun bir süre yürümüşler gibi gelmişti Ayhan'a. Üstün, bir gün önce hocasıyla gittiği lokantayı Ayhan'a göstermek istemişti.

Yağmur sabahtan beri kesilmemiş, hiç de hızlanmamıştı. Sürekli olarak aynı ölçüde yağıp duruyordu. Sokaklar çamur içinde. Bir ara, Üstün'ün yolu yitirdiğini bile sanmıştı. İsterse yitirsin. Kolunun altında, yüreğine doğru yükse-

len bir sıcaklıkla Üstün'ün elini duyuyor ya. Üstün'le güpegündüz, herhangi bir kadın ve erkek olarak sokakları geçmek, çamurlanmak, bu yapışkan yağmurun ıslaklığında içten ve ince ince titremek bile güzel.

Lokantadan içeri girerlerken yağmur kara çeviriyor.

«Nasıl buldun bu güzel yeri?..»

Bir ince kar serpintisi, yere kadar inen, perdeleri açık kapının önüne yığılı. Masaları bu kapıya dayalı. Duvarlar çepeçevre işlemeli koyu renk tahtayla kaplı. Yemekler güzel miydi? Lokanta gerçekten güzel miydi? Bunu o zaman da anlayamıyor. Ayhan. Karşısında, bir yandan soluk gün ışığının vurduğu, diğer yandan da yumuşak maun tahtalardan vuran gölgeler içinde, yüzünün bir bölümü aydınlık, bir bölümü belli belirsiz seçilen Üstün'ün yüzünde somutlaşan mutluluk.

Karla karışık yağmur, uzayan neredeyse karanlık gökyüzünün sisinde yitecek kadar yukarılara uzanan bir palmiye ağacına yağıyor. Pembe çiçekli bir bitkiyi koruyan kaktüsün üstüne de yağıyor. Yağmur, ağacın yaprak uçlarında birikip daha çok ve daha ağır damlalarla yere süzülüyor. Yüksek duvarın üstünde duran, hangi yana gideceğini şaşırılmış kediye, yerleri kaplayan çimenlerin üstüne yağıp, yuyup, güzellendiriyor. Üstün, ısıltılar ve gölgeler içinde. Yaşamak güzel. Üstün'ü sevmek güzel. Neden insanlar hep başkalarının kendilerini sevdiklerinden söz etmeyi yeğlerler? Gizli bir övünç duyarlar bununla? Ayhan sevdiğini söylemekten övünç duyuyor. Asıl güzel olan sevmek.

Yaşamı boyunca hatırladığı bu güzel süre, bu lokantada geçirdiği süre. Üstün'le bedenleri birleşmedi burada. Elleri bile birleşmedi. Ama, Üstün'ün kendisine kopmaz bağlarla bağlandığını anladığı yerdı orası. Bunu, son yudum konyaklarını içerlerken göz göze geldiklerinde Üstün de anladı. Anladı ve korktu. Gülünçtü

korkarken. Sevgi, yaşamın en güzel yönüydü. Kişiyi sağlıklı biçimde güçlü kılan şey sevgiydi. Yanlıştı söylenenler, koşullandırmalar yanılttı: Sevgi zayıflık değildi. Ayhan, Üstün'ü sevmekten, o sevginin getireceklerinden korkmaması gerektiğini gördü. Üstün, yaşamının odak noktasıydı.

Bunu sonraları unuttum ve cezalandırıldım işte...

Ya Üstün? Paris'te, kaçışından sonra —kaçışı İstanbul'dan beş ay sonraydı— Ayhan'ı unutmaya çabalamıştı kuşkusuz. Bunu yaparken onun yerine bir başka kadını koymayı denemiş miydi? Yapar bunu Üstün. Bir bilim adamı davranışıyla kendini gözlemek için bile olsa... yapar.

Yüreğinde, ancak bir ince bıçağın yapacağı derin oyuntu. Üstün'ü bir başka kadınla düşünmek? Kıskançlık bu mu? Hakkı var mı? Ama bu bir hak sorunu değil ki. Ya da, nesnel olarak, doğrulara ya da yanlışlara bağlanabilecek, haklı ya da haksızın belirgin olarak görüleceği bir gerçek değil. Böyle bir bağı olduysa. Üstün anlatır bunu. Sesine gizlemeye çalıştığı bir övünme payı da ekler. Ayhan'ın hem önemsememesini ister, hem de nasıl burkulduğunu gözler...

Lokantadan çıktıklarında sarhoştular. İçkiden değil, havadan, birlikte olmaktan. Sokaklarda koşmuşlardı. Kiliseden çıkan bir gelinle damat görmüşlerdi. Üstün gülmüştü onlara. Gülmüştü... Vapurda birbirlerinin ellerini bırakamamışlardı. Yolda bir şişe konyak alıp, Ahmet'in annesinin evde olmamasından yararlanıp... saatlerce ve üstüste sevişmişlerdi.

Şu anda anılarımla bana çok yakınsın. Sevgimle de. Yine de, seni bir yıldan fazladır görmediğimi gözden ırak tutmamalıyım. Senin değiştiğini, dahası benim değiştiğimi kabul etmiyorum. Ama değişmediğini kesinlikle bildiğim bir şey var: Varlığıyla hep övündüğümüz sevgimiz.

O olmasa olmaz. O olmasa, dünya bile dönmezmiş gibi geliyor bana.

Benim sana gelmemi istemiyorsun. Bunu istememendeki, daha doğrusu istemiyor görünmendeki nedeni biliyorum. Birtakım şeyleri onur sorunu yapacak değilim. Bu, sana olan sevgimin beni, onurumu hiçe sayacak davranışlara yöneltmesinden gelmiyor. Hayır, bu benim için her zaman sorundur. Her zaman, sana karşı da ileri sürerim; çünkü bu, sevgimize en büyük dayanak olan saygının yok olması demektir; buna dayanamam. Bu kez, senin düşünceni bildiğim için sorun yapmıyorum. Bir şeyi düşünmeni istiyorum, sevdiğim: Bu bizim, ikimizin sorunu. Bunu, birlikte çözümllemeliyiz. Bugün başımıza gelenlerden belki daha da ötelere uzaklaşacak koşullar içindeyiz. Böylece, yarın başımıza geleceklere dayanabilmemi istiyorsan seni görmeliyim. Bunun gerekliliğini yadsıyabilir misin? Bana yardım etmek zorunda olduğunu... Sevdiğim?

Derin bir soluk alıyor. Sanki bu sözleri Üstün'e, onun gözlerine bakarak söylemiş gibi. Üstün'ün yine de «hayır» demesinden korkuyor. Mektubu bırakıyor. Günün yorgunluğu omuzlarından bastırıyor sanki. Artık yatmalı. Sabaha yapacak işleri var.

Yatmadan önce anlıyor: Gebe değil. Bugün işler iyi gidiyor. Yarın daha da iyi olacak. Gelecek günler iyi olaylar, iyi duygulanımlar ve mutluluk getirecek.

Perdenin aralık duran kanatları aydınlık bir geceyi dolduruyor yatak odasına. Anlamsız olduğunu bile bile, Üstün'ü beklemeden edemiyor. Bu bekleyiş, gözkapaklarına bindiren uykuyu elden geldiğince itmesi için kendisini zorlamasını gerektiriyor.

Üstün'ün başına neler geleceğini bilmek istiyor. Kendi başına neler gelebileceğini ise... Bunu hep geriye atıyor. Gerçekte kendisini suçlayabilecekleri çok şey olamaz. Ceren'in anlattık-

larına göre, Ahmet'le Sofu'dan başka tanıdıkları yok tutuklananlar içinde. Bir de Üstün. Nedim kaçakmış. Neden? Bunu sormayı o kadar istemesine karşın, Ceren'in kendisinin bilmesini istemediğini sanarak sormuyor. Bu, uyulması zorunlu bir kural. Bilmediklerini kimseye söylemez polis. Ceren, kendisi biliyorsa da Nedim'in yerini, Ayhan'ın bilmesini istemiyor demek. Burada tutuklananların sayısı otuza yakınmış. İstanbul'da daha da çok. İlişki kurup kurmayacakları belli değil. Ama ilişki kurarlarsa... Ceren işin çok uzayacağından korktuğunu söylüyor. Üstün'ün ya da Ayhan'ın ilişkisini kimse kanıtlayamaz. Kanıtlamak... Gerçekte hiçbir şey kanıtlayacaklarını sanmıyor bu adamların. Ne yapıldı ki? Bir yasal dernek vardı. Sonra kendini dağıttı. Orada katıldığı toplantılara gizli örgüt toplantısı diyebilirler mi? Gerçi Ahmet'in, Fevziye'nin evindeki bazı toplantılara da katıldı. Şu anda, o toplantılara katılanların hemen hepsi İstanbul'da tutukluymuş. Ama kim bunlar? Dışarda kalan kimse yok mu?

Bazı yazıları teksir makinesinde bastı. Yazıları, şiirleri, yalan yanlış çoğalttı daktiloda. Bir iki, getir götür işinde yardımcı oldu. O kadar. Fevziye sağ olsa, şimdi onu da tutuklamış olurlar mıydı? Bunu bir bilebilse. O zaman durumunu ona göre değerlendirebilirdi.

Ahmet, sürekli olarak kolluyordu beni. Üstün de —sezdirmemeye çalışarak— aynı şeyi yapıyordu. Duygusal bağının yanlış değerlendirilmesinden korkuyordu Üstün. Bu yüzden, iç çatışmaları içinde olması gerekirdi. Öyle miydi? Bu çatışma onu yoruyordu belki de. Kaçma nedenlerinden biri bu olabilir mi? Uyuyor mu bu değerlendirme Üstün'e? Tam uymuyor.

Aslında, Üstün'ün belli etmemeye çalışarak beni kollamaya kalkması, Ahmet'in ikide bir, davranışlarıma yüz vermemeye çalışması, bazı bazı bu işi yapamayacağımı söyleyerek, güven-

sizlik gösterirmiş gibi davranarak korumaya çabalaması kızdırıyordu beni. Olmadık şeylerin üstüne atılmak istiyordum bu yüzden. Onlar, bir küçük çocuğu korumak zorunluğu gibi bir zorunlukla yükümlü oldukları inancındaydılar. Yoksa, gerçekten güvensizlik mi duyuyorlardı?

Sanki bir, iki şiiri ezbere bilmekle, onları çoğaltmakla, dağıtmakla, birkaç kitap okuyup, sonra o kitapların diliyle konuşmakla, bir sürü sorun, ağaçlaşmış değer ölçüleri yerinden sökülür, ortalık güllük gülistanlık olabilirmiş gibi. Kendisine güvenmişti, kişilere de. Kafasında kolaylıkla çözülen kalıp sorunlarla bitiyormuş gibi bütün sorunlar...

Gerçekte ötekilerin neler yaptıklarını öğrenememişti hiçbir zaman. Kendi yaptıkları, daha doğrusu ona yaptırılanların da ne kadar gü-lünç olduğunu düşünüyor şimdi. Nazım'ın dillerde sakız olmuş şiirlerini, İnönü'nün Meclis tutanaklarına geçen eleştirilerini ve düşünce özgürlüğü, sendika kurma ve grev yapma özgürlüğü, barış ve kardeşlik çağrıları içeren küçük kentsoylu, sosyal demokrat içerikli bildiri-leri dağıtmakla devrimci olunur mu? Bunu o zamanlar da bilmiyor muydu? Daha ötelere uzanan eylemlere girişmesine yalnız kendisini ko-ruyanların engel olduğunu söyleyebilir mi? He-le en bağışlanmazı; koşulları, duygusal tedirgin-liği yüzünden kötüye gittiğinde her şeyi, her-kesi bırakma hakkı varmış gibi davranışı değil mi? Haklılarmış ona güvenmemekte. Bir piyon bile olamadı. Bir serüvenci gibi davrandı...

Şimdi egemen olanlar, nasıl ve neyle suçlar-lar kendisini? Suçlamaları, hak etmediği bir onur verir Ayhan'a. Buna başkaları inanır bel-ki, ama kendisi, gerçeği bilmiyor mu? Bunu bilo bile kabullenecek kadar fırsatçı olabilir mi?

İçindeki kendisini yakalamaya çalışıyor... Tutuklanması, eleştirenlerin pek çoğunun gö-zünde temize çıkmasına yarayacak. Ama kendi-sinin, ama Ahmet'in, ama Fevziye'nin? Yaşamı

boyunca en çok değer vermiş olduğu kişilerin gözünde hiç temize çıkamayacak artık. Hiçbir şey, hiçbir durum, dönüşünün yaratabileceği sevinç ya da hüzün, hatta kızgınlık, neyse, onu yaşatmayacak Fevziye'ye.

İçi acıyla doluyor. Fevziye'nin o sarımtırak yeşil gözlerinde bağışlandığını ya da bağışlanmadığını belli edecek bir pırıltı, bir gölgelenme, ya da bir kirpik kırpıştırması görmeyecek... Fevziye'nin o küçük, çocuğumsu ince bedeni, Ilgaz Dağlarında artık bilinmez olmuş bir kayalık üzerinden parça parça toplanarak bir mezar içinde son kez bütünlenmeye çalışıldı. O güzelim çakır gözleri rengini yitireli nice oldu. O gülen ağzı, gülen yüreği...

Tutamıyor kendisini, bağıra bağıra ağlamaya koyuluyor. Ceren, korkuyla fırlıyor yatağından:

«Esaslı bir dayak istiyorsun sen!»

Hepimiz dayak istiyoruz. Hepimiz...

Bir dayak yersek çözümlenir her şey. Bu yalnız toplumumuza özgü bir inanış mı? Buna inanıldığı için dövmüşlerdir Üstün'ü. Buna inanıldığı için Ahmet, lise öğrenciliği yıllarından beri sürekli olarak dayak yer. Oysa bu dayağın kaslarını sağlamlaştırdığını, bilincini keskinleştirdiğini söyler o. Hangisi doğru? Onu dayakla yola getireceklerine inananların inançları mı, Ahmet'inki mi?

«Çok rahatsız ediyorum sizleri değil mi? Sormam bile anlamsız, biliyorum, rahatsız ediyorum. Fevziye'yi hatırladım, kendimi tutamadım da...»

Ceren uykulu gözlerini kırpıştırıyor.

«Fevziye?»

«Fevziye benim yurtta tanıdığım arkadaşım. En yakın arkadaşımdı. Siyasal Bilgilerde okuyordu. Benden bir sınıf geride. Bu yıl bitirmiş olacaktı okulu.»

«Neden bitiremedi?»

«Bitiremedi, çünkü... öldü!..»

Ceren susuyor. Gözlerini yere indiriyor. Fevziye'yi şimdi hatırlıyor. Daha doğrusu, onun için Ahmet'in söylediklerini: «Gözüpek bir kızdı. Ataktı. Çekinirdik ondan...» Nedim'in yanında Fevziye'den hiç söz edilmemesi gerektiğine dikkatini çektiğini... Ceren'in, Nedim'in duygusal yaşamına ilgi göstermekten kaçınmasını istemesini... şimdi anlıyor.

«Fevziye paraşütçüydü. Ilgaz Dağlarında bir yerde parçalandı. Aramadım. Anasını bile aramadım. Onun bıraktığı acıyı gözümle görürsem, gazetenin yazdığının yalan değil doğru olduğunu kabullenmek zorunda kalırım diye. Kaçtım. Bir buçuk yıldır her şeyden kaçtım ben. Bugün, paraşüt kulesi yakalamış beni. Gerçekte dikkat bile etmemiştim. Ama yakalamış işte. Tüm kaçtıklarım teker teker yakalıyor beni. Her yakalanışında da ben daha çok debeleniyorum...»

Ceren bir süre suskun kalıyor. Sonra birden yataktan fırlıyor:

«Uykumu kaçırdın... Gel bari çay yapalım kendimize.»

«Üstün'e yazdım, o arada çay içtim ben. Yine de yapalım ama yalnız senin için.»

«Çay değil, yemek yapalım o zaman. Aradan çıkmış olur, iki gün rahat ederiz, ha?»

Kalkıp ikisi de mutfığa gidiyorlar.

«Çok kaldım burada. Artık başka yer aramam gerekir, değil mi Ceren?»

Aptal değil ya bu kız... Gidecek yerim olmadığını biliyor. Kalmam için ısrar beklediğimi sanacak. Öyle değil mi? Bunu beklemiyor muyum?

«Benden estağfurullah filan gibi sözler bekleme. Varsa daha iyi bir yer, git. Ama benim bildiğim, bu evden başka gidebileceğin yer yok. Başka yere gitmek demek, yine Cahit'in boyunduruğuna düşmen demek bence. O zaman da hiç uğraşmayalım seninle. Bu, sen zayıfsın demek değil. Yalnızsın, parasızsın. Ailende sana el

uzatacak kimsen yok... Üstün görmek istemiyor-
muş gibi... Bunlar zor şeyler. Burada kalmana
gelince: Beni rahatsız etmezsin. Anayı da... Ana
seni seviyor. Seni daha öncesinden tanıyor...»

Ayhan, yumruk yemiş gibi sarsılıyor...

«Ana her şeyi biliyor demek... O zaman da
biliyor muydu? Kendisini aldatmaya çalıştığımızı
zı anlamıştı... Bu kadına yalan söyledik...»

Ceren'in sözleri inandırıcı bir sevgiyle karı-
şıyor:

«Haydi canım... Aldırma bunlara. Herkes ne-
ler yapmıştır. Ortaya çıkmadığı sürece suç sa-
yılmamıştır. Sonra bir de döner başkalarını eleş-
tiririz aynı tür davranışlar için.»

«Ondan değil. Anaya yalan söylediğim için.
Gerçeği söylememek biçimindeydi, yani ne de
olsa, yine yalandı...»

«Durma üstünde. Ana bağışlamıştır. Belki
suçlu bile bulmamıştır. Nerden bileceksin?»

Ayhan buna inanmak istiyor:

«Öyle mi dersin?»

«Öyledir. Kesin... Anayı tanırım. Çok iyi ta-
nırım... Artık bu rahatsız ediyorum lafını unut
e mi? Aynı koşullarda sen almaz mıydın beni
evine?»

Yüreği burkuluyor Ayhan'ın:

«Cahit'le birlikteyken... alamazdım...»

«Cahit'le birlikteyken... Cahit'le birliktey-
ken senin kapını kim çalardı sanıyorsun? Kim
çaldı senin kapını? Dostların hep acı çektiler.
Seni hep konuşturlardı. Ahmet, anmadan ede-
mezdi. Kaç kez, 'Evi basıp şu kızı oradan almak
istiyorum. Kirleniyor... Kim bilir, o Cahit ola-
cak herif, pis fırsatçılıklarını yiğitlik gibi yut-
turmaya çalışıyordur kıza,' demiştir. Üstün'e
kızmıştır. Kendisine kızmıştır. 'Sevgiyi tertemiz
tutabilen, dostluğu tertemiz tutabilen tek kişi-
dir tanıdığım' der senin için. Ben bile kıskan-
dım seni... O yüzden.»

«Ben mi temiz tutmuşum?» Dudakları kü-
çümsemeye kıvrılıyor Ayhan'ın.

«Evet, sen... 'Yeryüzünde kimseyi ardından vurmayacağına inandığım birkaç kişiden biridir...' derdi.»

«Beni de yakalamaları olasılığı çok. Bu yüzden sana da baskı yapacaklardır...»

«Bunu düşünmedim mi sanıyorsun? Yalnız, bana kalırsa, daha geniş bir toplama yapmaya kalkıştırlarsa beni senden önce alırlar. Ya da birlikte alırlar. Ama beni alıp da seni almazlarsa, ananın yanına biri gerek. Kimseye bırakamazdım ama, seninle olduğunu bilirim, varlığı dert olmaz içime...»

«Bana güveniyorsun!»

Bu sözlerdeki sevinç, Ceren'in içini burkuyor:

«Güveniyorum. Nasıl güvenmem? Bizim iyiliğimiz yeter mi karşımızdakiyle dostluk kurmak için? Ahmet için senin yaptıklarını nasıl unutabilirim?»

Gülerek ekliyor:

«Ahmet'le Nedim'in, Cahit'le evlendiğin gün sizden Kızılay'da ayrılıp sızıncaya kadar içki içip ağladıklarını, o evlilikle senin kirlendiğin kadar kirlenmeyi dostluklarının gereği saydıklarını, o yüzden de tanıklık ettiklerini biliyor muydun? Ahmet'in o törende bir ölüm töreninde bulunduğu duygusuna kapıldığını? 'Arabanın kapısını bir mezarı örter gibi artık bu işin çabuk bitmesi isteğiyle Ayhan'ın üstüne kapadım ve o koca alanda, yağmur altında, yapayalnız kaldığımı sandım' demişti bir kez...»

Böyle dostlarım var... Böyle dostlarım varken ben sürekli olarak, bir böcek gibi tüm uzantılarımı içime çekip, kıvrılıp, soluksuz kalmayı yeğlemiştim. Nasıl unuttum onları? Onların varlığını nasıl sildim, yüreğimden?

Birbirini anlayan, güvenen, aynı üzüntüyü, aynı kıvancı paylaşan... bir dünya istediğimizi nasıl unuttum? Daha rahatı istemiyoruz. Başkalarından çalınan rahatla ilgili değiliz. Tembellik de değil istenen. Uykusuz bir gecenin bi-

timinde, ellerin soğan kokuları içinde olmasının önemi yok. Mutfağın tabanının toprak olmasının, her bulaşıktaki çamura dönüşmesinin önemi yok. Bir Ceren varsa o mutfakta... Sıcak bir avuç gibi sarıyorsa elimi... Duygularımı da öyle anlıyorsa... Bir tutukevinde, tahtakuruları, pislik içinde ve sevdiklerinden uzakta bir Ahmet varsa... Yaşlı anası, gencecik karısı için üzülen yüreğinde, «Ayhan kendisini kollasın» diye bana da yer ayıran Ahmet varsa... Böyle yürekler bir çoksa üstelik... Kendileri dışındaki kişiler için titriyorsa bu yürekler... Artık kendisinin de o unutkan yüreği yaşama tüm gücüyle sarılmalı... İçerde uyuyan yaşlı ana için, bir dolu yaşlı kadın, küçük çocuk ve insan için çarpması gerektiğini hatırlamalı... Yitirdiği süreyi kapatmak için daha bir hızlı çarpmalı...

Parlayan gözlerini Ceren'e çeviriyor:

«Yarın birlikte gidelim tutukevine. 'Kadim dostum'a söyleyecek bir çift sözüm var. Borcum var ona. Çok borcum var. Üstün'ü görmesem de olur. Hem kim bilir, o da benim kendimi bulmamı bekliyordur. Ah! Yarın bir olsa!..»

Ceren, bulaşık tasından çıkardığı kızarmış ellerini silkeliyor:

«Yarın oldu bile.»

Gerçek. Gökyüzü karalığını yitiriyor. Koyu bir maviliğe dönüşüyor. Hızla.

VII

İlk kez çıkıyor koğuşun bahçesinden dışarıya. Buraya getirilirken geçirildiği o daracık yollardan görüşmenin yapılacağı yere doğru giderlerken, yüreğindeki ağrıyı, elini göğüs kafesine bastırarak durdurmaya çalışıyor. Oysa, bilinci aydınlık. Gardiyan koğuşun kapısını açıp, görüşmecisi gelenlerin adlarını okumaya başladı. Aynı zaman, kendi adının da okunacağını biliyor gibiydi. Daha o anda, adı okunduğu anda başlamıştı yüreğinin yerinde dönercesine kıvranışı. Ahmet hazırды. Herkes hazırды. Ben bile hazırды. Ahmet, inanmaz gözlerle bakıyor bana. Heyecanımın bu kadar açık bir biçimde yüzümden okunması beni bile şaşırtıyor. Ranzanın kenarına oturuyorum. Birdenbire yorulmuşum. Gitmemek elimde miydi? Ne olacaksa olsun...

«Hadi Hoca, davran bakalım. Biraz daha neşeli görün. Unutma, gardiyanlar konuşulanları dinler. Görüşmeciler arasına karışmış sivil polisler de vardır.»

İlk kez, beni böyle durmadan kollamaya çalışmasına kızar gibi olduğumu hissediyorum. O da benim kadar heyecanlı. Yüzü sararmış, dudakları incelmış. Geçen görüşmede, Ceren'e giderken böyle değildi. Onun bu kadar telaşlanması... Ayhan için mi, benim için mi? Belki farkında olmadan, bu ilişkide kendi özlemlerini simgeleştiriyordur. Ceren'i seviyor. Ceren onun için yürekli bir dost. Güçlü bir insan. Ahmet'siz de savaşımını yürütebilecek bir kişi. Oysa Ayhan öyle değil. Onu hep kollamak gerek. Belki de bu yüzden Ayhan'a karşı kendini hep sorumlu hissediyor.

Bahçe kapısından çıkarken dizlerimin ke-sildiğini fark ediyorum. İçime bir kuşku çökü-yor. Ayhan'dan başka birisi olamaz mı, gelen? Şimdi onu ne kadar istiyorum, ne kadar isti-yorum. Gelen o olsun. Ona ne söyleyeceğimi bi-lemiyorum. Benim yan basarak yürüyüşüme yi-ne gülecek. Gülecek mi? Gözlerini hafifçe kısa-rak, dudaklarını sıkarak? Çok değişmiş midir? Evlilik genellikle kadınları değiştirir. Onun de-ğişmiş olmasını istemiyorum. Belki biraz şişman-lamıştır. Saçlarını boyatmıştır. Cahit, bir kürk manto almıştır ona. Hanımefendi olmuştur. Se-ke seke yürümez artık. Belki haftada bir kon-ken oynamaya da gidiyordur arkadaş evlerine. Başka arkadaş evlerine. Bir yıldır, Ahmet'le, Nedim'le bile ilişkisini kestiğine göre...

Onun değişmiş olmasını istemiyorum. Saç-ma bunlar. O değişmiş olamaz. Değişmiş olsa, kalkıp Ceren'in yanına sığınmazdı. O değişme-meli. Bakışları değişmemeli. Gülüşü değişmeme-li. İlk olarak ne göreceğim bakışlarında? Acı-ma? Korku? Duraksama? Şaşkınlık?

Ayrıntıları hep anımsar. O gün-ayın kaçıy-dı, ne giymiştim, kravatım nasıldı, saçlarım onun sevmediği biçimde, birbirine yapışık mıydı, dağınık mıydı, hep bilir. Oysa o günü ben de çok iyi anımsıyorum. Cahit'in zoruyla gitmiştik Galatasaraylılar Kulübüne. Cahit böyle fırsatl-arı hiç kaçırmaz. Sanat olaylarını yakından izle-diği görüntüsünü vermek ister çevresine. Bilim adamının çok yanlı olması gerektir, çünkü. Ga-lalara, konserlere gider. Benimle otururken, ya-rım saat bile ciddi bir müzik dinleyebildiğini ha-tırlamıyorum. Nedim'le Ahmet de oradaydı. Yanlarında o da vardı. Dil, Tarihin salonunda, Hukukla Siyasal arasında yapılan münazara sı-rasında karşılaştığım ve acımasızca alay ettiği-mi sandığım kız. Bir görüşte tanımıştım onu. Onda dikkatimi çeken şey neydi? Çocuksu hall mi? Hiçbir şeyi umursamaz görüldüğü halde, içine kapanıklılığını belli eden boyun kırışı mı?

Suratı asıktı. Konuşulanları dinlemediği, «İkinci Yeni» ile pek ilgilenmediği belliydi. «İkinci Yeni», Üstün'ün de umurunda değildi. Hele o, pek akıllıca, pek zekice sözler söylediğini sanan konuşmacı!.. Belki o günlerde o adamın değişik şeyler ileri sürdüğünü düşünenler çoğunkultaydı. İşte belki de salt bu yüzden, kalabalıkta, kendisi gibi, o adamı küçümseyen bir başkasının varlığını fark ettiği için sevinmişti, ilgi duymuştu Ayhan'a. Sonra Ahmet yanlarına geldiğinde, kızın kim olduğunu sormuştu ona. Hukukta öğrenciymiş. Ayhan'ın babası, Ahmet'in öğretmeniymiş. Eskiden beri tanışmışlar. O güne değin hiç karşılaşmamış olmamız ne tuhaf. Nedim'le de arkadaşmış. Nedim'le Fevziye birbirlerine sokulmuş. Ayhan, dalgın, çevresini süzüyordu. Birlikte toplantıdan çıkıp gezmelerini hatırlıyor. Ayhan'ı bir de aç bırakmışlardı. Hay Allah!..

İrkildi. Ahmet sıkı sıkı tutmuş bileğinden. Tutukevinin ana giriş kapısıyla koğuşlara giden yolun ortasında, buraya getirildiği gün fark etmediği bir bölüm var. Hasır örgülü çelik tel kafesin öte yanında yirmi beş, otuz kişilik bir kalabalık. Kalabalık, kafesin öteki yüzüne doğru hızlı bir dalgalanmayla yaklaşıyor. Bu yandakiler duruyor hep birden. İnanılmaz bir dinginlik geliyor içine. Şimdi onu görecek, sesini işitecek. Sanki hiç ayrılmamışlar, hiçbir şey olmamış gibi, onu bütün gerçekliğiyle yeniden içinde duyacak.

Bir adım attı, durdu. Hepsi birer adım attılar, beklediler. Gardiyan, tel örgünün orta yerinde, yumruklarını beline koydu:

«Görüşme süresi on beş dakika. Tutuklama konusuyla, tutukeviyle ilgili şeyler konuşmak yasak. Kuralları biliyorsunuz. Kurallara uymayan görüşmeci bir daha buraya alınmaz. Gevezelik eden, uygunsuz davranan tutuklu ceza tecridini boylar. Bağırıp çağırmak yok. Hadi bakalım.»

Ortalık birden karıştı. Karşıdaki yüzlerin hepsi yabancı. Az önceki dinginliğini yitiriyor. Bir yanlışlık var, demek. Boşuna gelmiş buraya. Gözleri bulanıyor. Tek başına kalıyor kalabalığın gerisinde. Ahmet de yok yanında. Kim bunlar?

Sonra birden annesini görüyor. O da, öte yanda, en arkada, tek başına duruyor.

Zavallı anam. Şu anda nasıl düş kırıklığına uğradığımı bilse, yüreği parçalanır. Oysa onu ne kadar özledim. Çocukluğumdaki gibi başımı kucağına koyup nazlanamayışın özlenimi çektim.

«Oğlum... İyisin ya?»

Ara yerde, iriyarı gardiyanın rahatça dolaştığı iki yanlı hasır örgü demir parmaklıkların arasından yüzünü zor seçiyorum. Dimdik durmak istiyor. Hafif kamburunu göstermemeye çalışıyor.

«Anacığım... Ben iyiyim. İyiyim. Niye geldin buralara kadar?..»

Sitemli mi bakışları? Paris'e gönderdiği son resminde onu çok daha yaşlı, çok daha çökmüş görmüştüm. «Zeki ve akıllı bir kadın» demişti Mireille bu resme bakarken, «Babanın bakışlarında safça bir çocuksuluk var. Budalaca bir duygululuk da denebilir. Ankara'da bıraktığın kadına tutkun, babandan geçmiş sana. Bırakışın, ananın sana bir şeyler verdiğini kanıtıyor!»

«Ne zaman geldin?»

«Dün akşam. Refikalarda kalıyorum. Sen ziyıflamışsın?»

«Burada değil, Paris'te. Merak etme, çok iyiyim. Keşke gelmeseydin. Nasılsa yakında çıkacağım.»

«Elbette.»

İkisi de yalan söylüyor. İkisi de ötekinin yalan söylediğini biliyor.

«Ne zaman döneceksin?»

«Gelmişken bir iki gün kalırım.»

Bir buçuk yıl ayrılıktan sonra söylenecek sözleri yokmuş gibi. Belki de aradaki bu demir örgüdür bu tutukluğun nedeni. Paris'te, anasının resmine bakarken, onu bir daha göremeyeceğini sanmıştı. Resmin arkasına titrek el yazısıyla iki satır karalamıştı annesi: «Seni görmeden öleceğim diye korkuyorum oğlum. İyi değilim son günlerde. Çok yalnızım. Seni çok özledim.»

Yeniden bakıyorum yüzüne. Daha dikkatle. Toplanmış. Hasta falan değil. Gözleri biraz küçülmüş. Gözlüklerini takmadığı için olacak. Sesi de değişik. Yeni taktırdığı dişlerinden olmalı. Gülümserken dudaklarını aralamamaya özeniyor. Sırtında en az yirmi yıllık astragan manto-su. Dün gece, Refika teyzelerde, onların hiçbir sözüne inanmamış, ama bütün gece ağlamıştır. Şimdi herkese, benim gazetelerin yazdığı gibi bir casus, bir vatan hayını olmadığını kanıtlamak istiyor, Kürk mantosuyla, dimdik, kendine güvenir duruşuyla, bizim gerçekte komünist falan değil, oldukça yüksek düzeyde, saygın kentsoylular olduğumuzu göstermeye çalışıyor çevreye. Gerçekte, babamdan anama kalan, Ada'daki o iki katlı küçük tahta ev, emekli aylığı, bir de sırtındaki bu kürk. O kürkü ancak pek önemli günlerde giyer. Bugün de benim için giydiği belli. Sırtında astragan kürkü olanlar komünist değildirler. Vatan satan kişiler olamazlar.

Gözlerini yumuyor.

Görüşmecilerin arasında sivil polisler dolaşiyor, annesi de bunu biliyor. Oğlunu yargılayacak olanlar onlarmış gibi, hemen her söze başlayışında, «Senin suçsuz olduğunu herkes biliyor» demeyi unutmuyor. Gerçek anlamda suçlu olmasa bile, bugünkü düzenin onu suçlu sayabileceğini bilir annesi. Bilir ve oğlunu hiçbir zaman haksız bulmaz.

«Yarın gidip o arkadaşını bulacağım. Senin

suçsuz olduğunu herkes biliyor. Dekanla mı konuşacak, bakanla mı konuşacak...»

«Cahit mi? Onun elinden bir şey gelmez ane. Sakın ona gitme!»

Arada Ayhan olmasaydı, Cahit beni görmeye gelir miydi?

Annesinin aklı karışmış gibi. Bir şeyler daha söylüyor ama anlayamıyor Üstün. Zaten birbirlerinin sözlerini işitmek çok zor bu gürültüde. Herkes birden konuşuyor. Herkes sesini biraz daha yükseltiyor. Sözler birbirine karışıyor.

Birden, bu görüşmenin çok uzadığı sanısına kapılıyor Üstün. Gözleri, Ahmet'in karşısındaki genç kadına takılıyor. Ceren bu olmalı. Poliste gösterdikleri resme pek benzemiyor. Ahmet alışılmadık bir yumuşaklıkla, sesini hiç yükseltmeden bir şeyler söylüyor Ceren'e. Anasının sağlığını soruyor olmalı. Ceren, sanki hiç konuşmuyor. Sadece Ahmet'in söylediklerini anladığını belli etmek ister gibi başını sallıyor. Bir ara Üstün'le göz göze geliyorlar. Bir şeyler anlatmak istiyor Ceren. Ayhan'la birlikteler. Ayhan neler anlatmıştır ona? Şimdi ne yapıyor? Cahit'ten ayrılığı sürüp gidiyor mu? Mahkemeye başvurmuş mudur?

Annesi, oğlunun Ceren'i süzdüğünü fark ediyor. Şimdi, ana oğul arasında da, kaşla gözle bir konuşma sürdürülmeye başlıyor:

«Kim bu?»

«Ahmet'inki.»

«O gelmedi mi?»

Anam, aslında kimi beklediğimi anlamıştır. Daha görüşmenin başında anlamıştır. Yüzünde, bundan ötürü kendini suçlar gibi bir kızarıklık var. Oğlundan çekinmese, gidip Ayhan'ı bulur, «Onun asıl beklediği sensin, git gör!» diyebilir. Oysa, annesinin Ayhan'ı sevip sevmediğini kestiremiyor Üstün. Ayhan, bir bakıma, oğlunu elinden alan kadın. Ona, Ayhan'dan bir çocuğu olması olasılığından söz etmişti. Ayhan Su'ya gebe kaldığında. Sarsılmıştı annesi; yine de oğ-

lunu suçlamak aklına gelmemiştir. Ayhan'ı da suçlamamıştı. Ne diye anlatmıştı bunu annesine? Onun bu konuda tutucu davranabileceğini, evlilik dışı doğacak bir çocuğu istemeyeceğini düşünmüş müydü?

Annesine, Ayhan'ın, başka biriyle evlenmiş olduğunu yazmadığını hatırlıyor.

Yine annesinin sesi,

«Senin suçsuz olduğunu herkes biliyor ya, mahkemeye ne zaman çıkarılacaksınız?»

«Yakında sanırım. Daha sorgumuz yapılmadı. Sorgular yapılsın, çıkarız. Bizi burada tutamazlar. Hiçbir kanıtları yok.»

Annesinin arkasındaki o pis bıyıklı adam polis mi?

«Ha, o yolladığın mektupla bankadakiler parayı vermek istemediler. Mektubu Savcılığa götürüp onaylatmam gerekiyormuş. Ben sana biraz para getirdim.»

Alıkoydukları dövizlerin karşılığını da vermediler. Cebinde o kadar az parası kaldı ki. Paris'e giderken bıraktığı parayı anası harcamıştır. Nereden para bulacak yoksa?

Bir an, annesini bu iş için Cahit'e göndermek geçiyor içinden, Cahit bu sorunu kolayca çözümleyebilir. Artık olanaksız bu. İçi bir tuhaf. Cahit'i arkasından bıçaklamaya kalkmış gibi suçluluk duyuyor. Oysa, Ayhan'ı elinden alan Cahit. Bu evliliğin sorumluluğunu Ayhan'a yüklemek haksızlık olmaz mı?

Cahit'i bugüne kadar önemsememiş olduğum için suç bende. Onu hep birtakım önemsiz işler için, güncel sorunlarımızın çözülmesi için kullandım. Kullandığımı sandım. Cahit, küçük, nesnel, ayrıntılı işleri çözümüleme ustasıydı. Onunla hiçbir ciddi sorunu tartıştıklarını hatırlamıyor. Hep yüzeyde kalan bir adam. Derslerinde de öyleydi. Doçentlik tezinde de kendisine özgü yeni bir düşünce izi bulmak olanaksızdı. Yan tutmadığını söyleyerek savunurdu kendini.

«Sen yan tutuyorsun da kime yararı doku-

nuyor? İkimiz birlikte asistan olduk. Ben bir iki yıla kalmaz profesör olurum. Senin üç yıldır doçentlik tezini kabul ettiremiyoruz. Toplum içinde daha önemli bir yerin olsa, düşüncelerinin, inançlarının başarıya ulaşması açısından daha yararlı olmaz mı?»

«Doçentlik tezini kabul ettiremiyoruz» sözünün üstüne basa basa söylemişti bunları.

«Sağ ol anacığım ama, para için üzülme. Refika teyzenin kocası götürür seni Savcıya. Parama dokunmaya hakları yok. Adadaki kitaplarımın hepsini götürdüler mi?»

«Götürdüler.»

«Zabıt tuttular mı?»

«Bir şeyler imzalattılar.»

Kitapların arasına, tutanağın içine, suçlayıcı bir şeyler karıştırabilirler mi?

Önemi var mı bunun? Eğer keskin kes suçlamak istiyorlarsa daha neler yapabilirler. Ahmet «İyi ki bu adamların fazla hayal güçleri yok Hoca» derdi. «Bunların elindeki olanaklar ben de olsa, hepsini ipe çekmek işten bile sayılmaz.»

Bunun, salt bir hayal gücü sorunu olmadığını biliyor Üstün.

«Sana kabak tatlısı getirdim oğlum. Gardiyanlar elimden aldı. Sonra vereceklermiş. Kendi elimle pişirdim.»

«Sağ olası anacığım. Niye zahmet ettin?..»

«O ne demek oğlum? Bilirim sen çok seversin kabak tatlısını. Şimdi tam mevsimi. Paris'te bulamamışsındır.»

«Elbet. Çok severim. Yalnız, burada, koğuşta epey kalabalığız. Adam başına bir lokma düşmez.»

«Ama ben onu senin için yapıp getirdim.»

Gardiyanların çatalla parçalayıp ezecekleri, yarısını kendi paylarına ayıracakları bir tencere dolusu kabak tatlısını düşünüyor Üstün. Böyle bir şeye ağlayabilir insan!

«Annemin kabak tatlısı başkadır. Seni bir

gün bize götüreyim. Benim gittiğim zaman mutlaka pişirir...”

Ama Ayhan'ı bir türlü götürememişti annesine. Ayhan'ın kabak tatlısını sevip sevmediğini de bilmiyordu. Sadece, Su'ya gebe kaldığında midesinin çok bulandığını görünce, çocuğu aldirmek için, bu rahatsızlığa kurtarıcı gibi sarılmışlardı. Annesine Su'yu anlattığında bu bulantılardan söz etmişti.

«Bunlar geçici şeylerdir oğlum. Her kadında az çok olur böyle şeyler. Mademki çocuğunuz olacak... Ne bekliyorsunuz? Evleniverin gitsin. Ben torunumu sevmek isterim. Sen, o çocuk istemiyor diyorsun ya, inanmam. Hiçbir kadın gönlüyle vazgeçmez çocuğundan. Düşün, babana kalsaydı, şimdi sen bir hela çukurunda çürümüş olacaktın...»

Bir hela çukurunda... Su, kanlı, küçücük et parçasından başka bir şey değildi. Yüreğinin çarpmasına vakit bırakmamışlardı.

Telefonun başında, Ayhan'ın doktordan çıkarken yollayacağı haberi beklerken hep bunu düşünmüştü. Doktora birlikte gitmelerini istememişti Ayhan. Ölüm gibi bir şeydi o bekleyiş. Doktorun adını bilmiyordu. Bir şeyler olduysa nasıl öğreneceğini bilmiyordu. Ayhan için korkuyordu. O bekleme sırasında, bir varlık olmaktan çoktan çıkmıştı Su, bir imgeydi. Bir korku. Daha sonra, Ayhan'ın telefon edip de her şeyin çok kolay olup bittiğini söylemesinden sonradır ki Su, yaşam boyu yüreğinden çıkaramayacağı bir ağırlıkla kendini duyurmaya başladı.

Birden, yanı başında Ahmet'in yumuşak, duyulur duyulmaz sesi,

«Buraya gelirken Cahit'le karşılaşmışlar. Ayhan ondan gelememiş. Söyleyeceğin bir şey var mı Ceren'e?»

Onu çok sevdiğimi söylesin. Beklediğimi söylesin...

Bunu söylememem gerektiğini biliyorum.

Ahmet gibi, ben de dudaklarımı oynatmamaya çalışıyorum:

•Sakin beni görmeye gelmesin. Cahit'in yanında kalmalı. Daha bir süre, hiç değilse sorgular bitene kadar. Bunun ikimiz için de zorunlu olduğunu anlatsın ona, Ceren.»

•Sen bilirsin. Sana bir mektup yollamış. Görüşmeden sonra, kantinden alırım.»

Annem kupkuru gözlerle bakıyor. O kupkuru gözlerin gerisindeki acıyı bilirim. Belki arkasını döndükten, buradan çıktıktan sonra bile ağlamayacak. Ağlayamayacak.

O gece, Ahmet ve bir de şimdi kim olduğunu hatırlamadığı bir arkadaşlarıyla Samanpazarı'nda, bir kötü meyhanede kafa çekmişlerdi. Çok içmişlerdi. Yalnız Su vardı o gece bilincinde dipdiri duran. Dizlerinin üstünde hoplatığı, elinden tutup parklarda gezdirdiği, ilk aşkını öğrendiği zaman kıskançlık duyacağını bildiği Su. Gözlerinden yaşlar inmişti bir ara, ince ince. Sigara dumanı kaçmış gibi silmişti gözlerini. Her şeyi Ahmet'e anlatmamak için güç tutmuştu kendini. Dönüşte, bindikleri takside, şoföre para verirken cüzdanını düşürmüştü. Ertesi gün ne yaptığını bilmez haldeydi. Eski kâğıtları yırtıyorum sanarak, hazırladığı ders notlarından bir bölümünü yırtmış olduğunu da sonradan fark etmişti. Bir sürü iş çıkmıştı başına.

Neden sonra, Ahmet'in bir mektuptan söz ettiğini anladı. Ayhan bir mektup göndermişti. Gerçek miydi? Gerçek bir mektup muydu? Eliyle dokunabileceği? Kâğıda sinen o belirsiz kokusunu duyabileceği?

Mektubu duyduğu an, düşleyebileceği gibi heyecanlanmamış olduğunu hayretle fark etti.

Sevgiler de ölür. Belki de en çok sevgilerdir ölen. Biz, umutsuz bir çaba içinde miyiz? Kendi kendimize durmadan yalan mı söylüyoruz? Eşsizliğine, yüceliğine, durmadan yenilenişine o kadar inandığımız bu sevgiyi, bir masaldaki gibi, sadece uyutmuş olduğumuza, onu bıraktığı-

mız yerden alıp daha da güzelleştireceğimize inanmak, bir gereksinme midir?

Gardiyanın kalın sesi,

«Tamam. Süre doldu. Mapuslar, yerlerinize.»

Bir ses karmaşası. Bir itişip kakışma. Son anda söylenmesi gerekip de söylenmediği hatırlanan sözleri o gürültüde duyurma çabası ve birden gelen sessizlik.

Bitti demek. İçinde bir boşalma. Annesinin yüzüne bakıyor. Sapsarı kesilmiş yüzü. Bütün yorgunluğu, bütün yaşlılığı çıkmış ortaya. Bir daha ne zaman görebilirler birbirlerini? Hiçbir şey konuşmadılar. Hiçbir şey söylemediler. Doğru dürüst bir sevgi, bir özlem sözcüğü bile çıkmadı ağızlarından.

Ya Ayhan? Ona bir şey iletemeyecek miyim? Sadece «dayan» demekten, öğüt vermekten başka? Ben burada, koşullar ne olursa olsun, dostlarımın arasındayım. O, tek başına. Babası da kardeşi de hiçbir biçimde yardımcı olamayacaklardır. Olamazlar. Bir şu, Ceren.

Kendi kendisini bıçaklamış gibi bir sancı var böğründe. Ellerinde bir telaş. Bacaklarında bir telaş. Bedeninin her yanında bir telaş.

Karşısında Ceren. Yüzü sarı, yorgun. İncecik. İri gözleri parlak.

Sessizlikten sonra başlayan uğultu içinde sesini duyurmaya çalışıyor ona:

«Ceren... Duyuyor musun? Ona de ki... Onu hep sevdiğimi söyle ona...»

Hepsi o kadar. Kalabalığın içinde annesini yitiriyor. Tel örgünün iki yanında gardiyanlar ite kaka, artık iki ayrı dünyada yaşamlarını sürdürecek insanları birbirinden uzaklaştırıyorlar.

Bitti. Önlerinde, arkalarında birer gardiyan, yüksek duvarların arasındaki taş döşeli daracık yolda, birbirlerine sokularak, ağır ağır yürüyorlar. Hepsi bir çözülmüslük içinde. Az önceki sahte neşelerini, sahte direnişlerini yitirmişler. Gözleri Ahmet'i arıyor. Kantine gitmiş.

Ahmet benim gibi değil. Onun sarsılmaz bir

inancı var. Tartışmasını yapmış bitirmiş. Bu gençler de öyle. Daha doğrusu, onlar tartışma gereğini belki de hiç duymamışlar. Ya ben? Ben hep böyle miydim? En katı olduğum zaman bile, bir şeyleri kendime karşı gizleme gereksinimi içinde değil miydim?

Yaşam, savaş, ölüm.

Ben şimdiden yenik düştüm. Ne kadar yadırmaya kalksam, gerçek bu. Güçlüklerle karşılaştığım, yılgınlığa uğradığım için değil. Gerçekte, etimle duyduğum bir savaş değil bu. Kavga'nın tam içinde yer alıp da sonra bir köşeye çekilenleri, ya da kendilerini kavga çemberinin dışına atanları anlıyorum. Bu savaşı etiyse, canıyla duymayan sürdüremez. Ya da paralı askerler gibi, ancak bir yere kadar sürdürebilir.

Yaşamımı dolduran bir kadın var, benim. Ahmet'in de sevdiği bir kadın var. Bu gençlerin de vardır elbet bir sevdikleri. Onlar bununla mutlu değiller. Böyle bir sevgiyle yetinmenin, böyle bir sevgiden ötürü mutluluk duvmanın yanlış olduğunu, budalalık, ya da zayıflık olduğunu düşünüyorlar. Öyle sanıyorlar. Savaşımın sevgiyle birlikte yürüyemeyeceğini kim sokmuş yüreklerine? Oysa, sevgi insanı yaşama bağlar. Yanlışlık burada. Yaşama sıkı sıkıya bağlanan insan, iyi bir savaşçı olamaz. Bunun için değil mi. sevgilerin değil, sevgileri aşan dostlukların şarkısını söyler hep devrim savaşçıları? Ölümüne doğru, yan yana, korkusuzca yürüyen savaşçıların türkülerini? Bunu ben de biliyorum. Bunu ben de yaşadım. Yanlış...

Yürüyorlar. Ağır ağır, yan yana. Şu anda hepsi kendi teklikleriyle başbaşalar. Yan yana ama birbirlerinin yüzüne bakmadan yürüyorlar. Hepsinin içinde aynı kuşkular var mıdır? Gerçekte sonu olmayan umutsuz bir savaşın içinde düş gördüklerini düşünüyorlar mıdır?

Şu anda, dünyanın dört bir yanında, bu gençler gibi tutuklananlar, işkence görenler, öldürülenler var. Mutlulukları uğrunda öldükleri

halkların onları düşman saydıklarını bile bile ölüyorlar. Bir gün adsız birer kahraman sayılıp sayılmayacakları kuşkulu. Milyonlarca insan habersiz bu savaştan; bu tutuklamaların, bu işkencelerin, ölümlerin hiçbir bireysel, kişisel çıkarla değerlendirilemeyecek bir özveri olduğunu düşünmeden geçip gidiyorlar küçük mutluluklar peşinde.

Yoksa, gerçekte, bir özveri diye adlandırdığı bu savaşım, gençliğe özgü bir serüven tutkusunu mu? Böylesine küçümsenebilir mi bu savaşım?

Küçümsenmemeli. Hayır. Kendi savaşma gücünün tükendiğini kabul etse bile, onlara saygısını yitiremez. Alçalamaz bu kadar.

İşte yine koğuşun demir bahçe kapısı önündeler.

Ne kadar zaman geçtiğini düşünüyor Ayhan'dan mektup almayalı. Aylar, aylar... Ayhan'ın, o tek mektubuna karşın, aylarca kendi kendine yazıp sakladığı mektupları bir gün masasına bırakışını hatırlıyor. O mektuplardaki büyümlü çekicilikten korktuğunu da. Hiç kimse, onun gibi anlatamaz bir sevginin tomurcuklanıp çiçek açışını, dal verip kök salışını, her gün yeriden tohum salıp büyüyüşünü. Şimdi ne yazmış olabilir? Paris'te, Saint-Michel Alanında ona yazdıklarını gözümün önüne getirmeye çalışırken, o mektubun karşılığını burada, demir parmaklıkların gerisinde bekleyeceğimi düşünmüş müydüm? Kaldı ki, düşünmek başka, yaşamak başka.

Ayhan'ın mektubu... Aylardan sonra, onun gerçekten varolduğunu, yaşadığını belirleyecek ilk nesnel kanıt olacak bu mektup.

Şimdi onu ne kadar özlediğini biliyor. Ona dokunmak istiyor. Etine değmek istiyor. Bunu düşünmek bile heyecanlanmaya yetiyor. Günlerden beri ilk kez bir kıpırdanma duyuyor etinde. Bu duyguyu unuttuğumu sanıyordum. Şimdi biliyorum. Hiçbir kadın bana bu titreşimi du-

yuramadı. Ne ondan öncekiler, ne ondan sonrakiler. Bu titreşimi, bütün etimle, kanımla, duy-dum yaşadım ben. Bunu bir Mireille fark etmiş-ti. «Doğulu tutkusu» dediği ve bir çeşit ilkel ta-pınma saydığı sevgiyi alabildiğine küçümseme-sine, kadın erkek ilişkilerinde sevgi denen nes-nenin, cinsel çekimin çeşitlemelerinden baş-ka bir şey olmadığını savunmasına karşın, ba-na veremediğini hissettiği o titreşimden ötürü kıskanmış olmalıydı Ayhan'ı.

Bu titreşimin ne olduğunu çözümlemek iste-miyorum. Alışlagelmiş deyimlerle, bilinen kav-ramlarla çözümlenebilecek bir duygu olmadığ-ını bilmek yetiyor. Mireille'in dediği gibi, bir il-kel tapınma da sayılsa önemi yok. Gerçekte, her insanda var bu tapınma gereksinmesi. Bel-ki bu gençlerin savaşımlı bile böyle bir şey. İnan-madıkları Tanrı'nın yerine koymak gereksin-mesini duydukları bir inanç için yaşamlarını ortaya koyuyor olabilirler.

Görünürde yok hâlâ Ahmet. Bu gecikmeyi iyiye mi, kötüye mi yormalı, bilemiyor. Dışarıy-la iletişim yolunun ne olduğunu sormadı ona. Kesin bir zorunluluk olmadıkça, öğrenmemesi-nin daha iyi olduğunu biliyor. Yine de böylesi-ne eli kolu bağlı beklemek, zor.

Sırtını duvara dayamış, gözü demir kapıda. İçinde hafif bir ürperme var. Hava soğuk. Öteki tutuklular, ikili üçlü gruplar halinde volta atı-yorlar bahçede. Bahçenin köşesinde kuru bir ağaç var. Taş duvarlarla çevrili küçücük avlu-da, bir ağacın yeşerebilmesi olanaksız geliyor ona. Burası, yaşamla ölüm arasında asılı kalmış, gerçekliklerle düş arasında bir yapay ülke. Bu-raya bir kez kapatılan insanın, buradan çıksa bile, artık eskisi gibi olamayacağı belli bir şey. Belki bir durumdan ötekine her geçişte aynı şey vardır.

Birden bir sıkıntı çöktü yüreğine. Ateşi var-dı galiba. Hemen oracıkta hastalanacağını san-

dı. Bir bu eksikti. Burada hastalanmak... Elleri soğuktu ya, içinde, sıkıntı mı, yoksa gerçekten bir hastalık başlangıcı mı olduğunu kestiremediği, durmadan artan bir sıcaklık.

Bir aspirin alayım...

Çocukluğunda sıtması tutardı.

Koğuşta içeri girdi. İçerisi daha bir sıcak. Odun çok az verildiğinden, gündüzleri yemek pişirmek için gerekli olandan fazla yakmıyorlar sobayı. Yine de içerisi dışardan sıcak. Yatağa girse? Akşam sayımı için yine kalkması gerek. Bavulunu açtı. Aspirinlerine dokunmamışlardı. Lavabodan avucuyla su içti. Aspirinler boğazına takıldı kaldı. Deli terzi, yine Stalingrad anılarını okuyor. Arada, elleriyle, kollarıyla mareşallerine emirler yağıdırıyor.

İçindeki kuşkunun gitgide belirgin biçimde baş verdiğini fark ediyor Üstün. Ahmet'in gecikmesi artık iyiye yorulamaz. Ayhan'ın mektubunu gizlice alırken yakalanmış olabilir. Mektubun kimden geldiğini, kime gönderildiğini söylemeyecektir. Bu yüzden işkence edebilirler ona. Ceza tecridine atabilirler.

Ahmet'e bir şey olursa... Ahmet'e bir şey yaparlarsa?..

Ne yapabilir? Hiç. Kimse, hiçbir şey yapamaz.

Ağırına giden, polisin baskısı, barbarlığı değil. Kabuğuna sınımış birkaç aydın dışında, çevrenin, halkın umursamazlığı. Anasının onu görmeye gelirken astragan mantosunu giymek gereksinimini duyması. Bu hep böyle sürüp gider mi? Bir gün bu ülkede de bu gençlerin, belki adsız ama gerçek birer kahraman oldukları söylenemeyecek mi? Belki daha ağır baskılar olacak, belki gerçek bir savaşa dönecek bu kavga. Ne var ki, insan, arkasında onu destekleyenlerin, anlayanların, sevenlerin bulunduğunu bilirse, savaş gerçekten değer kazanır, anlamlı bir biçime dönüşür.

«Bir gün, gerçek öncülerin bu gençler olduğunu anlayacaklar mı?»

O hafif titreme sürüyor içinde. Ahmet daha görünürde yok. Korktuğu şey gelmiş olmasın başına? Bu saatte apar topar İstanbul'a götürmeye kalkmış olmasınlar? Haydi canım. Ahmet'i götürecek olsalar, Sofu'yu da beni de götürürlerdi.

Çaresiz bekleyecek.

Ahmet'in polis ajanı olabileceğini söylediği Ziraat Fakülteli genç, üst ranzalardan birinde, ayaklarını sallandırmış kitap okuyor. Bu çocuk polis ajanı olabilir mi? Olmaması için bir neden yok. Ahmet bu konularda pek yanılmaz. Ama olması için de bir neden yok. Polis olsa ne çıkar? Ne öğrenebileceklerini sanıyorlar aralarına böyle birisini sokmakla? İlk görüşte onu Steinbeck'in Lenny'sine benzettiğimi anımsıyorum. İri, hantal gövdesine karşın, içi kof bir ağaç gibi birden çökecek izlenimini uyandırıyor. «Veremim» demişti. Üstelik beş parasız. Ne okuduğunu merak ediyorum. Kalın, ciltli bir kitap. Koşuş loş, tavandan sızan ışık yetersiz. Kitabı iyice yaklaştırmış gözlerine. Belki gözleri de iyi görmüyor. Yanına yaklaşıp bakıyorum: Morfoloji.

«Ders mi çalışıyorsun?»

Önce duymuyor. Ses belli bir süre geçtikten sonra ulaşıyor kulaklarına. Başını kaldırıp bakıyor Üstün'e. Tanımamış gibi. Sonra bir toparlanıyor:

«Gelecek hafta vize sınavı var da Hocam...»

Bir yumuşak ses. Demek, gelecek haftaki sınavlara katılabileceğini umuyor. Burada, aylarca, yıllarca tutulabileceği aklına gelmiyor. Peki ya ben? Ben düşünüyorum mu? Bir kalın sis perdesi sarmış her yanı. Etrafa da bu sis birden dağılacakmış gibi geliyor. Bütün bunlar bir düş. İlk gece, uyanıp da ortalığı aydınlık görünce buna inanmamış mıydım? Hep inanıyorum. Yarın, elimi kolumu sallaya sallaya bura-

dan çıkacağım. Ayhan beni tutukevinin kapısında karşılayacak. Cahit'le evlenmiş olması bile doğru değil. Ben uydurmuş olmalıyım.

Tutuklanmanın en zor yanı...

Sorun, birtakım acılara, yokluklara katlanmak değil, bir başkasının onu bunlara zorlaması. Düş kurmasını bile yasaklayabilmesi. Daha doğrusu, bu zorlamanın bilincine erip ermemekte. Dışarda da bu tür zorlamaların tutsağı olduğunu anlayınca insan acı çekmiyor mu? Ayhan gibi?

Başka şeyler düşünmesine, düşünmek istemesine karşın, aklında yine hep Ayhan'ın dönüp dolaştığını fark ediyor. Ahmet, ortalıkta yok. Meydancılar da. Gözü kapıya dikili. İçinde ürpertiler. Bekliyor. Hasta olmaktan korkuyor. Zaman daha da ağırlaşmış gibi. Neden sonra dış kapının açıldığını duyuyor. Meydancılar, ellerinde paketler, sepetler, sefertasları, tencerelele içeri giriyor. Görüşmecilerin getirdikleri öteberiyi uzun yemek masasının üstüne sıralıyorlar. Annesinin kulplu tenceresini tanıyor. İlk kez canı kabak tatlısı çekmiyor. Annesi bunu bilse üzülür. Yerinden kalkıp, annesinin, gelirken, bütün gece kucağında tuttuğu bu tencereye değmek istiyor.

Şimdi artık Ahmet'in gecikmeyeceğini biliyor. Gözleri bu kez tavana dikili. Küçük gözetleme deliğine. Nöbetçi jandarma erinin geceleri kabaralı kunduralarıyla tavanda yürüyüşünü, o deliğin önüne gelince, durup eğilerek aşağısını gözetleyişini düşünüyor. Sonra, Meşrutiyet'teki evde, pencerelerdeki tül perdelerden içerisinin görünüp görünmediğini denetlediğini hatırlıyor.

Ayhan'la evlenmeyi düşünmemiş miydi hiç? Bunu bir biçim sorunu saymasına karşın, günlerce, gecelerce düşünmüştü. Biçim sorunu değildi bu. Onu kendisiyle birlikte birtakım dertlere sürüklemek korkusu da değildi. Sezdiğini, daha doğrusu bildiğini kendi kendine yüksek sesle söylemekten korkuyordu ama, gerçek, bel-

ki biraz daha başkaydı. Onu öylece, kolayca elde etmemiş olsaydı, evliliği bir biçim sorunu diye küçümseyebilir miydi? Yine abartıyordu. Gerçek bu değildi. Gerçeğin bir parçasıydı. Bu gerçeği, kendisini bütün koşullandırılmaların dışında sayarak örtmeye, değiştirmeye kalksa bile, içinden, çok içinden bunu biliyordu ve bundan utanıyordu. Bu yüzden onu tedirgin etmesinin suçu kendisindeydi. Ona bu acıyı tattırmaya hakkı yoktu ve ne kadar çelişkili görülürse görülsün, kaçışının bir nedeni de buydu.

«Mektubunu getirdim Hoca.»

Ne tuhaf. Ezik duruşu var Ahmet'in... Mektup, avuca sığacak biçimde katlı.

«Sağ ol.»

Elini ensesinin altından çekip uzatıyor mektubu almak için. Parmakları uyuşmuş. Duygusuzlaşmış. Ahmet başucunda bekliyor.

«Bir şey mi var Ahmet?»

«Bilmiyorum. Sen bu kıza çok haksızlık ediyorsun, gibi geliyor bana Hoca.»

Kızır gibi oluyor Ahmet'e. Yine gevşiyor. Gözleriyle, «Bilmiyorum haksızlık ettiğimi» diyor. «Ama başka ne yapabilirim?»

«Bir şeyler yazarsan iletebiliriz.»

«Sağ ol.»

Ahmet uzaklaşıyor. Ötekilerle birlikte, masanın başında, gelen yiyecekleri türlerine göre ayırma işine koyuluyor. Sofu'ya çok iş düşecek bu akşam. Bir de kabak tatlısı...

Bir türlü açamıyor mektubun katlarını. Kâğıtların üstünde hamur lekeleri var. Ekmek içine gizlenmiş olmalı. Ceren'in bu iş için para dağıtacak gücü yok. Onlara yardım eden kişi, gardiyan ya da nöbetçi, niye yapıyor bunu? Ne bekliyor? Az aylıklı bir küçük memur için büyük gözüpекlik böyle bir işe aracılık etmek. Yine de tutuklulara acıyanlar çıkıyor işte. Belki de Ceren, bir aşk masalı anlatmıştır adama. Sevenlere yardım etmek sevaptır.

Ahmet, Üstün'ü gözlüyor. Mektubu açıp okumaya başlamamasına şaşıtı belli.

Sevdiğim,

Çok uzun bir süreden beri sana yazmadım. Ama bu, seninle konuşmadım demek değil. Aradan geçen bunca zamanda seninle neler konuştuğumu anımsamak ve bunları sana yazmak anlamsız. Şimdi neler söylüyor yüreğim, aklım neler söylüyor: Sıra bugün onların söylediklerindedir...

Soluğunu tuttuğunu fark ediyor ansızın. Okuduklarından hiçbir şey anlamadığını da. Gözleri sadece harfleri, satırları izlemiş. Sözcüklerin yazılış biçimlerini, mürekkebin açıklığını, koyuluğunu algılamış da anlamlarını hiç sap-tayamamış.

Şimdi ağlamak istiyorum. Çünkü seni çok özledim. Çünkü seni bildiğim bir ortamda gözlerimin önüne getiremem. Hatta hiç gözümün önüne getiremiyorum. Ellerim pek hoşnut olduğum duyarlığı, sana dokunurken duyduğum o kanatlanır gibi içime dolan duygulanımları iletmiyor bana...

Kapının önünde beliriveren başgardianın iri gölgesi,

«Haydi, akşam sayımına!»

Mektubu daha bir süre okuyamayacak. Dahası, ne okuduğu fark edilmesin diye, kâğıtları telaşlanmadan katlayıp yastığın altına sokuşturmalı.

Yaptığı işin tadını çıkarmak istercesine, işaretparmağını öfkeyle iman tahtalarına vurarak sayıyor tutukluları Başgardian.

«Haydi, Allah kurtarsın!..»

Yine, kapanan demir kapıların gıcirtısı. Bu paslı gıcirtıyı, yaşadığı sürece kulaklarından çıkaramayacağını düşünüyor Üstün.

«Ne yazılır bir tutukluya?» diyor Ayhan. «Sana anlatacak o kadar şey varken, yine de sessiz, soluksuz duracağım. Yüreğim ağlamak

istiyor. Kocaman bir gözyaşını ağlamak istiyorum» diyor.

Mektubun sonuna geldiğini, dönüp birçok tümceyi yeniden okuduğunu fark etmiyor bile. Kâğıtlar kat yerlerinden incelmış. Bazı satırlar güç okunuyor. Önemli olan bu mektubun gelmiş olması. Bu mektup, okyanusun bir kıyısından öbür kıyısına atıvermiş, geçmişle bugün arasındaki boşluğu aşarak sevgilerinin koptuğunu sandığı yerde, kocaman bir düğüm atar gibi kendisine ulaşmış pırıl pırıl bir gökkuşağı sanki.

Başını yastığa bırakıp gözlerini yumuyor. Mutluluk bu mudur, diye soruyor kendisine. Bu zindanda yıllarca kalabilir. Bir gün çıksa bile, işsiz ve aç kalabilir. Umurunda değil. Ayhan var şimdi. Onu bekleyen, onu hep sevmiş olan. Bu sevgi varoldukça her güçlüğe dayanabilir. Önceki savının yanlış olduğunu yüzüne vurur gibi, bu sevgi ona yeniden savaşım gücü verebilir. Çünkü sevgisiz hiçbir şeyin doğru, güçlü ve haklı sayılamayacağını biliyor artık. Anlamakta bu denli geç kalışına bile üzülüyor. Ayhan'dan kaçışı anlamsızdı. Ama bu kaçış, bilinçlenmesinin zorunlu koşuluydu aynı zamanda. Bu kaçış olmasaydı, sevginin inanılmaz gücünü hiçbir zaman böylesine somut bir biçimde anlayamazdı. Ayhan'ı önemsemeyebileceğini düşünürdü eskiden. Yanlıştı. Onun gitgide varlığının ayrılmaz bir parçası haline dönüştüğünü, içindeki yerinin, ağırlığının, her gün biraz daha yoğunlaştığını hissettiği için kaçmıştı. Onu hep o tatlı çocuksuluğu, derbederliğiyle, istediği gibi evirip çevirebileceği, yalnızlığına arada sırada payanda olacak bir kadın olarak görmeye zorlamıştı kendini. Oysa, Ayhan, farkında bile olmadığı bir çabuklukla kozasından çıkmış, parlak kanatlarını serivermişti gözlerinin önüne ve Üstün, bu değişimden ürkmüştü. Şimdi anlıyordu yanılığını. Kaçışı bir bakıma, ondaki gücü hissediş ve bu gücü kıskanmış olmasındandı.

Ondaki değişim, birden kendini gösteren göz kamaştırıcı güç, sevgilerinin ürünüydü.

«Ne yazıyor Hoca?»

Kâğıtları farkında olmadan göğsüne kapamış, buruşturmuş. Ahmet'in yüzündeki tasaya gülmek geldi içinden.

«Bu kızı çok seviyorum Hoca. Kardeş, arkadaş, bacı sevgisi diyemem. Başka türlü. Ben öyle fazla duygusal bir adam değilim. Ayhan söz konusu olunca iş değişıyor. Bak, Ceren'i de başka türlü severim. Onu sana bir gün anlatmak isterdim ya, boş ver. Ayhan'ın yeri başka. Benim öksüz çocuğummuş gibi. Sana olan saygım, sevgim de bambaşkadır. Ama bak, eğer onu incitirsen...»

Değil incitmek, kırıp parça parça etmişti Ayhan'ın bütün yaşamını. Ahmet bir şey yapamamıştı. Belki çaresiz kalmıştı. Belki de Ayhan'ın da Üstün'ün de anlamadığı gerçeği o hep bilmişti: Bir gerçek kopuşun söz konusu olamayacağını anlamıştı. Anlamıştı da Ayhan'ın tanıklığını yapmaya nasıl razı olmuştu?

«Niçin soruyorsun? Ne kadar sersem bir herif olduğumu sana açıklamamı mı bekliyorsun? Peki öyleyse, sen haklısın. Sersem herifin biriyim ben.»

Ahmet'in yüzünde beliren genişlik ne güzel.

«Bıraksın o herifi değil mi Hoca?»

«Bıraksın.»

«Buraya da gelsin.»

Duraksadı. İçinde yenemediği bir korku.

«Bak Hoca, ben ilk günlerdeki kadar kaygılı değilim. Bunlar bizden fazla bir şey çıkaramayacaklarını anladılar gibi geliyor bana. Eski hava yok şimdi. Bizden çok Halk Partisiyle uğraşmak zorundalar. Onun için, bırak gelsin kız. Zaten, olacağı varsa... Tevekkeltü Tealallah!»

Biliyorum. Beni kandırmak için bunları söylemesi gereksiz.

«Yine de bunu biraz daha düşünsek Ahmet,

ne dersin? Ben senin kadar iyinser olamıyorum. Sonra ortada Cahit var. Onun ne yapabileceğini düşünmeliyiz.»

«O heriften korkmaya gerek yok Hoca. Kendini ortaya atma tehlikesi olmasa, her şeyin gizli kalabileceğine güvense, çok şey yapmak isteyebilir. Ama, açıktan kavga söz konusu oldu mu, kaçacak delik arar o.»

Acaba Cahit'i bu kadar küçümsemek doğru muydu? Gerçekten de Cahit, Ahmet'in dediği gibidir. Hep birilerinin sırtına yapışıp, onların gücünden yararlanmanın yolunu arar. Gün ışığına çıkmaktan korkar. Karşısındakinin zayıf olduğunu anlarsa dişlerini gösterir, güçlü olduğunu bilirse, hemen geri çekilir. Ayhan'ın zayıflaması gerek.

«Ayhan'ı bu işe bulaştırmak isteselerdi, şimdiye kadar beklerler miydi sanıyorsun Hoca?»

Düşünüyor Üstün. Peki, Ayhan'ı bulaştırsalar ne olur? Onu da tutuklasalar? Şimdiye dek hep bu korku içinde yaşadı. Ayhan'a bir şey olacak, tutuklanacak, işkence görecektir, acı çekecek diye. Buna engel olmalıydı. Bütün kötülüklerden korumalıydı onu. Gerçekte Ahmet de kendisi gibi düşünmüyor muydu? Ne vardı Ayhan'da onlara bu duyguyu veren? Bir boynu büküklüğü, bir zavallılığı mı vardı? Bir çocuksuluğu, bir zayıflığı mı vardı? Yoksa salt kadın diye mi?

Onu gözlerinin önünde canlandırmaya çalıştı. O son sabah, çok erken, kapıdan süzülürcesine çıkışını, merdivenleri parmaklarının ucuna basa basa tırmanışını ve merdivenin dönmecinde eliyle yolladığı sevgi selamını hatırladı. Bu, onu son görüşüydü. Ayaklarında sivri topuklu beyaz pabuçları vardı. Ne giyinmişti o gün? Beyazlar mı giymişti? Ona o kadar yakışan beyaz giysisini mi? O giysiye büründüğünde uçar gibi bir hali mi olurdu?

«Beni hep çocuk yerine koyuyorsunuz» dedi Ayhan. Öyle miydi? Ahmet'in, Üstün'ün, öte-

ki arkadaşlarının davranışlarına bakılırsa, Ayhan haklıydı. Oysa gerçek bu değildi. Onu koruyacak kimse yoktu benden başka. Ne babası, ne de kardeşi. Katı bir kadın erkek eşitliği savunucusu olmadığı halde, kendisini benim yanımda kadınca bir zayıflık içinde göstermekten hoşlanmıyordu. Onun gücünü hiçbir zaman küçümsemedim. Asıl zayıf olan bendim. Zayıflığımı anlaşılmaması diye onun koruyuculuğu görevini üstlendim. Onun sevgisindeki bütünlükten korktuğum için kaçtım. Bu kaçışa bir yiğitlik, bir özveri görünümü vermeye çalıştım.

«Onu sevdiğimi biliyorsun Ahmet. Çok sevdiğimi... Gittiğim zaman bile sevgimden bir şey eksilmiş değildi. Bunu da biliyorsun!»

«Bunları bana anlatmana gerek yok ki... Kız şimdi senin desteğini bekliyor. Sen burada felsefe yapıyorsun!»

«Keşke dediğin gibi olsa!»

«Seni iyi tanımasam, onun için değil, kendin için korkuyorsun derdim.»

Bunu söylerken bembeyaz kesilmişti Ahmet'in dudakları.

Ayhan'ın beni görmeye gelmesini engellerken, dahası, Cahit'e dönmesini öğütlerken, kendi güvenliğini gözetmiş olamaz mıydım? Kuşku dolu içim. Eğer bu doğruysa...

Ayhan tutukevine gelirse, polis onu kuşkusuz izler. Şimdiye dek köprüyü kurmamış olsalar bile, ondan sonra kolayca kurarlar. İşe Cahit karışacak. Cahit, bütün öfkesiyle bana saldırarak. Yalan söylemekten bile çekinmeyecek. «Bu bildiklerini şimdiye kadar niye açıklamadın?» diye soran da çıkmaz. Bunu Üstün bile soramaz ona.

«Sence, ben korkağın biri miyim, Ahmet?»

«Böyle bir şey söylemedim. Nasıl söyleyebilirim?»

«Ama ben korkağın biriyim.»

«Anlaşıldı, seni kırdım Hoca. Özür dilerim. Seni de Ayhan'ı da ne çok severim, bilirsin.

Hangi nedenle olursa olsun, sizin mutsuzluğunuzun kabul edemem. Hangi nedenle olursa olsun...»

Sofra hazır. Yalnız Ziraat Fakültesi çocuk yok masada. Elinde tutukevinin verdiği kuru somun, boynunu eğmiş, kitabını okur gibi davranıyor, ranzasında. İçine bir sıkıntı çöküyor Üstün'ün:

«Ne oluyor? Bir anlaşmazlık mı var?»

Ahmet gözlerini kaçırıyor:

«Bizimkiler oğlanı içlerine almak istemiyorlar.»

«Neden? Polis diye mi? Bana kalırsa abartıyorsunuz.»

«Sorun yalnız o değil.»

«Verem diye mi? Tabagını ayırırsınız olur biter.»

Ahmet susuyor.

«Polis de deseniz, veremli de deseniz, onu böyle ayırmanızı hoş karşılayamam Ahmet. Yakışksız bir davranış bu. en hafif deyişle...»

«Ortak giderlere katkıda bulunacak parası da yokmuş. Öyle demiş.»

Bunu söylerken Ahmet'in sıkıntıdan terlediğini fark ediyor Üstün.

«Bu bir neden olabilir mi? Şaşılacak şey. Burada daha birkaç ay kalırsak, çoğumuzun sofraya katkıda bulunacak parası kalmayabilir. Eğer bu bir sorunsaydı, onun payını ben veririm. Şimdi git çağır oğlanı sofraya.»

Ahmet duraksıyor.

«Arkadaşlar onun bizden olmadığını söylüyorlar. Bizden olmayan birinin bu düzene katılmaya hakkı olmadığını ileri sürüyorlar.»

Elleri titremeye başlıyor Üstün'ün. Oldum olası sevmediği bir söz bu: «O bizden, şu bizden değil...»

Yutkunuyor, öfkelenmemeli. Bu gençler çok eziyet çekmişler yaşlarına göre. Kızgınlar. Onları da anlayışla karşılaması gerekir. Yaptıkları

rı yanlışı, yolu yordamıyla anlatmalı, ustaca, soğukkanlılıkla. Gerçek bir Hoca gibi.

«Bu işi ne zaman konuştunuz?»

«Onlar kendi aralarında konuşmuşlar.»

«Sofu da katılmış mı bu karara?»

«Bilmiyorum.»

«Bak Ahmet, bu işte bir yanlışlık var. Önce yöntem. Böyle önemli bir kararı birlikte almalıydık. Özeleştiriyeye açık tutmalıydık. İstersen, onlarla konuşayım. İstersen sen konuş. Belki soruna hemen, kökünden bir çözüm bulmak zor olabilir. Şimdilik ertelesinler kararlarını. Yarın, aramızda tartışırız. Ben yanılıyorsam, sorun yok. Ne katı bir kuramcılığa, ne saçma bir duygululuğa yer vermeli.»

«Söylerim de karşı çıkarlarsa? Aslında olaya oğlan neden olmuş. Önce o demiş, 'Ben sizden değilim' diye.»

«Polis olsa böyle der miydi? Korkuyor zavallı. Bizimle birlikte oturup kalkarsa suçlanacağından korkuyor.»

«Öyle de...»

Yine duraksıyor Ahmet:

«Bu gençlerin, buraya gelmeden, poliste ne kadar dayak yediklerini biliyor musun Hoca? Kimine ne işkenceler yaptıklarını?»

«Yani onlar benim gibi el üstünde tutulmadı. Benden de mi kuşkuluyorlar?»

«Öyle demek istemedim. Bunun için senden kuşkulanan, seni küçümsemek kimsenin aklına gelmez. Daha ilk günden beri söyledim onlara. Biz birer piyonuz bu 'savaşta. Sen, başkasın. Polis de bilir bunu. Seni sağlam tutmak isterler ellerinde.»

«Ve beni sizlerden ayırmak isterler... İstanbul'daki polis müdürünün davranışı bundan değil miydi?»

Peki ya sen? Sen onlardan daha çok eziyet çektin, dayak yedin, birkaç kez tutuklandın. Sen de onlar gibi mi düşünüyorsun bu konuda?»

Dikiliyor Ahmet:

«Bu benim sorunum değil Hoca. Beni iyi tanırsın. Ne var ki, pis bir polis ajanı yüzünden birliğimizin bozulmasını da istemem.»

«Asıl birliğin böyle bozulacağını düşünmüyor musun? Yarın içimizden biri işkence görür, dayanamaz da bizleri suçlar biçimde ifade verirse, ne diyeceğiz? Ya da birimizi, şu ya da bu nedenle salıverecek olsalar, arkasından onun satılmış olduğunu mu düşüneceğiz?»

«Ya diretecek olurlarsa?»

«Diretecek olurlarsa...»

Düşünüyor Üstün. Sözcüklerini seçmeye çalışıyor:

«O zaman benim de 'onlardan' olmadığını söylersin.»

Ağır ağır uzaklaşıyor Ahmet, yemek masasına doğru. Alçak sesle bir şeyler söylüyor çocuklara. Masanın çevresindekiler dönüp bir Üstün'e, bir Ziraat Fakülteliye bakıyorlar. Yine alçak sesle bir şeyler konuşuyorlar aralarında. Üstün, ranzanın tahtasını bir eliyle sıkı sıkı kavramış, parmaklarının kanı çekilmiş. Bitmez tükenmez bir sessizlik sürüyor şimdi sofrada. Sonra Sofu yerinden kalkıyor, Ziraat Fakülteliye yaklaşıyor:

«Hadi arkadaş, yemeğe gel!»

Yine de sevinemiyor Üstün. Sorunun burada çözümlenmemiş olduğunu, belki de hep sürüp gideceğini, kuşaklar boyunca sürüp gideceğini düşünüyor.

VIII

Gözlerim gökyüzüne yapışmış gibi... Zorlamam sonuç vermez. Anneannem olsaydı, «Yola gideceksin,» derdi. Oysa çakılmış gibiyim. Böylesine durgun dönem olmadı yaşamımda. Hızla süzülen bulutlar dışında, her şey hareketten yoksun sanki. Doğada inanılmaz bir suskunluk. Ağaçların yapraklardan soyunmuş gövdeleri hiç konuşmazlar, tamam. Ağaç bu dönemde suya bile ardını dönüyor. Köklerinde bile somurtma var. Yaşamın ardında koşmamak, hiçbir eylemde bulunmamak, yok oluşu yenmenin tek yolu oluyor belki de...

Kıştan böylece korunmaya çabalayan ağaçlara mı benziyorum? İçimde bir gizli tomurcuklanma?.. Var, vardır. Bugün koşullar ne olursa olsun, yarın nerede ve hangi zamanda olursa olsun, bir yenilenme oluşacak. Umutsuzlanmamak... Bana yalnızca bu gerekli.

Gözlerini çevrede gezdiriyor. Yandaki sırada çocukluktan kaçmış, ama daha genç olmamış bir çift oturuyor. Bugün okuldan kaçıp, yaşlarının en büyük serüvenini yaşama yürekliğini göstermişler. Kız, birlikte oluşun o ancak iki kişiyi içine alan havasına giremiyor. Gözleri ağaçların ardından yitiveren ve sonra birden gizsiz ve çıplak, yeniden açılan dar yollara dikili. Kopamıyor korkusundan. Bir yetmezlik duyuyor olmalılar. Yenemiyorlar bunu. Okullarından kaçarken hiç kimsenin hiç kimseyle yaşamayacağını sandıkları bir bütünlüğü kuracaklarını ve bu bütünlüğün ömür boyu süreceğini sanmışlardır. Bugün o umutlarının gerçekleşmesi, ayrıldıklarında ikisini de ağlamaklı ede-

cektir. Gece oğlan sevilmediğine inanacak, uykusuz kalacaktır. Kız ise, yapamadığı her şeyden ötürü, kendini aptal bulacaktır. Az sonra, ikisi de birbirlerine ancak mutsuzluk verebildiklerini, belki de bundan sevinç duyarak, anlayıvereceklerdir. Bunu çoğaltmanın yollarını aramaya başlarsa... Bu yanlışlarının bir gün duyguyu hor görmeye kadar uzanan bir katılaşmaya pencere açtığını görürler mi? Yoksa, bunu bile anlayamadan dümdüz ve küçük dünyalarını mı yeğlerler? Hiçbir zaman biliçlenmemiş sığılıklarının acısını taşırlar... Yoksa bu bilinçsizlik, eksiklik duygusu bile oluşturmaya-cak kadar kör mü kalır?

Oğlan şimdi kolunu kızın boynuna sarmış. Ama kolun altında kızın omzunun sıcaklığını duymuyor, belli. Kız, alçak sesle yakınıyor, sürekli olarak omuzlarını oynatıyor. Çıkmazlarını daraltıp uzatmak için ne gerekiyorsa yapıyorlar sanki. Başka türlü davranılabileceğini düşünmüyorlar.

Henüz geldim İstanbul'a. Daha İstanbul'u görmedim diyebilirim. Ter içindeyim. Sabahtan beri, sana mektup yazabilmek için şu blok ve zarfı aradım. Şimdi önümde buz gibi bir limonata ve sıcak poğaça, gözlerimde de sen. Öyleyse İstanbul'u görüyorum demektir. Sana gece, trende yazdım ve iner inmez de postaladım. Ama o yazdıklarım dündü. Bugünü, 'sana 'merhaba' demeden başlatamam.

Karşımdaki masada çok genç bir çift oturuyor. Bütün gece boyunca, aşktan uyuyamamış gibi görünüyorlar. Kız eğilip oğlanın yanağını okşamak istiyor; oğlan benim bakışlarımdan rahatsız, başını kaçırıyor. Tedirginler. Benim yalnızlığım yüzünden. Sen yanımda olsaydın, biz onları görmezdik. Ya da sen görürdün ama, sen onlara rahatlık verirdin. Ben, onlara değen gözlerimle seni özlemezdim. Daha yirmi dört saat olmadı senden ayrılalı. Günler geçecek... Bir de sana, özlem üzerine nutuklar atıyordum. Dün...

Dün ne demek? Seni çok özleyeceğim kadar seni ardına almış bir zaman parçası demek. Bana dersimi bunca çabuk vermen şart mıydı?

Sana yazarken giymiş o çift. Ben onları rahatsız ettiğim, yalnızlığımla sıkıttığım için. Şimdi burada, soğuyan poğaçamla ve ılıyan limonatamla yalnız kaldım. Şimdiden bu sensiz İstanbul'dan bıktım. Nerelerdesiniz İstanbul'un dilberleri?.. Ya nerede benim artık onları görmez olan gözlerim?

Ayrı geçirdikleri ilk tatildi; ilk gün Üstün bunları yazmıştı.

Bulutlar açılmış, yavaş yavaş siliniyorlar. Gökyüzü hızla saydamlığa dönüşüyor. Akşam karanlığının henüz bulaşmadığı mavi bir saydamlığa, bir anda güneş de gömülüyor. Gitmekte olan, ihtiyar, kırmızı bir güneş.

Yarından sonra yeni işine başlayacak Ayhan. Bazı şeyler artık kolaylaşacak. Bunu yadsıyamaz. Üstün'ü daha sağlıklı biçimde düşünmeyi öğrenecek. Yaşamını belli bir çizgide yürütmeyi de. Günlük yaşamı eylemsizlik içinde sürüp giderken, duyguları sürekli bir dalgalanma oluşturarak ve o, bu iki durumu da zaman içinde bütünleştirerek yaşayacak... Böyle bir duruma kimse uzun süre dayanamaz.

Üstün'ü bir kez görseydim... Son görüşmeye gidebilseydim... O zaman Üstün'ün annesini de görebilirdim. Çok mu yıkılmıştır? Yüzünde her gecenin sonunda yeni bir kırıksıklık oluşuyordur. O kadar çok korkuyordur. Oğlunun karşısında dik duruyormuş. Ağlamamış. Bunun onu rahatlatacağını düşünmüştür. Üstün, onun bu çabasını anlamıştır ve kim bilir ne çok ac çekmiştir?.

Gökyüzü kırmızı, turuncu bulutlarla kaplı. Bulutları toplamak geliyor Ayhan'ın içinden. Ya da tam ortalarına atlamak...

Nedendir hep yukarlardan gelen ya da yukarlarda oluşan şeylerin yaşamımızda özden de gışiklikler yapacağını bekleten inanç? Üstün'l

bir ilişkisi yok bu gökyüzünün. Üstün'ün kaç yıl önce İstanbul'da gördüğü çiftin de az öncesine kadar yanımdaki sırada oturan kaçak okullularla bir ilişkisi yoktu. Kimsenin bizlerle bir ilişkisi yok. Bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar kişi vardır bizimle ilgili olan. O kişilerin tümü, şu andaki acı çemberiyle kendimizin öz çemberi içinde, girip çıkarak, çemberleri kesiştirerek, uzaklaştırarak, dokundurarak, belki de geometrik biçimler içinde belirlenebilir bir yakınlık ortamı oluşturuyor...

En çok acıyı Üstün veriyor. Neredeyse iç içeler çünkü. Oysa, kendisinin değiştiğini biliyor Ayhan. Üstün'ün de değiştiği kuşkusuz. Öyleyse bildiği bir ortamı oluşturduklarını söylemek zor. Yeni bir boyut? Evet... Acıda yeni bir boyuta varıyor. Dudağını ısırtıyor. Ağzında kan tadı. Elini ağzına götürüyor: Dudağını kanatmış. Bu kan tadı...

Yıllar öncesine çekildiğini sanıyor birden. Öyle hızlı bir çekiliş ki bu, dengesini yitirir gibi başı dönerek, bir başka koruda buluyor kendisini. Belki on beş yıl öncesinde, Amanos'lardaki bir dizi tepeden birinde, kendiliğinden oluşmuş bir meyve korusunda, topladığı taze çitlembikleri, yarışır gibi hızla ağzına dolduruyor. Yanındaki arkadaşları da öyle. Bir yarış içindeler. Bu koruya erişmek için dimdik bir bayırdan, bacakları yırtılarak, aşağılara kadar kaymışlardı. Bulunmaz bir tat gibi ağızlarına yayılan çitlembiklerin cevizle fıstık arasında bir yerlerde asılı kokularını, her odacıklarında ayrı ayrı duyduklarını sanmışlardı. Mutluluk neden sonraları çocukluktaki kadar somutlaşmaz? Kaydıkları sırada yırtılan, ellerine yapışan ve kanla ıslandıkları için sertleşen toprak parçacıklarının da eklendiği özel tadı şimdi dilinde yine tuzlu ve tap-taze duyuyor. Sumakların olgunlaşmamış, koyulaşıp kızarmamış tazeliğinde, ısıltılı sarı yeşilliğinde pul pul dökülüveren bir hızlı geçmiş çocukluğu yaşıyor. Sonra, dönüyor bu-

güne: Üstün de bana bu tür tatları yaşıyor. Ona sevgim, somut. İstedğim zaman tutabilirim. Çocukluk iştahına benzeyen bir isteği yaşayabilirim. Açlığı da ilgiyi de... Ona olan sevgimde hep varolan, büyümeyen şeyler bunlar. Benim büyümeyen yanımdır. Büyümesini istemediğim yanımdır...

Üstün'le birleştğinde, gözlerinin ardında, belki beyninin ardında bir yerlerde, kaynak gibi oluşuveren bir küllü bulamacın, giderek kızıl ısıltılarla saydamlaşması... Belki tatları aynı olmayan, ama onlar kadar gerçek olan bir taze çitlembik, karaya dönüşmüş böğürtlen ya da bir salkım sumak tadı gibi, yaşadığını apaçık kılan bir ışıktan ve saydamlaşma vardı. Bu somut tadı şimdi bir imge olarak değil, gerçek olarak yaşamak istiyor. Açlık duyuyor şimdi Üstün'e. Bu, şu ana kadar bunca açıklıkla fark ettiği bir istek değildi. Doğru, Üstün'le her birleşmelerinde onun bedenindeki bağırganlık, sevgiyi anlatılabilme gücü, her kezinde şaşırtmıştı onu. Önünde, boyutları, renkleri, yaşam türleri ayrı bir dünyanın açılması gibi şaşırtıcı, ama gerçekti birleşmeleri. Üstün'ün, bedeninden taşan kulağın duyamayacağı bağırtısında —birleşmeleri süresince— yaşamın sesini duyduğunu sandı Ayhan. Yaşamı oluşturan o ilk hücrenin sesini. Bir spermin oluşmasından önce onu sperm olmaya iten ya da hazırlayan plazmanın oluşum sesiydi bu. Yaşamın bir hareket olduğunu, harekette sesin eksik olmayacağını, hele bu yeni bir oluşuma gidiyorsa, bunun ses olarak bir başkasını uyarmasının doğal olduğunu düşünüyordu.

Bunlar mıydı Üstün'le birleşirken duydukları? Belki bunlardı, belki de değil. Her kezinde yaşamın gizini tutuverdiğimi sanıyordum. Bir kadının rahatlığına varış, bir çözüm değildi. Ya da bunlar duyduklarımın yalnızca bir bölümüydü. Acaba, kadınla erkeğin ayrı yaratılmasında doğanın güttüğü amaç mıydı bu? Bu sezgi?

Sonra Üstün bırakıp gitti. Yaşamının bir bö-

lümünü ve ona neden olacak kadar önemli birçok şeyi yadsıyabileceğini sanarak. Şimdi yenildiğini biliyor artık. Ama burada kim yeniyor? Yaşam bile yeniliyor. Ölüm onu sırtına vurup götürüyor. Sonra da ölüm yeniliyor. Yaşam, ölümün üstüne bilinçsizce basıyor, bir yeşil ot ya da ana karnında ilk kez atan yüreğin ilk atışını hazırlayan son odacık biçiminde yeniyor onu. Üstün yenildi. Nedeni apaçık: Sevginin gücünü tartamadı. Ben de yenildim. Zaman denen şeyi gözümde çok büyüttüm de ondan.

Artık olanlar önemini yitirdi. Olacaklar daha önemli. Yoksa bu kış bahçesi, bu yalnızlık mı beni böyle düşünmeye itiyor? Olacaklar en küçük bir ipucu vermeden oluşuyor bugünlerde. Hızlı ve keskin. Bir tokat gibi inip, bir tokat gibi şaşırtıveriyorlar beni.

Altı gün önce sabahın buğusunu keskin bir bıçak gibi bölüvermişti Cahit. Yolun karşı yanında. Beni bekliyordu.

Onu görmeyeli biraz zayıflamış olduğu hemen gözüne çarpıyor Ayhan'ın. İçinde bir burkulma. Yüreğinde dikleşen kıymıklar var sanki. Onların somut acısını duyduğunu sanıyor. Yine de Cahit'i görmek sandığı kadar korkutucu değilmiş, bunu anlıyor.

Ceren, Ayhan'ın duraksamasının nedenini çözemiyor. Yürümeyi sürdürüyor. Cahit'i görmemiş olmalı. Doğal. Tanımıyor Cahit'i.

«Ne oluyor Ayhan?»

«Cahit! Karşıda... Beni bekliyor olmalı.»

«Cahit?.. O mu o?»

Ayhan'ın kolunu tutuyor:

«Ben de geleyim mi seninle?»

«Gelmek mi? Nereye?»

«Konuşmayacak mısın onunla? Kaçacak mıyız şimdi?»

«Kaçmayacağız elbet. Artık kaçmak neye yarar? Nerede kaldığımı öğrendiğine göre...»

Ayhan yüzünün ne kadar solduğunun farkında değil. Teni, gözaklarından ayrılmıyor. Tebeşirle çizilmiş bir ilkel resim gibi anlatımsız bir yüz. Tek yüzeyde, tek renkte yitmiş gibi...

Cahit hiç kımıldamıyor. Hiçbir yerde, hiçbir şeyi bağlayamayan bakışma sürüyor aralarında. Ceren yine Ayhan'ın koluna asılıyor. Ama o her şeyi durduran bakışma Ayhan'ın dünyasından bu sabah gitmeye kalkıştığı tutukevini silmiş bile. Ceren'i bile silmiş. Kolunu çekip kurtarıyor:

«Git sen artık...»

Cahit'e doğru yürüyor.

«Nerelerdesin sen bunca zamandır?»

Çok zaman geçtiği söylenemez, ama Ayhan, Cahit'in sesinin tınısını unutmuş.

«Senden koptum ben Cahit. Bu kopuşa engel olmayacağını söylemiştin son akşam. Anlaşarak ayrıldığımıza inanıyorum.»

«Ben senin kocanım. Bu kadar çürük olmazdı ki aramızdaki bağ.»

«Kocamdın... Bu da benim suçumdu. Kurulmaması gereken bir bağı kurdum. Sana da bu yüzden acı çektirdim. Ama senin çektiğinden daha çoğunu ben çektim. Bunları biliyoruz. Önemli olan bunlar değil. Önemli olan: Sen büyük bir gönül yüceliği gösterdin, beni bırakacağını söyledin. Şimdi, yeniden başlayacağımız hiçbir şey yok.»

«Bir şey var... Ben senden kopamayacağımı anladım.»

«Seni istemeyen, hiçbir zaman da istemeyecek birinden söz ettiğini unutma.»

Bunu söylememeliyim. Kızdırmamalıyım onu.

«Bu gerçeği sindireli çok oldu.»

Cahit'in sesi titriyor. Ağlayacağını sanıyor Ayhan onun. Caddenin ortasında... Güpegündüz... Ağlamasın... ağlamasın...

«Ne demek istiyorsun?»

«Anlıyorsun ne demek istediğimi. Biliyorsun.

Hep bildiğin bir şeydi bu. O yüzden benim aldığım her şey, senin vermeyi uygun gördüğün kadar oldu. Ama ben seni seviyorum. Bu yüzden seni bırakmam. Sana olan bağımın yıllardan beri sürdüğünü bilirsin. Bir yıla yakın bir süredir karımsın. Sana sevgim azalmıyor, alışkanlığa dönüşmüyor. Bu, benim elimde olan bir şey değil. Yenebileceğim bir duygu değil. Sense, bendeki yerini bir türlü anlamadın. Senin için neleri kabul ettiğimi, nelere boyun eğdiğimi... görmemekte direndin. Kapıldığın o anlamsız tutku...»

«Bırak böyle sözleri Cahit. Seninle birlikte olmanın benden neler götürdüğünü de ben biliyorum. Şimdi bunları konuşmanın hiçbir yararı yok. Kendi duygularıma aldırmadığım, senin duygularını önemsedığım için bir yıl önce yanlışlık yaptım. Duygular tek yanlı kalınca, hiçbir olumlu yere vardırıyor kişileri. Üstelik, senin duygularına da saygım kalmadı. Senin yanındayken hep mutsuzdum. Herkesten kopmuştum. Her şeyden... Değer verdiğim kişilerdi onlar. Bu durumu sürdüremem. Buna kimsenin gücü yetmez. O yüzden işte... Beraberliğimizi sürdürmek istemiyorum. Senin gözünde haksız bile olsam... Buna aldırımıyorum artık.»

Sezi son tümcede ince, uzun ve tiz çıkıyor.

Bu kadar yükseltmemem gerekirdi sesimi. Sokaktakiler durmuş, bize bakıyorlar.

Cahit koluna girmek isteyince Ayhan sertçe kenara çekiliyor. Hemen ardından bunu da yapmaması gerektiğini düşünüyor. Ne var ki davranışlarını bir türlü denetleyemiyor. Sesinin tonunu da. Umutsuzluğunu hiç. Demek aradan geçen bu kadar zamanda hiçbir adım atılmamış. Cahit sözünde durmayacak.

«Rahat konuşabileceğimiz bir yere gidelim mi? En iyisi evimize?»

«Evimiz? Bizim evimiz olmadı hiçbir zaman. O, senin evindi. Oraya gitmek istemiyorum artık.»

«Peki, gitmeyelim ama, senin bana dönmeni istiyorum. Yanımda olmalısın. Beni düşünmek zorundasın. İşimi düşünmek zorundasın. Davranışının bana ne büyük zarar verdiğini bilmiyor olamazsın. Duygularımı yok sayamazsın. Bunları istiyorum senden. Kocanım. Buna hakkım yok mu?»

Her ilişkisinde böyle yumuşak mı davranıyor? Güven vererek, kendini bir zavallı gibi göstererek sömürüyor kişileri? Ya da neyle, kaç alınacağını önceden söylüyor belki. Bundan sonra kendine acındırıyor. Ceren'in anlattıklarıyla çarpılmışım önce. İnanmak istememiştim. Ama doğru olabilirdi söyledikleri. Tümünden yadsımak olanaksızdı. Anlattıkları, Cahit'in genel davranış biçimine hiç de aykırı değildi. Özellikle, son tutuklamalarda katkısı varmış. Çocuklar bundan hiç kuşku duymuyorlarmış. Bu kadar hızlı yükselmesi salt yetenek işi mi? Cahit'i bilmiyor muyum? Onun üstün yetenekleri olmadığını bilmiyor muyum? Hocam da oldu, birlikte çok yakın bir beraberliği de yaşadık. Susmasını bilir, sustuğunu, susmakta olduğunu karşısındakine belirttikten sonra... Kendini iyi bir fiyata sunmuş olabilir. Dönüp dolanıp, hep işine bağlıyor sorunlarını. Onun özel durumunun işine etkisi öyle az ki. Bunu görmüyor olamaz. Acaba, hiçbir açık noktası olmaması mı gerekiyor? Pazarlıkta tüm ağırlığını duyurması için bu zorunlu olmalı... Yaptığı pazarlıkta öne sürdüğü koşulları neydi acaba? Ya onlar, etkin güçler, ne bekliyorlar Cahit'ten?

Cahit'in bazı övünme sözcüklerini anımsıyor. Sonra, Üstün'le aralarındaki arkadaşlığın çoktan kopmasına karşın, bu kopuşu belli bir çevrede —ama kapalı, küçük bir çevrede— saklamaya gayret etmiş olduğunu hatırlıyor. Üstün, Cahit'ten söz etmezdi. Bunun nedenini sormaktan hep kaçınmıştı Ayhan. Cahit'in kendisine duyduğu ilgiyi Üstün'ün kıskandığını sanıyor-

du ve bunun bir sorun olarak aralarına girmesini istemiyordu. O yüzden, Üstün'le Cahit'in arkadaşlıklarının varla yok arası bir bağda asılı kaldığını öğrenememişti. Peki ama neden kesmemişti Üstün arkadaşlıklarını? Cahit de bundan yararlanmayı bilmişti. Yanaşmıştı Ayhan'a. Üstün'ün kaçmasını eleştirdikleri için değil miydi Ayhan'ın en yakınlarından kopması? Cahit'in kollarına âdeta atılmış olması?

Az bulunur aptallardanmışım meğer... Üstün'ün yurda dönmemesi, benim de şu ya da bu biçimde işe karıştırılmamı önlerdi. O yüzden Üstün'ün dönmemesini yürekten istedi. Oyunu bozuldu şimdi. Şimdi, kendisinin Üstün'den daha zor koşullar içinde olduğunu düşünüyor.

«Hiçbir durum beni sana döndüremez Cahit. Bunu anla artık.»

«Bunu kabullenmem...»

«Senin bileceğin şey... Dostluğumuz sürerdi hiç değilse...»

Cahit'in dudakları geriliyor. Dişleri uzun, küçük ve sımsıkı yapışık. Bu dişleri çevreleyen dudakları incecik. Solgun.

«Seni dost olarak hiç düşünmedim ki... Seni kadın olarak istiyorum. Karım olarak. Hem ben kadın, erkek dostluğuna inanmam. Bana döneceksin. Ben de seni koruyacağım. Her şeyden. Kararnamem çıkınca da güzel bir gezi yaparız. İkimiz de olan biteni unuturuz. Her şeye yeniden başlanılabilir...»

«Hayır!..»

Dönüp dolanıp sıfır noktasına geliyorum.

Cahit'le aynı sözleri söylemedik hiç. Karşı karşıya bile gelmedik tam anlamıyla. Şimdi bu anlaşmazlığın sürmesine neden kızıyorum?

«Hiçbir şeye yeniden başlamayacağız... Bu kez yanlışımı yinelemiyorum!»

Hızlı hızlı yürüyor Ayhan. Yaya geçidine geldiğinde sağına soluna bakarken Cahit'in sesi

yanı başında. Ses, omzunun oradan bir sıcak solukla birlikte değiyor kulağına:

«Üstün Efendiye öyle çok güvenme. Sana ne yazmış olursa olsun, yazdıklarının bir anlamı kalmadı.»

Sözlerinde, sesinde ıslıklaşan bir sevinç mi var? Neler oluyor? Cahit ne biliyor? Doğrudan yüreğimi üşütüyor sesi. Bu ses neyi anlatmak istiyor? Yoksa beni yılgınlığa sürükleyip bundan yararlanmak mı kurduğu?

«Ne demek, anlamı kalmadı?»

«Görünüşe göre, yıllarca yatacak demek... Yıllarca yatacağından hiç kuşkun olmasın. Bakalım yanında başka kimleri sürükleyecek?»

Ciğerleri sönmüş gibi bir duygu, Ayhan'ın içinde. Soluksuzluk... Başka bir ağızdan yinelendiğinde, neden daha da korkutucu oluyor düşünölenler? Gözleri büyük, bedeni tümnden kımtısız.

Cahit sürdürüyor konuşmasını:

«Beni de çağırđılar savcılıktan. Bana bile bulaştıracakları bir şeyler bulmuşlardır belki. Ama... Anlıyor musun?»

Çok iyi anlıyorum. Kafanın bu tür işlerde çok iyi işlediğini de görüyorum. Bir aktör gibi önceden hazırladığın sözcükleri nasıl kullanacağını, nerede vurgulayacağını ve nerede yarım bırakacağını bildiğini anlıyorum. Çok iyi anlıyorum Cahit. Çok iyi...

Ayhan'ın gözlerindeki korkuyu görmüyor sanki. Şimdi, başı önünde, öylece bekliyor.

Beklesin... Bu kez tuzağa düşmeyeceğim. İstediği çok. Kendi güvenliğimi ona yeniden dönmeye değişemem. Ona dönmek, Üstün'ü bile kurtarmaya değmez. Tek kurtuluşların gözümde bir anlamı olmadığını bilmiyor zavallı.

«Bir gün, senin gibileri yargılama sırası da gelecek Cahit. Belki o gün, senin kullanmış olduğu bir kadın olduğu için ben de yargılanacağım...»

Yürüyüp gidiyor Ayhan. Ardından bildik

ayak seslerinin uzun adımlarla yanaştığını sanıyor. Başını çevirip ardına baktığındaysa, kimseyi göremiyor.

Bu karşılaşmadan yenik çıktığını kimse söyleyemez. Öyleyken içimde eziklik var. Üstün'ü bile görmek istemiyorum şimdi. Ceren bugün onu bir görebilseydi. Ağlayacak mıyım? Ağlayacağım. Ağlayacağım, hayır, ağlamayacağım...

Yorgunum.

Adım atacak gücünün olmadığını düşünüyor Ayhan ve çok hızlı yürüyor. Bedeninde bir katılma. Kafasında, boğazında da... Ağlamıyor. Bulvarın taşıt yükünü sırtında taşıdığını sanacak kadar yorgun.

Kızılay'a geldiğinde, tersyüzü dönüp eve gitmeye karar veriyor. Ana iyi değildi bu sabah. Oğluna gitmekte direnmişti ama, ayakta duramıyordu. Bir astım krizi... Ondan korkmuştu Ceren. Öyleyse sabahın erken saatinde neden bırakıp çıktık kadını? Nasılsa öğleyin gideceklerdi tutukevine. Ceren işine gidiyordu. Ya kendisi? Öyle ya, belgeler... Ay başına kadar hazırlamam şart. Ananın üç kuruşluk dul maaşı ve Ceren'in azıcık ücretiyle... Bir de Ahmet'e bakarlarken... İşe girmem zorunlu.

Yorgun ve üşümüş, eve vardı. Demek Cahit sinirlerini öyle fazla bozmadı. Sağduyusu yitmiyor. Haldun Bey haklı mı? «Senin çok kısa bir sürede toparlayacağına inanıyorum» demişti. Toparlıyor muydu?

Ananın soluğu hırıltılı. Yüzü şişmiş. Bromür verdi, bileklerini alkollledi. Bu küçücük kadın ne çok acı çekiyor şimdi. Yüreğindeki acı, bedensel acısını çoğaltıcı etki yapıyor.

Neden hiç konuşmuyor? Küstü mü? Bana da mı küstü? Bu sabah oğluna gitmesine engel olduk diye Ceren'e de bana da kırıldı... Nasıl bir bakıştı o? Ceren'den umut kesmiş, bana bakıyordu. Tek söz edemedim. Kendini yatağa bıraktı. Gözlerinin iki yanından yaşlar iniyordu.

Hâlâ kırılgınlığı geçmedi demek. Ceren haklıydı. Haklılığı şu anda gözle görülüyor. Bu kez epey ağır bir kriz bu. Geçer mi acaba, yoksa ölür mü? Tanrım...

Ödö pathyor. Ananın hemen öleceğini sanıyor. Soluğunu dinliyor. Hayır, soluklarında düzelme yok. Çok hasta ana.

Üstün'le İstanbul'a gittiğimizde, daha doğrusu oradan dönerken bir daha Ananın —o zamanlar Ahmet'in annesiydi yalnızca, Ana değildi— yüzünü göreceğimi düşünemezdim. Şimdiyse... Onu oğluna eriştirecek bir doğaüstü olayın gerçekleşmesi için içim titriyor.

Ana boğuluyor sanki. Nasıl bırakıp çıktılar, bu kadını? Onun soluk almasını kolaylaştıracak önlemleri yineliyor Ayhan. Şimdi, kısa bir uyku, ya da kendinden geçiş içinde olmalı. Yine de sert soluklar aldığı için Ayhan'ın korkusu geçmiyor. Kendini dışarı atmak, biraz soluklanmak istiyor. Odadan çıkamıyor. Ellerini ardındaki soğuk duvara dayayıp sırtını da yashyor. Islak bir beton sertliği.

Neden geldim... Neden?

Galatasaraylılar Kulübünün birinci kat salonunda, üstöste denecek kadar sıkışık oturuyorlar. Basık salon daha şimdiden sigara dumanlarıyla kararmış.

İkinci Yeni'nin ünlü adlarından birinin söyleşisi için geldiler. Ayhan'a kalsa, uğramazdı. Hele böyle bir konuşma için hiç uğramaz. Fevziye'nin her türlü direnci kıran zorlamaları olmasaydı keşke. Neyse ki, Ahmet'i tutukluyor Fevziye. Onu da sürüklüyor. Ayhan, kıs kıs gülüyor. Ahmet, çok daha fazla sıkılacak. Ayhan da onun sıkıntısıyla oyalanacak.

Salona alıştıktan sonra Ayhan'ın gözleri dipte, bugünle ve bu konuşmalarla ilgilenmedikleri görülen üç kişiye takılıyor. Sesleri ken-

disine erişmiyor, ama davranışlarından belli konuşmacıları dinlemedikleri. Onlardan biri Ayhan'ın hocası. Hem de kendisine epey ilgi gösteren bir doçent. İkinci Yeninin ünlü adı konuşmaya başladığında Ayhan büsbütün kopuyor konudan. Teorisi neymiş?.. Ne zavallı sesi var adamcağızın. Ne kötü bir konuşma biçimi var... O sıra Ahmet yanından sıyrılıyor, kalkıp, konuşan o üç kişinin yanına gidiyor.

Bu kez, fısıldaşacağı birinden bile yoksun kalıyor Ayhan. Nedim'le Fevziye öne eğilip tüm dikkatlerini konuşmacıya yöneltmişler.

Sözcükleri anlamaya çalışmayı bırakıyor Ayhan. Duvardaki resimlere bakıyor. Dolaşan gözleri Ahmet'i buluyor. Ahmet, çözümleyemediği bir işaret yapıyor. «Gel» mi demek istiyor, yoksa, «Ben kurtuldum, sen de başının çaresine bak» mı, anlayamıyor. Ahmet'in hemen yanında duran adamı da tanıyacağını sanıyor, çıkaramıyor.

Karanlık iyice bastırmış. Dağılınıyor artık. Dağılma, büyük gruplar biçiminde. Nedim eğilip Fevziye'nin kulağına bir şeyler söylüyor.

«Biz Nedim'le yiyeceğiz yemeği. Sen de gelir misin?»

Hayır.. Hayır... Yemekte yine «İkinci Yeni Şiiri» konuşulacak.

«Yurda döneyim. Hem de belki geç kalırsın. İdare edecek biri gerekli.»

İyi bir özürdü bu. Kurtuldum.

Ayhan yalnız çıkıyor. Ahmet'i aramak gereksinmesini duymadan. Nasılsa, iki adım yürüyüp bulvara çıkacak. Oradan da otobüsle, yurda.

Fevziye'yle Nedim, İzmir Caddesinden aşağı doğru yürüyorlar.

«Ayhan!.. Hey!.. Ayhan!..»

Ahmet bu. O kocaman sesi Ayhan'ın saptığı ara yolda dalgalanıyor.

Üç kişiler. Gruptan biri hemen ayrılmış demek.

Ahmet, gözleri safça parlayarak soruyor:

«Nasıldı, iyi miydi?»

«Sanki sen orada değil miydin? Benim bu tür mızızlıklardan hoşlanmadığımı bilmez misin?»

Omuzlarını silkiyor yalnızca.

«Hocayı gördüm de. Konuşacağımız bir sürü şey vardı. Sıkıldın mı çok?»

«Çok.»

Kim bu adam? Birisi Cahit Bey. O tamam da, bu bana tanıdık gibi gelen kim? Ahmet'in Cahit Hocayla görüşeceği şey ne olabilir? Bildiğim, sinamekinin biridir Cahit Hoca. Kimseye iyiliği dokunmaz, kimsenin bir derdiyle ilgilenmez.

«Bu, Ayhan. Benim kadim dostum. Bu Hoca... Bu da Doçent Cahit Bey.»

Gözleri şaşıyor birden:

«Hay Allah. Kurallara uymadım mı yoksa? Ters mi oldu, önce erkekler mi tanıtılırdı Ayhan?»

Hepsi gülüyor. Ahmet'in böyle şeylere ilgisizliğini onu tanıyan herkes bilir.

Ayhan başını sallıyor:

«Doğru oldu. Doğru, yanlışlıkla doğru oldu!»

«Ben tanıyorum Ayhan'ı. Adını bilmiyordum ama tanıyorum.»

Bu ses? Tanırım! Bu unutulması olanaksız yumuşak ses?

Ayhan'la alay eden adam bu. Demek hocaymış. Siyasal Bilgiler Fakültesiyle bir ilişkisi olduğu anlaşılıyordu. Ama adı hâlâ söylenmemişti.

«Adım Üstün. Hocayı filan bırakın. Üstün deyin bana.»

Ağzım gerçekten açık mı kalmıştı? Açık kalmadıysa bile, bir süre şaşkınlığımı aşamadım mutlak. Demek o? Ahmet'in sürekli olarak sözünü ettiği, «Hoca» buymuş demek. Çok parlak

bir doktora tezi hazırlamıştı. Ayhan'ın ilk yılıydı. Yurtta kalan Siyasallı kızlar adını dillerinden düşürmüyorlardı. Tezi basıldığında alıp şöyle bir karıştırmış, sonra da bir köşeye atmışlardı. Adı solcuya çıkmış, bu kanı hızla büyümüş, böyle olunca da kızlar onu anmaz olmuşlardı. Ayhan kendini zorlamış, tezi okumuştı. Çok bilgisizdi. Anlamamıştı. O zaman işe en baştan başlaması gerektiğini düşünmüş, gidip kitaplıktan Kapital'i almıştı.

«Sen fişlendin bu kitabı almakla» demişti büyükler. «Artık ağzınla kuş tutsan kendini sil-diremezsin!»

Önce korkmuştu biraz. Bunu söylemek şimdi kendisine gülünç gelse bile. Yadsımamalı, korkmuştu. Sonra düşünmüştü: Madem birtakım şeylerin kaçınılmaz olduğu bir yola girmişti, öyleyse öğrenmesi gereken şeyleri öğrenmeliydi.

«Beni yoldan çıkaran sizsiniz...»

Böyle, dedim. Buz gibi bir sessizlik oldu. Bu sözlerime verdikleri anlam gülünçtü. Onlara yakışmıyordu. Açıklama gereğini duymuştum.

Üstün, gülmüştü. Sevindiğini gözleri söyledi hemen. Yolda yürürken durmuş, elimi sık-mıştı sonra. Elimi bırakmak istemiyor gibiydi. Aptalca duruyorduk yolun ortasında. Ahmet'le Cahit de durmak zorunda kalmışlardı. Cahit, bu duruşun uzamasından yararlanmış, izin isteyip hemen uzaklaşmıştı.

Yürümüştük. Çankaya'ya kadar. Sonra dönüp Ulus'a gelmiştik. Ahmet'e, o geveze Ahmet'e söyleyecek tek sözcük bırakmamıştık. Yanımızda, çok uzun, çok sessiz, azıcık kambur, yürüyüp durmuş olmalı. Geç kaldığımı unutmuştum. Ayaklarımın ağrıdığını da. Saati Üstün hatırlamıştı. Nerede kaldığımı sormuştu. Opera önündeydik. Yemek yememiştik. Yurdun kapısı kapalı bir saat olmuştu ve yurt müdürü beni özellikle izliyordu.

«Hayır, hayır!.. Şimdi karın doyuracak bir

yer aramayı bırakalım da, bekçi için bir paket çayla şeker alabileceğim bir yer bulun bana...”

Fevziye, girişte, gece bekçisinin yanında bekliyordu. Kapının kalın borudan yapılmış demiri indirilip, gürültüyle açılması sırasında müdürün duyup gelmesinden korkmuştu...

Kapının açılıp kapanmasının gürültüsü... Art arda ve hızla erişiyor Ayhan'ın kulağına. Ayhan, Ananın odasından koşarak çıkıyor. Koridorda, doğrudan buraya yönelen Ceren'le çarpışıyorlar. Ceren, soluk soluğa, soruyor:

«Ne oldu?»

«Çok hasta. Tek söz çıkmadı ağzından. İlaçlarını verdim. Hep başındaydım. Bana gittikçe kötülüyormuş gibi geliyor.»

Ceren odaya giriyor. Yaşlı kadın sırtüstü yatıyor. Bırakmış kendini, öylece. Soluk borusu dalga dalga büyüyen hırıltılarla dolu. Solukları zaman zaman ısıklaşıyor. Ceren,

«Uyumuyor,» diye fısıldıyor Ayhan'a, Ananın açık duran ağzına bromür sıkıyor. «Oğlunun sevgilerini getirdim sana Saliha Sultan. Ben sana iyisin demedikçe ayağa kalkman kesin olarak yasaklandı. Haberin olsun. Bir de kızsan da kızmasan da, bana emanet edildin.»

«İyi mi o?»

Ananın sorusu zor anlaşılıyor. Harcadığı çabadan olsa gerek, gözlerinden yaş sızıyor.

«Çok iyi. Sana bir armağan gönderdi. Seveceksin.»

«Neymiş bakayım?»

Ceren, çantasını karıştırıp zeytin tanelerinden yapılmış doksan dokuzluk tespihi tutuşturuyor Ananın eline.

Bir kendinden geçiş. Bir güzelleniş, can kazanış... Ayhan, başını önüne eğiyor. Gözünden düşüveren bir damla, çimento yer üzerinde koyulaşıyor.

Bu kadın, taşıyamadığı bu özlem yüküyle mi

ölecek? Gerçekte cezalandırılan Ahmet mi, yoksa Ana mı? Kimse Ananın suçlu olduğunu söyleyemez ama, en büyük acıyı o çekiyor. Anaya sövüyorlar. Bundan garip, ilkel bir tat alıyorlar. Ve bu kadın, ölümün sınırında, oğlunu bir kez daha ve istediği kadar uzayan bir süreyle kucaklayabilmek için yaşamakta direniyor.

Yoksa, öleceğini düşünüp durmakla durumu abartıyor muyum? Ne ki, yetmişinde vardır Ana. Bir sürü hastalığı da eklemeli. Çok zayıf... Nedir acaba kafamdaki ölüm? Ölümle yeteri kadar karşılaşmadığım için hâlâ ölümü ciddiye almadığım söylenebilir. O yüzden ölümlülüğün bilincine de varmamış olabilirim. Annemi yitirmek bile vermedi bana bu bilinci. Ama bu kez... Ağlamamalı... Bu kez ölüm, bir taksiye binip gitmek gibi gelmeyecek. Yavaş... Yavaş... Bir daralma, sıkışma, göğsünde. Ceren'in yakınındaki yüzü bulanıyor. Ananın yatağı göremeyeceği kadar uzaklaşıyor galiba...

«Bir de sen hastalanma. Başımdaki dertler yetiyor zaten.»

Ceren, koluna girip yan odaya götürürken böyle söyleniyor.

«Ne oldu? Bana bir şey mi oldu?»

«Rengin uçuverdi. Yıkılacağını sandım. Hafif bir baygınlık geçirdin.»

Bileklerini, alnını kolonya ile ovalıyor Ceren.

«Anaya çok üzüldüm. Cahit de üzdü galiba beni. Korkularımı pekiştirdi.»

«Neler söyledi?»

«Çok açık değildi söyledikleri. Cahit öyledir zaten. Çevresinde dolaşır söylemek istediklerinin. Senin anlamanı ister. Öyleki, sen şöyle söylemiştin, desen, gerçekte onun böyle bir şey söylememiş olduğunu, bu sonucun kendince çıkarıldığını anlayıverirsin. Yorumda bir yanlışlık yapıp yapmadığını düşünmeye başlarsın.»

Anlatıyor aralarında geçenleri.

«Üstün'ü gördüm ben.»

Yine mi bayılacak yoksa? Yüreği, ekseninde bir kez ve çok hızlı dönüyor. Bütün damarlar çekilip büzülüyor sanki. Bu, Üstün'den ilk sıcak haber. İlk. Aylardır ilk... Nasıl? Sağlığı? Görünüşü? Sesini duydun mu? Konuştu mu seninle, beni sordu mu? Kim gelmişti? Anası mı? Başka kim gelebilir? Bana bir haber yolladı mı?

«Neden öyle durgunsun? Sevineceğini sanıyordum.»

Seviniyorum. Ama soluk alamıyorum. Sesim çıkmıyor.

Başını sallıyor Ayhan.

«Annesi gelmiş İstanbul'dan. Zarif bir kadındı. Sen tanıyorsundur kuşkusuz. Üstün sana sevgisini yolladı.»

Bana sevgisini yolladı...

Bir dahaki görüşe ben de gitmeliyim. Sevgimi ben, kendim, onun yüzüne söylemeliyim. Keşke bugün de gitmiş olsaydım. Cahit'in canı cehenneme... Tehlikenin de canı cehenneme...

Ceren duraklıyor, isteksizce sürdürüyor sözcükleri:

«N'olur, aklını kullansın, bu işler sonuçlanana kadar Cahit'in yanında, güvenlik içinde kalsın, korkuyorum... dedi. Sen onu inandırmaya çalış, diye benden yardımcı olmamı istedi.»

Allah kahretsin. Üstün'ü de... Ona böyle bağlandığım için beni de...

«Bir daha bana Üstün'ün sözünü etme!»

Ceren de kızıyor:

«Aman bel.. Deliler içinde kaldım. Nedir benim çilem be? Hepiniz ne haliniz varsa görün!»

Nerelerden çıkıp, nerelerden geçip nereye geliyor kişi. Şimdi bu küçük parkta, Üstün'e sanki hiç kızmamış gibi. Üstün'ün gülüşünü hatırlıyor. Onun, sevgisini söylediği mektubunu aldıktan sonra, kendisinin yazmış olduğu bütün

mektupları bıraktığı sabahın öğle saatlerini. Üstün'ün o gülüşü nasıl anlatılabilir? Hiçbir biçimde bir başkasına aktarılamayan, yalnızca yaşanabilen bir güzellikti o gülüş.

Fevziye'yle birlikte öğle yemeğinden çıktıklarında arkalarından yetişmişti Üstün. O saatlerde Cebeci, özellikle bu anacadde, Hukuk ve Siyasal Bilgiler öğrencileriyle dolu olduğu halde, koluna girmişti Ayhan'ın:

«Biliyor musun Fevziye, ben bu kızı seviyorum!»

«Çok sevindim hocam. O da sizi seviyor. Kafamı şışiriyor. Hep sizden söz ediyor. Baktım artık desem, alınır mısınız?»

Fevziye, her şeyi kolaylaştırırdı. Her şeyi...

Bu konuşmadan aylar sonra, sınav öncesi günlerden birinde Üstün'ün evine gitmiş, kapıyı kendileri kapamışlardı.

Demek, bütün olumsuz duygulanımları Üstün'ün gidişinden sonra anladım ve yaşadım. Ya Üstün'ün sorunu? Korkusu? Sürekli olarak beni koruma çabasını sürdürüyordu. Yine de koruyamayacağından korkuyor muydu? Bu, sonra kendine dönen bir duygu muydu? Ne diyordu mektubunda?

«...Bir gün bu bağlılığın beni kendime karşı küçük düşürecek bir zayıflığa dönüşeceği, seni yitirmek korkusunun beni bir gün yolumdan çevirebilecek bir yoğunluğa ulaşacağı düşüncesi, belki senden kaçışımın gerçek nedeniydi...»

İstanbul'da, Ananın evine gittiğimizde yalnızca kapı önünde duyduğum korku değildi beni bir hayvan gibi ürkek kılan. Ana, dört bir yanı bir karış eninde iğne oyası dantelle çevrili sadakor yatak çarşafı çıkarmıştı. Çarşafta yer yer sandık lekesi vardı ama, insan üzerine yatmaya değil, eline almaya çekiniyordu. Ayhan hemen karşı çıkmıştı, başka çarşaf istemişti.

«Sen» demişti Ana, Üstün'e dönüp: «Sen oğlumun en sevdiği kişisin. Bunu, bunun gibi birkaç parçayı evlenirken oğluma vereceğim. Ama

şimdi bu çarşafı sizin yatağınıza serersek oğlum daha çok sevinir...»

Sabaha karşı bir ara uyanıp, burnumu ağızımı onun çıplak göğsüne dayamış, onu da uyandırmıştım.

«Benim böyle güzel şeylerim yok... Annem de yok. Kimsem yok benim...»

Üstün sürekli olarak dönmüş, uyuyamamıştı. Güvenli bir yaşam istediğimi mi çıkarmıştı bu sözlerimden? Ya Ben? O anda ondan ne istemiştim?

Hepsi geçmişti işte. Şimdi, kimseden, hiçbir biçimde güvence istemiyor.

Üstün'le birlikte bir deniz kıyısında el ele dolaşmak istiyorum. Gün batımının ıslak kumlara süzölmüş hüznünü ve yüreğe ağırlık veren güzelliğini yaşamak. Sonra küçük, çarşafsız, örtösüz ve pis bir plaj kulübesinde sevişmek belki.

Bütün bunlar sevgiydi. Kuşkusuz... Daha önce duymuş olup unuttukları da bundan sonra duyacakları da... Sevgi buydu. Bundan başlıyordu insanların başkalarına bir şeyler vermesi. Çünkü sevgi doğuyor, kaynağında durmayıp taşmaya başlıyordu.

Karanlık basmış. Ağaçlar gölgelerinde büyümüşler.

Bugün, düzensiz yaşamımın son günüydü. Artık düzenim oluşacak. Ana iyileşti sayılır. Yarın görüşmeye Anayı ben götüreceğim. Ceren'le tutukevinde buluşacağız. Üstün görüşmek istemezse?.. Döner ve gider. Bu da bir şeyler söylemektir. Artık biraz da o konuşsun...

IX

Bir tutukluya ne yazılır? diyorsun. Ya bir tutuklu ne yazabilir? Sürekli bir hareketsizlikten başka özelliği olmayan bugünleri, belleğimden çıkarıp atmak isterdim. Yine de yazacağım sana. Çünkü bu katı hareketsizlik düzeni içinde tutukluyu ayakta tutan şey umuttur ve sen benim için umutsun. Elimle değebileceğim kadar yakınımda, bir ekmek parçası içinde bana ulaşan mektubunla somut olarak kanıtlayabildiğim bir gerçek olarak sen, varsın. Beni ısıtıyorsun. Yaşamaya yeniden başlıyorum, seninle.

Paris'ten sana gönderdiğim mektup, yalnızca bir özeleştiri, bir iç döküş, aptalca bir yanılığın duyulan pişmanlığın dile getirilişi değildi. Belki daha çok, sana yöneltilmiş bir soruydu. Umutluydum. Korkuyordum da. Oysa sen, gerçekte hiçbir zaman içine giremediğim, hep çevresinde dolaştığım bambaşka bir dünyanın kapılarını açtın. Seni yitirmiş olsaydım, aslında yalnız seni değil, yaşama anlam veren, onu değerli kılan her şeyi yitirmiş olacaktım.

Sevdiğim... Sana aylardan sonra yine böyle seslenebilmek çok güzel.

Birbirimize anlatacak çok şeyimiz var. Evet. Ama o gün gelene dek, istersen, o son sabah, seni erkenden uğurladığım sabah bıraktığımız yerden başlayalım yeni yaşamımıza. O gün sen gittin ve ben kendimi birden, burada, bu taş duvarlar arasında buldum. Tutukluluğum o sabah başlamıştı. Şimdi, türlü engeller var aramızda. Bu engelleri önemsemiyorum. Hiçbir şey insanın kendi önüne çektiği setlerden daha aşıl-

maz değildir. Ben o setleri yıktım. Artık sana ulaşmamı hiçbir şey öyleyemez.

Koşuş uyanıyor. Bu yeni bir güne başlayıştır. Yazmayı bırakmam gerek.

Şimdi düşündüm. Sana kavuşmamın bir ödünü olmalı. Artık sigara içmeyeceğim.

Akşam yoklaması bitti. Kapılar kapandı. Yemek hazırlanıyor. Yine yatağıma bağdaş kurdum, yazmaya çalışıyorum. Biraz ateşim var sanırım. Bugün hamam günüymüş. Tutukevinin özel hamamı var. Bildiğimiz, kubbeli, kurnalı bir hamam. Hava çok soğuktu. İlk biz girdik. İçerisi ısınmamıştı. Peştemal falan da vermediler. Biraz üşüttüm galiba. Önemli değil. Asıl, sen bizi hamamda görseydin! Âdem babadan daha çıplak, gülerek, ısınmak için sıçrayarak, itişip kakışarak, birbirimize su dökerek yıkanmaya çalışışımızı... Açımaktan çok, gülerdin. Nasıl da çocuklaşıveriyor insan böyle durumlar-
da! Askerde de böyle olmuştu. Sıkıntılardan bir alay, bir eğlence konusu çıkarılarak sıyrılınıveriyor. İnsanın en güçlü yanlarından biri bu: Acılara, işkencelere, aşağılanmalara karşı o inanılmaz dayanma gücü.

Bunları sana niçin yazıyorum? Her ayrılışımızda, ayrılığın, ayrı kalmanın üzüntüsünü hafifletmek için, «dönüşte bir arada olmanın daha da büyüyecek olan güzelliğini düşün» derdim sana. Özlemin, sevgiyi uyanık tutmaya yarım eden erdemlerinden söz ederdim. Ayrılıklardan en çok yakınan da yine ben olurum galiba, sen suskun, katlanırken. Bu kez de tutukluluğun gerçekte o kadar dert yanılacak bir şey olmadığını, sonunda yeniden özgürlüğe kavuşmanın sevincini yaşayabilmek için, bu deneyimden geçilmesinin gerektiğini düşünelim, istersen.

Aslında, bu tutukluluğu hak edilmiş bir ceza gibi görmek istediğimi de söyleyebilirim.

Su'yu aldığımız gün, cüzdanımı düşürmüştüm. Bu bana bir çeşit mutluluk vermişti. Heyecanımdan eski karalama kâğıtları sanarak, hazırladığım ders notlarını yırtmıştım. O halinle bana yardım etmiştin. Anımsıyor musun? Şimdi de bu tutuklulukla, yaşamımın en büyük aptallığının karşılığını ödüyorum.

Uyandığında saat sabahın ikisiydi. Terlemişti. Her yanı kırılıyordu. Başucundaki bavuldan kuru fanile çıkarmak isterken baktı, Ahmet başucunda,

«Sen yorganın içine gir Hoca. Dur, yardım edeyim sana. Şifayı kapmışsın.»

«Bu saatte ayakta, ne yapıyorsun?»

«Bilmem. Uyukum kaçtı. Sen de sayıklıyordun. Yarın viziteye çık.»

Ziraat Fakülteli genci doktora yollamıştı Üstün. Elinde sanatoryumda yattığını gösteren belgeler olmasına karşın, doktor muayene bile etmemiş, kâğıtlara şöyle bir bakmış, «Şimdi bir şeyin yok» diyerek geri yollamıştı.

«Doktora boş ver. Davranışını gördün. Ceren'e haber iletsek de antibiyotik gönderse. Bilirsin, ateşim çıktı mı, başka çaresi yoktur.»

«Olur, öyle yaparız ya, iki günden önce gelmez ilaçlar. Yarın yine çık viziteye. Bakarsın adamın iyiliği tutar, bir de hastaneye yollar sa...»

«Alay mı ediyorsun?»

Yok, alay etmiyor Ahmet. Ama, davranışlarında belli belirsiz bir değişiklik olduğu kuşkusuz. Bir türlü alışamadığım bir değişme. Bir uzaklık. Bir soğuma.

«Sana iyi davranmak zorundalar Hoca. Sen önemli kişisin!»

Eskiden de böyle konuşurdu Ahmet. Üstün'ün hepsinden daha akıllı, daha zeki, daha yetenekli olduğunu söylerdi. Oysa bu kez, «önem-

li kişinin» derken, o eski içtenliği yok gibi geldi Üstün'e.

Ama böyle bir şey olamaz. Ben hiçbir zaman onun gibi katı olmadım. Bunu çok iyi bilir. Hangi konuda olursa olsun, her şeyin açıkça tartışılmasından yana olduğumu, duygusal kararlar vermenin yanlışlığını hep söyledim. O da hep, «Sen bize bakma Hoca, biz katıyız. Sen bizim yerimize de düşün. Seni boşuna kendimize önder yapmadık,» derdi. Şimdi değişen ne?

«Hadi artık gir yatağına. Şimdi sana bir şişe çekmeliydi. Anam iyi bilir bu işleri. Ya da sırtına bir tentürdiyot sürmeli, bir iyi terletmeliydi... Bak o zaman yarına bir şeyin kalır mıydı!»

Üstün'ün mızızlığını sevmez Ahmet. İkide bir hastalanışına kızar. Kendi turp gibi sağlamlığından utanır gibi söz eder ya, gerçekte bununla övünür.

Uyuyacakmış gibi gözlerini yumdu Üstün:

«İyi geceler. Rahat uyuyabilirsem, belki yarına kadar açılırım. Belli olmaz.»

Ahmet de uzandı yatağına.

Yarına kadar iyi olmalıyım. Hastalanmamalıyım.

Uyumaya çalıştı. Gözlerini sımsıkı yumdu, boşuna. Tavandaki ışık beynine kadar işliyor. Değişen bir alışkanlık daha. Eskiden en hafif bir ışıktaki bile uyuyamazdı. Burada buna da alışılıyor.

Ateşi yükseliyordu yine. Kafasındaki kargaşa gitgide artıyordu. Olaylar, insanlar, üstüste çekilmiş resimler gibi birbirine karışıyordu. Roland, kahkahalarla gülüyordu:

«Küçük bir kentsoylu olduğunu unutma. Bir gün elbet sen de kendi sınıfın içinde yerini alacaksın!»

Mireille'in sesinde ilk kez acılı bir tını sezdiğini sanıyordu:

«Ülkene dönmemen gerekir şu sırada. İstersen Michel de babam da burada sana bir iş bulabilirler. Yeni bir burs da sağlanabilir. Ama

sen o kadın için dönmek istiyorsun. Göreceksin, o kadın sana her şeyi unutturacak.»

Ayhan'ı tanımadığını söylüyor Mireille'e; hem Ayhan'ı hem kendini savunmaya çalışıyordu. Sonra yine Ahmet geliyordu gözlerinin önüne. Onun dostluğunda, sevgisinde, yakınlığında bir değişmenin, azalmanın söz konusu olmadığını biliyordu ama, yeterli değildi bu. Onun, düşüncelerime, yargılarıma, kararlarıma, eskisi kadar güvenmediğini hissediyorum. Belki henüz belirgin bir güvensizlik değil. O da benim gibi bocalıyor başka nedenlerle.

Beni gözlerinde gereksiz yere büyüttüklerini, açık ya da kapalı, hep söyledim onlara. Benden bekledikleri önderliği yapamayacağımı anlamalarını istedim. Belki o zaman ne demek istediğimi yeni yeni anlıyorlar. Ayhan da anlayacak bunu bir gün. Tepkisi ne olacak?

Onun gözünde küçük düşmekten, saygısını yitirmekten hep korkardı Üstün. Ayhan'ın sevgiye ve sevdiği insana kutsal nitelikler yüklemesinden hep korkmuştu. En iyi, en dürüst, en doğru kişi olarak bildiği sevgilisinin, her zaman en dürüst, her zaman en iyi ve en güvenilir kişi olmayabileceğini kabul etmesi gerekti onun. Kendisini, bütünüyle ve hiç kuşku duymadan ellerine bırakışından hep tedirginlik duymuştu Üstün. «Ben de yalan söyleyebilirim, ben de kötülük yapabilirim, benim de çirkin yanlarım olabilir» diyerek kaç kez sarsmak istemişti onu. Sarsamamıştı.

Benim zayıflığımı ilk sezen Cahit oldu galiba...

Liseden sınıf arkadaşıldılar Cahit'le. Cahit, çok düzenli, tertipli ve çalışkan bir öğrenciydi. Daha yılın başında çalışmaya koyulurdu. Hiçbir dersi kaçırmazdı. Arkadaşlarıyla ilişkileri de hep hesaplı ve planlıydı. Bir gün, anılarını ve düşüncelerini yazdığı defterini ele geçirmişti Cahit'in. Gelirinin giderinin titizlikle yazıldığı bu defterde, ne zaman, hangi arkadaşının hatırını

soracağını, kiminle hangi konuyu tartışacağını bile önceden belirlemişti. Üstün'ün yanından ayrılmazdı hiç. O kadar çalışmasına karşın, Siyasal Bilgilerin giriş sınavında başarılı olamamıştı. Siyasala girmiş olsa, dışişleri memuru olurdu herhalde. Hukuğa girince de, avukat olup para kazanma yolunu değil, bilimsel çalışma yolunu seçmişti. Paradan daha büyük bir güvence peşindeydi. Toplumun saygısını üzerine çeken bir insan olmak istiyordu. Bunun birtakım hesaplara dayanmadığını bilse, Üstün de saygı duyacaktı. Oysa, Cahit'in bu saygınlığı bir gün basamak olarak kullanmak isteyeceğinden kuşku yoktu. Profesör olduktan sonra politikaya atılmayı düşünüyordu. Kendince daha uzun yıllar iktidarda kalacaklarına güvendiği politikacılarla yakın ilişkiler sürdürürdü, ama öte yandan, Üstün'le ve onun desteğinde, olabilecek bir değişme halinde, kendisini kollayabileceklerden de uzak durmamaya çalışırdı.

İkisi aynı zamanda asistan olmuşlardı. Üstün önceleri fakültede yatıp kalkıyordu. Cahit bir pansiyon bulmuştu ama, akşam oldu mu, Siyasala, Üstün'e gelir, aklını karıştıran sorunları onunla tartışmak isterdi. O günlerde, zararsız bir insan gözüyle bakıyordu Üstün, Cahit'e. Cahit'in aksine, dalgacının biriydi Üstün. Özellikle hazırladığı tezine gerekli kitapları bulmak için kitaplıkları dolaşmaktan hiç hoşlanmıyordu. Bunları Cahit sağlardı.

Askere de aynı dönemde gittiler. Cahit, Ankara'da kalmanın yolunu buldu. Terhislerinden bir yıl sonra, doçentlik tezini verdi Cahit. Klasik, suya sabuna dokunmayan, hiçbir yeni, yaratıcı öge taşımayan, ama akıllı bir derleme niteliği vardı tezinin. Üstün'ün tezi ise fazla devrimci görülerek geri çevrilmişti. Cahit neredeyse profesör olacaktı, Üstün hâlâ asistanlıkta sayıyordu.

Cahit'i hiçbir zaman ciddiye almamışlardı Üstün'le arkadaşları, önemsememişlerdi. Güven-

mezlerdi, ama yine de onun yanında en gizli tutulması gereken sorunları bile tartıştıkları olur ve bundan rahatsızlık duymazlardı.

Meşrutiyet'teki bodrum katına taşınma işi- ni gerçekleştiren de Cahit olmuştu. Üstün'le ko- nuşurken konuyu öylesine ustalıkla ortaya at- mıştı ki, birlikte ev tutma önerisini Üstün yap- mıştı farkında olmadan.

Bize karşı, bizimleydi. Başkaları yanında bu yakınlığı olabildiğince önemsemez görünmeye çalıştığını biliyorduk. Belki de için için bize im- reniyordu. Bizim yanımızda olmak, kendi başı- na yaşayamayacağı bir serüvenin heyecanını tatma olanağı sağlıyordu ona. Gergedanın de- risindeki böcekleri yiyerek yaşayan kuşlar gibi, hem bizim sayemizde yaşadığını hissediyor, hem de kendince bize yararı dokunuyordu. Ayhan' la da belki bu yüzden evlendi... Bizim sevgimiz- deki heyecanı, bir biçimde yaşamak istedi...

Peki, şimdi ne yapacak? Karısının Üstün için kendisini bırakıp gitmesine kolayca boyun eğecek mi? Direnecek mi, savaşmayı mı göze alacak, yoksa öç mü almak isteyecek?

Yeniden terlemeye başlamıştı. Boğazı şiş- miş, yutkunamıyor.

Hasta olacak zamanı buldum!

Ayhan'la konuşmam gerek. Birbirimize hiç- bir şey söyleyemesek bile, bakışlarından çok şey anlayabilirim onun. Sapsarı, hasta bir yüzle çık- mamalıyım karşısına. Üç günüm var. Üç günde iyi olmalıyım.

Koğuştta herkes uyuyor. Tavanda jandarma geziniyor.

Onu kendi elimle verdim Cahit'e. Aramız- da hemen hiç sözü geçmezdi Cahit'in. Birlikte oturuyorduk. Benim yakın dostum olduğunu sanması doğaldı Ayhan'ın. Belki hâlâ öyle sanı- yor. Belki mektubumu alıp, tutuklandığımı da öğrenince, içgüdüsel bir davranışla verdi ondan ayrılma kararını. Böyle davranmasının bana karşı bir ödev olduğunu düşündü. Geri dönmek

için benim bu davranışını onaylamadığımı yüzüne söylememi bekliyor...

Bir ara dalar gibi oldu. Hamamdaydı. Bu kez, yakıcı sıcaklıkta bir hamamda. Gevşemişti her yanı, ama buhardan soluk alamıyordu. Yerlerde ölümler vardı. Çıplak ölümler. Asitten yanmış, kavrulmuş, kıvrılmış ölümler.

Önce çarşı hamamına götürüleceklerini sanmış, tutukevi arabasının küçük, demir parmaklıklı pencerelerinden bile olsa, dışarısını görebileceği için sevinmişti. Herkes öyle sanmıştı. Kimse yanına havluya benzer bir şey almamıştı. Oysa hamam tutukevinin içindeydi. Saat sabahın sekiziydi. Hava çok soğuktu. Soyunma yerindeki odun sobası yanmıyordu. Havlu, peştemal istediklerinde, gardiyanlar alay etmişlerdi:

«Burası Ankara Hilton. Peştemala ne gerek var? Hepiniz erkek değil misiniz? Yiğidin malı meydanda. Çıkınca da kirli çamaşırlarınıza kurulanırsınız. Siyasiler kirli olmaz zaten!»

Soyunmuşlardı. Çırçıplak. Hamamın kapısının açılmasını beklemişlerdi o soğukta. Anahatar, başgardiyandaydı, o da bir türlü görünmüyordu. Soyunma odasının camları buz tutmuştu. Isınmak için durdukları yerde zıplamaktan başka çare yoktu. Kimi Kızılderililer gibi savaş dansı yapıyordu. Kimi rock'n roll oynadığını ileri sürüyordu. Sonunda hamamın kapısı açıldı. İçerisi, dışarıdan da soğuktu. Külhan yeni yakıldığından taş duvarlar hiç ısınmamıştı. Otuz kişiye karşılık altı kurna ve altı tas vardı yalnızca. Musluklardan akan su sıcaktı ama, birer tas dökününceye kadar, üstlerine döktükleri su buz kesiliyordu.

Mirelle ile Belçika'ya gittiklerinde gezdikleri Nazi toplama kampını anımsamıştı Üstün. Ortaçağdakilerden farksız işkence odalarını, tutukluları astıkları kasap çengellerini, çeşitli işkence aygıtlarını, kurbanların kanlarının akma-

sı için hazırlanmış kan oluklarını kendi gözleriyle görmüştü. Kampı gezenlere, savaştan sonra Alman arşivlerinden ele geçirilen filmler oynatılıyordu. Soğukkanlılıkla çekilmiş filmler. Toplu öldürmeler, fırınlar ve gaz odaları...

Ahmet'in, su dökünme sırası geldiğinde, tas-taki suyu Üstün'e dökmek için gösterdiği gayret de işe yaramamıştı işte. Yine buz gibi soğukta, çamaşırlarına yarım yamalak kurulana-rak giyinmişler ve yürüyerek dönmüşlerdi koğuşlarına. Hemen yatağa girmişlerdi. Sofu çay pişirmişti. Herkese zorla aspirin yutturmıştu. Gençler dayanıklıydılar. Üstün zaten mızımızın biriydi. Neden o da ötekiler gibi sağlam değildi? En az üç gün sürerdi bu ateş. O da antibiyotik bulunursa.

Ateşinin yükseldiğini fark ediyordu, üşüyordu. Kendisini gaz odalarındaki duşlardan fışkıran asidin altında kıvrılıp eriyen insanların arasında görüyordu düşünde ve sayıklıyordu. Ahmet, başucunda duruyor, altına koyduğu ıslak mendilleri değiştiriyordu.

Sabah, doktorun kapısında beklerken, bir ara, oracıkta düşüp bayılacağını sandı. Halsizdi. Baş dönüyordu. Midesi bulanıyordu. Ahmet de birlikte gelmek istemişti ama, gardiyan bırakmamıştı. Sırada on beşten fazla hasta vardı. Kimi hiç hastaya benzemiyordu. Giyinişlerinden, çevreden gördükleri saygıdan, koğuş ağaları oldukları anlaşılıyordu. Çoğunluk, sapsarı suratlarıyla uzun süre tecrit hücresinde kalmış ağır hapis hükümlüleri, veremliler, belki de son günlerini yaşayan ağır hastalardı. On beş kişinin doktora görünüp çıkması yarım saat sürmedi. Üstün içeri girince, doktor, başını masanın üstündeki fişten kaldırarak dik dik baktı gözlerinin içine:

«Komünistlerin başı sensin demek?»

Yaşı otuzdan fazla değildi doktorun. An-

lamsız, yumuşak çizgili, düzgün, çocuksu bir suratı vardı. Masanın üstünde, birbirine kenetlenmiş duran elleri de düzgündü. Parmağında beyaz altından bir evlilik halkası... Tutukevinde hekimlik yapmaktan hoşlanmaması doğaldı. Polistikiler gibi konuşmasına karşın, sesinde öfkeden çok bir bıkkınlık tınısı sezer gibi oldu Üstün. Kısa bir süre bakışları birbirinden ayrılmadı. Yok, en ufak bir acıma, bir insanlık belirtisi aramak hoşunaydı doktorun bulanık bakışlarında.

Öfkelenmemeli, soğukkanlılığını yitirmemeliydi. İstedikleri buydu onların. Başkaldırsın ki, balyozu indirsinler hemen kafasına:

«Ben hastayım. Buz gibi bir hamamda yıkanmaya zorladılar bizi. Üşüttüm. Öksürüyorum. Halsizim.»

Doktor, masanın üstündeki fişe iki satır karaladıktan sonra, yanında, ayakta duran, beyaz gömlekli hükümlüye döndü:

«İki tane aspirin ver şuna. Nezle olmuş.»

Dışlerini sıktı Üstün:

«Nezle değilim. Ciğerlerime inmediyse bile, bademciklerim şiş. Dünden beri çok ateşim var. Sırtımı bir dinleseniz iyi olur.»

Çocuksu güzel yüze birden yabanıl bir karanlık çöktü:

«Ne yapacağımı sen mi öğreteceksin bana? Buraya kemiklerini kırıp da öyle yollamadıklarına şükret. Hadi, bas!»

«Ben hastayım. Hükümlü de değilim. Siz de doktorsunuz. Andiçtiniz doktor olurken. Bırakın cellatlığı başkaları yapsın.»

Bu kez öfkeyle doğruldu yerinden doktor:

«Çok konuşuyorsun. Seni şimdi ceza hücre sine attırırım!»

«Attırırsınız. Ama, başıma bir iş gelirse, sizden hesap sorabileceklerin çıkacağını unutmayın. Ben âdem babalardan değilim!»

Bu kez göz göze gelmeleri daha da kısa sürdü:

«Şuna dört tane sülfamit ver!»

Sesini biraz yükseltti Üstün:

«Dört tane sülfamit işe yaramaz. Antibiyotik gerek bana.»

Doktor tiksiniirmiş gibi yüzünü buruşturarak döndü, arkasındaki camlı dolaptan bir tüp çıkararak uzattı:

«Altı saatte bir tane alacaksın.»

«B vitamini de verin.»

Doktorun eli bir an duraksadı, sonra dolaptan bir tüp daha çıkarıp uzattı:

«Günde bir tane yeter.»

Ahmet, paltosuna sarılmış, yağın kara aldırmadan, koğuşun kapısında bekliyordu onu. Üstün'ün elindeki tüpleri görünce ağzı açık kaldı:

«Nasıl becerdin bu işi Hoca? Herifin aspirinden başka ilaç verdiği görülmemiştir. Seni yolladım ama, doğrusu hiç umudum yoktu.»

Önce gülümseyecek oldu Üstün, sonra Ahmet'in bakışlarında bir kuşku bulutunun görünüp yittiğini sezer gibi oldu:

«Benim önemli kişi sayıldığımı sen söylemedin mi? Ama, özel bir işlem yapıldığını sanmıyorum. Biraz tartıştık. O beni korkutmak istedi, ben de onu korkuttum biraz.»

«İlaçlarını almışsın ya, önemli olan bu. Şimdi hemen yatağa...»

«Dur. Bence daha önemli başka bir şey var. Sen ve öteki arkadaşlar, ilk günden beri bana özel işlem yapıldığını düşünüyorsunuz. Nedenini bilmiyorum, ama böyle bir şey gerçek de olabilir. Ne var ki, bana özel bir işlem yapılıyorsa, bu benim herhangi bir davranışımın dolayısıdır.»

Güldü Ahmet:

«Sen alıngan olmuştun Hoca! Sana bizden biraz daha iyi davranmaları kadar doğal bir şey yok. Savaşta bile, tutsak düşen erlerle subaylara farklı işlem yapılır. Kaldı ki, sen Avrupa'dan ye-

ni döndün. Orada birçok kişi seni izliyor. Sorbonne'da çok başarılı bir çalışma yaptığını yazmış Profesör Linorman. Sana bir şey olursa, bakarsın, dışardan birtakım sesler duyulur. Boğazına kadar borç içinde, her yerden para dlenirken hükümet, birtakım insancıl Batılıların senin yüzünden kendisine güçlük çıkarmasını istemez. Senin tutuklanmanla işlevin bitti. Bunda anlaşılmayacak bir şey yok ki...»

Ahmet'in söyledikleri belki de doğruduydu. Ama Üstün, ilk kez o akşam, ateşler içinde sayıkladığı sırada hissettiği, Ahmet'le aralarındaki o elle tutulmayan, belli belirsiz, fakat yakıcılığı duyulan ince bir çizgiye benzeyen ayrılığın sürdüğünü düşündü. Bu çizgiyi silmek için ne yapsa boşunaydı.

Koğuştta, başta Sofu, gençlerin hepsi merakla bekliyordu Üstün'ün dönüşünü. Ahmet,

«Hoca bizim doktoru yola getirmiş,» dedi.
«Bir tüp antibiyotikle vitamin vermiş herif.»

Gençler, «Yaşa Hoca!» diye bağıştılar. Sonra birden bir sessizlik çöktü koğuştta. Üstün, az önce Ahmet'in bakışlarında sezdiği kuşku bulutunu bu kez daha belirli bir biçimde yakaladı ötekilerin kaçırmak istedikleri bakışlarında. Veremli öğrenciyse, yatağında, olan bitenlerden habersizmişçesine, ses çıkarmadan oturuyor, «Morfoloji» kitabını okur gibi davranıyordu.

İlk kendine gelen Sofu oldu:

«Bu iyi haber. Adamların akılları başlarına geliyor demektir. Sen şimdi doğru yatağa Hoca. Sana taze çay demledim. İlaçlarını iç. Bir de aspirin al, terle, göreceksin yarına bir şeyin kalmayacak...»

Yarına kadar. Yani görüşme gününe kadar...

Kendisini o kadar bitkin hissediyor ki...

Saat on ikiyi geçiyor. Yarın oldu demektir. Ben «gelme» demiş olsam bile, sen gelir misin?

Ateşim düşmedi. Yarına kadar ayağa kalabileceğim kuşkulu. Aylardan sonra bu ilk görüşte, karşına sararmış bir yüzle çıkmak istemiyorum. Hamamdan çıkınca üşüttüm. Anjin olmuşum. Antibiyotiğe başladım. Bu tür hastalıklarımı bilirsin. Önemli değil ama, yine de yatağa bağlıyor beni. Yarın görüşmeye çıkamazsam, sakın meraklanma. Bir hafta daha sıkartız dişimizi. Çok hasta olsam, bu saatte sana mektup yazabilir miyidim?

Sevdiğim. Çok yanlışlıklar yaptık. Bunu biliyoruz. Anlaşmazlığa düştüğümüzü, birbirimizi kırdığımızı düşündüğümüz zamanlarda bile, hiç birbirimizi suçlamamıştık. Bundan böyle de birbirimize yaslanarak, birbirimize sevgimizle güç vererek göğüs germeliyiz zorluklara. Böyle derken, savaşta seni tek başına bıraktığının farkındayım. Burada beklemekten başka bir şey gelmiyor elimden. İkimiz için de şimdi sen uğraşacaksın. Bana yardım edeceksin. Sorumluluğu sen alacaksın omuzlarına. Bunu da başaracaksın. Başından beri hep böyle oldu. Sevmeyi bana sen öğrettin. Sevgiyi de. Benim korkaklığıma, sinikliğime karşı, bütün kalıpları kırarak benimle birlikte olan sendin.

Bir gün herkese anlatabilmek isterdim bu sevgiyi. Herkesten önce, buradakilere. Birkaç gündür tuhaf bir tedirginlik içindeyim. Arkadaşlarımın arasında yalnızım. Belki daha anlayışlı olmam gerek. Gerçek mutluluğun ne olduğunu onlar hiç öğrenemediler. Dayak yediler, işkence gördüler. İnançları uğruna her şeyi göze aldılar. Peki, gerçeğin öteki yüzünü, sevgisiz bir yere varılamayacağını kim anlatacak onlara?

Sabah erkenden, Lenny'nin salıverilme emrini getirdi gardiyan. Tutuklanma nedeni gibi, salıverilme nedeni de belli olmadı. Onun yüzünden, iki gündür, Ahmet'le birlikte ortak tabldot-

tan ayrılmıştık. Lenny bizimle yemek yiyordu. Giderken, acelesinden benimle vedalaşmayı unuttu. Gerçekten polis miydi? Bilmiyorum. Benim için hiç önemi yok. Yaşamı sürdürmek, savaşmak, bir savaşımın sonunda başarıya ulaşılacağına inanmak için, her şeyden önce, insanın en zayıf yaratık olduğunu kabullenmek gerek.

Bu sabah daha iyiyim. Ahmet'ten yakamı kurtarabilsem, kalkacaktım görüşe gelmek için. Bırakmıyor. Diretmeye kalkarsam, çeneme bir yumruk indirebilirmiş. Oysa, senin kırk elli metre ötede beni beklediğini bile bile burada kalmak ne kadar zor.

Bugün ilk kez, içimizden birini salıverdiler. Bu iyi haber. Demek ki soruşturmalar bitiyor. Yarın, öbür gün savcının iddianamesini de tebliğ ederler sanıyorum. Sorgu yargıcının karşısına çıktık mı, ötesi kolay. Tutukluluğumuzu sürdürmeleri için bir neden yok.

Dün annemden mektup aldım. İyiymiş. Gelmek istiyormuş. O buraya gelse, ikiniz birlikte otursanız, diye düşündüm. Fazla mı düşünüyorum? Annemin seni seveceğinden kuşku yok. Sen de onu seversin.

Arkadaşlar görüşme için hazırlığa başladılar bile. Daha iki saat var. Bu saatler ne kadar zor geçiyor. Dışardakileri de çok bekletiyorlarmış. Belki de sen şimdi yola çıktın bile. Ceren'le birliktesinizdir. Ahmet annesini çok merak ediyor. Keşke getirebilseniz. Tutukluluğun en acı yanı, insanın sevdikleri için hiçbir şey yapamaması.

Sofu bana çorba pişirmiş. İki üç gündür, polis olduğunu ileri sürdükleri bir çocuk yüzünden, görüş ayrılığı çıkmıştı aramızda. Çocuğu salıverdiler, biz de barıştık. Bu sürekli kuşku düzeni, en güçlü dostlukları bile sarsabiliyor.

Çorbamı içmek için yazmaya ara veriyο-

rum. Görüşme saatine kadar belki birkaç satır daha ekleyebilirim.

Seni bugün ne kadar çok sevdiğimi söylemiş miydin?

Görüşme saatine daha çok varken bahçe kapısının açıldığını duyunca şaşırdılar. En çok, terzinin çırağı heyecanlandı. Yerinde zıplamağa başladı:

«Bizi de salıverecekler. Yaşasın!»

Ahmet, elini kaldırdı:

«Susun!»

Yüzü kaygılıydı. Koğuşun kapısı açıldı. İki gardiyan, külçe gibi bir gövdeyi içeri bırakıp, kapıyı yeniden kapadılar. Kapının önüne bıraktıkları Nedim'di. Tanınmayacak hale gelmiş bir Nedim. Ellerinden, ayaklarından tutarak, güçlükle götürüp yatırdılar Ahmet'in yatağına. Yüzü gözü kan içindeydi. Ayaklarına kanlı çuval parçaları sarılmıştı. Zorlukla soluk alıyordu. Başına toplananlar içinde önce Üstün'ü tanıdı. Patlak dudaklarının arasından hırıltılı bir ses çıktı:

«Merhaba Hocal»

Elini tutmak istedi Üstün.

«Dokunma Hoca, çok acıyor. Çok dövdüler. Ağzımdan bir şey alamadılar.»

Derin bir sessizlik oldu koğuşun içinde.

«İstanbul'daki partinin başının senin olduğunu söylememi istediler.»

Çok güç konuşuyordu. Ön dişleri kırıktı. Burnundan akan kanlar, yüzüne korkunç bir görünüm veriyordu.

«Şimdi konuşma,» dedi Ahmet. «Önce seni biraz tımar edelim.»

Kapıyı yumruklayarak gardiyanları çağırdılar ama kimse gelmedi. Ahmet, becerebildiği kadar temizledi Nedim'in yaralarını. Temiz bir fanila parçasıyla sardı. Bu arada Üstün'le göz göze gelmemeye çalışıyordu. Hepsi suskun.

Benim için katlanmış bu işkenceye. Değer miydi?

Nedim'e bir şeyler söylemek istiyor. Hastalığını unutmuş. Ne söyleyebilir. Belki de bir, «Sağ ol», o kadar. Oysa, anlamsız sözler çıkıyor ağzından:

«Keşke saklanmasaydın. Nerede kaldın bugüne kadar?

Nedim, biraz daha rahatlamış:

«İncesu'da bir perili ev vardır, bilirsin. Bir kez orda toplanmıştık. Ordaydım. Bir hafta dişimi sıktım, ama açlığa dayanamadım. Bakakla gidip ekmek peynir aldım. Sonra hep gelecek diye bekledim. Kimse gelmeyince yine çıktım. Sonunda biri görmüş. İhbar etmiş.»

«Ne zamandır içerdessin?»

«Bir hafta.»

Karnı aç olmalıydı. Sofu, Üstün'e hazırladığı çorbadan içirmeye çalıştı ama, dudakları öyle şişti ki Nedim'in, suyu bile güç yutuyordu.

Görüşme saati geldiğinde Üstün, gitmesi için Ahmet'i zor kandırabildi. Gardiyanlara Nedim'in halini gösterip doktora haber vermelerini söylediler. Doktor gitmişmiş. Yarına kadar yapılacak bir şey yokmuş.

«Ben iyiyim Ahmet,» dedi Üstün. Nedim'e bakabilirim sen dönene kadar. İkimizi birden görmezlerse ne hale gelirler, düşünsene?»

Ahmet o anda, Üstün'e de Ayhan'a da Ceren'e de sövüyor olmalıydı içinden.

Görüşmeci olanlar çıkarken, Ayhan'a yazdığı mektuba birkaç satır eyleyerek Ahmet'in eline tutuşturdu. Ahmet, mektubu katlayarak göğsüne soktu. Sesini çıkarmadan, ötekilerle birlikte çıkıp gitti.

Dışarda hafif hafif kar yağıyordu.

Masasının üstünde kendisini bekleyen bir sürü evrak...

Daha   st  n'  n mektubunu 'doğru dürüst okuyamamıştı.   nce bahçenin bir köşesinde beklediler. Kalabalığın ezdiği, kara bir çamura dönüştürdüğü karlardan ayakları ve yürekleri   ş  d  . Sonra kirli çamaşırların arasından bir tomar kâğıdı aldılar gardiyanın elinden. Ceren hemen ayrıldı Anayla. Ayhan tek başına yürüdü yollar boyunca; karın kayganlığı, trafiğin sıkışması, bir durup bir hızlanarak elindeki kâğıtları savurmak isteyen r  zg  rdan baş alıp, iğne sinerek okuyamadı üstün'  n yazdıklarını. Oysa bu k  ğıtların getirdiklerine ne çok geresinme duyuyor şu anda. Ne   ok... Boğazı yanıyor. Gözlerinin i  i yanıyor. Tutukevindeyken ağlamamak için kendisini o kadar çok sıkırmış k  , şimdi derin bir yorgunluk duyuyor. Üstün'   göremedim. Belki de bir daha hiç göremeyeceğim. Hep bunu düşünüyor. Sonra, anneannesinin dilinden hiç düşürmediği o söz: «Kısmetle niyet birbirine uysa...»

şimdi bu kadar çok işi olmasaydı... Neden kendimi aldatıyorum? Bu kadar işi olmasa bile, bu odada, o kadar insanın içinde üstün'  n mektubunu okuyamayacağını bilmiyor mu? Yanındaki masada oturan Mürüvvet Hanım, her şeyi bilmek g  reviymiş gibi, kâğıtları a  tığı anda, salınarak yanına gelip başını üstün'  n mektubunun i  ine sokar:

«Ne o? Mektup mu? Kimden bu mektup, ha? Söyle bakalım şekerim, kimden bu uzun mektup?»

Mürüvvet Hanım, Ayhan'ın yaşamındaki her şeyi bilmek istiyor. Birazı doğru, geri kalanı aşırı biçimde abartılmış olması gereken bir öykü vardır bildiği. Öykünün daha çekici olması için onu bir de Ayhan'ın kendisinden işitmeyi yeğler. İstedikğine öykü kişilerini kötülemek, istedikğine savunmak için. İlk elden konuşmak kim bilir ne kadar çekici geliyordur.

Sonuçlandırılmayı bekleyen belgeleri koyduğu sağ ön yandaki sepet dolu bugün. Onları hiç görmemiş olmak iyiydi, ama görmeden olmuyor. Yine de görmemiş gibi yapılamaz mı? Çantanın içine sıkıştırdığı kâğıt tomarını alıp içine gömülmek, bir hoşnutluk değil, gereksinme. Kâğıtları çantasından çıkarmadan önce başını kaldırdığında Mürüvvet Hanımın gözlüklerinin ardındaki küçük gözleri eline yapıyor. Olmayacak...

Çaresiz, sepete doğru uzanıyor.

Tutukevinin, otuzdan fazla kan ya da sevgi bağı olan kişisini dışarda kalan yakınlarından ayıran, birbiri içinden geçen kalın tellerine uzandığı sanrısı. Karşıda, solgun yüzleriyle, ağarmış kulak memeleriyle duranları, bir yakamozun gözü alması gibi uzaklaştırıp yakınlaştıran, görüntülerini çarptıran demirlere uzanıyor şimdi. O demirlerin ardında Üstün yoktu...

Bir süre ve hızla, çalıştığının farkında olmayarak çalışıyor,

Gerçekte, telin öte yakasındaki herkes birbirine benziyordu ve görüntüleri gerçek görüntülerinden farklıydı. Öyleyse, Üstün'ün onların arasında olmadığını nasıl anladım, ne zaman?

Bir süre daha çalışıyor. Başını ne zaman kaldırırsa, Mürüvvet Hanımın gözlerini üstünde buluyor. Hiç rahat yok mu? Çantasına uzanıyor yine, mektubu alıp belge sepetinin en altına koyuyor. Haldun Bey, memurun işine karşı isteklendirilmesi üstünde çok durur. İşte bu mektup da bir isteklendirme aracı olsun. Bütün işlerini bitirdiğinde o sayfalara uzanmaya hak kazanmış olacak.

Sevdiğim, hasta da olsan, uzaklarda da olsan bana yardıma geldiğinden haberin var mı? Şimdi yardımına gereksinmem olduğunu bildin, geldin...

Belgeler, bütün gayretine karşın azalmış görünmüyor. Oysa, artık eni konu hızlı ve doğru yazabiliyor daktiloyla.

O günler güzeldi. Üstün'ü sevdiğimi biliyordum. Onun beni sevip sevmediğini düşünmüyordum. Belki de onda bu tür duyguların oluşabileceğini bile düşünmüyordum. Ona duyduğum hayranlık duygusallığımı büyütüyordu. Sabahlara kadar uykusuz kalarak, bütün bir gün Fevziyâ'nın evinde ya da Enstitülerden birinde oturup ayrı harf dizisi olan makinelerin başında harf aranarak, satır çizgileri eğri, bir dolu yanlışları olan, karalamalarla dolu kâğıtları Üstün'ün beğenmesini isterdim.

Ne işe yaradı acaba o çoğaltılan şiirler, söylevler ve yazılar? Kimleri etkiledi? Nereye yansıttı kişileri? Hepimiz, bu ülkenin aydını olduğumuz yaftasını taşımaya hak kazandık. Bürolarımızın duvarlarında ya da resmi görevlerimizi yürüttüğümüz masaların ardında kalan bir aydınlık değil mi bu? Varsayılan. Daha doğrusu, uydurulan. Aydın olmayanlara bizler ışık götürecektik. Gerçekte ne götüreceğiz?

O günler güzel miydi Üstün? Yoksa bugünler bir anlamda daha mı güzel? Ayaklarımız yere basıyor bugün. Hiç değilse bunun için daha güzel.

Üstün hasta. Bunun tedirginliği içinde oyunlar oluşturuyor Ayhan'ın. Belki umutlanmak bile çok önemli değil. Beklemenin insanın canını acıtan tedirginliği de... küçümsenebilir. Ahmet'i görmenin sevincinin hemen sönüvermesi, onun da ne söyleyeceğini bilememenin tutukluluğunu sürdürmesi...

Seni anlıyorum Ahmet. Çok hasta desen korkacağımı biliyorsun. Hafif bir kırgınlık de-

sen, bu kez beni görmek istemediği sonucunu çıkaracağım için...

Kız, ben seni niye severim biliyor musun? İşte bundan...

Böyle konuşmak, söylediklerime inanmak mıydı gerçekten? Söylerken bir yandan da kendimi inandırmaya çalışmıyor muydum?

Sevgi, somut nedenlere indirgenebilir mi? Sevgisizlik, belki. İndirgenebilir. Çünkü sevgisizlik duygusal yokluk. Sevginin, bir büyük evren içinde belirlenen koşulları vardır. Ama o büyüklüğü kim kavrayabiliyor?

Ne yapıyordur şimdi? Ateşi yükselmiştir. Hemen ateşi yükselir.

Önündeki işleri azalttığı söylenebilir, ama işler biteceğe benzemiyor.

Ya mektubu burada unutursam?

Uzanıp Üstün'ün mektubunu alıyor, yine çantasına tıktırıyor. Haldun Beye gidip izin istese... Zaten erken çıktı tutukevine gitmek için, geç geldi. Vazgeçiyor. Üstün'ün yazdıklarını okumanın başka yolu olmalı. Hasta olacağını sanıyor. İşkence gibi bir şey bu.

Çantasını alıp helaya gidiyor.

Seninle birlikte olmalıyım ve bu birliğe oluşu başka türlü sağlayamıyorum.

Karmakarışık yazılar. Değişik kalemler, değişik kâğıtlar. Bir kez de basılı bir teksir kâğıdının arka yüzünü kullanmış. Nasıl da sıkıntı içindeler. Bir de hastalık eklenince üstüne...

Ahmet! N'olur ona iyi bak...

Kız sen hepten delirmişsin. Ne biçim söz o? Ona bakmayacağız da bahçeden armut mu toplayacağız? Senin mi o yalnız? Ama yine de onu sana sapasağlam armağan edeceğim. Meraklanma.

Üstün'ü armağan olarak almak...

Odaya döndüğünde, gözlerini kapıya dikmiş, sanki bekler gibi duran Mürüvvet Hanımla göz göze geliyor yine. Gülümsemeye çalışıyor.

«Ne o şekerim, ağladın mı sen?»

«Ağladım mı? Ben mi?»

Ağlamış demek... Helada, sırtını duvara dayamış mektubu okurken zaman zaman gül-düğünü sanıyordu oysa. Üstün'le birlikte olduğunu sanıyordu:

Yarı karanlık, perdeleri sürekli çekili du-ran odada, gökyüzünde bir başına kalmış ay ışığı gibi, kendilerine yeten bir yalnızlıktaydı-lar. Ya da tek bir yıldızda... Gözlerin içinde is-tek gittikçe büyürdü. Belki de birbirine değdik-çe büyüyen, çoğalan ve çeşitlenen isteklerdi, çözümlenemezdi. Pırıltılar saçardı. Güzellenen, ama ne olduğu kesinlikle çözümlenmeyen şey neyse, duygu ya da bir başka varış noktası, iki-sini de alıveren, sarıveren... Sevgiyi hep duy-muşlardı.

«Ağlamadım, hayır. Bir sebep yok ki ağla-mak için.»

«Şefin, büroya gelen yazıların hemen tü-münü sana verdiğini bilmiyor musun? O yüz-den mi sinirlendin?»

«Önemli bir şey mi bu?»

Mürüvvet Hanımın kaşları kalkıyor:

«Ben de yardım edeyim mi?»

«Sağ olun, çok sevinirim.»

«Ne olacak, benim de işim olsa sen de bana yardım etmez miydin şekerim?»

Bu ilişkinin çekilmez bölümü bu «şekerim»-ler. Neden bu kadar tez benimseme? Sevecen-likten mi, yoksa birtakım hesapları gizleyen bir aldatmaca... mı?

«Ederdim elbette. Ederdim...»

«Değil mi ya? Her işte birbirimize yardım-cı olmalıyız.»

Bu kadında olan ve bana aykırı gelen bir şey var. Çözemediğim bir şey, ama var. İçtenlik, yardımlaşma... Bunlar hep istediğimiz şeyler değil mi? Ne tür bir koşullandırılma içindeyiz ki, aklımızla alışkanlıklarımız sürekli olarak ça-tışıyor?

Gün, erkenden bitiyor. Güneş bütün gün bo-

yu görünmüyor ve gece birden bastırıyor. Karanlık yollarda, Üstün'ün mektubu korkusunu ve üşümesini gideriyor sanki.

Ana çok iyi görünüyor. Yeşil yünlü giysisini sırtından çıkarmamış. Dişleri de ağzının içinde duruyor. Ceren'le birlikte sobanın yanında kahvaltı yapıyorlar.

Ceren, Ayhan'ı görünce kalkıyor:

«Bugün seni azat ettik. Şunları al, karnını doyur. Biz Anayla otururuz.»

Ayhan tek söz etmeden uzatılan tabağı alıyor.

«Sağ olun.»

Sırtından paltosunu çıkarmadan yattıkları odaya gidiyor. Ceren sobayı yakmış.

Boğazında bir düğümün çözüldüğünü, içine bir sıcaklığın yayıldığını sanıyor. Ne iyi bir kız bu. Tabağı yatağın üstüne koyup, kendini de yanına atıyor. Elinde Üstün'ün yazdıkları. Bu kez derin soluk alır gibi rahatlıkla elinde tutabiliyor. Bu kâğıtlar kendisinin.

Nice zaman geçmiştir aradan?

İçerden Ceren'in küçük, sıcak, genizden gelen sesi duyuluyor. Çevredeki her şeyi kucaklayan bir ses,

Ay ışığı jandarmanın süngüsünü yakıyor

Mahpus yoldaş pencereden jandarmaya

bakıyor.

Üstün, pencereden jandarmaya bakıyor.

Üstün hasta şimdi. Gerçekte Nedim daha çok hasta. Neden sanki ikisi tek kişiymiş gibi onları bir hastalıkta bütünleştiriyorum? «Korkum Nedim'in durumundan» demişti Ahmet. Üstün de aynı şeyi yazıyor. Nedim'e bu kadar işkence etmelerinin mantıklı bir nedeni olmamalı. O yumuşak Nedim. Fevziye'nin hareketliliğinin tersine, durgundu o. Çok duyguluydu.

Buradan iki kilometre ötede, Nedim de eğer gücü olsaydı bu soğuk geceyi o güzel sesiyle ısıtabilirdi. Bu apaçık gökyüzü, ayın ışığını tutuklulara kadar iletir. Işık, yasalara, düzene ve ya-

pıların yolunu tıkamaya çalışan taş soğukluğuna aldırmıyordur. Belki de Nedim'in yüzünü okşuyordur. Tek bir ışık çizgisi biçiminde bile vursa, her şeyi açabilen ay ışığıdır bu ışık. Öyleyse bu gece Nedim, bütün tersine kanıtlara karşın, iyidir. Şimdi Ceren'in söylemekte olduğu türküyü gerçekte o söylüyordur. Gecenin içinde yiter gibi olan koğuş arkadaşlarını kucaklayarak. Kapı altlarından, pencere çerçevelerinden sızıyor, kalın postallarına, giysisine ve elindeki süngüsüne yapışmış olan, kendisinden gözlerinde bile bir iz taşımaz olan ve taa derinlere bir yere saklanmış kişiliğini arayan bir jandarma erini de sarıyordu. Sonra da duvar gözeneklerinden, ağaç dallarının altından ve iç avludan geçip, sokaklara, caddelere çarpa çarpa büyüyerek buraya kadar uzanıyordu. Burada bir kadın sesine dönüşüyordu. Özlemle yükleniyordu, evrene dalga dalga yayılıyordu:

Jandarma biz sosyalistiz, dostuz yalnız biz
sana

Kurtuluşun bizimledir, elini uzatsana.

Bir elin uzatılacağı gerçekten de umulmaktadır mıdır?

Umulmaktadır evet. Gecikebilir biraz. Acılar da getirir yanında. Üstün hasta. Nedim de. Nedim'in ki işkenceden. Üstün'ün hastalığının ne olduğunu bile bilmiyorum. Sevginin bir şeye önemini yitirten, genellemelerle uzlaşmaz olan bir niteliği mi var?

Ceren'in söylediği türkünün sözleri, İspanyol iç savaşından kalma bir ezgiye mi uyarlanmıştı? Gerçekte, ne olduğu çok önemli değil. Bir umut, bir güzelleme, bir el uzatıştır bu türkü. Bir kucaklama hatta... Boşta kalır mı bu kucaklama dileği?

Bu türküyü ilk duyduğunda Fevziye'nin nasıl duyulandığını hatırlıyor.

Mayıs ayının sıcak gecelerinden birinde, geç saatlere kadar dersanelerde ders çalışan öğrenciler Siyasal Bilgiler Fakültesinin sütunlu salo-

nundan gelen sesi duyup, dışarı fırlamışlar ve bomboş karanlık salonun ortasında, gözleri yusuvarlak aya dikili duran Nedim'i görmüşler. Nedim türküyü yalnız o ışık için söyler gibiymiş. Kımıltısız... Kalabalık içinde koşan, herkesi dolaşan yalnızca onun o yüksek, kalın, anlamlı sesiymiş. Herkes soluksuz kalmış.

Büyünün nasıl bozulduğunu, hareketin o alışık adımlarının kimde bozulduğunu söylememiştir. Fevziye. Saatler sonra o büyüü yaşıyordu hâlâ. Ayhan, hiç duymadığı bir ezgiyle bu kendinden geçişi biraz kıskanmıştı galiba.

Nedim o günlerde son sınıfta okuyan, jandarmayla şu ya da bu biçimde karşı karşıya gelmemiş bir kentsoylu öğrenciydi. Şimdi neler öğrenmiştir. Ne acılar çekmiştir öğrendikleri için. Belki de şu an, öğrendiklerinin bilincini bile taşımıyor. «Çok kötü durumda» demişti Ahmet. O hiçbir şeyi abartmaz. Çok acılar çekti Nedim. Fevziye'nin yüreğine yüklediği acıyı sağaltmış mıdır artık? Yoksa onun ölümünü yaşamayı sürdürüyor mudur? Ölüm sürekli yaşanır mı?

Üstün hasta... Tanrım...

Ceren, kapıdan başını uzatıyor:

«Uyudun mu?»

«Hayır, söylediğin türküyü dinliyordum.»

«Bilir misin bu türküyü?»

Gülüyor Ayhan:

«Şimdi Nedim'i düşünüyordum. Öyle güzel söylerdi ki...»

«Biz Nedim'le birlikte çok söyledik...»

Öyle ya, ben Ahmet'i, diğer arkadaşlarımı bıraktım diye onların da birbirleriyle olan bağları kopacak değil ya...

«Ananın yanına gelmez misin?»

Ayhan o zaman, hiçbir şey yememiş olduğunu, mantosunu ve ayakkabılarını çıkarmamış olduğunu görüyor.

«Soyunayım. Hemen geliyorum.»

Anada bu akşam bir başkalık var. Giysilerini hâlâ değiştirmemiş.

«Şimdi, senin kadar talihsiz birisi yoktur sanırsın değil mi kızım?»

Ayhan, içinin okunmasının şaşkınlığı gözlerine takılı, Anaya bakıyor.

«Bilirim. Yaşadım çünkü. Böyle durumlarda hep, en zor durumda olan kendimiz sanırız. Öyle midir? Değildir... Biz hep, böylesinin başkasının başına gelmediğini düşünürüz. Hatta, daha da zor durumda olanları düşünmeyiz bile. Halbuki senden çok daha zor durumda olanlar var. Bunları düşünmeden etme. En yakını... En yakını, Üstün oğlumun durumu. Neden dersen... O şimdi senin çok üzgün olduğunu biliyor. Buna kendisinin yol açtığını da biliyor. Düşünse-ne... Sen gelmişsin. Bekliyorsun. O gelemiyor. Bu yüzden bile seni kaçırdığını sanır şimdi. Korkar. Hastalandığı için kendisine kızar... Oğlumun beklediğini bile bile, bir kötü gelinin elinden kurtulamamıştım ben, geçende. Onu o demirlerin ardında boynu bükük bıraktım. Ahmet her mahpusa düştüğünde, onun o yirmi yaşlarını bohçaladım sanırım. Bir yanlış iş yaptım da oğlum böyle oldu diye kendimi suçlamadan duramam. Çünkü Ahmet yanlış iş yapmaz. Oğlum bilmez miyim? Ben onu herkesten iyi bilirim. Belki benim ona gitmemi... her hafta gitmemi istemez. Bunu da bilirim. Ama hastalanırsam, akli bende kalırsa, yüreğinde bir burkulma olursa, anam öldü diye korkarsa... ne bileyim, Ahmet için hastalanmamam gerek, derim. Oğluma üzüntü olmaya hakkım yok. Bari bu işe yarayayım derim.»

Öyle mi Üstün? Sen benden daha mı çok üzüldün bugün? Üzülme. Sana yine geleceğim. Hep geleceğim. O gün gelmez mi, sen ışıklı gülüşünle karşımda durmaz mısın?

«Bir nokta koy, Saliha Sultan. Neden 'kötü gelin' dedin bana?»

Ananın o güzel gözleri sevecenlikle kısılıyor:

«Sana kötü gelinim derim. Öyle değilsin,

ondan. Benim tek dayanağım olduğunu bilmez miyim? Ama senden yakınırim. Yakınmazsam olmaz. Yani, olur da, yakınmazsam, senden soğumuşum demektir. Sana derdimi anlatmaktan bezmişim demektir. Öyle olsun ister miydin?»

Ceren'in gözleri gülüyor:

«Yok yok Saliha Sultan. Sen hep haklısındır. Bana hep kötü gelinim de sen. E mi?»

Sonra Ayhan'a dönüyor:

«Bu Ana var ya, ne yamandır o... Sen bilmezsin onun marifetlerini. Avukat olacaktı da gör bak, bizimkileri nasıl ipten alacaktı...»

Taş gibi düşüyor bu sözler odaya. Ceren yaptığı yanlışını anlıyor:

«Bunun sözün gelişi olduğunu anlıyorsun değil mi anacığım? Yoksa... İp mip yok. Öyle olsa ben böyle durabilir miyim?»

Az önceki sözleri yine de her birinin ayağına bağlanmış birer taş sanki. Buz gibi bir suyun içine çekiyor üçünü de. Ananın korkusunun pekiştiği görünüyor. Ayhan o sözlerin kendi üstünde de bunca etki yaratmasından tedirginlik duyuyor. Sonra sağduyusunu tümünden yitiriyor, korku boğazına saldırıyor, soluğunu kavırıyor...

Ceren, ne yapacağını şaşırmış. Aceleyle birkaç tabağı toplayıp odadan kendini dışarıya atıyor. Ayhan sedirin üstünde, Ananın yanında kalakalıyor. İkisi de uzun, çok uzun bir süre konuşmuyorlar. İkisi de sessizliğin çok uzadığını, birinin ötekini oyalaması için birkaç söz etmeleri gerektiğini düşünüyorlar belki. Olmuyor. Sessizlik uzuyor da uzuyor.

«Ceren nerede kaldı?»

Ayhan, sesinin pürüzünü gidermek için hafifçe öksürüyor. Anadan bir yanıt gelmiyor. Bir süre daha öyle duruyorlar. Ayhan, düşünemiyor. Ne Üstün'ü, ne koşullarını, ne de kendisini. Cahit'i de. Düşünmediği şeylerin hızla aklından geçtiğini sanıyor.

«En kötüsü beklemektir...»

meden edemiyordum, ama bile bile ayıp iş yapıyordum. Görüntüleri karışınca, babanı tümünden yitirdiğimi anlayıverdim' derdi. On altı yaşında bir çocuk. Kadınlığı o kadar yaşamış. Bana en dokunan yanı, babam, Yemen'den sağ dönmüş. Padişah korkmuş bunlardan. Neden, bilmem. Zalim, korkaktır, yalnızca bu yüzden belki. İskenderun'da bırakmışlar bunları, ellerine kâğıtlarını verip, aç, çıplak bırakmışlar... O zamanlar oralar hep sıtmalık. Batak... Babam sıtmadan ölmüş. O sekiz yiğidin birisi bile köyüne dönmemiş. Mezarları bile yoktur belki. Yemen'de ya da Adana ovasında... Kim bilir nerede? İzsiz ve sessiz... Yok olup gitmişler. Bazı bazı... hele şimdilerde daha da çok, bir adam girer düşlerime. Artık beni mi çağırıyor, bilmiyorum. Çok ayrı kaldık, gel kızım mı diyor? Böyle düşündüğümde seviniyorum. Babamın beni çağırdığını bilmek güzel. Yüzünü görmüyorum ama. Yüzü yok. Bir görsem, bir biçimleşsem... Bak bu sözüm de gülünç. Onun yüzünü görsem ne olur? Bu kez de acaba, bu yüz babamın yüzü müydü diye kuşkulanıırım. İnsanın mayasında var bu kuşku. Demin Ceren'in sözü de işte, o kuşkuyu pekiştirdi sandık. Korktuk. İnsan illa bir şeylere bağlanacak, bağlanmasa olmaz. Olmaz, değil mi kızım?»

Ayhan, başıyla onaylıyor Ananın sözlerini. Ceren gelmiş, sessizce oturmuş sedirin kıyısına. Ayhan, toparlanıp ona da yer açıyor.

«Ahmet'in babası... Biz İstanbul'a yerleşmeden önce nahiye müdürüydü. Dolaşmadığımız köy kalmadı neredeyse. Osmanlı zamanında başladı, oradan buraya savrula savrula dolaştık durduk hep. Sonunda ayrıldı. Çekilir dert değildi. Ben yapayalnız bir kadındım. O bir takibe çıktığında on günden önce dönemezdi. Yol yok, adamın derdini dinleyen yok... Yardım eden yok. Bir tatsız iş... Sonra, ticarete atılacağım, zengin olacağım diye tutturdu. Bu işe aklının ermediğini son günlere kadar bir türlü ka-

bullenmedi. Yiğit adamdı. Dürüsttü. Üç beş kuruş da para. Bunlar yeter sanıyordu. Yetmedi... Korkak oldu. Parasını batırdı. Huysuzlaştı. Onun yüreğini bilmesem, bazı şeylerin doğrulukla çözümlenmediğini bilmesem, başımızdan onca şey geçmiş olmasa, bırakırdım belki de onu. Benim gördüğüm, öğrendiğim şu: Tersini söyleyenler yanılıyor, erkekler kadınlardan daha duyguludur. Daha tez kırılıyorlar. Halbuki ben sanırdım ki, yeryüzünde yenilmeyecek, kırılmayacak bir erkek varsa, o benim kocamdır. Öyle inanırdım. Çünkü...»

Derin derin soluklanıyor. Boğazı yorgun. Bu sesinin yumuşaklığını siliyor:

«Ermeniler bütün Doğuyu, Güneyi kasıp kavuruyorlar. Zeytun'daydık. O sıra kaymakam vekiliydi orada kocam. Ahmet filan yok ortalarda. Ahmet nerede daha... Zeytun'da Ermeni çoktur. Ya da daha doğrusunu diyeyim, Ermeni çoktu. Şimdi taş üstünde taş kalmadı Zeytun'da.

Ermeniler gizlice hazırlanmışlar. Ansızın saldırdılar. Çok azdık. Çevremizi sardılar. Birkaç memur ailesiydik. Tahrirat kâtibi, nüfusçu, jandarma çavuşu filan. Hepsi çoluklu çocuklu, yaşlarını almış insanlar. En gençleri benim. Bizim evde toplanıldı. Sokaklarda ölümler kokup çürüyor. Herkes, her şeyini bırakıp kaçıyor. Ermeniler de zaten onların kaçmalarına göz yumuyorlar. Bizleri bırakmayacaklar. Düşündükleri belli: Memurunu kesip, Osmanlıya ders verecekler. Hepsi, bizimkilerin hepsi, ölmeden Zeytun'dan çıkmayız, diye antlaşmışlar. Hiç de yiğit değildim ben. Ölmeyi istemiyordum. O çatışmayı, o kadar ölümü anlamıyordum. Bu düşmanlık benim dışımdaymış gibi geliyordu bana. Belki benim mayam böyle. Düşmanlıkların hiçbirini anlamadım zaten. İçten içten de olsa kocamı suçluyordum. Yaşamak istiyordum ben. Kaçmak ayıp gelmiyordu. Kaçmak ayıp olsaydı, onca kişi neden kaçsın? Sonra, o kadar kişi korkaksa, bizlerin yürekli olmasının ne yararı

vardı? Şimdi bunun için beni suçlar mısınız? Haklı olur musunuz o zaman? Yahut ben şimdi suçluyor muyum kendimi? Herkese, her zaman doğru gelen bir doğru yoktur ki...

Korktuğumu kocama söyleyemezdim. Kızması değildi korktuğum. Üzmek istemezdim. Çok az da olsa, bir an da olsa, yalnız kaldığımız oldu. Gözleri üstüme dikiliydi. Soluksuz, kımtısız bakardı yalnızca. Çok yorgundu, çok yorgunduk. Uykusuzdu. Açtık. Hepimiz de korkuyorduk.

Zaman geldi, silah seslerini unuttuk. Soluğumuzdan ayrılmaz bir parçaydı silah sesleri. Sessizlik olduğunda ondan rahatsız olmaya başladık. Sessizlik bir pusu kuşkusuna gibiydi. Tahrirat kâtibinin emzikte bir bebesi vardı. Önceleri bir türlü uyuyamıyordu çocuk. Silah seslerinden sıçrayı sıçrayıveriyordu. Yine de en tez alışanımız o oldu. Çocuk uyudu, biz de alıştık sonra. Bir şey düşünmez olduk. Sanki hep böyle doğmuş gibi. Korkumuzu unuttuğumuz zamanlar bile oldu. Zeytun'un evleri kale gibidir. Taştan. Kunt yaptılar. Erkeklerimizin hepsi nişancıydı. Ne var ki ev yamaçtaydı. Dört bir yan Ermenilerin elinde. Onlar da dört bir yanı korumak zorundaydılar. Önce nüfusçu vuruldu. O vurulunca işlerimiz çok zorlaştı. Kurşunu çıkaramadılar. Bağıra bağıra öldü adam. O günler yaşanmış sayılır mı? Bunu sonraları çok konuştuk kocamla. Sayılmazsa, ne sayılır peki? Kaç gündü öyle yaşadığımız? Bunu da bir türlü çıkaramadık sonraları. O saymaya başlar, karıştırır, ben sayar karıştırırdım. Bizi kurtarmaya gelenler, 'beş gün' dediler, bilmem artık. Sayamayınca biz de öyledir dedik, beş gün kuşatıldık diye anlattık...

Çoluk çocuk gelip bizim eve sığındıklarında erkekler ilk iş olarak köstek ceplerine sayılı kurşun ayırmışlar. Kendileri, karıları ve çocukları için. Yardım gelmezse, önce çocukları ve karılarını, sonra da kendilerini vurmaya.

Kocam, 'Hep o kurşunları kolladım çatışırken, ya hiç kurşun kalmayınca kadar dövüşür, sonra da onlardan birini yitirirsem ne yaparım diye düşünürdüm. En önemli şey o kurşunlardı, en önemli şey. Bıçak kullanmak öyle kolay değil...' derdi. Ben onun bu düşündüklerini bilseydim... Artık sonradan söylenen şeyler boş. Bilmediğim iyi olmuş. Bakın, işte kurşunlar bunlar...»

Yastığının altından aldığı küçük bir mendilin çapraz bağlı uçlarını açıyor. Avcuna aldığı sarı parlak şeylerde ucunda tavandan sarkan çıplak ampulün kımıltısı oynaşıyor. Bir istiklal madalyasının yanında duruyor kurşunlar. Ahmet, istiklal madalyası takma hakkı oluşuyla övünürdü. Kurşunlar hiç de öldürücü görünmüyor.

«Ölmek kolay, yaşamak zor... Hele insan gibi yaşamak.. çok zor. Bunu daha sonra anladım.»

Neden sonra Ceren uzanıp Anayı öpüyor. Sonra da Ayhan. Odadan sessizce çıkıyor ikisi de. Kimsenin içinde tek söz etme isteği yok.

Koridora çıktıklarında kapının zilini duyorlar. Gecenin bu saatinde kim olabilir?

Korku, parmak uçlarından dökülüyor yere. Belki gözlerinden ışığa ve öylece de çevreye karışıyor. Ama, azalmıyor. Çünkü kapının zili kesile başlaya uzayıp gidiyor.

Ananın hırıltılı soluğu, koridoru, orada durup kalakalan Ayhan'la Ceren'i aşıp kapıya varıyor:

«Kim o?!..»

XI

Dünden beri iyiyim. Boğazımda hafif bir yanma var, biraz da halsizim ama önemli değil. Bu kadarla atlatmış olmama sevinmem gerek. İnsanın dayanma gücü, karşılaştığı güçlükler oranında artıyor demek. Yeter ki insan, kendisini dayanması gerektiğine inandırabilsin. Bu da umut ve inançla olur.

Benim asıl hastalığım da bu..

Umut, gelecekte bir şeyler beklemek değil miydi? İnanç, o beklenen şeyin gerçekleşeceğinden kuşku duymamak? Bunlar onda var mı? Bilmiyor.

Nedim'e bakıyor. Nedim Fevziye'yi seviyordu. Fevziye ölmüştü. Nedim'i tutuklamışlardı. Dövmüşler, işkence etmişlerdi. Gençliğinin en güzel günlerini belki de demir parmaklıkların ardında geçirecekti. Ama o yine de inançlı ve güçlü. İlk güne göre epeyce düzelmmişti ama, ayak tabanları şiş, durmadan kan işiyor, ancak yardımla yürüyebiliyor. Hastaneye kaldırılması için tutukevi müdürüne haber yollamışlar, savcılığa dilekçe vermişler, yararı olmamıştı. Doktor üstünkörü baktıktan sonra, yara berelerin merdivenden düşme sonucu olduğu hakkında rapor düzenlemişti. Verdiği ilaçlar da, bir tüp aspirinle böbrekleri için bir tüp ürodonal.

Nedim, «Boşuna uğraşmayın» diyordu, «Birinci Şubede bana dayak atılırken savcı yardımcısı başucumdaydı.»

Onu, başlangıçta ellerinden kaçırdıkları için kızdıkları anlaşıyor polislerin. Bir de arkadaşlarını ve Üstün'ü suçlayıcı biçimde hazırlanan tutanağı imzalamamasına. Herkesten gizleyerek

iki polisin kolları arasında karşısına çıkardıkları yargıç, adını soyadını sormaya bile gerek görmemiş.

Nedim'i getirdikleri günden beri kafası allak bullaktı Üstün'ün. Öfke ve kin, insanların yapılarında sevgiden daha büyük yer tutuyordu galiba. Sömürü düzenini ortadan kaldıracak yapısal değişikliklerle yaşam koşulları, ekonomik koşullar düzeltilebilirdi. Ama insanların ruh yapılarını değiştirmenin, sevgiyi her şeyin üstünde egemen kılmanın ne kadar güç, belki de olanaksız olduğunu biliyordu. Gerçi, bu kadar kötümser olmak da doğru değildi. İnsanı, bir yönden, bir açıdan kesit olarak ele alıp, birtakım kötümser yargılara varmak haksızlıktı. Gerçekte sevgi bile görece bir şey değil miydi? Ben hep fakültedeki odada kalsaydım, Ayhan'la buluşabileceğimiz bir yerimiz olmasaydı, bu sevgi böylesine gelişebilir miydi? Hayır. Onunla sevgilerini birtakım nesnel koşullarla ilgilendirmek doğru değildi. Önemli olan, o sevgiyi bilebilmek, değerlendirebilmektir. Elbet bazı dış etkenlerin gücünü yadsıyamaz. Ama, her şeyi onlarla açıklamak saçmalık.

Ayhan'a bir gün, «Sana hiç güzelsin demediğimin farkında mısın?» demişti. «Benim için güzelsin. Başkaları için de güzel olabilirsin. Güzel olmasaydın sana bugünkü duygularla yaklaşılmazdım belki. Ama, sana güzelsin demek, bir bakıma duygularımı çarpıtmak olur. Çünkü ben seni güzelsin diye sevmedim. Akıllısın, zekisin, duygulusun diye de sevmedim. Yetenekli olduğundan övünç duydum. Bunun için de sevmiş değilim seni. Bütün bunların bir bileşkesi olduğun için de değil. Gerçekte sevgiyi yücelten onun tanımlanmaz oluşu değil midir?»

Canı nasıl sigara istiyor. Canı sigara isteyip içemeyince, az önce duyduğu iyimserliğin yerini yeniden karamsar duygular alıyor. Kendisini, Ayhan'ı ve çevresindekileri durmadan aldattığını, yanılttığını düşünmeye başlıyor. Boğulacak gibi oluyor.

Ben böyle değildim eskiden. Ayhan'ın bazen korkunç bulduğu kuşkuculuğuma, alaycılığma karşın, gerçekte ben de inançlıydım. Peki ne oldu? Ötekiler gibi, farkında olmadan ben de mi inanmıştım güçlülüğüme? Ayhan'ı bırakıp kaçmamı bile bir güçlülük belirtisi gibi görmeye, göstermeye kalkıştım. Zayıflığım birden ortaya çıkınca şaşırdım.

Ahmet şimdi kendini Nedim'e adanmış görünüyor. Gece sabaha kadar başucunda uyumadan bekleyen, yaralarını ilkel olanaklarla pansuman eden, sırtına alıp helaya taşıyan hep o. Ahmet, değişik bir açıdan bakıyor olaya:

«Aslında Nedim'e bu kadar işkence etmelerinin tek nedeni var Hoca. Bize bir şey yapamayacaklarını anladılar, ondan böyle kudurdular. Üstlerinden bir iyi papara yemiş olmalılar. Nedim'i ellerinden kaçırınca daha bir kızdılar. Yakalayınca öfkelerini ondan çıkardılar. Göreceksin bizi burada fazla tutamayacaklar. Yakında savcılığın ilk soruşturma yazısı gelir. Neler uyduracaklar, neler saçmalayacaklar, merak ediyorum, ama faydasız. Aklında olsun, sorgular başladı mıydı, tecritteyiz. Bakarsın, beni Nedim'le birlikte İstanbul işine karıştırırlar. O zaman buradan alıp götürürler. Sana dokunamazlar. Sen bizden önce çıkarsan, anamla Ceren sana emanet.»

Ahmet kadar iyimser olabilse... Tam tersine, her şey kötüye gidiyormuş gibi geliyor ona. Önce Lenny yüzünden çıkan anlaşmazlık, sonra hastalanması, bu yüzden Ayhan'ı görememesi, Nedim'in yakalanması, işkenceye uğraması, Nedim'e imzalatılmak istenen tutanak, kışın amansız biçimde hızlı gelip sürmesi, parasızlık...

Ayhan'dan da haber yok. Belki var da Ahmet söylemiyor. Ayhan'ın iki satır olsun yollayacağını umuyordu. Dairede çok işi varmış, öyle haber yollamış Ceren'le. Sağlığı iyiymiş. Cahit'le ilgili bir gelişme yokmuş. Bu görüşmeye gelip gelmeyeceği bile belirsiz.

Cahit'in sesini çıkarmaması da tasalandırıyor. Bir konuşabilse Ayhan'la. Yoksa şimdi de o mu kaçacak? Aklına olmayacak şeyler geliyor. Elindeki tek mektubu satır satır belledi. Sözcüklerin tuhaf bir yapıları olduğuna dikkat etmişti o mektubu okurken. Bir sözcük, bir okuyuşta başka, öteki okuyuşta başka anlam taşır gibi oluyordu. Sevgiyi en içten anlatan bir tümce, bir bakıyor, bir sitemi, bir kuşkuyu gizler gibi.

Ahmet'e, Ayhan'ı nasıl bulduğunu sormuştu.

«Biraz süzölmüş ama, son gördüğümde çok daha sağlam bir görünüşü vardı. Kendisine güven gelmiş. Ayaklarını sağlam basıyor. Seni de çok seviyor Hoca. Gerçekten hasta mısın, yoksa eski düşüncende direndiğin için mi görüşmeye gelmedin, bir türlü karar veremedi. Ama sen, mektubunda herhalde kuşkularını giderecek bir şeyler yazmışsındır.»

Yazmış mıydım? Bilmiyorum. Ateşim vardı. Neler söyledim? Ayhan da gizli anlamlar çıkarmaya çalıştıysa o mektubu okurken, benim gibi kuşkulara kapılır mı? En güç anlarda bile göz göze gelmekle anlaşabilirdik. Yine de hiçbir zaman bugünkü kadar onun gözlerine bakma gereksinimi duymadım.

Ayhan'ın mektubu sevgiyle doluydu. Hiç kuşkusuz. Bana yazarken bu sevgiyi yaşamaması olanaksız. Bunu hep bildim. Beni çok sevdiğini söylerdi. Benim anlayamayacağım kadar çok sevdiğini söylerdi.

«Bunu biliyorum.»

«Hayır, bilmiyorsun.»

«Beni gözünde çok fazla büyütüyor musun?»

Bu soruyu kendi kendime bile sormadığımı söyleyemem. Onu gerçekten sevip sevmediğimi de sordum kendime. Sevginin yalın bir cinsel çekim olup olmadığını düşündüm. Bir gün, dö-

nüp bu sevgiyle alay edebileceğimden korktuğum oldu. Bunun için kendimi zorladığım oldu.

Gerçekçi olmalıyım. Ben artık ne verebilirim ona? Sevgime bile eskisi kadar güvenemez. Hüküm giymesem de beni fakülteye almayabilirler. İşsiz kalabilirim. Neyle geçineceğiz?

Bağırmak istiyordu. Avazı çıktığı kadar bağlamak. Gece ilerlemişti. Bulgur pilavından başka bir şey yoktu yemekte ve yarı aç kalkılmıştı sofradan. Koğuş soğuktu. Herkes paltosuna bürünmüştü. Dışarda ay vardı. Nedim, ranzasından pencereye doğru uzanmıştı. Bir türkü söylüyordu, eski günlerdeki gibi. Ama sesi o ses değil. Kırık ön dişlerinin arasından ıslık gibi çıkıyor.

«Görüşçüler, hazır mısınız?»

Üstün'ün yüzündeki jilet kesiği kanıyor. Ahmet'in sigarasından koparıp bastırıldığı kâğıt yapışmış. Yanağının üstü seyriyor. Yeniden bıraktığı bıyıkları henüz yeterince büyümemiş. Gü-lünç bir görünüm. Son ana kadar kesip kesmemekte kararsız. Ayhan onun bııklı halini sever. Olabildiği kadar eskisi gibi görünebilmeli. Alaycı bir bakış. Koruyucu, hoş görür bir gülümseme ...

Sabahtan beri belki yüz kez arşınladığı koğuştaki, şimdi sanki bütün hareket durmuş. Kişilerin yüzlerindeki çizgiler silinmiş. Kaşsız, gözsüz, ağzsız, burunsuz yüzler.

Nedim'in bir görüşmecisi var ama, onun kalıp gidecek hali yok. Kimdir bu görüşmeci? Anası, kardeşi?.. Onlara yalan söylenecek. Bu yalanı söylemeyi Ahmet üstlendi. Dışarısı çok soğuk. Kar yağıyor ve havanın içindeki su damlacıkları keskin buz parçacıkları gibi çarpıyor insanın suratına. Bahçede sıraya giriyorlar. Ayakları donuyor. Hafif hafif tepiniyorlar durdukları yerde. Yine o bitmek bilmeyen bekleme.

İnsan ölüme giderken de böyle mi bekler?
Her şeyin bir an önce olup bitmesini mi ister?
Dudakları soğuktan birbirine yapışmış:

«Ayhan gelmiş midir?»

Başını sallıyor Ahmet.

Demir kapı açılıyor. Yeniden sayılıyorlar. Adları gardiyanın elindeki listeye karşılaştırılıyor. İçimde hep bir korku. Son anda, «Yanlışlık olmuş, senin görüşmecen yok» diyecekler sanki. Sonra üstleri aranıyor. İlk kez oluyor bu. Bir süre bekletiliyorlar. Başgardiyan geliyor. Suratı asık, öfkeli,

«Görüşmede tutuklanmanızla ilgili tek söz istemem. Konuşanı, ya da şikâyet etmeye kalkışanı hemen ceza tecridine atar, canına okurum, bilesiniz.»

Ahmet,

«Nedim'den ötürü bu sıkı,» diye fısıldıyor Üstün'ün kulağına. «Ayhan'la konuşurken dikkatli ol. Bu herif azgın boğa gibidir. Saldıracak bahane arar.»

Sonra yürümeye başlıyorlar. Yüksek, kalın taş duvarlar arasındaki daracık taş döşeli yol. Bir kapı. Bir kapı daha. Köşeyi dönünce, karşıdaki telörgünün gerisindeki kalabalık dalgalanmaya başlıyor. Yüzleri belirsiz. Kalabalık içinde, onu göremeyeceğini düşünüyor Üstün. Tasayla.

Gelenlerin içinde Üstün'ü seçer seçmez, koşacak gibi oluyor Ayhan. Bacakları içindeki atılıma ayak uyduramıyor. Olduğu yerde kalıyor.

Karşı karşıyayız. O kadar zaman sonra karşı karşıya...

Üstün'ün suratı bembeyaz. Donmuş gibi. Kıpırtısız bakışlarla bakıyor Ayhan'a. Gözbebekleri bile donmuş. «Ayhan...» diye seslenmek istiyor, sesi çıkmıyor. Bunca beklediği an.

Karanlık gökyüzünün, taş duvarların, tel-örgülerin birden yırtılıp parçalanacağını mı sanmıştı Ayhan'ı görünce? Değil. Küçük ayrılıklardan sonra bile bu yabancılığı çekmişlerdi. Kendisini alıştırdığını sanıyordu. Ama bu bir küçük ayrılık değildi. Bu, bir küçük ayrılıktan sonraki karşılaşma değildi. Ne duyduğunu bilemiyordu. Ne düşündüğünü bilemiyordu. Kımıldayamıyordu. Onu değişik bir biçimde düşlediği için değil. Hayır. Yoksa düşlemiş miydi? Peki, o niçin sesini çıkarmıyor? Bu koşullar altında karşılaşacaklarını düşünmemişlerdi. Suskunluklarının nedeni bu. İkisi de oyun oynamakta acemiydiler. Zaten kendi dünyalarının dışına çıktıkları zaman hep acemi olmuşlardı. Bir, belki İstanbul'da.

Gülümsüyor Ayhan:

Hiçbir şey olmadı. Olacağını sandığım hiçbir şey. Ne bekliyordum? Baharın birden gelmesini mi? Belki bunca olmaz somutlukta değil ama, ona çok yakın bir şeydi beklediğim. Bir şeyler beklediğimden hiç kuşku yok.

Onun gülümsemiş olduğunu neden sonra anlıyor Üstün. Onun o olduğunu, karşısındaki yüzün onun yüzü olduğunu bile yeni fark ediyor gibi. Epeyce zayıflamış, yüz çizgileri belirginleşmiş. Dudaklarının titrediğini bile görebiliyor. O dudaklara hep dokunmak isterdi, o hafif pürüzlü dudaklara. İçine hep sıcak titreşimler veren o dudakları parmaklarının ucuyla okşamak isterdi. Yakası siyah kürk taklidi koyu yeşil mantosunu giymiş. Üşüyor olmalı. Onu kollarının arasına alıp ısıtabilmeliydi şimdi. Yüreğinin çarpışını duymaya başlıyor yavaş yavaş. Bir adım daha atıyor, yaklaşıyor telörgülü parmaklığa. Sevinç mi duyduğu? Gözünün önündeki bulanıklık gidiyor. Zayıflamış, yine de daha bir aydınlanmış sanki Ayhan'ın yüzü. Daha bir değişik anlam kazanmış.

Şimdi Ayhan da daha yakından görebiliyor Üstün'ü:

Rengi sapsarı. Hastalıktan yeni kalktığı, hat-
ta kendisini zorlayarak kalktığı belli. Bu soğuk
hava, yeniden yatırır mı? Ayakları kalın mı?
Ne kadar çok zayıflamış?

Burada, bu süre içinde bunca zayıflaması
olanaksız. Ağlamak istiyor Ayhan. Dönüp bu
gürültüden kaçmak istiyor. Sıcak bir soba başı,
onu görmekten daha çok yeğlediği bir şey gibi.
Oysa, sevdiği, bu. Bu mu? Dudakları kendiliğin-
den açılıp kapanıyor:

«Merhaba. Nasılsın?»

Sevgiye korku yaraşmıyor. Şu anda her şey-
den korkuyorum.

Ses, çok sonra erişiyor Üstün'ün kulakları-
na: *Merhaba. Nasılsın?*

Eskiden de hep böyle derlerdi her karşılaş-
tıklarında. Ama bu kez onun sesini yadırgıyor.
Belki biraz ürkek. Gözleriyle ara yolda dolaşan
gardiyanı izliyor. Ürkek değil. Korkuyor.

Ben de korkuyorum. Beni böyle kıpırtısız bı-
rakan şey, korku.

«İyiyim. Şimdi iyiyim. Biraz hastaydım.
Yazmıştım. Ahmet de söylemiştir. Geçen hafta
seni boşu boşuna buralara sürüklediğime üzül-
düm. Bekledin...»

Aptalca bir söz. Bekledi mi? Gerçekte, her
şeye karşın beni beklemesini, dahası, arkamdan
koşmasını istememiş miydim? Benim zayıf ol-
duğum yerde onun güçlü olmasını, öyle gerekti-
ğini düşünmemiş miydim? Niçin o kadar çabuk
inandı onu gerçekten bırakıp gittiğime? Belki
için için bunu hep bekliyordu...

Ayhan, başını yine hafifçe yana eğmiş. Se-
si kırıldı. Beni bırakıp kaçtığını ve benim aylar-
dır onu beklediğimi hatırladı.

«Zayıflamışsın,» diyor Üstün. «Görmeyeli
beri, epeyce zayıflamışsın.»

«Sen de...»

Yine bir suskunluk. Ahmet, yan gözle onla-
ra bakıyor. O da tedirgin bu buluşmadan.

Ayhan düşünüyor: Yüreklendirmeliyim onu.

Sonra, yapmadığım şeylerden, ya da söylemediğim sözlerden pişman olmamalıyım.

«Eh,» diyor Üstün, «biliyorsun işte. Zor günler...»

Saçmaladım yine. Bu değil ona söylemek istediğim. Ne demek zor günler? Ona bu tür zor günlerin gelebileceğini hep söylemiştim. Oysa, birkaç ay tutuklu kalıp salıverilmek hepsi hepsi. Başka yapabilecekleri şey olamaz bana. Ondan sonra yapacağını yapmış devrimci görünümü altına gizlenip, gerçekte olmadığımız yiğitliğimizin altına sığınacağız ve övüneceğiz belki. Şimdi, onu sarsmam gerekirdi. Böylesine mız-mız, böylesine hasta ve çekingen bir Üstün göstermemeliyim ona.

Ayhan, karşısındakinin gerçekten sevdiği insan olup olmadığını anlamak ister gibi dikkatle bakıyor: Tıraşı çok kötü. Yanağını kesmiş. Birkaç kıl kalmış. Bıyık bırakmış, daha uzamamış, ağzının üstünde biçimsiz bir kara gölge. Pantolonunun bolluğu acıklı; kemerle iyice sıkılmış, düşmesin diye. Büzgüleri kazağının altından bile belli oluyor. Her şeye karşın bu o: Üstün.

Ben bu adamı ne çok seviyorum... Ona tutunuyorum. Şimdi, bu durumunda bile. Telörgülerin ardında çarpılan görüntüsüne bile bütün yaşamımı bağlıyorum. Öncesini ve sonrasını... Çarpıklık ardındaki gerçek görüntüsünü görüyorum belki, algılamadan görüyorum. Yalnız onunla birlikte olmak istiyorum. Gözlerinde o hiç bitmez sandığım ışıltı yok. Yine de gün ışığını ondan bekliyorum.

«Sana döndüğümü, senin için döndüğümü biliyorsun değil mi?»

Bunu söyler söylemez pişman oluyor Üstün.

Bir tür suçlama bu. Ona dönmek ne demek? Onun beni beklediğini biliyor muydum? Bunu düşünebilir miydim? Onun için döndüğüm bile doğru değil. Gerçekte bu dönüşte tek dayanağım onun varlığıydı. Paris'te yaşamamanın bir an-

lamı kalmadığını biliyordum. Onsuz, buraya dönmenin de bir anlamı yoktu. Onun için dönmedim; ona tutunmak için döndüm.

Ayhan elini uzatmak istiyor telörgünün aralığında:

«Elini tutmak isterdim...»

Elini tutmak isterdim sevdiğim. Daha çok şey isteyecek kadar yürekli değilim. Bu kadar yürekliyim yalnızca.

«Ben de hep saçlarını okşamayı özlemişimdir.»

İlk kez içten, gerçek ve dürüst bir şey söylüyorum ona galiba...

«Dün akşam yıkadım. Sana hazırlandım. Koşulları bile bile.»

Gülüyorlar. Bu o, baştaki zorlama gülüş değil.

«Seni ne kadar çok sevdiğimi...»

Bağırtilar arasında sözünün sonunu getiremiyor Ayhan. Üstün, gözlerini kapatıp açıyor. Bu, biliyorum, ben de... demek. Sonra, neden, içinde birden Ayhan'ı kırma isteği beliriveriyor?

«İşin çokmuş, bana yazamayacak kadar...»

Hemen ardından, içini acıtan pişmanlık.

Bu aptalca sitemin ne gereği var? Şimdi de kendimi zayıf gösterme oyunu mu oynuyorum? Bana acımasını mı istiyorum? Başından beri onun bana olan sevgisini gerçek yerine oturtmadım. Bu sevgiyi kutsadığını biliyorum. Kendisini adardı bu sevgiye. Cahit'le evlenmesi bile bir bakıma böyle açıklanabilir. Kopmanın, benim isteğim olduğunu düşünmüştür. Ama bu, benim sevgimi, bizim sevgimizi açıklamaz. Çünkü bu sevgi tek yönlü bir tutku değildi.

Ayhan'ın yüzünde bir telaş,

«İşim çok. Yine de sana yazamayacak kadar çok olamaz...»

Gözleriyle aralıkta dolaşan gardiyanı işaret ediyor:

«Gönderemedim.»

Anlıyor Üstün. Başını sallayarak belirtiyor bunu.

Ceren, gardiyanın korktuğunu, özellikle Nedim'in yakalanmasından sonra iyice korktuğunu, özel konuşma biçimiyle Ahmet'e anlatacak. O ikisi, her istedikleri şeyi, başkaları anlamadan konuşabiliyorlar. İki üç sözcükle koskoca bir olayı birbirlerine iletebiliyorlar. Belki bu beceri zamanla kazanılıyor. Korkuyla düşünüyor Ayhan: Bizim ayrılığımız da böyle bir beceri elde etmemizi gerektirecek kadar uzar mı?

«Senin buraya gelmeni neden istemediğimi anladın sanırım.»

Bu sözleri onun salt kendisini haklı göstermek için söylemediğini biliyor Ayhan. Onun başından beri haklı olduğunu da biliyor, ya da bunu tartışmaktan kaçıyor.

«Anladım sevdiğim. Ben seni tanırım. Bilmez misin?»

Gardiyanın öteki uca doğru uzaklaşmasından yararlanarak hemen ekliyor:

«Önceki gün savcılıktaydım.»

Belli belirsiz bir titreme gelip geçiyor Üstün'ün bedeninden. Ellerini ceplerinden çıkarıyor. Tırnaklarını hasır örgülü demirlere takıyor. Bir atılma isteği mi? Niçin başını öne eğdi? Küssmüş gibi. Bir şey sormuyor. Öğrenmek istemiyor...

Sözünü sürdürüyor Ayhan:

«İyi davrandı denilebilir...»

Beklediği, korkuyla bekleyip durduğu buymuş demek.. Bu bilinç Üstün'ü donduruyor.

Şimdi de kalkıp buraya gelmesi çılgınlık. Ardına polis takmışlardır. Tutuklamak için bahane arıyorlardır. Peki şimdi ne olacak? Her şey boşa gitti. Onun ve benim kaçışlarımız, sonunda bu kapana birlikte kısılmamıza mı yarayacaktı?

Gardiyan yine öteki uca doğru uzaklaşıyor.

«Seni sordu, döne dolana seni sordu. İlişki-

mizi... Sevdadır, bitmiş bir sevdadır. Öyle söyledim. O da öylece kabullendi.»

Tam böyle değil sevdiğim. Horlamaya kalktı beni, korkutmak istedi. Yadsımamalı ki, Cahit'in karısı olmam bazı şeyleri kolayca geçiştirmemi sağlamıştır. Benden çok onu tutan bir şeyler var gibiydi. Bundan yararlanmamak aptallık olurdu. Bu davayla, gazetelerin avaz avaz bağırdıkları olayla ilişkim yoktur, dedim. Böyle olay olduğuna, bir gizli parti olduğuna, senin de içinde bulunduğuna inanmayacağımı söyledim. Saydığı adların söylediği türden bir eylemle ilişkisi olacağına da inanmak bana olanaksız görünüyordu. Bunun üstüne bastırdım. Bir zamanlar duygusal bir bağımızın olduğunu, sonra senin beni bırakıp gittiğini, hiç haberleşmediğimizi, Cahit'le evliliğimizin sürdüğünü ama bir anlaşmazlık içinde olduğumuzu, evi bırakmamım bundan başka bir nedene bağlanması'nın yanlış olacağını belirttim. Savcı, tükürür gibi, küfreder gibiydi. Hiç önemli olmadığını bilmiyordu sözlerinin. Daha çok şeye dayanmayı göze almıştım ben. Yine de bir gerçek vardı. Cahit'i elde tutmalıyım. O yüzden, Cahit'in seninle mektuplaştığını, bu mektupları bana göstermediğini, senin hakkında onun bana söylediklerinden öte bir şey bilmediğimi, zaten ilgi de duymadığımı söyledim.

Ayhan bunları Üstün'e yazmıştı ama, gardiyanın tam bu sırada aracı olmaktan cayması işi bozmuştu. Mektubu almamıştı adam. Yalnız gözlerine bakarak bunları anlayabilecek mi Üstün? Üstelik yüzüme de bakmıyorsun. Demir tellerin boyalarını kazımdan öte, hiçbir şey yapmıyorsun...

«Benim için korkup üzülmen gereksiz Üstün. İyiyim ben...»

Ayhan'la konuşan savcıyı düşünüyor Üstün. Birinci Şubede Nedim'in suratı paramparça edilirken, falakada tabanları parlatılırken bir koltuğa keyifle kurulup sigara tütüren savcıyı dü-

şünüyor. Belki arada Cahit'in bulunuşu onları şimdilik durdurmuştur. Ama Ayhan'ın Üstün için Cahit'i bıraktığını öğrendikleri zaman, ya da ardına taktıkları polis, Ayhan'ın bugün, onu görmeye buraya geldiğini haber verdiği zaman ne olacak?

Ayhan sesini yükseltiyor:

«İyiym. Çok iyiym... Beni duyuyor musun?»

Herkes duyuyor bu sözleri. Diğer bütün seslerin üstünde dolanıyor bu ses. Gardiyan durup uzun uzun Ayhan'a bakıyor.

Üstün, zorla denilebilecek biçimde dikkatini Ayhan'a yöneltiyor:

«Duyuyorum sevdiğim. Bir de ben senin kadar iyimser olabilsem.»

Yine gereksiz bir söz. Onu uyarmak için bile vakit çok geç. Olan oldu. Şimdi onu yüreklendirmem gerek.

Ayhan gülermiş gibi zorluyor yüz kaslarını, sesini:

«Ama bilmez misin? Ben iyimser değilimdir ki...»

«Sana inanabilsem... Ya da her şeyin senin söylediğin gibi olduğuna inanabilsem... Birbirimizi aldatmayalım, olmaz mı?»

«Sen benden kuşku duymazsın!»

«Senden değil, hayır, senden değil. Bu koşullar... Beni kötümser eden bu koşullar. En çok da Cahit'in davranışlarını, daha doğrusu onun nasıl davranacağını değerlendirememek, bilememek beni tedirgin ediyor.»

«Onu nasıl korkuttuğumu, ne kadar edepsizce davrandığımı bir gün sana anlattığımda, belki de benden korkacaksın.»

Şaşkınca bakıyor Üstün. Gözleri, Ayhan'ın acemi gülüşüne takılı kalıyor.

Kapının çok uzun bir süreden beri çalıyor olması gerektiği düşüncesi neden birdenbire oluşmuştu kafamızda?

Ana koştı. Kıvrak ve yürekli. O kapıya seğırtmeseydi, Ceren'in de benim de o yürekliliğı gösterebileceğimizi sanmam. Düşünüp konuşmadan, ikimiz de Ananın ardına sığınmaya karar vermiştik. Belki de Ananın anlattığı o öykü yüzündendi kendimizi bunca güçsüz duyuşumuz. Beklediğimizi fark etmeden polisin gelmesini bekliyorduk. Her şey uygundu. Hava soğuktı. Yapayalnız bir evdeydik. Ermeni komitacıları kılığında, fişeklikleri göğüslerine çapraz asılı iriyarı polislerdi beklediğimiz. Bilinçaltımızda bu vardı. Cahit'ti kapıda duran. Duvara dayanmıştı. Sarhoştı. Korkunç sarhoş.

«İçeriye buyur evladım...»

Sonradan mı anımsadım Ananın Cahit'i tanımadığını? O an, hemen mi bilincime çarptı? Gözleri iyi görmüyordu Ananın. Onun polis olmadığını nereden anlamıştı? Yalnız oluşundan, sarhoşluğunun saldığı kokudan mı? Özel bir sezgisi mi vardı?

«Karımla konuşmak istiyorum.»

Ana dönüp Ayhan'a bakıyor. O ses çıkarmayınca, önden giderek yol gösteriyor. Cahit, Ananın ardında çok iri, çok dengesiz. Koridor bunca dar olmasaydı, belki de yıkılmadan yürüyemezdi. Birlikte odaya giriyorlar. Cahit çevresine bakınıyor. Ardında duran Ayhan'ı görebilmek için zaman geçiriyor. Bilmiyor mu ardında olduğunu? Gidip, Ananın yattığı sedire oturuyor. Ana da yanına. Ayhan, uzakta bir sandalye bulup ona ilişiyor. Burada bile Cahit'in ağzından yayılan koku, içini bulandıracak kadar güçlü.

«Karımla yalnız kalmak isterim.»

Ana, Ayhan'a göz atıyor, onun yüzündeki istemezliğı görüyor. Uzayan bir suskunluk odada dolanıyor.

«Kusura bakma evladım. Sen bu eve çağrılmadan geldin. Bu evin adabına uyacaksın. Ayhan benim kızım sayılır. Onun her şeyini biliyorum ben. Konuşmak istersen benim yanımda konuşacaksın...»

Yalnız değilim. Yalnız değilim. Beni de benimseyen yakınlarım var...

Cahit karşı çıkmıyor. Üstelemesinin bir yararı olmayacağını hemen anlıyor.

«Ayhan, sen ne yaptığını sanıyorsun?»

Ayhan, Anaya kaçamak bir göz atıyor:

«Önce sen söyle benim ne yaptığımı sandığını?»

«Aklını yitirmiş gibisin. Erdemsiz bir kadın gibi davranıyorsun...»

Sonra, ağlamaya başlıyor. Ana utanıyor bu durumdan herhalde, dışarı atıyor kendisini. Ayhan; kusacağını sanıyor bir an. Ananın ardından o da dışarı çıkmaya yelteniyor, Cahit'in eli, sertçe bileğinden yakalıyor. Avcunun içindeki bileğin derisini ovalayıp acıtarak, Ayhan'ı yanına oturmaya zorluyor.

Az önceki ağlaması numaraymış demek. Yoksa sarhoşluğu da mı?

«Yanıma oturmanı istiyorum!»

«Su içecektim...»

«Sonra içersin. Seninle yan yana olmanın coşkusunu nasıl özlemişim...»

Sonra sesine hocalığının kazandırdığı bir güven ekliyor ve soruyor:

«Sorumu yanıtlamadın, sen ne yaptığını sanıyorsun?»

Ayhan, derin bir soluk alıyor:

«Bıktım bunu sana anlatmaya çalışmaktan. Son bir kez daha söyleyeyim: Seni sevmiyorum. Hiçbir zaman da sevmedim. Senin bana sağladığın huzur var ya, ondan bile iğrendim. Yaşama biçimimizden, değer ölçülerinden, arkadaşlarından, onların karılarından... Yükselmek için kabullendiğin her şeyden... Suç belki yalnız sende, senin yapında değil. Ben başıboş bir insanım belki. Senin ölçülerine göre sorumsuzum. Senin ölçülerine göre erdemsizim. Üstün'ü seviyorum. Hep sevdim. Onun bana verdiği acıya, kırdığı onuruma ve bu yüzden seninle evlenmekle yaptığım yanlışlığa karşın, o hep sevdiğim insandı.

Çünkü onun varlığı bana soluk aldırıyor. Senin yanında ise... Boğuluyorum. Anlıyor musun? On ay boyunca bu boğulma duygusu boğazımı yakaladı ve sıktı. Üstün'ü sevmek, bana yaşamımın en anlamlı yönü olarak görünüyor. Benim inandığım değerlerle tam bir koşutluğu var Üstün'le olan bağımızın. Onun beni bırakıp gitmesine bile bugün baktığımda, bu koşutluğun bozulduğunu değil, araya bir nokta konulduğunu düşünüyorum yalnız. Soluk almaktı bu nokta. O beni kabul ederse... Ona koşarım. Bu erdemsizlikse... Öyleyim ben. Erdemsizim. Senin ölçülerine göre böyleysen, bırak beni, ben seni çoktan çıkardım gözden. Seninle birlikte sana bağlı olan her şeyi de attım yaşamımdan. Sana ters gelen her şey, bana doğru görünüyor artık. Bazıları yanlış bile olsa... Öyle gelmesini önleyemem. Çünkü senden, tiksiniyorum.»

Soluklanıyor.

Buydu Cahit'e duyduklarım. Tiksiniyordu. Hor görmeydi. Bir sürüngen gibiydi Cahit. Soğuk akan kanı, değdiği yerimi üşütüyordu. Eli, bileğimi acıtıyordu. Bu acı ise somuttu.

«Sen ona Türkiye'nin Lenin'i demişsin... Ne aptal şeysin. Ama ben o pis haini ezebilirim. Yok edebilirim. Bunu biliyor muydun?»

Ayhan, ofluyor:

«O sözü söyledim, doğru. Ama bu öylece söylenmiş bir sözdü. Birisi söylemişti bana bunu. Abartılmış bir sözdü. Bunu Üstün'e söylediğim anda çok utandım, beni aptal sanır diye. Oysa o hiç aldırmadı. Güldü, geçti. Hiç mi hiç önemsemedi. Şimdi senin önemsediyiğin anlaşılıyor. Sen benden de aptalca davranıyorsun... Bir şey daha, o hain sözcüğü, senin kullanabileceğin bir sözcük değil. Unutma, sen o hainle oturduğun, hemen hemen bir yıl. Onunla sürekli olarak mektuplaştın. Neden?»

«Onun nerelere kadar gidebileceğini belirle-mem gerekti. Şimdi ise bütün kirli çamaşırları apaçık ortada. Ben de onu son bir vuruşla...»

«Yerle bir edebileceğini sanıyorsun, değil mi? Neden bunca düşmanlık? Üstün senin yükselmene engel olmuyor ki! Hatta kolaylaştırıyor galiba. Bana söylenenlere göre öyle... Sen ise, elinden geleni ardına koyma! Yine de unutma: Seni paçavraya çevirmek de benim elimde. Düşlerine bir iğne batırmak ve patlatıvermek... Senin Üstün'le sürekli olarak haberleştiğini, hiç kuşku duyulmayacağı için bütün talimatı onun, senin kanalınla buraya gönderdiğini açıklamak benim borcum olur o zaman. Vatan borcum diyelim istersen buna...»

Ne de çabuk ayılıyor...

«Yalan bu, hem sonra sana mı inanacaklar?»

«Bana inanacaklarını kim söylüyor? İnanmasınlar. Bu sözlerimin bir gazetede çıkması bile yeterli değil mi? Üstelik, yalan olduğunu sen söylüyorsun. Ama ben, sana gönderilen talimatı başkalarına ileten kişiyim. Ceren, ilk görüşmede Ahmet'e de Nedim'e de bunu söyler. Sofu, diğer çocuklar... Onlar ne yitirirler sanıyorsun? Senin yitireceklerin yanında onların yitireceklerinin sözü bile edilemez. Aldırmazlar da üstelik. Üstün için gerçekdışı şeyler söylersen, onlar da neden aynı şeyi yapmasınlar?»

Cahit ellerini yüzüne kapatıyor:

«Sen, sevdiğim kadınsın. Bunu yapamazsın. Çünkü dürüstsün. Senin en belirgin niteliğin budur. Şimdi... Seni tanıyamıyorum...»

«Öyle mi? Ama, farkında değil misin? Savaş başladı. Ve bunu başlatan biz değiliz. Ben, senin karşında olan yandayım. Üstün, hiç varolmasaydı bile, senden yana olmayacağım bir savaş bu...»

Ne kadar da susamışım. Soğuk, sıcak... Nasıl olursa olsun, bir bardak su olsa!

«Onursuzluk değişken bir şey. Cahit. Artık seninle birlikte olmak onursuzluk benim için...»

Cahit'in tokadını görmedim, yüzümün sağ yanındaki gürültüden algıladım. Acı, yüreğimi

bir anlık bir yalımla kapladı. Elimi bırakmıştı. Bu işin burada çözümlendiğini biliyordum. Sevinmem gerekirdi. Cahit'i yenmiştim. Ama sevinemiyordum. Onu yenmek sorun değildi. Hatta onun ardında olanları da yenmek sorun değildi. Çünkü kişiseldi bu, yetersizdi. Hatta, Üstün'ün uzaklığını bile yenmişti. Artık geri dönüp geçebileceği köprü kalmamıştı, bu da yetersizdi. Canı su içmek istiyordu. Çıktı, su içti. İstediginde su içmek özgürlüktü. Cahit, artık, sarhoş ya da ayık, nasıl olursa olsun, gitmiştir. Yenildiğini anlar, gitmiştir...

Ceren gelip yatağa sırtüstü uzanmış, gözlelerinden süzülen yaşlarla yatağın ipek örtüsünü bozmuş olan Ayhan'ın saçlarını okşuyor:

«Yiğit kızsın... Üstün sana değer mi acaba?»

Sözcüklerin üstüne basa basa,

«Cahit'in bizim için sorun olmaktan çıktığını bilesin,» diyor Ayhan.

Bu nasıl olacak? Onun sorun olmaktan çıkmasının tek koşulu var. Ayhan'ın her şeyi göze alarak onun üstüne yürümesi ve onu sindirmesi. Bunu yapabilir mi? O yumuşak başlı, o çekingen Ayhan bunu yapabilir mi?

Dalgın dalgın bakıyor Ayhan'a. Ama niçin olmasın? Bana kendini verdiği gün, «Beni mız-mız, ürkek bir çocuk olarak görmemelisin,» dememiş miydi? «Ben karar alana kadar öyleyimdir, öyle görünebilirim belki. Ama karar aldıktan sonra hiçbir şey beni yolumdan döndüremez!» dememiş miydi? Onun güçlülüğünü küçümsemekle yanılmıyor muyum? Onu hep kollamak isteyişimi bile gizli gizli hoş karşılamadığını bilmiyor muyum?

«Senin yanılmış olmadığına inanmak isterim,» diyor yavaşça.

Gardiyan bir şeylerden kuşkulanmış gibi yanı başlarında durup dineliyor.

«Bana kendinden söz etmeyecek misin? Yeni işin, yeni yaşayışın?»

Bir koşuşturma var içimde. Ezilen bir şeyler. Sonra da beni yaşamın ortasına fırlatıp atıveren, taptaze güçler... Bunu Üstün'e anlatabilir miyim?

«Unuttun mu? Sen yokken hiç yaşamamışım gibi gelir bana. Sözünü etmeye değer bir şey yok. Bedensel gereksinimler. Günlük işler, yazılar, çizgiler... Bir de sen, anılarınınla, düşlerle sen. İşte yirmi dört saatim. Ya sen nasılsın, bana anlat.»

«Hangi koşullar içinde olursa olsun, seni hep sevdiğimi unutmamanı istiyorum.»

Ayhan başını sallıyor: Neden inanmak gelmiyor içimden, neden inanmıyorum şimdi ona?

Yine de zorluyor kendini:

«Bugünkü koşullarda belki olanaksız ama, annenle oturmamı istemiş olman beni çok sevindirdi.»

Bunu ona ne zaman söylediğini, ya da yazmış olduğunu anımsamıyor.

«Sahi, yazsana anneme. Belki benim söylediklerimden çok sana inanır. Zaten geçen görüşmede seni aradı durdu gözleriyle, sonra da dayanamadı, sordu.»

Doğru mu söylüyor? Neden yalan söylesin? O hep güvendiğim değil miydi? Hiç yalan söylemedi ki bana...

Gardiyan yine uzaklaşıyor öteki uca doğru. Üstün, çabuk çabuk konuşuyor :

«Davayı nereye kadar sürüklemeye çalıştıklarını, bunun için kendilerini ne kadar zorladıklarını, bizi de zorlayacaklarını biliyor musun?»

Tamam, şimdi çözülmeğe başladı.

«Bilemem. Ne isterlerse istesinler, asılsız şeyler söylemiş olacaklar. Hiç kuşkum yok bundan. Seni, içerde de olsan, dışarda da... bekleyeceğimden kuşku duymuyorsun. Duymuyorsun, değil mi?»

«Sorun bu ya. Bekleyeceksin ama bu sevgi

seni yoracak. Ardından hemen Cahit'le evlendin, neden? Bu tür dalgalanmalara direnme gücün olduğunu sanıyorsun, ama sen buna hazır değilsin. Şimdi bana karşı çıksan da sonra çok acı çekeceksin. O zaman ben senin gözünde, şimdi olduğum yerde olmayacağım. Beklemiş olmana değer mi o zaman?»

Üşüdüğünü hissediyor Ayhan. Nasıl söyleyebiliyor bu sözleri?

«Doğru değil bu... Ya da ne söylemek istediğini anlayamıyorum ben.»

«Anlıyorsun. Ben güç durumdayım ve bu yüzden özverili olmak zorunda sayıyorsun kendini. Ben sana acı vermek istemiyorum. Sen acı çekersen bana daha yakın olacağını sanıyorsun...»

Çok acı çekeceksin, diye sürdürüyor Üstün sözlerini içinden. Bu, uykularımı kaçırıyor. Sürekli bir özeleştirideyim. Bu beni nerelere götürür, bilmiyorum. Benim sevgim seni yoracak. Hem, dışarı çıksam bile, sorunların öyle az bölümü çözülmüş olacak ki... Daha önümüzde senin şimdi düşünmek istemediğin bir sürü sorun olacak. Senin düşünmemek istemen onların yok olması demek değil. Cahit'i değerlendirmede ben yanlışlık yaptım. Aynı yanlışlığı sen de yapmamalısın. Belki sana yolumuzdan çekileceğini söylemiştir. Özverili görünmüştür. Ama o, bugüne kadarki yaşamı boyunca, önce benim yanımda, sonra senin yanında hep ikinci derecede kalmanın acısını kolay kolay unutamaz... Sonra, dudaklarının arasından ekliyor:

«Giderken durum, bugünkünden daha kötü değildi. Onun için Cahit'e dönmelisin. Seni çocuk gibi kandırmasına izin veremem...»

Ayhan'ın ağzında eskimiş bir kan tadı. Boğazından aşağıya inen ve yeniden oluşan bir kan tadı. Üstün hep aynı yerde. Olaylar ne biçimde gelişirse gelişsin, hep aynı yerde.

«Beni sınıyorsun. Bunu hep yaptın...»

Yüzümdeki kırıklığı okumamış olamaz. Ama

neden hâlâ yaramı kanatmak için tırnaklamakta direniyor? Belki, belki değil kuşkusuz, benden çok acı çekiyor. İkimiz adına korkuyor...

«Sınama değil bu. Önümüzdeki sorunların benden çok seni yıpratmasını kabullenemiyorum yalnızca. Seni koruyamadığım zaman, senin üstünde nasıl bir hakkım olur? Hep alan biri olabilir miyim? Sen böyle birini ister misin?»

Doğru değil bu... diye bağırarak istiyor Ayhan. Ne derse desin, beni sınıyor. Özverili olsaydım, senin kafanı bunca çok kurcalamaktan kaçınırdım. Aldırmıyorum bile buna. Beni düşünmek zorunda, diyorum. Bu, onun inançlarına ve eylemine eklenen iki kişilik bir sorun, diyorum. Bu sorun, iki kişilik çözümlenecek. Zormuş... Doğru, zor. Çözümlemesi de başka sorunlar doğuracak. Kaçacak, yine kaçacak gücümüz kaldı mı? Benim yok, onun var mı?..

«Vakit tamam... Görüşme bitti...»

Ayhan avazı çıktığı kadar bağırıyor:

«Seni, anlayamayacağın kadar çok sevdiğimi söylüyordum. Şimdi de öyle. Kendine iyi bak. Sana kalın bir kazak aldım. Bu, aylığımdan armağan. Başın için de bir takke ördüm. Beceri-me hayran kalacaksın!.. Yine de giy. Bilmelisin o benim ilk örüp bitirdiğim şey.»

Gülüyoruz. İçim ağlamaya başladı bile. Ama daha dışarı vurmadı bu ağlama. Üstün görme-yecek. İyi...

«Sağ ol!..»

«Daha senin başına ne külahlar öreceğim!..»

«Hiç komik...»

Unutmamış demek. Unutmamış... Bu sözcükle belki istenen bağ kurabildi Üstün. Bitenle yenilenin arasındaki bağ bu sözcüktü. Aradaki beraberliğin yakınlığını, sıcaklığını bu küçük, anlamsız sözcük oluşturdu işte... Tam olmadı bu görüşme. Bu, hiç olmadı demek değil. Hiçbir şey kolay olmadı bizim yaşamımızda. Bundan sonra da olacak değil.

«Evet sevdiğim, hiç komik...»

En son kulaklarının ardına takıldı gözleri. Sapsarı. Zayıflıktan kafası daha bir büyümüş sanki.

Hiç komik... Senin ansızın gidişin de böyleydi. Benim aptalca Cahit'i kabullenmem de.

Köşeyi dönmek üzereler. Arkalarından seslenmek istiyor:

Seni seviyorum Üstün. Hiç komik... Hayır, bu, öylesi değil. Bu çok önemli bir şey...

Ahmet, dönüyor, o kocaman sesiyle bağırıyor:

«Gördün Hocayı işte... Sevinsene kız! Yüzün gülsün biraz...»

Ananın iki yanından kollarına giriyorlar Ceren'le.

Bu dönüşün boşluğu... Bunu yaşamayan bilebilir mi? Dışarda olmanın suçluluğu... Hemen yakındaki fırından sıcak, kızarmış ekmek kokusu yayılıyor sokağa. Beş on kişi, sıcak ekmek almaya gelmiş, fırının önünde yığın yapmışlar.

Üstün'ün biraz daha ısınabilmek için yak-tıklarını söylediği ekmekler bu fırından mı alınıyor?

Ana, bir an durup bu nemli ekmek kokusunu içine çekiyor:

«Görelim Mevlam neyler,
Neylerse güzel eyler...»

«... Sanığın, yukarda ayrıntılı olarak açıklanan olaylar, belgeler ve tanık ifadeleriyle kanıtlanan eylemlerine uyan Türk Ceza Yasası'nın 141/1 ilk bölümü ile 142/1 maddeleri gereğince cezalandırılması, ayrıca suçun 141'inci maddenin 6'ncı bölümünde yazılı yüksek öğretim kurumları içinde ve bunların arasında işlenmiş olması nedeniyle verilecek cezanın 1/3 oranında artırılması gerektiğinden, hakkında C.M.U. Yasası gereğince ilk soruşturma açılması dileyiyle...»

Koğuştta, tuhaf, tutkulu bir kıpırtısızlık ve birbirine karışan kâğıt hışırtıları. Kimi yüzüstü uzanmış ranzasına, kimi bağdaş kurmuş. Hepsinin elinde savcılığın yazısı. Kimse konuşmuyor. Deli terzi bile suskun. Bir, Sofu ayakta. Sobanın üstündeki küçük kazanda reçetesini kimsenin bilmediği bir acayip aşure pişiriyor.

Üstün'le Ahmet, üst ranzada, Üstün'ün yatağına yan yana bağdaş kurup oturmuşlardı. Onlar da konuşmuyordu. Bugün gardiyanlar bahçeye çıkmaya zorlamamıştı onları. Kimsenin canı dışarı çıkmak istememişti zaten.

Sanıkların tümü için tek bir belge düzenlemiş savcı. Yirmi sayfa kadar tutan belgenin baş tarafında, sanıkların tümüyle ilgili birtakım savlara yer verilmiş, arkasından her biri için, kimi dörtte bir, kimi yarım, kimi de bir sayfa tutarında bölümlerde, kişisel durumlarıyla ilgili savlar ve kanıtlar sıralanmış. İnce pelür kâğıtlara, birkaç kez ve bilmem kaç kopya olarak yazılmış olan belgeyi anlaşılır biçimde oku-

mak çok zor. Ayrıca, belge, baştan sona, daktilo, Türkçe ve anlatım yanlışlarıyla dolu.

Bir gün önceki görüşmeden sonra üstüne çöken dayanılmaz sıkıntının etkisiyle yeniden sigara içmeye başlayan Üstün, bütün gece uyuyamamış olmanın yorgunluğu içinde, okuduklarını anlayamaz haldeydi. Hakkında 141/1'in son tümcesi gereğince ölüm cezası istenmiş olan Ahmet'se, tersine, neşeli ve canlıydı. Kendisini zorladığı söylenemezdi. Bütün koğuşta, hakkında ölüm cezası istenen tek kişi olmaktan bir çeşit övünç duyar gibiydi. Savcılığın yazısına şöyle bir göz atıp, kendisiyle ilgili bölümün sonuna bakınca, gülmeye başlamıştı:

«Amma da önem vermişler bana Hoca... Herif, ciddi ciddi kelle istiyor. Kelle değil ama, babayı alır o..»

Üstün, kendisini zorlayarak yeniden okumaya çalıştı savcılık yazısını:

«... Fransa'da bulunduğu sırada, Fransız ve Rus Komünist Partileri'yle ilişki kurduğu... bavulun içinde, Moskova'da basıldığı anlaşılan Marks, Engels gibi Rus komünistlerinin kitaplarını ülkeye gizlice sokmaya çalıştığı... Fakülte-
de, öğrencilere durmadan komünistlik, dinsizlik ve ahlaksızlık aşılama-ya çalıştığı ve bunları övdüğü... evinde yapılan aramada pek çok yasak sol yayın bulunduğu, bu arada, Tolstoy, Dostoyevski, Turgenyev, Gorki gibi azılı komünistlerin ve Anter Cin adlı bir Fransız komünistinin ahlaksızlığı öven 'immoralist' adlı kitabının ele geçirildiği... özellikle kız öğrencileri komünistler gibi evlilik dışı cinsel ilişkiler kurma-ya özendirdiği, bir öğrenciyi bu yolda kandırdığı... sanıklar arasında bulunan Asistan Ahmet'in yönettiği gizli komünist örgütünde propaganda yaparak, yol göstererek eylemli biçimde çalıştığı... yapılan ihbar ve tanık ifadelerinden anlaşılmakla...»

Ahmet gülerек parmağını «Anter Cin» sözcüklerinin üstüne bastırıyor:

«Bu da neyin nesi Hoca?»

«André Gide demek istiyor olacak.»

Ahmet bu kez kalın ve tok bir kahkaha atıyor:

«Savunmanı yaparken iyi eğleneceksin Hoca!..»

Üstün bu kahkahayı bile duymamış gibi. Gözleri, ...kız öğrencileri komünistler gibi evlilik dışı cinsel ilişkiler kurmaya özendirdiği, bir öğrenciyi bu yolda kandırdığı... sözlerine takılmış. Savcının suçlama yazısı gülünç. Evet. Ayhan için söyledikleri de iğrenç. Belki de buna sevinmem gerek. Onu kullanarak beni suçlamak istiyorlar, ama onu doğrudan işe karıştırmaktan da kaçınıyorlar. Savcı, Ayhan'ın adını yazmamış. Ben sormazsam o da üstelemeyecek. Bu türlü bir suçlamayla Cahit'i de avuçlarının içine almış olacaklar. Ona da gözdağı vermiş oluyorlar. Daha bir iyi satın alacaklar bu yoldan. Sesini çıkarmazsan, karının adını açıklamayız, diyorlar...

Yeniden savcılık yazısını eline alıp okumaya çalışıyor. Kanıt olarak birkaç kitap adıyla birkaç tanığın genel ve ipe sapa gelmez birtakım suçlamaları dışında elle tutulur bir şey yok. Bir de ihbardan söz etmiş savcı. Kim olabilir bu ihbarcı ya da ihbarcılar? Omzunu silkiyor. Fakültede bir sürü sivil polis dolaştığını bilmiyor muydu? Öğrenciler arasında polisten aylık alan polis ajanları olduğunu öğrenmemişler miydi? Düşünmeye çalışıyor:

İyi ama, ben neyi savunacağım? Düşündüklerimi yadsıyamam. Ben bu düzenin korunmasından yana bir vatandaşım, diyemem. Savcının kanıtlarının gülünçlüğüne ortaya koymak çok kolay. Savunmamda bununla yetinebilirim. Ne var ki, yargıç dönüp de, «Peki savcının ileri sürdüklerinin size yüklemek istediği suçları kanıtlamadığını kabul edelim ama, niçin bir başkasını değil de sizi suçlamak istemiş olsun?»

derse, ne diyeceğim? Bunu savcıya sorun mu diyeceğim? Bu bir kaçamak olmaz mı?

Öteki tutuklular oturmuş, yanıtlarını kâğıda dökmeye başlamışlardı bile. İçlerinde korkanlar vardı, yüzlerindeki donuk sarılıktan belli oluyordu bu. Öfkelenenler de vardı. Savcılık yazısının bu kadar uydurma, baştan savma sözlerle dolu oluşu, bir çeşit düş kırıklığına uğratmış onları. Hafife alındıklarını, küçük düşürüldüklerini düşünüyorlar.

Ne demişti Ayhan?

«Cahit'in artık bizim için sorun olmaktan çıktığını bilesin!»

Savcılığın suçlamaları bir bakıma doğruluyor Ayhan'ı. Eğer Cahit öç almak için sonuna kadar gitmeye karar verseydi, savcılığın yazısında başka şeylere de rastlanabilirdi.

İçinde bir burukluk, bir eziklik. Adı yazılı olmasa bile, bu silik pelür kâğıdı üstünde Ayhan'dan bu türlü söz edilmesinin bütün acısını yüreğinde duyuyor. Onunla olan ilişkilerinin böylesine bayağıca yorumlanması...

Ona böyle bir olasılıktan söz etmiştim. Ne yaparsın o zaman demiştim. Bundan korkuyordum. Başkaları ne düşünür diye değil. Bir gün bu türlü suçlamaların onu da etkileyebileceğinden korkardım. Şimdi artık her şey apaçık ortada...

«... Marks, Engels gibi Rus komünistlerinin... Tolstoy, Dostoyevski, Turgenyev... gibi azılı komünistlerin...»

Başından beri bu işte bir yanlışlık var. Suçlayanlar da suçlananlar da gerçekte ne yaptıklarının bilincinde değiller. Bizi, işçi sınıfının egemenliğini kurmaya çalışmakla suçluyorlar. Oysa biz sınıf savaşı vermiyoruz. Belki böyle bir savaşı yürütmek isteyenler oldu, zaman zaman. Oysa, özellikle 1946'lardan beri, komünistlikle suçlananlardan büyük kısmının verdikleri savaşın sınıf savaşı ile ilgisi yok. Böyle bir çaba içinde olduğumuza kendimizi inandırsak bile, yap-

tığımız şey bu değil. Bu gençlerin hiçbiri, Marksizm'i, Tarihsel Maddeciliği, Marksist diyalektiğin kuramsal yapısını bilmiyor. Bilmelerine de olanak yok. Sorun, birkaç kitap bulup okumuş olmak, ya da olmamak da değil. Sorun, sınıfsal bilincin belirginleşmiş olup olmamasında. Nedir bizim savunduğumuz? Daha doğrusu biz kimiz? Bir avuç kentsoylu kökenli aydın. Kendi sınıfsal kabuğunda rahatsızlık duyan bir avuç aydın. Düş gören bir avuç aydın. 1946'lardan beri söylenenler, yapılmak istenenler, gerçekte bir sınıfın değil, bizim, kendi içimizde duyduğumuz sıkıntının dışı vurulmasından başka bir şey değil. Özgürlük istedik. Daha çok özgürlük. Egemen kişilere başkaldırma özgürlüğü. Bu başkaldırma özgürlüğü bizi aldı, yüzeysel bir demokrasiye getirdi. Şimdi de, sosyalizm adı altında, işçi sınıfı için ekonomik özgürlük diye tutturmuşuz. Toplu sözleşme, grev hakkı diyoruz. Bunlar, ilkel bir sosyal demokrasinin bile artık üstünde durmadığı koşullar. Ya köylüler? Ya işsizler? Ya ekonomik gelişme? Nedir bu konularda ileri sürebildiğimiz savlar? Birçok aydının gözünde sosyalizm, bugünkü kötü işleyen devletçilik düzeninden farklı sayılmazken, biz ne öneriyoruz? Ya, eylem eylem dediğimiz? Nazım'ın şiirlerini çoğaltıp dağıtmak, bir araya gelip Pir Sultan Abdal'dan türküler söylemek, dahası, daha on yıl önce «faşist diktatör» diye kin duyduğumuz bir yaşlı radikal demokratın salt öfkelerimizi dile getiren sözlerini, sosyalist savaşımın en etkili propaganda aracıymış gibi, kitlelere yaymak, duyurmak... Yaptığımız eylem de bu. Bir sosyal sınıfın, öteki sınıflar üstünde egemenliğini sağlamak diye nitelendirilen çabamız; bu işte! Bari kendi kendimizi aldatmasak. Kendi kendimize yiğitlik taslamasak. Elbet, bir gün, sosyalizmi gerçekten güncel sorun olarak ortaya çıkaracak bir kuşak gelecek. Onların savaşımı bizimkinden farklı olacak. Bunu bilmemiz gerekir. O zaman, uslu olmaya,

onları biz zorlayacağız. «Su» yaşasaydı, büyüseydi ve bir gün karşıma çıkıp, benim bir Üstün'üm var, onunla yaşayacağım, deseydi, nasıl davranırdım?

İnsanlara sevgiyi öğretmek de bir gülünç düş aslında. Belki, öfkenin değil sevginin ege-men olacağı bir düzenin koşullarını hazırlamaktır sorun; insanlara, savaşmanın değil, barış içinde, birinin ağzındaki lokmayı kapmak yerine, daha çok lokma üretmenin doğru olduğunu öğretecek bir düzen içinde yaşamının güzelliğini anlatabilmektir...

Bu anlamda, toplumun değişmesini istediğim doğrudur. Bu anlamda düzenin değişmesini istediğim doğrudur. Bizim istediğimiz, gerçekte, bugünkü düzenin insanları kaçınılmaz olarak sürükleyeceği kanlı bir savaşı önlemektir. Böyle düşünmek de bir çeşit kaçış mıdır? Belki.

Yan gözle Ahmet'e bakıyor. O da eline kalem kâğıt almış, bir şeyler yazıyor. O, kendi içinde tutarlı. Onu caydırmam söz konusu olamaz. Her savaşımında, kendini bu savaşıma adanlar çıkacaktır. Ahmet'e saygı duyuyor. Belki içinden onun gibi olmadığı için kendisini suçluyor bile. Ama çaresiz. Ahmet, inandığı biçimde sürdürecektir savaşımını. Ahmet'ten sonra gelenler olacak. Daha çok acılar çekilecek. Bir bakıma, doğaya karşı verilen bir savaş bu. Ahmet ve arkadaşları bu savaşın öncüleri, adsız kahramanları olacak.

Bu bir kaçış değil. Kaçış, bir yanılgıydı. Gerçek duygularından, gerçek düşüncelerinden kaçmaya çalışmakla yanılmıştı. Ayhan'ı bırakırken, sevgilerini gereksiz yere büyüttüklerine kendini inandırmak istemişti. Paris'te, Mireille ile, Michel'le, Roland'la kurduğu dostluk çemberinde hep yalnız kaldığını fark ettiği halde, onlarla birlikte yürümesi gerektiğine kendisini inandırmak istemişti. Ahmet'le, Nedim'le, Sofu'

yla bir aradayken, onlara gerçek düşüncelerini açıklamaktan kaçınmıştı. Ama artık kaçamazdı. Her şey apaçık ortadaydı. Daha fazla ne kendisini, ne de başkalarını aldatabilirdi. Acılar çekilecekti, elbette. Cahit ayrılmaya yanaşmaya-bilirdi. Kendisi, burada, taş duvarlar arasında yıllarca bekleyebilirdi. Bütün bunlar sevgiyi yadsımayla çözümlenecek değildi ki...

«Acı çekeceksek, inandığımız şeyler için olmalı bu...»

Ahmet yüzüne baktı:

«İnanmayanlar acı çeker mi Hoca?»

«İnanmayanlar da acı çeker. Daha doğrusu inanamayanlar. Aslına bakarsan, inanan insan acı çekmez. Benim söylemek istediğim başka. Acı çekmek deyimini yerinde kullanmadım. Savaşmak demem gerekirdi. Evet İnsan gerçekten inandığı şeyler için savaşmalı.»

«Gerçekten inanmak?..»

Duraksadı Ahmet:

«Bana kalırsa, gerçekten inanmak diye bir şey yoktur Hoca. İnsanın inanmak zorunda olduğu şeyler vardır. Ya inanırsın ve savaşırsın, ya da yiter gidersin.»

«Ortaçağ şövalyeleri gibi?»

«Evet. Ortaçağ şövalyeleri gibi.»

Birtakım rastlantıların, koşullandırılmaların tutsağı olup gidecek miydi insanlar durmadan? Yetenek denilen şey bile bir rastlantı değil miydi? Kromozomlarla, genlerle, kuşaktan kuşağa aktarılan, birleşip çözülen, yeni görünüm, yeni bileşimler içinde değişen yetenekler?

Benim yapımda var kuşkuculuk...

Kâğıtları bir kenara bıraktı. Parmakları soğuktan vâ yazmaktan uyuşmuştu. Sobanın odunu, kömürü tükenmişti. Yakacak ekmek de kalmamıştı. Camlar buz tutmuş. Tutuklular palto-larını sırtlarına geçirmiş, yataklarının içine bağ-daş kurmuşlardı. Çıt çıkmıyordu koğuşun içinde. Herkes düşünüyordu. Bir ölüm hükmünün

yerine getirilmesinden önceki bekleyişi andırıyordu bu kıpırtısızlık.

Yok, hayır, kuşkuculuk değil benimki. İnsanın haksızlıklar karşısında başkaldırma isteği duyması kadar doğal bir şey olamaz. Egemenliği ellerinde tutanların, kendi istekleriyle bu egemenliği halkın eline bırakacaklarını düşünmek saflık olur. O zaman devrimden başka çıkar yol olmadığını kabul etmek gerekiyor. Ama, devrim gerçekten kurtuluş mu? Sonra ne olacak? Yeni bir düzen için hazırlıklı mıyız? Her devrimin önce kendi çocuklarının başını yemesi neden?

Ahmet yerine gitmiş. O da düşünüyor. Böyle bir düzen içinde neyin savunmasını yapacaklar? Suçluluklarını savunmak, kendi kendileriyle çelişkiye düşmek değil mi? Suçlarının Ceza Yasasının şu ya da bu maddesinde yazılı olmadığını bilmiyorlar mı? Gerçek suçları, bu toplum düzeninin içinde uyuşup kalmış olmaları değil mi? Polis yakalarına yapışmasa, bu toplum düzeni onları ezmenin, sindirmenin, ya da kendi içinde eritmenin yolunu bulacaktır er geç. On yıl sonra, bu ateşli devrimcilerin kim bilir kaç, rahat bir yaşamın dinginliği içinde, kendisine çok geçerli özürler bularak düzene ayak uydurmuş olacak. Daha şimdiden içinde beliren kuşku tomurcuğuyla, beş on yıl sonraki Profesör Üstün'ü düşünüyor. «Su» yaşıyorsa, bir gün anasının yaptığı gibi, sonu belirsiz bir serüven için evini bırakmaya kalksa, Ayhan ne diyecekti? Eve devrimci bildiriler taşımaya başladığı, eli silahlı devrimci arkadaşlarına yakınlık etmeye kalktığı, zaman, sırtını okşayarak onu ölüme, ya da işkenceye, göz kırpmadan yollayabilecekler miydi? Hayır. İnsan, kendisi için her şeyi göze alabilir, ama sevdikleri için değil.

En büyük yanılgılardan biri de bu. İnsan sevdiklerinin mutlu olmasını ister. Kendi ölçülerine göre bir mutluluktur bu. Oysa, her insanın mutluluktan anladığı şey aynı değildir ki...

Hep kaçış...

Öteki gençlerin hazırladıkları savunmaları, Üstün, Ahmet, Nedim ve Sofu, birlikte gözden geçirdiler. Gençlerin hemen hepsi, olayların gerçeklerle ilgisi olmadığını, tanıkların düzmeceliğini, kanıtların çürüklüğünü belirtmekle yetinmişlerdi. Hukuksal açıdan bir iki düzeltmeden başka dokunacak pek bir şey bulamadılar savunmalarda.

O hafta görüşmelere izin verilmedi.

«Sorgular yapılıncaya kadar artık bizi kimseyle görüştürmezler Hoca,» dedi Ahmet. «Sorgular başlayınca, sanırım, hepimizi ayrı ayrı tecride sokacaklar...»

Dışardan haber alma yolları da kapanmıştı. Tam on gün, günlük gazeteler dışında hiçbir haber alamadılar. On birinci gün, gardiyanlar, Ahmet, Nedim ve Sofu'yu alıp götürdüler. Akşam kadar ses çıkmadı. Akşamüstü meydancılar gelip, üçünün yataklarını alıp gittiler.

Tutukevinin kapısı ilk kez açılıyordu Üstün'ün önünde. Küçük pencereleri demir kafesli tutukevi arabasına binmeden önce, bir jandarma çavuşu ellerini kelepçeledi. Çevresine bakınmasına fırsat bırakmadan, arabanın içine iteklediler. İçerisi karanlıktı. Küçük pencerelerden çok az bir ışık sızıyordu. Demir kafes arkasındaki camlar belki yıllardır hiç temizlenmemiş, buzlu cama dönüşmüştü. Yine de pencere kenarına oturmaya gayret etti. Arabada yirmi kişi kadar vardılar. Karşılıklı iki sıraya yan yana oturtulmuşlardı. İki başta, elleri tüfekli iki jandarma eri duruyordu. Camın gerisinden, tutukevinin taş duvarlarını hayal meyal seçtiğini sandı. Nöbetçi kulesinin sivri tepesinde bir bayrak sallanıyordu. Karanlığa yavaş yavaş alışan gözleri, yol arkadaşlarını seçmeye başlamıştı. Yırtık pırtık giysiler içinde, açıkları ve umutsuzlukları yüzlerinden okunan, insanlıkla ilişkileri kesilmiş bir avuç insan benzeri yaratık.

Deli terzinin çırağı tam karşısına oturmuştu. Nerdeyse ağladı, ağlayacak.

Yarım saatten çok beklediler tutukevinin önünde. Kimse bu bekleyişin nedenini sora-
mı-
yor, kimse de bir açıklama gereğini duymuyor-
du. vileri yer yer fırlamış tahta sıralar tutuk-
luların kaba etlerini acıtıyor, bu yüzden ikide
bir kıpırdanmak zorunda kalıyorlardı. Sigarala-
rını avuçlarının içinde gizleyerek içen jandarma
erleri, kıpırdananlara kızgınca bakıyor, ama
ses çıkarmıyorlardı. Üstün'n dudaklarında, tu-
tukevine ilk getirildiği gün, arkadaşlarıyla bir-
likte söyledikleri ezgi:

Jandarma biz...

Kelepçe bileklerini acıtıyor. Bu sözü çok
verde duyduğunu, okuduğunu anımsıyor. Ke-
lepenin bileği acıtmasının ne demek olduğunu
anlıyor. Bu acı, maden halkanın ete gmlme-
sinden gelen bir acı değil sade. İnsanın burnu,
sırtı kaşınıyor, içgüdüsüyle ellerini kullanmak
istiyor, o zaman demir ete daha bir gömülüyor
ve kaşıntı dayanılmaz bir biçimde artıyor.

Zaman geçtikçe kaygısı büyüyen terzi ıra-
ęı, sonunda ağlamaya başlıyor, sessiz sessiz.
Anasından başka kimşesi yok. Görüşme gnle-
rinde bazlama yapıp getiriyor kadın, oğluna.
Saçta pişirilmiş, yağsız bazlamalar. Savcılık ya-
zısına göre çırağın suu, yanında çalıştığı deli
terzinin komünist olduğunu polise bildirmemek,
dahası, tanıklar önünde, ustasının söyledikleri-
ni baş sallayarak onaylamak yoluyla komünizm
propagandası yapmak. Deli terzi kendisini Stalin
sanıyor, çırağına da Timoenko diyor. Timoen-
ko, tutukevi arabasında, bu suundan dolayı
asılıp asılmayacağını düşünerek ağlıyor!

Sonunda arabanın kapısı açıldı, yeni bir tu-
tuklu girdi içeriye. İlk bakışta bunun bir koğuş
ağası olduğu anlaşılıyordu. Tutukevine girerken
herkesin üstündeki değerli eşya alıkonulurdu.
Oysa, sonradan arabaya getirilen tutuklunun al-
tın saat kordonu bile duruyordu yerli yerinde.

Kaytan bıyıklı, dev yapılı, umursamaz tavırlı bir adam. Başta oturan jandarma eri bile, yerinden kımıldamak gereksinmesini duymuştu, o içeri girer girmez. Öteki tutuklular da «Buyur ağa, buyur ağa» diyerek adama yer açtılar. Kapı kapanır kapanmaz şoför gaza bastı.

Üstün, pencerenin küçük aydınlığından, geçtikleri yerleri tanımaya çalışıyordu. Bambaşka bir ülkede, hiç tanımadığı sokaklardan geçiyor gibiydi. Bir ara, Doğumevi'ni seçer gibi oldu. Sonra araba birden durdu. Kapının önünde duran jandarma kalktı, kapı dışardan açıldı. Keskin ışık gözlerini kamaştırdı Üstün'ün. Adliyenin önündeydiler. Kapının önünde üniformalı beş altı polis ve jandarma bekliyordu. Jandarmalar tüfekliydi. Daha geride, Birinci Şubede gördüğü sivil polislerden bir ikisini seçer gibi oldu. Arabadan teker teker indirildiler. Havanın soğukluğuna karşın, Adliyenin önünde epeyce bir kalabalık vardı. Ayhan da olabilir miydi bu kalabalığın içinde? Bunu araştırmasına olanak bırakmadan, ite kaka soktular onları yapının içine. Bir merdivenden çıktılar, iki koridor geçtiler, bir başka koridorda tutukluların çoğunluğu ayrıldı, başka yöne götürüldü. Üstün, terzi çırağı ve koğuş arkadaşlarından birkaç öğrenci, iki jandarmanın arasında yalnız kalmışlardı. Koridorda boydan boya tahta sıralar vardı. Jandarmalar onları yan yana oturttular sıralara. Koridorun iki ucunda birkaç meraklı görünüyordu, ama polisler bu meraklıların tutuklulara fazla sokulmalarını engellemekteydi.

Üstün, oturduğu yerin tam karşısındaki kapıda «...Sorgu Yargıçlığı» tabelasını okudu. Geleceğine yön verecek adam bu kapının arkasındaydı. Nasıl bir adamdı? Sorgu yargıçlığından öteye gidemediği için mesleğine küsmüş yaşlı biri mi, uzak bir Anadolu kentinden güçlü bir arka bularak Ankara'ya atanmasını sağlatmış, kendisine bu iyiliği yapanlara borcunu ödemek telaşında olan genç bir yargıç mı?

Canı öyle bir sigara çekiyor ki şimdi. Bir saattir tek sigara içmedi. Cebinde paketi vardı. Kibriti de. Elleri kelepçeli olmasa... Jandarmadan rica etsem?

«Arkadaş, bir sigara içmeme izin var mı?»

Jandarma önce kendisine seslendiğini fark etmiyor. Sorusunu yineliyor Üstün.

«İçebilirsin.»

«Ellerim kelepçeli de. Yan cabimden paketimi alabilir misin?»

Jandarma kuşkuyla bakınıyor çevreye. Koridor kalabalıklaşmış. Avukatlar, sanık mı, tanık mı, sivil polis mi olduğu anlaşılmayan kişiler, mübaşirler. Duraksıyor biraz, sonra bir eliyle tüfeğini bırakmadan, öbür elini Üstün'ün cebine sokarak paketi çıkarıyor, paketten bir sigara alarak Üstün'ün dudaklarına yerleştiriyor. Kibriti çakarken, tüfeğini bacaklarının arasına sıkıştırıyor.

«Sağ ol. Bir de sen yak.»

«Olmaz. Görev başında sigara içmek yasak.»

Kelepçeli ellerini kaldırarak, iki başparmağıyla sigarayı tutmaya çalışıyor Üstün. Sigaranın dumanı gözüne kaçıyor. Ne zamandır duymadığı hafif bir baş dönmesi. Bir de gözlerini silebilse... Koridordan geçen genç avukatlardan biri, bir an duraklayıp dikkatle bakıyor yüzüne. Tanımış olmalı. Ne yapacağını şaşıyor genç avukat, geri dönmeyi de beceremiyor, sonra yürüyüşünü sürdürüyor, bu kez daha da hızlı adımlarla.

Bir yıl önce olsa, Cahit'ten avukatlığını üstlenmesini isteyebilirdi.

Ayhan, «Cahit'in bizim için bir sorun olmaktan çıktığına inan» demişti. Savcı Ayhan'ı sorguya çektiğine göre, Cahit'i de dinlemiştir. Öteki hocaları da dinlemiş midir? Doçentliğini bir türlü onaylamayan hocaları? Şu, kız öğrenciler sözü nereden çıktı acaba? Cahit söylemiş olabilir mi böyle bir şey? Kız öğrencilerin, çev-

resinde dolanıp durdukları yalan değil. Onlarla, pek çok sorun yanında, kadının cinsel özgürlüğü sorununu da tartıştıkları olmuştu. Kızların içinde, onunla daha yakın ilişkiler kurmak isteyenler de çıkmamış değildi. Hoş kızlardı. Tatlı, sokulgan, hayran! Ama, daha Ayhan'ı tanımadan önce bile, arkadaşlıktan öte bir yakınlığa kesin olarak izin vermemişti ştn. Her konuyu rahatça konuşabilirlerdi aralarında. Özellikle kadının toplum içinde ekonomik bağımsızlığını kazanmadan, başka özgürlükler, bu arada cinsel özgürlük elde etmesinin bir anlam taşımadığını onlara anlatmaya çalışmıştı. Eve ekmeği erkeğin getirdiği evlilik düzeninin de bu anlamda bir kölelik düzeni sayılacağını söylemişti. Hepsi bu. Hayır, kız ğrencilerinin hiçbiri cnu bu biçimde suçlayamazdı.

Koridorun dönemeç yerinde meraklıların sayısı artmış görünüyordu. Çoğu genç avukatlar. Az önce yanından geçen arkadaşlarından öğrenmiş olmalıydılar ştn'n burada olduğunu. Birden, kara cppelerin arasından yeşil bir manto seçer gibi oldu. Yerinden doğrulmaya çalıştı, sigarası ağzından düştü. Ayhan'dı bu.

«ştn!..»

ığlığa benzer bir ses. Yanındaki jandarma, hemen doğruldu, koridorun ucunda bekleyenleri tüfeğiyle iterek uzaklaştırdı. Hepsi bu kadar. Ama, Ayhan'ın orada olduğunu biliyordu. Tutuklanmadığını biliyordu. Ne yapıp etmiş, ştn'n bugün sorguya getirileceğini de öğrenmişti.

Glmekle ağlamak arası karmaşık bir duyguyla geniş bir soluk aldı. şimdi sorsun bakalım sorgu yargıcı ne soracaksa. Az önce, kız öğrencilerle ilgili suçlamayı, işkence yaparak Ayhan'ın ağzından almış olabileceklerini geçirmişti aklından. şimdiyse biliyordu bunu kimin söylediğini, savcının yazısında sözü geçen muhbirin kim olduğunu.

Kapı açıldı, bir mübaşir yanlarına geldi:

«ştn hanginiz?»

«Benim.»

Mübaşir jandarmaya döndü:

«Kelepçesini çıkar.»

Kelepçe çıktı.

Sorgu yargıcının kapısından girerken, son bir umutla dönüp baktı arkasına ama, yeşil mantoyu göremedi.

«Buyurun, oturun Üstün Bey.»

İyice açılmış çıkıntılı bir alnı, ince çelik çerçeveli gözlüklerinin gerisinde sivri mavi gözleri, çökük avurtları ve keskin bir çizgiyle ayrılmış gibi, etsiz ve soluk renkli dudakları vardı sorgu yargıcının. Alnında ve gözlerinin kenarında beliren kırışıklıklara karşın, yaşının otuz beşten fazla olmadığını düşündü Üstün. Sesi soğuk, belki biraz da hırçındı, ama bakışlarındaki zekâ pırıltısı umut vericiydi.

«Sigara içer misiniz?»

Uzatılan paketten bir sigara aldı, yargıcın çakmağıyla yaktı. Kelepçesiz sigara içmenin ayrı bir tadı olduğunu anladı ilk olarak. Yargıç, konuşmaya başlamadan önce, onun sigarasından birkaç soluk çekmesini bekledi. Bu arada, göz ucuyla masasının üstündeki dosyaya bir göz attığını da kaçırmadı Üstün.

«Hakkınızdaki suçlamaları biliyorsunuz Üstün Bey.»

«Evet. Daha doğrusu, savcının suçlama yazısındaki kadarıyla biliyorum.»

«Savunmanızı okudum.»

«Şimdiden bir sonuca varmış olmanız gerekiyor, değil mi?»

«Ben önyargılı bir kimse değilim Üstün Bey.»

«O anlamda söylemedim.»

Sir süre sustular. Yargıç, önündeki dosyayı bir süre karıştırdı. Başını kaldırdığı zaman, yüzünde alaycı bir gülümseme belirmişti:

«Savunmanızda komünist olmadığınızı söylememişsiniz.»

Omzunu silkti Üstün:

«Hiçbir yargıcın bana böyle bir soru yöneltmeye hakkı olduğunu sanmıyorum. Salt merakınızı gidermek için söyleyeyim. Paris'e gitmeden önce, ülkede gerçek bir demokrasinin yerleşmesi için, açık, kapalı çalışmalarım oldu. Fransa'da gerçek komünistlerle arkadaşlık yaptım. Şimdi bana komünist olup olmadığımı soruyorsunuz. Bunun ne anlama geldiğine bir karar verebilmiş olsam, açıkça söylemekten çekinmem. Ama ben, her şeyden önce bilim adamıyım. Özgürlüğünü her şeyden üstün tutan bir insanım.»

Başını salladı yargıç:

«Savunmanızı bu biçimde yapmak istediğinizi anlamıştım zaten. Bilim adamlığına sığınacaksınız. Okuduğunuz kitapları, öğrencilerle konuşmalarınızı böyle açıklamaya çalışacaksınız.»

«Size ne söylememi bekliyorsunuz? Tutuklandığımda gazetelerin yazdığı gibi, gizli bir Sovyet ajanı olduğumu söylememi mi?»

«Gazeteler canlarının istediklerini yazarlar.»

«Hükümetten aldıkları emir üzerine mi yazarlar?»

Yargıç, dosyayı karıştırıyormuş gibi yaparak, Üstün'ü yanıtlamaktan kaçındı.

«Gazetelerdeki haberlerin asılsız olduğunu belirterek düzeltme isteğiyle yaptığım başvuruyu savcılık karşılıksız bıraktı.»

Yargıç sorgunun aldığı biçimden hiç de hoşnut olmamışa benziyordu:

«Bunları bırakalım. Bu tür davaların özelliği olduğunu siz de kabul etmelisiniz.»

«Ama sizin kabul etmemeniz gerekir, Sayın Yargıç.»

Yargıç kaşlarını çatı:

«Savcının suçlamalarını yadsıyorsunuz. Bir an için kabul edelim. İyi ama, durup dururken, devletin polisi, savcısı neden sizi suçlamaya kalkmış olsunlar?»

Tam beklediği soruydu bu işte. Yanıtlaması en güç soru da buydu. Ne diyebilirdi? «Ben bu

düzene ters düşen bir insanım da ondan» mı demeliydi? «Hükümet sıkışık durumda. Savcının önemlice bir kişiyi suçlaması gerekiyordu, kamuoyunu oyalamak için beni buldu» dese, soruyu yanıtlamış olur muydu?

Kesinliğe varan kuşkularından söz etmeli miydi?

«Ben de sordum bu soruyu kendime. Ne polis, ne savcı, kendi başlarına böyle bir suçlamaya girişemezlerdi. Hakkımda 1951 yılından beri dosya tutulduğunu biliyorum. O zamandan bu yana hakkımda koğuşturma açılmasına gerek görülmedi. Dahası, geçen yıl Paris'e gitmek için pasaport istediğim zaman bile, birkaç günlük gecikmeden başka kuşku çekici bir şey olmadı. Benim için ileri sürülen suçlamaların hemen hepsi, Paris'e gidişimden önceki dönemle ilgili. O halde, polis de savcılık da neden bu kadar bekledi hakkımda soruşturma yapmak için? Hele, neden, tam Paris'ten yurda döndüğüm gün seçildi, tutuklanmam için?»

Yargıç dikkatle dinliyordu Üstün'ü:

«Dosyanızı ancak tamamlamışlardır. Bununla nereye varmak istediğinizi anlamadım.»

Söylediklerinin gerçekliğine kendi de güç inanarak sürdürdü konuşmasını Üstün:

«Kusura bakmayın. Benim varmak istediğim sonucun, gerçekte dosyalarınızda yazılı olarak yer aldığından kuşkum yok. Bir polis romanı okur gibi hissediyorum şimdi kendimi. Bu sonuca neden daha önce ulaşamadığıma da şaşıyorum. Evet. Bu sorular daha ilk günden beri aklımı kurcalayıp duruyordu. Savcılığın yazısını okuduktan sonra bunu hemen anlamam gerekirdi. Eğer demin siz o soruyu sormasaydınız, az önce, dışarda beklerken aklıma gelen gerçeği söylemekten yine de çekinecektim. Evet, bütün bunlar bir rastlantı olamaz. En önemlisi de şu: Paris'ten dönmeden önce bir arkadaşımдан beni uyaran bir mektup aldım. Arkadaşlarımdan bir

kısının tutuklandıklarını yazıyordu. İstersem, Paris'te daha fazla kalmam için bursumu uzatılabileceğini de söylüyordu mektubunda. Oysa ben bu uyarıya aldırmadım ve kendisine döneceğimi bildirdim. Hangi tarihte, hangi vapurla geleceğimi de yazdım. Benim ne zaman, hangi araçla Türkiye'ye döneceğimi bilen tek kişi vardı Türkiye'de: Doçent Cahit. O halde, benim hakkımda polise yine bir kişi ihbarda bulunmuş olabilir. O da Doçent Cahit. Yanlış mı düşünüyorum?»

Yargıç, gözlüklerini temizliyormuş gibi, bir süre konuşmadan oyalandı. Üstün, yargıcın yanıtını beklerken yüreğinin hızla çarptığını duyuyordu.

«Dediğiniz doğru olsa bile, bu bir şey değiştirmez.»

Üstün'ün dili ağzında kocaman. Bütün tükürüğü kurumuş. Ne kadar isterdi o anda konuşmak zorunda olmamayı. İlk kez yargıca yüksek sesle söylediği gerçeği, sırtına saplanmış paslı bir hançer acısıyla, tüm gövdesinde, yüreğinde ve beyninde hissediyordu. Keşke; «Yanılıyorsunuz» deseydi yargıç. «Bizim polisin Paris'te bütün geliş gidişlerinizi adım adım izleyen çok yetenekli ajanları vardır, onlardan öğrenilmiş dönüşünüz» deseydi.

Yutkundu. Güçlkle konuştu:

«Bu çok şey değiştirir Sayın Yargıç. Savcının suçlama yazısında benim bir kız öğrenciyi! baştan çıkardığım yazılıydı. Dosyanızda bu yönde bir tanık ifadesi var mı?»

Yine yüreği çarparak bekledi yargıcın yanıtını:

«Bunu ileri süren, arkadaşınız. Doçent Cahit Bey.»

«Arkadaşım... O kızın kim olduğunu da söylemiş mi?»

Yargıcın gözlerinde bir ışık yanıp sönüyor: «Evet.»

«Söz konusu olan, kendi kârısıdır, değil mi?»
Yargıç, olmayan dudaklarını ısıırıyor.

Onun bu kadar alçalabileceğini düşünemezdim. Düşünmemeliydim. Şimdi de aynı oyunu ben oynayacağım. Ben kullanacağım onu: Ayhan'ı...

Elleri titriyor:

«Bunun çok iğrenç bir şey olduğunu düşünüyorsunuz siz de değil mi Sayın Yargıç? Peki, Ayhan Hanımın bilgisine de başvuruldu mu?»

«Evet.»

«Peki, o ne dedi?»

Yargıç sustu. Duraksıyordu.

«Hakkımda ileri sürülenleri, tanıkların söylediklerini bana bildirmek zorundasınız Sayın Yargıç.»

«Ayhan Hanım, Cahit Beyle evlenmesinden önce, sizinle duygusal bir ilişkisi olduğunu, ancak sizin onu bırakıp gittiğinizi bunun üzerine Cahit Beyle evlendiğini söyledi.»

«Şu anda aralarında bir anlaşmazlık olduğundan da söz etmedi mi acaba?»

«Evet ama, bu anlaşmazlığın sizinle bir ilişkisi olmadığını söyledi.»

Derin bir soluk aldı Üstün. Yargıçtan izin almayı düşünmeden, bir sigara daha yaktı:

«Sanıyorum, benim başka bir şey eklememe pek gerek kalmıyor. Doçent Cahit, benim arkadaşımdı. Tutuklanan asistanlar ve bir kısım öğrencilerle ilişkim olduğunu biliyordu. Karısının kendisiyle evlenmesinin bir yanlışlıktan başka bir şey olmadığını da farkındaydı. Beni önce Türkiye'ye dönmek için kandırmaya çalıştı. Başaramayınca da ihbar yolunu seçti. Böyle bir suçtan tutuklanan ve belki de yıllarca hapiste yatabilecek bir kişi için, karısının kendisini bırakmayacağını hesapladı.»

Sessizlik bu kez hayli uzun sürdü. Sonunda, sorgu yargıcı dosyayı kapatarak Üstün'ün gözlerinin içine baktı:

«Bu söylediklerinizin tutanağa geçirilmesini istiyor musunuz?»

Üstün ilk kez, odanın bir köşesinde oturan yazıcının farkına vardı. Kır saçlı, çopur yüzlü, ufak tefek bir adam, eski bir daktilo makinesinin başında, sessiz sessiz oturmaktaydı.

Başını salladı:

«Benim istediğim tek şey var, o da Ayhan Hanımın bu davaya karıştırılmaması. Önce benim yüzümden, sonra da kocası yüzünden acı çekti. Siz uygar insansınız. Ne demek istediğimi anlamışsınızdır.»

«Savcılığın ileri sürdüğü öteki hususlar?»

«Savunmada hepsini teker teker yanıtladığımı sanıyorum.»

«Bavulunuzdaki kitaplar?»

«Bir Fransız kız arkadaşımın yola çıkarken verdiği armağandı. Fazla bilimsel bir değerleri de yok. Ben, Marks'ı, Engels'i çok daha geniş inceledim. Böyle özel amaçlı seçmelere gereksinme duymam.»

«Kitaplar Moskova'da basılmış?»

«Bayağı güzel bir baskı, öyle değil mi?»

Yargıcın yanından çıktığı zaman, ne düşüneceğini kestirebilecek halde değildi Üstün. Şakakları zonkluyordu. Karnı ağrıyordu. «Onu bu Cahit'e dönmeye zorladın» diyordu farkında olmadan. Bunun anlamsız bir şey olduğunu düşünüyordu. İlk kez, dolu dolu sövmek geçiyordu içinden.

Kapının önünde bir polis bekliyordu. Bu kez bileklerine kelepçe takmadılar. Geldiklerinden farklı yollardan, koridorlardan geçirilip, merdivenlerden indirildikten sonra, bodrum katında, on beş mumluk bir ampulle zor aydınlanan, pencere yerleri tuğlayla örülmüş bir odaya soktular. On metre kareden daha geniş olmayan odaya en az yirmi kişi doldurulmuştu. Oturacak ne bir sıra ne bir iskemle vardı. Oraya daha

önce getirilmiş olanlar, duvarlara sırtlarını dayamış, ayakta bekliyorlardı. Üstün'e böyle bir duvar parçası bile kalmamıştı. Yarı aydınlıkta adamları şöyle bir gözden geçirdi. Bir ikisini sabah arabada görmüştü, ama ötekileri tanıımıyordu. Koğuş arkadaşlarından kimse yoktu aralarında.

Bir süre, odanın ortasında, ne yapacağını bilemeyerek durdu. Kimseden ses çıkmamıştı girdiğinde. Sanki onun orada durduğunu kimse görmemiş, fark etmemişti. Aslında, ölesiye yorgundu. Yere bağdaş kurup oturmaya bile razıydı, ama yer oturulacak gibi değildi. Tükrük ve balgam birikintileri, çöp ve çamur yığınlarıyla kaplıydı döşeme. Odanın ortasında volta atacak boşluk bile yoktu. Çaresiz, bir sigara yaktı ve odanın orta yerinde dikilerek beklemeye koyuldu. Birden boşalan sinirlerinin yükü omuzlarını aşağı doğru bastırıyordu. Gövdesinin her yanında bir tuhaf huzursuzluk. Karnında buruntuya benzeyen bir sancı.

Tam sırası...

Üstüste içtiği kaçınıcı sigaraydı, bilmiyordu. Sabah açtığı paket tükenmek üzereydi. İyi ki yedek bir paket almıştı yanına. Ne kadar olmuştu buraya getirileli acaba? Bir saat? İki saat? Kimse konuşmuyordu. Arada, kapı iki kez daha açılmış, iki üç kişi daha tıkıştırılmıştı odaya. Götürülen kimse yoktu henüz. Sıcaklık, duman ve koku dayanılmaz bir ölçüye varmıştı. Karnı ağrıyordu. Sırtı ağrıyordu. Ayakları ağrıyordu. Arada bir, örülü pencerelerin arkasından, sokaktan geçen araçların sesleri duyuluyordu. Vakit bir türlü geçmiyordu. Karnının ağrısı artıyordu. Düşünme ve-düş görme yeteneklerini tümüyle yitirmiş gibiydi. Hep kopuk kopuk, birbirleriyle bağlantısız, birbiriyle ilişkisiz şeyler gelip geçiyordu kafasından. Bir ara yine, Mireille ile birlikte, Belçika'da gezmiş oldukları Nazi kampını hatırladı. Gösterilen bir arşiv filminde, Nazilerin, topladıkları Yahudileri, yük vagonlarına

balık gibi istif ederek, ülkenin bir ucundan öteki ucuna nasıl götürdükleri gösteriliyordu. Günlerce, hatta haftalarca süren bu yolculuklar sırasında binlerce insan ölmüştü. Ölülerini vagonların içinden çıkarmak olanağı bulunmadığı için, cesetler, yolculuğun sonuna kadar canlılarla birlikte ve ayakta kalmış, ayakta kokmuş, çürümüştü.

Bu küçücük odada daha ne kadar kalacaklardı? Saatine baktı. Karanlıkta iyi seçemiyordu ama, akşama daha epey vakit vardı. Karnındaki sancısı gitgide artıyordu. Dışarı çıkmak gereksinimi duyan birkaç kişi kapıyı yumruklayacak olmuştum, kimse aldırış etmemişti. Sonunda, birer ikişer duvar diplerine işemişti adamlar. Küçücük odayı, tütün, ter ve soluk kokusundan sonra, keskin bir amonyak kokusu kaplamıştı.

Yüreğinin sıkıştığını sandı bir ara. Burada bir kalp krizi geçirecek olsa, kimse aldırış etmezdi. Pisi pisine ölürdü insan. O Nazi yük vagonunda olduğu gibi, belki çürüyünceye kadar kimse dokunmazdı cesedine.

Ayhan'la bodrum katındaki yerde buluştukları bir gün, böyle bir sıkıntı gelmişti yüreğine. Önce belli etmemeye çalışmıştı. Göğsünün ortasına çöken ağrı soluşunu kesecek kadar artınca, «Bana bir şey olursa, sakın bağıırıp çağırma» demişti Ayhan'a. «Hemen giyin çık. Daha sonra, kim olduğunu belli etmeden telefon edersin bizimkilerden birine.»

Böyle bir olasılık çok mu korkutmuştu Ayhan'ı? Yakın ilişkilerinin ilk günlerindeydi. Bir süre, her birleşmelerinde Ayhan'ın gözlerindeki o gizlenmeye çalışılan büyük kaygıyı gördüğünü hatırlıyordu. Olayın etkisi silininceye kadar, bu tedirginliği hep duymuşlardı. Çok sonra, «Böyle bir şeyi nasıl söyleyebildin bana?» demişti Ayhan. «Sensiz bir yaşamı düşünemem bile.»

Ama düşünmüştü. Nedenleri ne olursa olsun, düşünmüştü. Yaşamıştı da.

Şimdi de bedenini soğuk bir ter kaplıyor. Oda durmadan kalabalıklaşıyor. Oturamıyor, çömelemiyor. Karnına saplanan ağrı soluğunu kesmeye başlıyor. Bir ara, olduğu yere düşüp bayılacağını sanıyor. Önce korkuyla düşündüğü bu olasılığa, sonra kurtarıcı gözüyle bakmaya başladı. Bir bayılabilseydi. Yüreği, bir yaranın zonklaması gibi çarpıyor, gözleri buğulanıyor, bilinci bir türlü yitmiyordu.

Saat yediye doğru odadakilerden bir bölümünü çıkardılar. Üstün, kapıyı açan polise heleya gitmek istediğini söyledi ama, adam yüzüne gülerek kapıyı kapatıverdi. O zaman, odanın boşalan bir duvar köşesine gidip çömeldi. Sırtını duvara dayadı. Kısa bir süre, karnındaki sancı hafifler gibi oldu. Sonra, iyice kaykıldı, ayaklarını döşemeye uzattı. Hep öyle kalsa. Bu bile bir mutluluk...

Daha sonra birkaç kişiyi daha götürdüler. Şimdi üç kişi kalmışlardı odanın içinde. Üstün'den hayli sonra getirilen terzi çırağıyla, Üstün içeri girdiğinde kapı köşesini tutmuş olan adam. Adam, esrar düşündeymiş gibi, bütün bekleme süresince yerinden kıınıldamamıştı. Çırak, alçak sesle inleyip duruyordu.

«Sabaha kadar tutacaklar galiba bizi. Bu saatten sonra kimse gelip aramaz...»

Bir sigara daha yaktı. Ağzının içi keçe gibi. Karnının ağrısı yeniden başlamıştı. Buruntuya benzeyen bir ağrı. Bu ağrının sinirsel olduğuna inandırmaya çalışıyordu kendisini, ama, sancı gittikçe artıyordu. Bir ara soluk alamadı. Karnının kasları taş kesilmişti. Boncuk boncuk terliyordu. Tırnaklarını döşemenin pürüzlerine geçirmişti farkında olmadan. Bir an, bütün direncini bırakıp, barsaklarını öylece boşaltmayı düşündü, sonra, istese bile bunu başaramayacağını anladı. Boğuk bir ses çıktı dudaklarının arasından:

«Ne olur, arkanızı dönün, daha fazla dayanamayacağımı!»

Terzi ırağı şaşkın şaşkın bakıyordu. Öteki adam, ilk kez yerinden kımıldadı, çırağın kolundan tutarak yüzünü duvara çevirdi. Üstün, pantolonunu güçl¼kle sıyrarak ömelmeye çalıştı olduğu yere. Bir süre bunu bile başaramadı. Sonra, korkunç kasılmalarla boşalttı bağır saklarını.

Polis cipi Üstün'le terzi çırağını tutukevine getirdiğinde, akşamın sekizi olmuştu. Bodrumdaki odadan cipe bininceye kadar geçen süre içinde Üstün, yaşamının hiçbir döneminde hissetmediği kadar, aşağılanmış, küült¼lmüř hissetmişti kendisini. Yüzleri duvara dön¼k o iki adamın yanında, hiçbir işkencenin başaramayacağı bir yenilgiye uğramıştı. İyilik, güzellik, sevgi falan değil, şimdi korkunç bir öfke, bir öç alma duygusuyla doluydu yüreği. Onu bu kadar alaltmaya hakları yoktu. Zavallılığını, bedeninin baskısına dayanamayacak kadar güçsüz oluşunu böylesine acı bir biçimde yüzüne çarpmaya hakları yoktu. Cebindeki mendille temizlenmeye çalışmıştı ama, hâlâ vıcık vıcık hissediyordu her yanını ve kokuyordu. Yanındakilerin bu kokuyu fark etmemeleri olanaksızdı. Asıl kendi beyin odacıklarına işlemişti bu koku. Bir daha sanki hiç temizlenemeyecek, arınamayacaktı.

Tutukevinin kapısında yeniden arandılar, inceden inceye. Üstün'ün daha önce geçmediği aralıklardan dolaştırıldılar. Uzun bir yapının önünde durdular. Bu yapı, koğuşlardan ayırdı. Gardiyan demir kapıyı açtı. Yarı karanlık bir koridora girdiler. Koridorun iki yanında sık aralıklarla demir kapılardan birini açarak, Üstün'le terzi çırağını içeriye itti ve hemen arkalarından kapıyı kilitledi.

İkiyle üç boyutunda küüc¼k bir odaydı girdikleri yer Ahmet'in sözünü ettiği "tecrit hücre"nin burası olduğunu anladı o zaman.

XIII

Ceren epeyce uğraştı ama kapıyı açamadı. İçindeki boğuntuyu dışa vuran bir yüzle, yanında sessizce bekleyen, gözlerini karların altında bembeyaz ve sahipsiz gibi duran Topraklık gecekondularına dikmiş olan Ayhan'a döndü:

«Bir de sen dener misin? Kapıyı bir türlü açamıyorum.»

Sesi bile üşümüş.

Ayhan kapıyı itti. Kilitlemişler demek.

Koridor kapkaranlık ve çırcıplak görünüyor ikisine de. Koridora açılan kapılar gibi bütün dış evren bir gece öncesine, o gecenin karmakarışıklığına bulanıp yitiyor sanki. Akşamın alacası görüntüyü değiştiriyor. Karların altında göz alabildiğine beyaz olan bu yerler, donuk bir mavilikte yitiyorlar. Ana, iki gün öncesine kadar çok iyi görünmesine karşın dün gece birden kötüleşmiş, ağzından kan boşanmıştı. Kanla birlikte odaya ekşi bir koku da yayılmıştı. Koku sanki her gözenoğe sinmiş, pusuda beklemeye koyulmuştu. Yatak, örtüler, geceliği, başındaki ak örtü, bu taşan kanla önce kızıla boyanmış, sonra gölgelenen bir karanlığa dönüşmüştü. Kanamanın hemen ardından da ananın soluğu açılmıştı. Rahatladığı bile sanılabilirdi. Konuşamıyordu. Dudakları kilitlenmişti sanki. Ayhan, bu durumdan yalnız kendisinin korkmadığını fark etmiyor önce. Güvenini de yitirmiyor o yüzden. Ana açıldı. Öyle görünüyor. Kanama kötü bir şey, kuşkusuz ama, şimdi iyi artık...

«Üzülme Ceren. Ana atlatır bunu...»

«Ölecek... Bu kez son. Ölecek, ne kadar ağır,

görmüyor musun? Ölürse Ahmet'e ne söylerim ben?»

«Ana iyileşecek, bak görürsün.»

«Hayır. Bu son. Artık bitiyor...»

Nasıl anlamıştı Ceren bunu? Cahit'in beni yolda yakalayıp, tutukevine gitmekten döndürdüğü sabah Ana çok daha hasta görünmüştü gözüme. Dün gece gerçek sonun geldiğini ise, neden onca geç anlamıştım ben? Ölüm ayaklarından başlamıştı. Gördüm. Ayaklarındaki can, bir daha gelmemesiye gidiyordu. Buz gibydiler. Sonra soğukluk hızlı ve daha hızlı yukarılara doğru tırmanmaya başladı. Ölüm baldırlarını sardı. O zaman ölümün kaçınılmaz bir biçimde o odada ve yatakta olduğunu anlayabildim. Anladığımda...

Ayhan mutfaka, su ısıtmaya koşuyor.

Bir kez Ananın tüm bedenini ısıtabilirim, kurtulabilir. Ceren soğukkanlılığını yitirdi. Şimdi ben yürekli olmak zorundayım. Bilinçli olmalıyım. Ölüm gider, gönderilebilir, bunu Ceren'e göstermeliyim.

Eline geçirdiği ağzı kapalı her şeye su dolduruyor. Suyun aşırı sıcak mı, yoksa ısıtabilecek kadar mı olduğuna bile dikkat etmiyor. Elleri, yatağın içinde, ananın bedeninin çevresinde sürekli hareket ediyor. Ananın ayakları, o küçücük ayakları, temizlikten ve ölümden kupkuru, sapsarı ve kırıxık. Kısa bir süre sonra, yerleştirdiklerini geri alıyor Ayhan. Bedene verdiği rahatsızlıktan utanıyor gibi. Ölüm şimdi bir yandan da Ananın ellerinde yürüyor. İki yanına öylece bırakıverdiği elleri kuruyor Ananın, donuyor. Ayhan, gözlerinin önünde ağırdan geçirilen bir film gibi izlediği değişimden korku duyuyor. Bütün duyularına vuran bir ölüm bu. Apaçık gerçek. Yadsımak neye yarar şimdi. Ceren haklıymış demek. Bir kasılma daha Ananın bedeninde. Bu kez onu kucaklayan Ayhan'ın göğsüne de yapışkan, pıhtılı bir nesne yapıyor. Yine kan!

Ceren'in çığlığı geceyi kararta kararta büyüyor:

« l yor... Doktor, doktor bile  ağırmadık. Ahmet... Sana bunu nasıl anlatabileceğim?»

Kişi, gerçeğin kendisinden kaçmak için, bilinçsiz bile olsa bunu yapıyor olmalı. şu anda en önemli şey Ananın ölmesi ise... Ceren neden Ahmet'e bunu nasıl anlatacağını düşünüyor?

«Hemen bir doktor bulup geleyim...»

Nereden bulacağımı bilmiyorum. Gelen olur mu bu saatte, bu havada? Ev dağın başında sayılır. Yakınlardaki hiçbir evde telefon bulunması olasılığı yok. Yoksul kişilerin oturduğu yer burası.

Koşarak giderim. Yolda birini görürsem ondan yardım isterim. Hiç kimseyi bulamazsam, sokağın sonundaki karakol...

Ceren koluna yapışıyor sıkı sıkı:

«Bırakma beni. Yapayalnız kalmaktan korkarım.»

Korkmakta haksız. Haksız mı? Soluk bir ışık, Ananın yüzünü ölümcül gölgelere buluyor. Kanamalardan sonra soluklarında belirli bir düzelme var. Hafiflemiş sanki. Sanki değil. Hafiflemiş. Karyolanın hemen yanında, yerde, az önce topladıkları kanlı çarşaflar, bir karışık yığın. Ceren,  eyizinde getirdiği, o pek özendiği mavi yorganını örtmüş Ananın  st ne. Yorgan her nedense, Ananın şimdi  l  olduğu kuşkusuz olan ayaklarının ucuna kadar inmiş. Soba geçiyor ve oda soğumaya başlamış bile. Dışarda, perdenin aralığından incecik bir karın savrulduğunu görüyor Ayhan. Elekten süzülür gibi bir o yana, bir bu yana savruluyor kar. Sokak lambasının ışığının çevresinde. ışıkları kırarak, buzlu bir mavi çember oluşuyor ve bu çemberler iniyor. Tek bir araba, tek bir insan sesi yok. Ana böyle yapayalnız ve ölümü hiç sarsmayarak, zorlamayarak... Ölecek demek...

« yleyse ben bekleyeyim, sen git birini bul...»

«Son anlarında başında olmazsam sonra Ahmet'e ne derim?»

«Hep Ahmet... Ahmet! Görmüyor musun, o yüzden ölecek belki. Kurtarabiliriz. Doktor bulmalıyız... Sıcak su ısıt. Ayaklarını, bedenini sıcak tutmaya çalış. Korkma. Sakın korkma... Belki biraz gecikirim. Ama bir doktorla gelirim.»

Sarsıyorum onu. Tartaklıyorum. Kendini kollarımdan kurtarınca oluşan durgunluk bana dengemi yitirtiyor sanki. Nasıl da acımasızca sarsmışım kızı.

Ayhan, kendini kapıdan dışarı atarken ayaklarına kocaman bir fare dolanıyor. Yumuşacık kürk midesini bulandırıyor. Bu belki de sözde bir nedendir. Asıl neden, belki de yüreğindeki o korkudur. Sokağa çıkınca midesi içindekileri dışarı atmak için kasılıyor. Yolun kıyısında, öyle, iki kat, bir süre kalmak zorunda. Kar savrula savrula her şeyi anında apak ediyor. Yolun sonuna kadar kayarak koşuyor.

Karakolda polisler hemen ilgileniyorlar. Birkaç kez kaynamış, bulanık bir çay veriyorlar. Çaya sinmiş bir eskimiş gaz kokusu önce yino midesini kaldırıyor, yine de iyi geliyor. Elleri tutamıyor bardağı bir süre. Zorluyor kendini.

Polislerden biri, çok genç, kırmızı yüzünü çiller basmış olanı hemen fırlıyor. Ayhan'ın onunla birlikte gitmek istemesine hepsi karşı çıkıyor.

İç hastalıkları uzmanı olsun. Ya da göğüs hastalıkları uzmanı. Bunu söylemeliydim. Rastgele bir doktor olmaz ki. Anayı kurtaramaz...

Hiçbir organının düzenli çalışmadığını fark ediyor. Gözleri bile, kulakları bile. Midesi, sinirleri, beyni, durma ve koşma noktaları arasında rastgele çalışıyorlar.

Sempatik sinir sistemi...

Güldüğünü sanıyor. Boğazından çıkan ses şaşırtıcı. Bir tür tıkanış. Ya da hıçkırık gibi bir şey. İşlerine dalmış gibi görünen polisler başlarını kaldırıp büyümüş gözleriyle bakıyorlar. Pek de akıllı biri olmadığını düşünüyor olmalılar.

Polis, doktorla birlikte geliyor. Taksiyi evin kapısı önünde bekletmeyi de o gencecik çocuk düşünüyor.

Dönüp, ardından gelen polise bakıyor Ayhan. Karanlıkta bile sarı sarı ışılan gözlerinde bir hüznün... Var mı gerçekten? Var. Oysa Anayı görmedi daha.

Ceren kımıldamadan duruyor odada. Gelenleri görmemiş, yıllardır yerinden kımıldamamış gibi. Aradan geçen süre içinde Ayhan'ın kendisini bıraktığı yerde durmuş, onun kendisini sarsmasından sonra, titreşimin bittiği yerde kalakalmış gibi. Hiçbir şey yapmamış bu arada. Su ısıtmamış. Yorganını bile örtmemiş. Sobayı canlandırmamış. Ağzının kıyısından süzülen pembemsi akıntıyı silmemiş Ananın. O yüzden, yastığın, Ananın ağzının altına gelen bölümü sarımsı bir koyuluk içinde. Ceren'in gözleri bomboş...

Doktor hemen yatağa yöneliyor. Sonra Ayhan'a dönüp, başıyla Ceren'i gösteriyor. Anlıyor Ayhan. Ceren'i omzundan tutup sürükleyerek odasına götürüyor. Onların geçmesi için yol verdikten sonra şimdiye kadar koridorda bekleyen polis de Ananın odasına giriyor. Ayhan, Ceren'i yatağa yatırıyor. Bu arada tek sözcük çıkmıyor ikisinin de ağzından. Ana, Ceren için ölmüş artık. Ayhan, yeniden Ananın yanına gidiyor.

«Yapacak bir şey yok...»

«Çok mu geç kaldım sizi çağırmakta? Kanama başlayalı bir saatten daha çok oluyor. Bilemiyorum, belki iki, belki de üç saattir. Kafam yerinde değil. Hemen sizi bulabilseydik...»

Ne oluyorum? Bir sorumluluktan kurtulma çabası içindeyim sanki. Şu anda bile. Ananın ölümünden değil de ölümünde benim gecikmemin etkisi olmuş mudur diye korkuyorum.

«Bu gece için geç kalınıp kalınmadığını soruyorsanız... Yapılacak şey yoktu. Kanamanın başında bile yapılacak şey kalmamıştı. Siz yal-

nız sonunu gördünüz bu gece. Oysa sonun başlangıcı çoktan beri sürüyormuş...»

Sonun başlangıcı sürüyormuş. Ana her gün, her soluğuyla ölümü kendine daha da yaklaştırıyormuş... Bunu Ahmet'e nasıl anlatacağız? Hangi koşullarda? O an nasıl başlayacak? Ceren bundan korkuyormuş demek.

«Hastaneye götürelim.»

Doktor önden yürüyor. Onun dışında bir şeymiş gibi, hastaneye götürmek...

Ananın hemen hiç ağırlığı olmadığı, genç polisin kollarını tutuş biçiminden anlaşılıyor. Ayhan koşup Ceren'i yatağından kaldırıyor, bir çocukmuş gibi paltosunu giydiriyor. Arabaya da önce Ceren'i bindiriyorlar. Ananın başını onun kucağına veriyorlar. Arabanın arka bölümü az aydınlık ve bu yarı aydınlıkta yaşamın sürdüğünü gösteren bir belirti yok. Ayhan'ın beyni oyuluyor. Bilmiyormuş, ansızın karşılaştığı bir olaymış gibi... Ananın ayaklarını Ayhan'ın kollarına bırakırken doktorun fısıltılı sesi çarpıla çarpıla büyüyor:

«Umutlanmayın. İki genç kızın sabaha kadar ölüyle yapayalnız kalmaması için hastaneye götürüyorum. Yoksa, kımıldatmasak daha iyiydi.»

Kapıyı o sırada açık bırakmışlar demek.

Bitti. Her şey bitiyor. Ölüm geliyor ve geldiği kişiden de onun yakınındakilerden de bir dolu şeyi koparıp alıyor.

Sorguların başlaması yüzünden geçen hafta zaten yasaklanmıştı görüşmeler. Bu hafta izin verildiyse yeniden, beklemişlerdir. Üstün'ün anesi gelmiş olsaydı hiç değilse. Ahmet, hiçbir haber çıkmamasından bir şeyler anlamış mıdır? Ya da her şeyi anlamış mıdır? İnanmaz. Görmediği için belki de hiç inanmayacak bu ölümüne.

«Tutukevine gidemez miyiz?»

Ceren'in bu sorusu irkiltiyor Ayhan'ı. Gece ve gün, bitmez biçimde uzadı durdu. Ayaklarının üstünde duracak halde değiller. Ortalık kararıyor. Saatine bakıyor Ayhan, durmuş. On ikiye sekiz var.

Hiçbir yararı yok gitmemizin. Ama, hayır diyemem ben bu kıza. Gidelim ve bir şeye yaramasa da suskunluğumuzu, üzüntümüzü kızgınlığa çevirelim.

•Haydi...•

İkisinin de bacakları titriyor.

Tutukevinin kapısı her zaman açık bahçesinden girerken kentin ışıkları sönüveriyor. Ceren'in ayağı sürçüyor ve düşüyor. Karın altında gizli bir çamur yığını, ıslatıp kirletiyor giysilerini. Ceren ağlamaya başlıyor. Dün gecedен beri ilk kez ağlıyor Ceren. Ayhan onu kenara çekip, çamurlarını elinden geldiğince temizlemeye çalışıyor. Kimse yok bahçede. Ötede, ta dipte, ince kara dallarını karanlık göğe uzatmış ağaçlar durup duruyor. Ceren'in ağlaması bir türlü kesilmiyor. Ayhan, ellerinin, yüzünün sürekli kaşınmasından tedirgin, Ceren'in uzaayan ağısından huysuz... Kendini yenmeye çalışıyor. Kadınlar kısmına doğru tutukevi müdürünün konutunun yanından geçip, telörgülerin altından sıyrılıp yan sokağa çıkıyorlar. İkisinin de aklına, buraya neden geldikleri düşüyor. Kapısını çalıp, kurallara uymasa bile bir özel izin istemek, Ahmet'e bugünü daha bir kolay kabullenebileceği biçimde anlatmak akıllarına gelmiyor. Dört yola çıkana kadar o dar, çamurlu, kaygan, eğri yollarda yalpalayıp duruyorlar. Üşüyor bedenleri. Karanlık korkunç. Caddeye çıkmadan az önce, sokağın genişlediği yerde ışıklar yanıyor.

Eve vardıklarında Ayhan, Ceren'i bir bebeği soyar gibi özenerek, incitmekten korkarak soyuyor. Geceliğini giydiriyor. Sonra mutfığa girip çay hazırlamaya koyuluyor. Kendine dönmemesi, varlığını unutmaması gerek. Yoksa yıkılacak...

Tepsiyle birlikte Ceren'i yatırdığı odaya girdiğinde onun orada olmadığını görüyor. Ananın odasına gitmiş. Ananın yatağını toplamış bu arada. Örtüleri bir yana yığmış. Sandığını açmış. Baş, bir bohçanın içine gömülü. Ayhan'ın girdiğini, kendisine seslendiğini fark etmiyor. Ayhan, yüreğinin, soluğunu tıkadığını sanıyor. Yoksa ona da mı bir şey oldu?

«Ceren, neyin var? Hasta mısın?»

Ceren konuşmıyor, belli. Elindeki bohçayı kutsar gibi uzatıyor Ayhan'a. Bohça lavanta kokuyor. Açılan kıyısından küçük, incecik, ak, mavi, pembe kumaş parçaları görünüyor. Ceren sonra, bohçayı kucağına bırakıyor, bohçanın üstüne iğneli kâğıdı çıkarıp Ayhan'a veriyor. Ananın yazısı. Kargacık, burgacık:

«Sevgili gelinim, göremesem de bana torunumu sen vereceksin. Bunları oğluma yapmıştım ama ona bile giydirmeye kıyamadım.»

İncecik şeylerdi. Işıltılı bir bahar sabahı gibi elle dokunulmaz güzellikteydiler. El nasıl bir özen içindeydi bunlara dokunurken? İnsan bunca güzelliği nasıl oluşturabilirdi? Sanki hiç iğne batmamış, kozanın tel tel ipeğinden dokunmuş sanki.

Masal gibi... Masallar gerçek olunca böyle mi güzellenir dünya? Mutluluk saçıyor bu küçük şeyler.

Ayhan, önce dilinin tutulduğunu sanıyor. Sonra toparlayabiliyor kendini:

«Ne büyük bir sevgiyle yapmış değil mi? Başka hiçbir şey, hiçbir beceri bunca başarılı kılamazdı bir insanı. Sevgisi ve umudu ne tükenmez bir kadındı...»

«Çocuğum olmayacak benim. Hiç Ananın bilmesini istemediğimiz, bildirmediğimiz bir şey bu. Çocuğum olmayacak.»

Yanıtlaması gerekip gerekmediğini bir türlü kestiremiyor Ayhan. Gerekse ne söyleyebileceğini de bulamaz. Kişinin çocuğunun olup olmasının kendisi için bir sorun olduğunu bile

düşünmüş değil şimdiye kadar. Çocuk, olan bir şey. Hep olagelmış bir şey. Bazen, istenmediğinde olan bir şey. Su öyle değil miydi? Kaçındığımız, bizi korkutan? Belki de Üstün'le rahat ve birlikte sürüp gidecek bir yaşamı düşünmemiş olduğum için, çoğalmayı da düşünmemiş olabilirim. Şimdi Ceren'in bu üzüntüsü... Sanki bugün Anayı ikinci kez yitiriyor gibi.

«En önemli sorun üremek değil ki Ceren. Bunu böyle alman bana yanlış geliyor.»

«Bunu söylemek kolay. Sen çocuğun olacağından umutlu olduğun için böyle konuşabiliyorsun. Kesin olarak bilsen... Böyle düşünmezsin. Çiçek açmayan, meyve vermeyen bir ağaçtan bile tiksinti duyuyorum ben. Hor görüyorum...»

«Ama sen insansın. Gücünü yönlendirebileceğin, belki de ana olmaktan çok daha yararlı olabileceğin işlerin olacak. Bunları belirlemeye çalışsan daha doğru olmaz mı?»

«Anlamıyorsun. Kolay geliyor sana kabullenmek. Bir eksikliği kabullenmek... Bir kusur bu... Hiç kolay değil. İnan. Al, bunlar da senin olsun. Bana gerekli değil nasılsa...»

Kucağındaki bohçayı Ayhan'ın yüzüne fırlatıp çıkıyor odadan.

Haklı mı Ceren böyle yapmakta? Belki değil. Sinirlerinin bunca yıprandığı bugünde duyarlılığının artmış olmasından doğal birşey olamaz. Bu, Ceren'le belki çok daha sonra konuşulabilecek bir konu. Akıllı bir kız, Ceren. Olayları ve olguları değiştirmeden nesnel olarak kabullenebilecek nitelikte bir kız. Elbet sorunlarını da yenecek. Bu sorunun kişisel olduğunu... kişisel sorunların da er ya da geç, doyurucu ya da katlanılabilir çözümlere ulaştığı tartışılmaz.

Her şeyi yeniden sandığa yerleştirip Ceren'in yanına gidiyor.

«Seni avutmak istemiyorum Ceren. Sana yalnızca bir anımı anlatmak istiyorum. Küçükken, daha okula başlamadan önce, bir süre Sa-

mandağı'nda kalmıştık. O zamanlar adı Süvey-diye'ydi. İnanılmaz genişlikte kumluktur deniz kıyısı. Bu geniş kumluğun bittiği yerde, güneyde, Amanos Dağları denize girer ve biter. Hangisi doğru,bilmiyorum, ben Amanos Dağlarının birden çıkan ve denizin büyüyüveren oğlu olduğunu sanırdım o zamanlar. O kumlukta, Musa Peygamber, Hızır ile buluşmuş. O buluşma yeri ziyaret olarak sürekli gidilen bir yerdi. Sözüünü ettiğim, bir taş. Yanındaki ağaca türlü türlü bez parçaları bağlanmış. Onların buluşmalarını kutlamak için deniz cuma akşamları kumsalı kaplayacak biçimde taşar, o taşa yüzünü sürermiş. O gece, onların ayak izlerine insanların ayak izlerinin karışmasını önlemek için, her şeyi siler, dümdüz edermiş. Gerçekten de sabahla, denizin küçük su parçacıkları biçiminde de olsa, kumlara yayılmış olduğunu gördüm ben. Söylediğim gibi, çok küçüktüm, ilgilendiğimi, üstünde durduğumu da sanmıyorum. Aradan yıllar geçti. Ortaokula başladığım yıl, annem ansızın öldü. Bir akşam, sağlıklı bir annem vardı, ertesi sabah yoktu. Öyle hızlı bir ölüm. Annemin ölümünden büyük üzüntü duyduğumu söyleyemeyeceğim. Anlayabildiğimi bile söyleyemem. Ama büyük bir özlem duydum. Çok yalnızdım. Doğan da ben de çok bakımsızdık. Babam elinden geleni yapıyordu bizim için. Yine de en azından, bir baba, anne gibi kokmuyordu. O zaman Samandağı'nı anımsadım. Orada olmayı, Tanrı'dan annemi geri vermesini istemeyi düşündüm. Doğan da hemen istedi bunu. Ben söyler söylemez kendi isteği gibi sarıldı. Dokuz yaşındaydı. O, annemi daha çok özlüyordu sanırım. Bunu babama açıktan söylemedik. Babamın bizi Samandağı'na götürmesi için dua ediyorduk. Her akşam. Oraya gidince her şey kolaylıkla çözümlenebilirdi. Biz adağımızı yapardık. Hatta, Musa ve Hızır peygamberlerin yeniden buluşmalarını görürdük, belki. Annemizi onlardan isterdik. Onlar da hemen... Doğan,

uyumamaya çalışırdı. Gece yarısı geçtikten sonra, yatak bizi ne kadar güçle çekse de... gözlerimizi açardık, su çarpardık yüzümüze. Doğrusu, ondan pek umudum yoktu. Ama bu çok önemli değildi. Yalnız ben görsem, dileğimizi söylesem yeterdi, Doğan'ın da annesi olurdu.

Oraya götürülmedik. Bir yıl dolmadan da yeni bir annemiz oldu. Babam evlendi ve ertesi yıl da çocukları oldu. Kardeşim diyemediğim bir çocuk. Şimdi Galatasaray'da okuyor. Babam belki Doğan'a da bana da haksızlık etmeyi düşünmemiştir. İnce bir adamdır. Duyarlığı fazladır. Sorumluluk duygusu —belki kendine özel bir türde ama— vardır. Bizler, özellikle çocukları doğduktan sonra çok daha mutsuz olduk. Olaylar nasıl gelişti, bilmiyorum. Bir gün anne-annem geldi. Doğan ve benim giysilerimiz için bir bavul verilmediğini unutamam. Çünkü anneannem yol boyunca bu yüzden söylendi durdu. Anneannemin Tekirdağ'daki evinde büyüdüm. Öğrenimimi onun yardımıyla gerçekleştirdim ben. Babam, yalnızca akıl vermekle yetindi o ayrılışımızdan sonra...

Söyleyeceğim şu: Annemiz olsun istemiştik. Bunun için de o yaşlarda bize en geçerli görünen yolu kullanmayı düşlemistik. O yolu kullanamadan annemiz oldu yeniden. Ama, olmadı işte. Olamazdı... Babamızı bile yitirdik.»

Vurmak istiyor Ceren'i:

«Bozuk sağlıklı ya da anormal bir çocuğun olabilirdi. Seni, kendi içinde tutsak ederdi.»

Ceren başını öte yana çeviriyor, yüzünü saklıyor. Hafiften titreşiyor omuzları.

«Ahmet seni seviyor. Sen, insan'ın büyük gücüne, vazgeçilmez haklarına saygı duyan, onun için savaşan birisin. Hatta, bu savaşında, tehlikelere gözünü kırpmadan kendini atmış bir kişisin. Kırılmamış, dönmemişsin. Yılgınlık yok içinde. Neden yalnızca bir çocukla bütünleşmek? Neden Ahmet'le, onun inançlarıyla ve eylemiyle bütünleşmekle yetinmemek?. Ahmet'le

bütünleşmende, toplumun senin gözünde değeri olan kişileriyle de bütünleşme olanağın var. Bunu basite, önemsizle indirgeyecek kişi değilsin ki.»

Alçak bir tonla ve üstüne basa basa heceleri birleştiriyor:

«Haksızsın.»

Ceren suskun. Sanki uyumuş. Ayhan bir süre onun yatağının kıyısında, oturduğu yerde soluklarını dinliyor.

Ceren de kaçış içinde. Ananın ölümünün verdiği kırgınlığı, bu olaydan duyduğu sorumluluğu bir başka yöne mi akıtmak istiyordu? Yoksa bu, bir tür saplantı biçiminde, şimdiye kadar dışa vurmadığı bir burgu gibi duygu ve düşüncelerini oyan bir yara mı? Haksız mı? Kişilerin haklı ya da haksız olduklarını tartışmak ve herkesin kabullenebileceği doğrular bulmak olanaksızken... ben bu söylediklerimle onu avutabilir miyim?

İçeride bir yangınla doluveriyor. Su'yu aldıracağı akşam Üstün'ün içme isteği duyması, cüzdanını ve o yüzden tüm aylığını yitirisi... Bundan duyduğu bir tür hafifleme... Borçlu kalmadığını düşünmüş, rahatlamıştı galiba.

O olay belki de Üstün'ü benden çok sarsmıştı. Oysa kesinlikle istemediği bir şeydi o çocuk. Yine de ertesi sabah düşüncelerinin dağınıklığının sürmesi yüzünden olacak, o gün fakülte sekreterliğine vermesi gereken ders notlarının bir bölümünü yırtmıştı.

O gün Üstün'e inanmadığını, kendisini görmek istemediği için böyle bir özür uydurduğunu sandığını hatırlıyor.

Gitmemesi gerektiğini bile bile, küskün gitmişti Üstün'ün evine. Cahit'in orada olmasına aldırmamıştı. Nasılsa biliyordu Cahit, Üstün'le aralarındaki bağı. Anlamazdan gelse de bilmemesi olası değildi. Bir gün öncesinin bedeninde bıraktığı sarsıntıdan kurtulamamıştı daha. Bacakları titriyordu. Üstün, o karanlık bodrumda,

Cahit'i de çalıştırıyordu. Sakalı uzamış, yüzü solgun. Sigarasının külleri üstüne dökülmüş. Beethoven'in plakları üstüste atılmış.

Ayhan'ı görünce Cahit'e dönmüştü:

«Sen artık git. Ben geriye kalanı Ayhan'la bitiririm.»

Cahit ayak sürümüştü galiba. Bir türlü çıkıp gitmek bilmemişti. Bakımlıydı Cahit. Losyonunun kokusu keskin. Saçları düzgün, özenli. Üstün'ün Cahit yanlarında olduğu için kendisiyle ilgilenmediğini sanmıştı Ayhan. Tek bir soru sormamıştı Ayhan'a. Sağlığıyla ilgilenmemişti. Cahit gittikten, aradan saatler geçtikten sonra bile yüzüne bakmamıştı. Daktilo sesine karışan müzik, beynini oyuyordu. Sonunda ağlamaya başlamıştı. Üstün, onun yüzünün solukluğunu, ellerinin titrediğini o zaman fark etmiş olmalıydı. Bir gün önce Ayhan için acı çektiğini de.

Kollarını sarmıştı boynuma:

«Çok mu yordum seni, ondan mı ağlıyorsun?»

«Hayır yorulduğumdan değil. Sen beni sevmiyorsun.»

Su için annesiyle arasında geçen konuşmayı o zaman anlatmıştı Üstün. Doğmadan ölmesini kararlaştırdıkları ve bunu gerçekleştirdikleri çocuklarına «Su» demişlerdi ve Su şimdi de, hep yaşıyor gibiydi.

Üstün, o zaman, «Benim şapşal sevdiğim» demişti:

«Benim şapşal sevdiğim. Seni elbette seviyorum. Hem de çok. Bak, sen varsın diye, koskoca bir doçentin yardımını bile istemiyorum. Onu evden atıyorum. Yine de... Sen bana özel sin. Öyleyse artık başka kişilere olan görevimizi tamamlayalım.»

Böylesine kolaydı onunla birlikteyken sorunların çözülmesi.

Belki, her olayın kendi koşullarında oluşması ve etki çevresini sürdürmesi, sonunda ki-

şileri birbirini anlamaz duruma getiriyor. O yüzden, Ceren haklıdır üzüntüsünde. Ben onu anlayamayacağım...

Başını kaldırdığında, Ceren'in o çok büyük gözleriyle karşılaşılıyor. Islak, alabildiğine parlak ve akıllı gözleriyle. Uyumuyormuş meğer.

«Galiba haklısın Ayhan. Sorunları abartmak ve yinelemek acıyı artırıyor. Başka bir şeye yaradığı da yok.»

«Sen de haklısın Ceren.»

Ayhan, eliyle onun o küçücük yüzünü okşuyor:

«Ben de hep yinelemeler yapıp, yüreğimi kanatıyorum. Demin sana verdiğim akli kendim de kullanmalıyım.»

«Ananın gittiğini... Ahmet'e duyurmanın bir yolunu bulmalıyız...»

«Ananın öldüğünü» diyemiyor Ceren. O sözcüğü kullanamıyor.

Gece uzayıp duruyor. İkisinin de bedensel yorgunlukları kendilerini uykuya bırakamayacak kadar ağır. Ayhan, tam dalmak üzereyken soruyor Ceren:

«Kötü mü davranıyordum ona?»

Bir süre ne yanıt vereceğini bulmaya çalışıyor Ayhan. Hayır, kimse bu kızı bununla suçlayamaz. Hatta gereksiz hesaplaşmalara düşse bile, bunu onun bile düşünmeye hakkı yok. Yine de Ceren'in sesindeki hüznün, sıradan bir yanıtın ona yetmeyeceğini apaçık söylüyor.

«Galiba bu tür duygulanımlara, kişi sevdiklerinden uzaklaşınca hemen düşüveriyor. Ama bu kendine haksızlık olur. Bunu yapma. Kızı olsaydın, ona duyduğun sevgi bunca içten olabilirdi. Sonra... o da seni çok seviyordu.»

«Hani o hasta olduğu gün, senin Cahit'le karşılaştığın gün, Ahmet'e götürse miydik? O gün çok mu haksız davrandık ona? Hem de sonu çok kısa bir süre sonra ölüm olunca... Üzülmüştü o gün. Hastalığı üzüntüsü yüzünden ağırlaşmıştı. İkimize de küsmüştü.»

«Bilmiyorum. Doğru da yapmış olsak, eğri de o gün ikimize de kırıldı. Şimdi de Ahmet sorununu var. Şimdi ona nasıl haber vereceğimizi düşünmeliyiz.»

«Bu akşam bir şey beceremedik, ama yarın sabah bir kez daha dener miyiz? Gider miyiz tutukevine? Yitireceğimiz bir şey yok ki...»

«Gideriz. Zaten beni işten atacak olsalardı, şimdiye kadar çoktan atmaları gerekirdi. Bir sabah daha geç gitsem herhalde fazla bir şey değişmez.»

Boz renkli, tavana yakın yerdeki küçük pencerele demirle örülü tutukevi arabasının kapısı kapatılıyordu. Ceren koşmaya başladı. Araba o sırada yürüdü, hızlandı. Arabanın hızlanmasının Ceren için bir anlamı yoktu sanki. Koşmasını sürdürdü. Kavşakta araba durunca Ceren epeyce yaklaştı. Sürekli olarak el sallıyordu. Aptalcaydı davranışı. Neden koşuyordu? Arabanın ön kısmından üniformalı biri indi. Ceren'e sert sert bir şeyler söyledi. Ceren, kenara çekildi, durdu. Araba yeniden yürüdüğü zaman da yolun kıyısından, isteksiz, kuşkulu; yine el salladı.

Ayhan, bahçe kapısının önünde, onun ayaklarını sürüyerek yaklaşmasını bekledi:

«Neden birden koşmaya başladın öyle?»

«Kesin olarak bilmiyorum ama bana öyle geldi ki, arabaya en son Ahmet'i bindirdiler. Ahmet o arabada gibi geldi bana. Bu durumda da beni Ahmet'le konuştururlar diye düşündüm sanırım. Bilmiyorum. Bunu düşündüğümün de farkında değilim doğrusunu istersen. Oysa o adam inip beni azarlarken ağzımı açıp tek söz edemedim. Kimsenin bu ölümden haberi olamayacağını... düşünemedim. Ahmet'in bile bu koşullarda bir şey anlayamayacağını, dert anlatamayacağımı düşünmedim. Doğruyu yanlış ayıramıyorum. Düşünme yeteneğimi yitirdim.»

Tutukevi müdürü kötü davranmıyor. Özel bir görüşme iznini ise veremeyeceğini söylüyor. Kaldı ki, az önce Ahmet ve diğer üç arkadaşının sorgu için Adliyeye götürüldüklerini, sonra da tecrite alınacaklarını söylüyor. Görüşürse, sorumlu olur!

Adamın sözlerinin sonunu dinlemiyor ikisi de. Tüm bürokratlar gibi yetkilerinin dağınıklığından, kendi büyük sorumluluğundan söz etmekten hoşlanıyor müdür. Bir ölüm olayı bile, ona bu konuyu bir kez daha konuşma olanağı verdiği için önem kazanıyor sanki.

Dışarıya çıkıyorlar.

«Haklıymışım. Görüyor musun? Haklıymışım. Arabadaki Ahmet'miş. Sanki bana el salladı. Şimdi anlıyorum. O yüzden koştum arabanın arkasından. Oydu... Oydu... Ne kadar da moraklanmıştı. Dün gitmedik. Bu sabah da tutukevi çevresinde dolanıyoruz. Kendi sorunlarına eğilecek kadar bile gücü kalmayacak şimdi.»

Ayhan,

«Adliyeye gidelim. Belki orada bir olanak buluruz görüşmek için. Herkes kötü değil ya. Dün geceki polisi hatırlamıyor musun?» diyor.

Tüm taşıtlar dolu geçiyor. Adliyeye kadar yürümek zorunda kalıyorlar o yüzden. Ölesiye yorgunlar. İki gecedir hiç uyumadılar. Ceren'in yüzünde soğukla moraran bir çirkinlik var. Aynı şey kendi yüzünde de vardır. Ayhan kendini zorlayarak bu zor günlerin belki de önlerindeki iyi günlerin hazırlayıcısı olduklarını düşünmek istiyor. Bu geliveren ve uçuveren bir düşünce. Acılar güçlü ve baskın...

Yapının karanlık girişini geçip bir kat yukarıya çıkıyorlar. Jandarma ve polislerin kordon altına aldıkları bir köşe dikkatlerini çekiyor. Oraya yanaşıyorlar. Sofu, yanında tanımadıkları iki delikanlıyla bir sırada oturuyor. Bileklerine takılı kelepçe, ister istemez bir uslu çocuk görünümünü veriyor ona. Kelepçelerin görünmesini istemiyormuş gibi, kollarını içeri çekmiş.

Üstünde kendisine çok bol gelen, dökülen bir palto var. Kim bilir kimin paltosu. Her kiminse. Sofu'nun iki katı iriliğinde biri olmalı. Sofu'nun yüzü süzgün, düşünceli. Kafasındaki kel daha da açılmış sanki. Daha yirmi beşinde değil Sofu. Ayhan seslenmekten çekiniyor. Bir karşı çıkış daha, bir kötü davranış, tüm dayanılarını silip bitirecek. Öyle de duramazlar. Ters yöne dönüp, topuklarını vurarak, Ceren'i de yanında sürükleyerek yürüyor. Baş geride, gözleri Sofu'ya dikili. Sofu neden sonra fark ediyor bu gürültülü topuk seslerini. Başını kaldırıyor. Yüzüne bastırıveren bir sevinç. Sofu'yu birden güzelleştiriveren bir sevinç. Oysa çarpuk çurpuk bir oğlandır. Şimdi olağandışı güzellenmiş. Sanki anası, sevdiği, ya da ummadığı bir özgürlük duruyor karşısında. Ayhan'la uzun boylu bir arkadaşlığı yok. Karşılıklı ilgili ve saygılıydılar. Bir arkadaşlık değildi ama aralarındaki. Neden böyle olmuştu? Şimdi bu mu kaldı düşünülece?

Sofu,

«Ahmet çok meraklandı,» diyor. «Dün gelmediniz. Bu sabah da arabadayken ikinizi görünce... bir şeyler mi oluyor?»

Sofu'nun hemen yanındaki jandarma eri terdirgin, kıpırdanıyor yerinde:

«Hemşerim kendine gel. Konuşmak yasak.»

Sofu eğilip ona bir şeyler söylüyor. Jandarma eri uzlaşmaya giriyor:

«İki üç söz. O kadar. Benim başımı belaya sokma.»

Bu sözlerin söylenişindeki sertlik inandırıcı değil. Erin kendisini zorladığı belli bu sert sesi sözcüklere takmak için.

Sofu, Ceren'e doğru uzanıyor:

«Yaramaz bir şeyler yok ya?»

«Nerede o? Ahmet nerede?»

Ceren boğulacak gibi. Birden yine ağlamaya başlıyor. Ağzından çıkan sözcükler anlaşılıyor. Sofu ve yanında oturan çocuklar, soru-

lu gözlerini Ayhan'la Ceren arasında dolaştırıyorlar. Çevrenin ilgisi artıyor. Jandarma eri rahatsızlanıyor. Ayağa kalkıyor. Ansızın ortaya çıkıp çevrelerinde dolaşmaya başlayan bu adamlar da kim?

Ayhan yineleme gereği duyuyor:

«Ahmet'i soruyor. Nerede o?»

Sofu, iki kolunu uzatıp karşısındaki kapıyı gösteriyor. Bileklerindeki kelepçe ısıyor. Bir an. Üstüne ışık vurmuş. Nereden sızdı bu ışık buraya? Bu gün ve burada ışık... Gereksiz gibi geliyor Ayhan'a. Sofu'nun bilekleri kızarmış.

Ekliyor Ayhan:

«Ahmet'in annesi öldü...»

Işığın getirdiği aydınlık bu sesle sönüyor. Sofu'nun sesi de daha bir karanlıklaştırıyor, çevreyi sanki:

«Öldü demek?.. O da bunu bekliyordu sanırım. Kondurmuyormuş gibiydi ama yine de bekliyordu.»

Jandarma eri birdenbire fırlayıp sertçe itiyor Ayhan'ı. Ayhan, Ceren'in üstüne kayıyor ve Ceren yere düşüyor.

«Geriye... Hem gidin buradan. Başıma bela saracaksınız ulan!..»

Ceren'i toplar gibi kaldırıyor yerden Ayhan. Ne kadar da çöktü bu kız? Ne kadar güçsüzleşti? Bu erin sonuna kadar anlayışlı davranacağını ummamız aptalca bir şeydi. Üç gün sonra kâğıdını alacak ve köyüne dönecek. Bir daha hiç görmeyeceği, ne yaptıklarını anlamadığı kişiler için tezkeresini geriye almasının nedeni yok. Ya da tezkere alamazsam diye korku büyütmeyi istememekte haklı, içinde. Aramızda ezilmemek için kendi kurtuluşunu güvenceye aldı. Ceren'i düşürerek... Kolayca...

«Niye itiyorsun asker ağa? Kadın dövmek kolay sizin köyde... değil mi?»

Jandarma üzgün, ağlamaklı,

«Kusura bakma abla. İstemedim. Vallahi istemedim...»

Sonra da tüfeğine sıkı sıkı yapışıyor:

«Çekilin başımdan be!..»

Çevreleri daha sıkı bir kordona alınıyor. Birileri koşuşuyor. Sonra Ayhan da Ceren de ayakları yerden kesilmiş gibi, daha uzakta, daha arkada buluyorlar kendilerini. Merdiven başında beklemeye, Ahmet'i görmeye, konuşmadan karar veriyorlar. İki sivil polis gelip, ikisini de kollarının altından destekleyerek, sürükler gibi merdivenleri indiriyor, dış kapının önüne bırakıyorlar.

Yerler buz. Gökyüzü kapkara.

«Artık geldim. Bundan sonra beni kollamanız için bir neden kalmadı.»

Haldun Beye, koşulları yüzünden görevini aksattığı için özür dilemeye ve teşekkür etmeye gitmişti. Ama, teşekkür etmek de gelmiyor içinden. Kabalık olduğunu bile bile böyle konuşuyor.

«Otursana çocuğum. Bana olanları anlatmayacak mısın?»

«Oturmayayım. Üstün'ün sorgusu dün yapıldı. Şimdi tecritte. Artık ölecek kimsemiz de kalmadı. Görevimden başka zamanımı verebileceğim bir şeyim yok. Bu zor günlerde beni kolladınız. Sağ olun...»

Dönüp çıkıyor kapıdan. Genel Müdür odalarında alışılmış olan iki kapıyı da kapatıyor. Oysa Haldun Bey yalnız bir kapıyı kullanır. Çözümleyemediği aksiliğiyle, ardına kadar açık olan iç kapıyı da kapatıyor Ayhan. Şimdi doğru bürosuna.

Servisine uzanan koridor uzun ve karanlık.

Yaşamımızda bir şeylerin sürekli eksik olacağını kabullenmek büyük kolaylık. O zaman da kendimizi doğru ya da yanlış bir şeye bağlayıp savaşımı sürdürmeliyiz. Başka türlü olabilir mi? Başka türlü aldıklarımızı nasıl vere-

ceğiz topluma? Özel yaşamımızda kendimize kapmamalıyız. Ahmet hiçbir zaman yapmadı bunu. Daha lise yıllarında başladı bunu kabullenemeyeceğini kendisince doğru biçimde söylemeye. Ananın ölümü bu gerçeği bir kez daha kanıtlıyor. Ne bıraktı Ana ölüsüyle?

Nelerden geçti ve soğuk bir günde, yalnızlığında, tekliğinde silindi gitti. Ölümünden sonra da yaşarlılığını sürdürmek, bizden topluma ilkel de olsa bir şeyler kalmasını istemek değil mi? Bizden sonraki kuşak nasılsa bizim önümüzde olacak. Toplum da öyle değil mi? Hep ileri dikili gözleriyle...

O gün Üstün'ün sorgusunun yapılip yapılmadığını bile öğrenemedim. Sofu'ya sorabilir dim. Tek sözcük: «Üstün» derdim. Söylendi: «Yapıldı...» ya da, «henüz ona sıra gelmedi.»

Ananın üzüntüsü müydü beni karmakarışık eden? Hayır. Yalnızca o değildi. Ceren'i ittiler, düşürdüler. Bir gece önce de düştü Ceren. Ceren bugünlerde hep düşüyor. Yürekliliğine, gücüne hayran olduğum kız o değil sanki. Değişti. İçi boşalmış. Gücü... yüreği... bir emiciyle alınmış, kof bir kabuk bırakılmış gibi.

Ceren, Anaya başka gözle bakıyormuş demek. Ahmet'le kendisinin çocuğu yerine koymuş onu. Mutsuzluğundan korktuğu çocuğu yerine. Şimdi kendini bomboş bulması olağan.

«İyi ki sen varsın Ayhan. Ne yapardım sensiz?»

«Asıl ben sensiz ne yapardım?»

Birbirimize dayanıyoruz. Düşmüyoruz. Ceren'de şimdilik göçme var. Ayakları kayıyor. Sonra bacaklarını gelecek. Yüreğini, duygularını... ve yükselip doğrulacak.

Akşamları eve çok yorgun dönüyor Ayhan. Bu, yalnızca beden yorgunluğu değil. Ayrı ayrı odalarda yatıyorlar Ceren'le. Ayhan, Ananın odasına geçti.

«Korkar mısın Ananın yatağında yatmaktan?»

Bakakalıyor Ayhan.

Neden korkayım? Olan hiçbir şey, Ananın yattığı yerden dolayı olmadı ki. Oysa o gece anladım. Bir yatak da alıştığı bedenini biçimini alıyor ve yeni birini itiyor. Beni istemedi yatak. Sabaha kadar tortoptum, rahatsız ve Anayla dolu. Gece odada dolaştı durdu. Gitmek bilmedi. Beni uykuya bırakmadı. Olmadık düşüncelere saldı. Cahit'i düşündüm. Onu bırakmakla iyi yapıp yapmadığımı. İlk kez Cahit'i, çevremiz dışında, yalnız ikimizin ilişkileri açısından değerlendirmeye çabaladım. Böyle aldığım da, Cahit'i bırakmanın doğru olmadığını söyledi aklım. Ne bekliyordum yaşamdan, yaşadığımdan öte? Bireysel mutluluk mu? Bu, Üstün'ün çıkması ve dizlerimin dibinde kıvrılması anlamına gelmez miydi? Akşamları onun ve benim ellerimiz dolu gelmemiz değil mi? Kopuk gömlek düğmelerinden ya da kızartılmamış ekmeğinden dolayı takışmamız... Kaçınılır şeyler mi bunlar? Aldırmazlığa mı geçer kişi sonra zamanla. Çocuklar gelince, «benim» diyerek onlara daha çok sahiplenmeye kalkışacağım belki. Ana sevgisinin ağır basmasına çabalayacağım. Benim çocuklarımdan bütün çocuklardan üstün olduğunu düşüneneğim. Çocuk bahçesinde bana düşmanca bakıp yanımdan kaçan o yoksul çocuğun haklılığını davranışlarımla kanıtlayacağım. Ne bekliyorum? Bunlar küçük şeyler. Ama yaşamı, biçime sokan şeyler bunlar. Sonra gün gelip, Üstün evin sorunlarından, evdeki yalnızlığından bunalıp bir küçük kıza tutulduğunda, onu sorumluluklarını unutmakla mı suçlarım? Yoksa aldırmaz mı görünürüm? Artık, duyguları önemsemez biri mi olur gözümde? «Geçer...» derim ya da çocukları öne sürüp, onu zorla elimde tutarak, düzenin benim yanımda olmasından yararlanırmıyım? Ne kalır Üstün'den o zaman? Benden ne kalır? İşte o zaman... Neden Üstün? Neden Cahit değil? Birbirlerine tıpatıp benzeyen sorunlarla birbirlerine benzeştirilen insan-

larla yaşamak için, değer miydi Cahit'ten kaçmak? Hem kurallarını değişmez tutuyor toplum, hem de çocuklarının coşkularına ve niteliklerine aldırmıyor, her çıkışı törpülüyor. Olmazsa, kırıyor .

Üstün bunlardan korkuyordu. Romanların, filmlerin sonları bu yüzden birleşmekle bitiyor. Artık öykülerin çekiciliği kalmadığı için, uzatılmasına bir neden kalmadığı için. Gerçekte, bir öykünün artık anlatılmaz oluşu bir acıklı son değil mi?

Artık aklımızla da sevmenin zamanı gelmiştir. Bir doğulu erkek koruyuculuğu ile, bir inanç arkadaşlığı arasında denge kurmalıyız. Bensiz yaşayabilmeli. Bunu olağan bilmeliyim. Yaşadı da nitekim. Ben de onsuz yaşayabilmeliyim. Yaşadım. Bu tür yaşamlarda eksik olan yönleri... Yani bireyciliğimizi, birbirimizin üstüne kapamayı, yani en iç çemberde olma savlarımızı unutmalıyız. Varsın, Üstün, bendeki en iç çemberde olsun. Benimle özdeşleşsin. Ama onda, çemberin bir ucunun açık olması zorunlu. Üstün bir sınıf savaşında, gitmesi gerektiğinde, gitmeli. Bizden olanlar... çocuklarımız... gidebilmeli. Bunu başarmak ne denli zor olsa, yapılmasına engel olmaya kimsenin hakkı yok. Hele sevginin ardına sığınıp, bencillikler sürdürülemez. Çünkü zorluklardan kaçmak, sonuna kadar korumuyor kişiyi. Sonunda, biten bir yolun son adımlık yerine varılıyor nasılsa. Buna kendimi hazır tutmalıyım.

Cahit'ten hiçbir haber çıkmıyor son günlerde. Ayhan, her sabah işe gitmeden önce Adliye'ye uğruyor. Getirilenler hep başkaları. Sımsıkı bir çember. Kimse yaklaştırmıyor tutuklulara. Ayhan arkadaşlarını da görüyor. Nasıllar? Üzgün? Hayır. Pişman? Hayır. Sağlıksız? Belki biraz, ama tam değil. Dışarda kalanlara suçluluk duygusu veren bir uzaklık belki. Onlar öyle düşünmeseler de... Dışarda kalanların bunu böyle düşünmeleri kaçınılmaz.

Sonra onu gördüm. Geceler boyu düşündüğüm şeylerin yanlış olmadığını da anladım. Ben-siz yaşayabilirdi. Bunu gözlerinde gördüm. Elllerinde de. O çok sevdiğim, köşeli, sert ellerinde. Bileklerindeki kelepçenin verdiği rahatsızlıkla, iki başparmağının arasında ve beceriksizce tuttuğu sigarayı hırsla çekiştiriyordu. Sigarayı bırakmıştı. Yeniden başlamış demek. Gözleri bulanıktı. Yüzü de. Belki de gözleri bir daha hiçbir zaman benim o bildiğim yaz günü aydınlığında olmayacaktı. Sis basmıştı. Silinir mi gözde o biçimde tortulanan bulanıklıklar? Doğadaki her şey gibi, insan da yenilenebilir mi? Belki yenilenir. Dışardan gelen zorluklar ya da suçlamalar çok önemli olmayabilir. Ya iç hesaplaşmaları? O bunları yapmıştır, bir yerlere gelmiştir.

Ben de bir yerlere geldim. Bombalı, tüfekli bir savaşa hazır değilim. Hiçbir zaman da hazır olmayacağım. Duyarlığım fazla. Belki o yüzden, o tür bir savaşın gerekliliğine inanmıyorum. Mutsuzluklar yinelenidikçe, yeni mutsuzluklara kaynak olma niteliğine bürünmeleri kaçınılmaz. Bu, kuşakların harcanması demek. Katlanamam buna.

Ayhan, Sofu ile karşılaştığı günden sonra her gün içinin özel bir şeyler söylediğini, bir önseziyle o gün Üstün'ün getirileceğini sanıyor. Ama, giderek belli belirsiz bir kırıklık oluşmaya başladı içinde. Üstün'ü görememekten, onun getirilmemesinden yine onu suçlar gibiydi. Kırğındı. O artık alışık adımlarla yanaştığı köşede Üstün, dışındaki hiç kimseyle ve şeyle bir ilgisi yokmuşçasına kendi içine dönmüştü. Başparmaklarını yakacak kadar küçülmüş sigarası dışında önemli bir şey olabilir mi bu adam için? Çevresi kalabalık, gözleri bulanıktı. Belki de bulanık olan gözleri değil, dışa vuran kafasının içiydi. Gülümsemek zorunda değildi. Dik durmak, umutsuz görünmemek zorunda değildi. Yaşlandığı bile söylenebilir.

Dürüst davranmadım. Onun o, uykuda bir insandan daha savunmasız görünümünde, Cahit'le onu karşılaştırdım. Kendinden birkaç yıl sonrakilerden bile geride kalmış, başarısız sayılabileceği —nesnel ölçülere vurulduğunda kimse- nin bundan kuşkusu olamazdı— bir işi vardı. Nedenleri ne olursa olsun geride kalmıştı. Diğerleriyle arasındaki açıklığı hiçbir biçimde, hiçbir zaman kapatamayacaktı. Bir dönemeçteydi. Yıkılmak ya da doğrulmak... Ne zordu her ikisini de bıçağın sırtındayken düşünmek. Ondandı belki, çökmüştü... Üstelik inanılmaz bir doğmatiklik içinde, kendince yürüttüğü yorumlara kuşkusuzca inanıyor, karşısındakini suçlayabiliyordu: «Senin dayanın yok. Olsaydı, Cahit'le evlenmeye kalkışmazdın!» diyordu görüşmede.

Şimdi de Cahit'in gözleriyle bakmaya başladım ona. Demek Cahit de beni etkilemiş. Tutukevinde onca özlediğim bağ neden kurulamadı? Sonra da tek bir sözcüğe sarıldım...

Çevre kalabalıklaşıyor. Ayhan, birilerinin Üstün'le aralarına girmeye çabaladıklarını sanıyor. Kimse aramıza girmesin artık. Kimse... Üstün'e bunu anlatmalı...

«Üstün!...»

Sinirli, yüksek bir tonda uzayıp incelen bir çılgılık gibi bir çağırıştı.

Bu sesi tanıyamadım. Benim sesimdi. Tanıyamadım. Benden çıkarken bile beni yabancılayan bir sestti. Baktı ve... bulanıklık çözüldü gözlerinde. Bir daha ondan hiçbir biçimde kuşku duymayacağım.

Masasının üstüne sığdıramadıkları evrakı, yanda duran sandalyenin üstüne de yığmışlar.

Mürüvvet Hanım, gözleriyle şefi gösteriyor: «Yardım edecektim ama o yasakladı şekerim.»

Sonra, eliyle yanaşmasını işaret ediyor Ayhan'a. Masasının üstünden uzanıp fısıldıyor:

«Haldun Beye çekiştirip duruyordu seni. Onun aldırmadığını görünce, seni yazılı olarak şikâyet etti. ‘Komünist karıyı istemem bromda, giremez benim çalıştığım yere böyleleri’ diye bağırdı orta yerde. Hazırlıklı ol. Sahi, sen komünist misin?»

Ayhan, dönüp ardına bakıyor. Adam, çok g bir metni zdğ kanısını vermek için kaşlarını çatarak, parmağı ile izleyerek önündeki yazıyı okuyor!

Ayhan, brodakilerin hepsinin duyabileceği kadar yükseltiyor sesini:

«Nasılsınız Sayın şefim? Afiyettesiniz inşallah. İşiniz de her zamanki gibi pek çok galiba...»

Üstünü görmekten duyduğum sevinci kim zebilir yüreğimden ve nasıl?

XIV

Üşüyoruz. Tek kişilik tahta kerevetin üstüne şiltelerimizi üstüste koyduk. Battaniyelerimizi de çift kat serdik. Yatarken sırt sırta dönüyoruz, sonra, farkında olmadan birbirimize sarılıyoruz, yine de üşüyoruz. Terzi çırağının soluğu kötü kokuyor, boğulacak gibi oluyorum, yine sırtımı dönüyorum. Ellerimi bacaklarımın arasına sokuyorum. Titriyorum. En çok da saçlarımın altında kafamın derisi üşüyor. Sabah uyandığımda beynim yarı donmuş oluyor. Her yerimi az çok ısıtabiliyorum da beynimi ısıtamıyorum.

Hücre, Üstün'ün adımlarıyla üç adım eninde, beş adım boyunda, yerleri taş, duvarları sıvasız betondan dikdörtgen biçiminde bir kutu. Yüksekliği üç metre kadar. Dipte, tavana yakın yükseklikteki pencerede demir parmaklıklar var. Bu pencereden tutukevinin dış duvarı, iyice eğilip bükülünce de bir parça gökyüzü görülebiliyor. Pencerenin altında hela taşı ve musluk. Ellerini, yüzlerini orada yıkıyorlar, oradan su içiyorlar. Sabun yok. Kapı, demirden, alt yanında sürgülü küçük bir bölme var. Kapı hiç açılmıyor, gardiyan o bölmeden sabahları ikisine birer somun bırakıyor. Akşama doğru, Kızılay aşocağının buz tutmuş bulamaç çorbası geliyor, eğri büğrü teneke tabaklar içinde. Günde iki avuç kömür, iki parça tutuşturma tahtası, iki adet kibrit veriyorlar. Kibrit kutusunun ilaçlı yanları hemen hemen beyazlaşmış. Oyunağa benzeyen ufacık saç sobada ateş yakmak için o iki kibriti boşa harcamamaları gerek. Bir gün, iki kibrit de yanmadı.

En çok o gün üşüdüm sanıyorum. Sigara da içemedim o gün. Zaten sigaralarım sayılı. Sobayı akşam olunca yakıyoruz. Gece kalkıp, hemen hiç yemediğim için artırdığım somunu da atıyorum sobanın içine. Hafif bir ılıma oluyor. Sabaha hiç ateş kalmıyor.

Bir türlü alışamadığı, terzi çırağının yakarışları, ağlayışları, ikide bir dönüp, «Bunlar bizi asacaklar mı abey?» diye soruşları. Elinden geldiğince avutmaya çalışıyor, ama o söylediklerini dinlemiyor, durmadan Tanrı'yı, Peygamberi ve anasını yardıma çağırıyor.

Öteki tutuklulardan bir bölümünün koridorun iki yanındaki hücrelerde bulunması gerekirdi. Ama, geldiğinin ikinci günü kimliğini seçemediği birinin, «Hoca geldin mi?» diye seslenmesinden sonra bir daha hiç ses çıkmamıştı. Konuşanların ceza hücresine atılması tehlikesi vardı. Ahmet burada olsa, yine ne yapar eder, Üstün'e bir haber iletmenin yolunu bulurdu. Demek ki o ya başka bir yapıda, ya da koğuştaydı. Koridordaki hücrelerden birinde «Kastamonu canavarı» olduğunu söyleyen bir ölüm hükümlüsü yatıyordu. Bir onun sesi duyuluyordu arada sırada. Ağza alınmayacak sözcüklerle sövüyor, ya da türkü söylüyordu. İş azıtacak olursa, gardiyanlar, sille tokat girişip susturuyorlardı adamı. Günü yakın olmalıydı ki, ceza hücresine atmaya gerek görmüyorlardı.

Birkaç gün içinde epeyce zayıfladığının farkındaydı Üstün. Pantolonu düşmeye başlamıştı. Tıraş bıçağı vermediklerinden, tıraş olamıyordu. Uzamış sakalıyla, yüzünü görmediği halde, kendisini «Kastamonu canavarı»na benzetiyordu. Terzi çırağı bile çirkinleşmişti. Okuyacak bir şey yoktu. Kalem kâğıt da vermiyorlardı. Sigarası bitmişti. Son sigarasını, olabilecek en kötü gün için saklıyordu. Geceleri, pabucunun demiriyle duvara çizgi çizerek günleri saymayı denemiş, altıncı günden sonra, bundan da caymıştı. Terzi çırağının durmayan sızlanmaları yüzünden, dü-

şünme olanağı bile bulamıyordu. Onun yakınmalarına kızılıyordu ya, bundan etkilenmiyor da değildi. Zaman zaman kendi de kaygılara düşüyordu. Bu adamların bizi suçlayacak, mahkûm edecek kanıt yok ellerinde. Ne var ki, o kadar gürültüden sonra bırakılırsa rezil olurlar. Belki de bizi burada soğuktan hasta olup gebertinceye kadar tutacaklar. Böyle bir şey yapmalarına kim engel olabilir? Bu çocuk da ben de daha ne kadar dayanabiliriz? Hastalandılar, öldüler dense, kim tersini savunabilir? Doktor istenen biçimde rapor vermeye hazır nasıl olsa...

Bu türlü düşüncelere daldığında, terzi çırağının sızlanışlarıyla ayılmazsa, düşleri çocukça bir hüznle uzaklara dağılıp gidiyordu. Ölüm haberini alınca, anasının, Ayhan'ın, arkadaşlarının ne yapacaklarını düşünüyordu. Sonra, irkilerek kendine geliyor, kendi kendisini ayıplıyor, budalaca duygululuklara düştüğü için suçluyordu. Ama, ölüm düşüncesi, farkında olmadan, gitgide daha koyu bir biçimde içine yerleşiyordu.

Terzi çırağı sızlanıyordu:

«Bunlar bizi asacaklar abey. Benim hiç suçum yok. Sizin gibi okumuş ney değilim. Aptal oğlanın biriyim. Anam öyle der. Stalin'den bana ne, ben ne anlarım? Ustam Bakırköylük, o kurtarır kendini ama, beni asarlar bunlar. Beni asmakla ne geçer ellerine?»

«Korkma. Öyle kolay kolay adam asmazlar. Daha mahkemeye bile çıkmadık. Seni hemen bırakırlar. Ben anlarım bu işlerden. Sen sözüme güven de sızlanmayı bırak artık.»

«Bizi mahkemeye ney de çıkarmazlar abey. Ölene kadar tutarlar burda.»

Ölünceye kadar bu küçücük odada kapalı kalmak... Yok, olacak şey değil bu. Oğlan abartıyor. Beni de etkiliyor. Yakında çıkacağız burdan. O zaman Cahit'e sorulacak küçük bir hesabım var...

Ahmet'i, onun somut iyimserliğini ne kadar

arıyor. Ahmet'i düşünürken bir umut ışığı ya-
nıyor içinde. Onun değerlendirmelerinde büyük
bir doğruluk payı var.

Yargıç ayrıntılara girmedir. Savcının suçla-
malarının dayanaksız olduğunu anladığı belliy-
di. Cahit'in davranışından etkilenmemiş olma-
sı da olanaksız. Şu soruşturma bitsin, buradan
çıkacağız. Ne de olsa, otuz kişi hakkında ayrı
ayrı karar vermesi gerek yargıcın. Bekletilmele-
rinin nedeni bu. Buradan çıkar çıkmaz bir tak-
siye atlarım. Herhalde gündüz salıverirler. Doğ-
ruca Ayhan'ın bürosuna giderim. Haldun Bey
baba adamdır. Ayhan'a izin verir. Oradan Ah-
met'lere gideriz...

Buradan çıkmak ve Ayhan'a sığınmak...

Ayhan hep benim koruyucu davranışlarım-
dan, doğru erkek alışkanlıklarımın yakınır-
dı.

«Bunlar bizi asacaklar abey...»

«Aptal gibi konuşma. Senin ne suçun var
ki? Öyle kolay kolay asmazlar adamı...»

Sonra bir sabah, gün doğmadan, Kastamo-
nu canavarını asmaya götürdüler. Terzi çırağı
uyuyordu. Bütün gürültü patırtıya karşın uyan-
madı. Kastamonu canavarı, «Üç buçuk adam öl-
dürdük diye adam asarlar mı?» diye bağırıyord-
du. Üstün, yatağın içinde yarı doğrulmuş, solu-
ğunu tuttuğunu bile fark etmeden izledi, iki
adım ötesindeki itiş kakışı. Ayak sesleri uzakla-
şıp, demir kapı kapanınca soluğunu koyuverdi,
gözlerinden yaşlar inmeye başladı.

Sabah gardiyan sürgüden ekmek ve iki avuç
kömürle birlikte bir paket er sigarası attı içe-
riye.

Şimdi, bu tepedeki evde, bir başınayım ar-
tık. Kendimi tutuklu gibi duyuyorum. Çevrem-
de varlığını duyuran tek şey gece ve gece de
avcunun ortasında tutuyor beni. Sıkıştırıyor.

Kişi duygulanımlarını anımsamıyorsa, buna
insanın yapısından gelen bir kolaylık gözüyle

mi bakmalı? Yarıda kalmış bir sevgiyi yaşadım ben. Neler duyurdu o sevgi bana, neler verdi, bunları hatırlamaya çalışıyorum.

Yanlış bu. Duygular, yaşandıkları sürece var. Anımsanması olanaksız. Şimdi kendimi zorluyorum. Olmazlarla uğraşıp, kendimi yenilediğimi sanıyorum. Coşkunun odak noktasına ulaşmayan bir hüznün ve bir sevincin elindeyim. Bu hep vardı. Üstün, «Yanımda olduğunda seni dış dünyadan koparıp alırım ben» derdi. Öyleydi, alırdı. Yine de onunla sürekli bir birlikteliğimiz olmadı. Onun hangi eylemler içinde olduğunu anlatmaya yaklaşan ve sonra bilmediğim nedenlerle iteleyiverdiği anlatma isteği de; onunla duygusal bütünleşmemiz de; beni önce aldığı, sonra hiçbir sorumluluk duymadan atıverdiği dış dünya da yarım yarım varlıklarını içimde hep sürdürdüler. Her şeyde yarım kalmaya, yine de alışamadım. Alışamadığım bu şeyler, yaşamımın özü oldu. Eylemlerimde hep bu vardı. Düşüncelerimde, duygularımda vardı. Giderek, yaşam biçimimin özelliği oldu. Üstün'le yatağa girdiğimizde bile, daha önceki kadınları anımsayarak kıskançlığa kaymakla, doğal bulmak arasında asılı kaldı duygularım.

Ceren, şu anda İstanbul yolunda.

Garın sarı ölgün lambaları, gecenin soğuğu içinde donup kalır gibiydi. Ceren'in yüzü donmuş gibiydi. Koskoca gar soluksuzdu. Tren yürümediği sürece tedirgindim. Ceren'e söyleyecek bir şey bulamıyordum. Ceren, trenden önce benim gitmemi bekliyordu. Dost değildik. Bütünlüğümüz, Ahmet'in İstanbul'a götürülmesi, Üstün'ün burada kalmasıyla bir ihanete uğramıştı. O beni suçlu buluyordu. Ben Üstün'ü. İkimiz de haksız olduğumuzu biliyorduk.

Ceren için, yollarına düşülecek yeni tutuk-evleri, yeniden ilişki kurulacak gardiyanlar, yeni bekleme yerleri yeni yüzler getiriyor bu gi-

diş. Yaşamımız hep böyle mi sürecek? Ahmet, Ceren'in özgür olduğuna inanıyor, bir tür iç rahatlığı duyuyordur şimdi. Oysa Ceren içerde daha rahat daha özgür olurdu. Özgürlüğün insan kafasındaki imgeleminden öte bir anlamı olduğunu tutuklu kişi düşünür mü? Bu yapayalnız ve sorunlu özgürlüğün kişiyi daha mutlu kılmadığını, hatta, suçluluk duymasına neden olduğunu bilir mi?

Her görüş gününde gidiyorlardı tutukevine. Hemen herkesten önce. Gazetelerden bir şey öğrenme olanakları yoktu. Yöneticilerden de. Hepsi tecride alındığı için, diğer tutuklu yakınlarını da bulamıyorlardı. Buldukları da onlar gibi. Hiçbir şey bilmiyorlar. Görüşmeler sürüp gidiyor, görüşmeciler çıkınca, onların ardına takılıp geri dönüyorlar. Yine gidiyorlar. Yine dönüyorlar. Konuşmaktan korkuyorlar. Ananın ölümünden sonra Ceren'le Ahmet ilk kez karşı karşıya gelecek. Ama yaşandı işte bir şeyler. İçe sindirildi. Ahmet, yapayalnız da olsa, Ananın ölümünü kabullenmek zorunda kaldı. Kim bilir, belki de... daha kolay olmuştur bu onun için.

Yine aynı geçitler, yol uzuyor. Zigzaglı demirden örülü hasır engel. İki el, birkaç hücresiyle birbirine dokunsa, hemen kuruluvorecek bir dayanma gücü. Hayır, bu gücün oluşmasına engel olunacak.

Bekliyorum. Gelenlerin içinde bu kez Üstün'ü hemen tanır mıyım? Tanırım. Koşarak gelecektir. En önde... Gülünç. Hiç kimse koşmaz. Koşturmazlar. Ben bile en önde yürümezken... Ama o bugün koşarak gelecektir. Koşmasa da bütün o grubun içinde gözüme en önce o degecektir. Bu kez örgülü tel gözlerime oyun etmeyecek. Onu, çarpılmadan, zaman zaman gözlerimin önünde kaydığı duygusuna kapılmadan görebileceğim. Geçen görüşmede daha bu örgülere alışkın değildim. Sonra Üstün çok zayıfla-

mıştı. Belki de o yüzden fark edemedim. Şimdi öyle olamaz. Çift yanlı örgüler, aradaki açıklık, dolaşan gardiyan... Saçma şeyler bunlar. Etkisiz önlemler. Üstün beni kollarının arasına alacak. Yanağımı yanağına dayadığımda...

Tutuklular ağır ağır yaklaşıyorlar. Ayhan yine göremiyor Üstün'le Ahmet'i.

Konuşmalar, birden tutuşuveren yanıcı gaz gibi çevrelerinde yükseliveriyor. Birbirine karışıyor, büyüyor. Anlamsız bunlar. Anlamsız...

Geç kalmış olabilirler. Birbirlerini söze tutmuş olurlar. Şimdi gelecekler demek. Şimdi. En önce değil, en arkadan gelecekler...

Başı ve omuzları kocaman yeşil bir örtüyle sıkı sıkıya sarılmış şalvarlı, yaşlı bir kadın ve gencecik bir çocukla, arkaya, bir köşeye toplanıyoruz. Çocuk —ancak lise öğrencisi olacak yaşta— belki en yürekli, belki de en korkakları olduğu için, sesini yükseltiyor:

«Görüşme bitiyor. Benim beklediğim gelmedi.»

Gardiyan öfkeleniyor:

«Gelir elbet. Patlamadın ya... Gelir. Baksana, yanındaki karılar da bekliyor. Onlarınkiler de gelir...»

Ceren söze karışıyor:

«Gelir diyorsun ama zaman geçiyor. Bizim konuşmak için hiç süremiz kalmayacak.»

«Merak etmeyin, sizleri fazla konuştururuz.»

Görüşme bitmek üzere. Hiçbiri konuşamıyor. İçlerinde oluşup kanlarında dolaşan kışkıruyu sözcüklere dökemiyorlar. Çünkü kan dolaştıkça, korkularını her yanlarına yaydıkça, artan bir kesiklik duyuyorlar. Sonra bir başka gardiyan geliyor. Ceren'in dostu olan. Üzgün mü? Uyanıyor gibi mi?

Ahmet'in, Nedim'in ve Sofu'nun davalarının İstanbul'da görülen davayla birleştirildiğini, o nedenle üçünün de İstanbul'a götürüldüklerini

söylüyor gardiyan. Bu sabah. Posta treniyle. Üstün daha tecritten çıkarılmamış.

Yaşlı kadın, Sofu'nun annesiymiş. Kadının ağlayacağını sanıyorum. Oysa o, yüzündeki buruşmayı koca bir tükürükle yere yapıştırıyor. Gözümü o tükürükten alamıyorum. Hemen yanımdaki çocuk ağlıyor. Nedim'in küçük kardeşiymiş. Nedim'in aksine, upuzun, dal gibi bir oğlan. Gözlerinden akan yaşlar kocaman. Dolgun. Buharlı gibi. Yaşlı kadının yerdeki tükürüğü gözlerimi yakalıyor yine. Bırakmıyor. Uzanıp Ceren'in elini tutuyorum:

«Ellerin ne kadar da soğuk Ceren...»

Ceren, hemen öğleden sonra rapor aldı. Şimdiye Polatlı'yı geçmiş olmalı.

Hücreden çıkarıldığı zaman önce gözleri kamaştı. Beklediği bir şeydi bu. Sonra ayaklarının tutulmuş olduğunu fark etti. Paytak paytak yürüdü gardiyanın arkasından. Beyni uyuşmuş gibi. Sevinemiyordu. Bir şey düşünemiyordu. Buraya gelirken de bu kadar çok yol yürümüşler miydi? Bir adım gerisinden gelen terzi çırağı niye öyle ikide bir sümüğünü çekiyordu? Ağlıyor muydu? Demir kapı açıldığında nasıl korkmuştu oğlan: «Bizi asmaya götürüyorlar abey» diye bağırarak arkasına saklanmaya kalkmıştı. Gardiyan gülmüştü. Üstün gülememişti. «Yataklarınızı meydancı getirir» demişti gardiyan. Öteki hücrelerden ikisinin kapısı açıktı. O hücrelerin önünden geçerken, tıpkı öyle bir yerde günlerce kapalı tutulduğuna inanamamıştı.

Bahçede beklemediği bir kalabalık. Hiç tanımadığı yüzler. Ahmet'i, Nedim'i, Sofu'yu arandı. Yoklar. Siyasallı öğrencilerden bir kısmı, bir köşeye çömelmiş, ağızlarından, burunlarından buğular çıkararak bir şeyler tartışıyor. Üstün'ün kapıdan girişine kimse dikkat etmiyor. İçi bir tuhaf oluyor Üstün'ün. Buraya ilk getirilişini düşünüyor. Önemi yitirmiş demek. Peki, bu

yabancılar kim? Evinin dokunulmazlığına saldırılmış gibi tedirginlik duyuyor. Çekingen adımlarla bahçeyi geçiyor, koğuşun kapısına doğru yürüyor. Ahmet, Nedim ve Sofu'yu içerde bulabileceğini umuyor. Koğuşun içi de dolu. Onlar yok. Kapının yanındaki boş tahta kerevete oturuyor. Dizleri kesik kesik. Bir sigara yakıyor. Sigara başını döndürüyor.

Neden sonra Siyasallı öğrencilerden biri fark ediyor Üstün'ü. Yaklaşıyor:

«Geçmiş olsun Hoca. Sizi beklemiyorduk.»

Neden, diye sormak geçiyor içinden, sesi çıkmıyor.

«Sizi de götürmüşlerdir diye düşünüyoruz.»

Bu kez sesi kaygısını gizlemiyor:

«Nereye?»

«İstanbul'a. Ahmet, Nedim ve Sofu ağabeylerle birlikte.»

Boğazına bir şey tıkanıyor Üstün'ün:

«Demek onları İstanbul'a götürdüler... Ya terzi?»

«Onu salıverdiler.»

Başını çevirip terzinin çırağına bakıyor. Terziyi salıvermişler, ama çırağını tutuyorlar daha. «Gülünç» diyor, ama yine sesi çıkmıyor. Demek, Ahmet, Nedim ve Sofu'yu İstanbul'daki davayla ilgili gördüler. Böyle bir olasılığı bekliyordu Ahmet. Dediği çıkmıştı.

«Peki bu adamlar kim?»

«Siyasal suçtan hüküm giyenler. Eskiler. Her çeşidi var. Casusu da, 141-142'den gireni de. Cezaevi çok sıkışıkmiş. Hücreler dolu olduğu için, sorgular başlayınca kadar bizi bu koğuşa koymuşlar. Şimdi, onları da buraya aldılar. Tadımız kaçtı.»

Bu olasılıktan da söz etmişti Ahmet.

Çevresine bakındı. Her ranzanın başında bir gazocağı, bir tencere.

«Bizim tabldot dağıldı. Bu adamlarla sürdürmek olanaksız. Siz de bir gazocağı aldırma-

lısınız. O gelene kadar benimkinde pişirebilirsiniz, yemeğinizi. Sizi koğuş kıdemlisiyle tanıştırayım. Buradaki iş bölümünü şimdi onlar düzenliyor.»

Koğuş kıdemlisi, ince, uzun, yüzünde uzun süre hücrede kalanlarda görülen kara bir sarılık, yanına yaklaşıyor:

«Hoş geldin arkadaş. Geçmiş olsun. Şu, gazetelerde okuduğumuz hoca sensin demek?»

«Evet.»

«Ben, Almanlar hesabına casusluk yapmaktan süresiz hapse hükümlüyüm. 1950 affından yararlandığım için birkaç aya kadar cezamı tamamlayıp çıkacağım.»

Üstün, şaşırarak bakıyor adamın yüzüne. Almanlara casusluktan ölünceye kadar hapse hüküm giydiğini nasıl da rahatlıkla söylüyor? Demek bu iş savaş içinde olmuş. Savaş biteli neredeyse on beş yıl oluyor...

Adam onun şaşırdığını fark ederek gülümüyor:

«Aldırma. Suç nedeni önemli değildir burada. Hepimiz siyasiyiz. Aslında ben de casus falan değilim. Almanları da faşistleri de hiç sevmem. Bazı rastlantılar beni buraya getirdi. Artık alıştım. Sen de aldırma, rahatına bak. Paran varsa, sana bir meydancı veririm, yemeğini pişirir, çamaşırını, bulaşığını yıkar.»

«Sağ olun. Kendi işimi kendim yapsam daha iyi olacak sanırım.»

«Sen bilirsin.»

Koğuş kıdemlisi uzaklaşıyor. Siyasallı öğrenci başını sallıyor:

«Bu adamın Hitler'e casusluk ettiğine kimse inanmaz. Çok akıllı. Çok okuyor. Çok şey biliyor. Tam üç kez idam hükmü giymiş. Üçünde de Yargıtay bozmuş kararı. Sonunda ömür boyu hapse çevrilmiş cezası. Yakında çıkıyor.»

Üstün, Ahmet'i düşünüyor. Yeni bir dava. Yeniden, belki aylar sürececek bir tutukluluk dönemi. Peki, Ceren ne yapacak? Ahmet'in annesi

nasıl dayanacak buna? Ayhan, onların yanında kalabilecek mi?

Bağırmak geliyordu içinden. Beynindeki kargaşa duruluncaya kadar içmek, sızmak... Ama bunu yapamaz. Bir tutuklunun ruhsal bunalım geçirmesine izin verilmez.

Gözlerini açıyor. Siyasallı öğrencinin yanına iki arkadaşı daha gelmiş:

«Çok zayıflamışsınız Hoca. Hepimizden çok tuttular sizi hücrede. O yüzden, biz sizi de İstanbul'a yollamışlardır diye düşünmeye başlamıştık.»

«Onları ne zaman yolladılar?»

«Dört gün oluyor.»

«Yok, dört gün değil, beş gün oldu.» diye düzeltiyor öteki. «Ahmet ağabeyin annesinin öldüğünü öğrendiniz miydi Hocam?»

Kanının beyninden çekildiğini sanıyor bir an. Ahmet'in anası... Hep, «Ana» diye sözünü ettiği anası... Bunu da bekliyordu Ahmet. İçinden buna kendisini alıştırmıştı belki de. Ya Ceren? Ya Ayhan? Ne yaptı bu kızlar? Ne zorluklarla boğuştu, nelerle boğuşuyorlar... Ceren'in kimsesi yok, demişti Ahmet.

Ahmet'in anası. İstanbul'da, Üsküdar'daki ev geliyor gözlerinin önüne. Yutkunuyor:

«Ahmet nasıl öğrendi?»

«Karısı Ahmet ağabeyin Adliyeye götürüldüğü gün Sofu'ya rastlamış orda. Onunla konuşmuş. Geçen hafta görüşmeye gelmişti. Biz de o zaman öğrendik. Bizimle konuşmadı. Ama, hali çok kötüydü. Cahit Hocanın karısı da vardı yanında. Hani bir kez sizinle de görüşmeye gelmişti...»

Biliyorlardı demek her şeyi. Bilmemeleri olanaksız. Ama o bunu hiç düşünmemişti. Yaavaşça yerinden doğruldu:

«Bugün neydi günlerden? Unutmuşum. Hücrede günler unutuluyor.»

«Görüşme gününü soruyorsanız, daha üç gün var.»

«Ya! Peki siz nasılsınız bakalım? Nasıl geçti sorgular?»

Susuyorlar. Konuşmak istemiyorlar bu konuda. Belki de beni küçümsüyorlar. Çok duygusal ve devrimci savaş için yetersiz buluyorlar...

O akşam, Siyasallı öğrencinin kıymalı patatesine ortak oldu. Lokmaları zor yuttu, ama yine de yedi. Yaklaşık on beş gündür midesine inen ilk sıcak yemekti bu. Daha önce hiç ağzına koymadığı patates yemeği bile olsa.

Ertesi sabah uyandığında herkesten geç kaldığını fark etti. Saat sekiz buçuğa geliyordu. Yıllardan beri bu saate kadar uyumuş olduğunu bilmiyordu.

Sabah denetiminden sonra koğuş sorumlusuyla konuştu. Burada herkesin bir iş görmesi gerekiyordu, kendine bir meydancı tutmak istemediğine göre. Soba yakma nöbetine mi yazılacaktı, ortalık süpürmeye mi, yoksa hela temizlemeye mi? Hangisi olursa olsun, fark etmezdi Üstün için. Daha sonra, meydancılardan birine para verip, kantinden bir plümüs gazocağı, küçük bir tencere, bir iki tabak, ilk gün için aklına gelebilen birkaç öteberi getirtti.

Gerçek tutukluluğu bugünden başlıyordu.

Akşamüstü, her zamankinden farklı bir gü-rültüyle açılıp kapandı kapılar. Deli terzinin çı-rağıyla birlikte siyasallı çocuklardan dördünün salıverilmesi emri gelmişti.

Ayhan'a iki satır karalayıp sıkıştırdı çocuklardan birinin eline:

«Seni seviyorum...» diyordu yalnızca.

Ceren'den hiçbir haber gelmedi. Ankara'da kalanlardan da haber edinme olanağı yok. İçinde bulunduğu çaresizliği unutmak için, yaşamını ev ile büro arasında bölüyor. Bu dönemin tek değişikliği, babasından aldığı mektup. «İste sen; bir yararım olursa geleyim...» diyordu babası. «Ama çok işim var. Karım da hasta. Bence ko-

candan af dile, bir çocuğun olacağını söyle. Böyle yalanlar kötü olamaz, en kısa sürede de bir çocuk doğur, kocanı kendine bağlamış olursun...»

Tükürme isteği duyuyor mektubu okuduğu sürece: Yırtıp atıyor sonra. Sanki babasından bir şey istemesi, onayını alması, zorunluymuş gibi, durumdan onu haberli kılma gereksinimi duymuş olmasına kızıyor, kendisine kızıyor. Bunun yanında, Üstün'ün davasının İstanbul'da görülen davaya bağlanmaması iyi.

Bu kanıyı, Ceren gitmeden önce ona karşı duyduğum varla yok arası suçluluk duygusundan da çıkarsam, yine de umutlanmak için neden var, demektir bu... Ceren'de de aynı kanı vardı. Giderken, sanki bir yol ayrımında gibiydik. Bir hüznün eşitliği içinde olmadığımızı iki-miz de apaçık biçimde anlamıştık. Bu, benim suçluluk duymama neden oluyordu. Onu acılaştırıyor muydu?

Şimdi benim insansız yalnızlığım da Üstün'ün bir sürü insanla oluşan yalnızlığı da aynı türden bir içe kapanmayı oluşturuyordur. Yine de yaşamı oluşturan o helezonun sessiz, belirsiz başlangıcından kuşku duyamayız. Birbirine eklene etkilene, bir başka tür yaşamın oluşacağından kuşku duymak yanlış. Üstün, böyle bir aşamada dönecektir.

Paris'teki bursu kazandığı haberini durgun bir sesle vermişti Üstün. Sanki hiç istemediği bir şeydi bu. Ayhan sevinçten uçuyordu. Birlikte gideceklermiş gibi. Bu burs, bir yıl ayrılık demek değil gibi. Ayhan, Üstün'ün kendisini götürmeyeceğini, götüremeyeceğini çok öncösünden biliyordu.

İşlemleri yürüttük. Belgeler dolduruldu. Sağlık raporu, pasaport. İş biraz savaştırmışlardı, ama sonunda çıkış izni vermişlerdi işte. Döviz. Tüm işler bitmiş gibiydi. Kolumu sıkı sıkı

tutuyordu her gittiğimiz yerde. Sevgiyle değil, kaçacakmışım gibi... Sahiplenmek istermişçesine. Gülünçtü davranışı. Söylüyordum. Gülümsüyordu. Gülümsemesi acı mıydı? Çözemiyordum. Şimdiye kadar gülümsemesinde yalnızca o çocuksu coşkuyu görmüştüm.

Ancak şimdi anlayabiliyordu. Üstün hiç de hoş olmayan duygulanımlar içindeydi. Hiç yalan söylemezdi. Oysa Ayhan onu sürekli olarak yalan denilebilecek davranışlara sürüklüyordu. Sözcüklere dökmedi bu yalanı ama, eylem olarak böyle nitelendirilmesi doğrudu. Bu, Üstün'ü daha tez uzaklaşmaya mı itmişti?

Gitmekten mi, yoksa bu gidişinin bir bitiş olduğunu Ayhan'a söyleyememekten mi acı çekiyordu? Ayhan'la tartışmaktan çekiniyordu. Kuşkusuz, kesin karara vardığı günden beri Ayhan'ın varlığı kendisine ceza olmuştu. Bu yüzdendi belki de yüreklendiğini sandığa anda, çekip gitmişti.

Yapılması gereken çok az iş vardı artık. Ayhan'a öyle geliyordu ki, Üstün kendisinden ayrılmamak için ayak sürüyor. Geceyi, o karanlık bodrumda birlikte geçiriyorlar. Müzikle dolu denilebilir o geceye. Üstün'ün zaman zaman gözlerinin dolmasını, müziğe mi, ayrılığa mı yorması gerektiğini çözümleyemiyor Ayhan. Üstün'ün gözlerinde ışıyan bir güneş var. Tedirginliğini bu soyut nedene bağlamayı yeğlemişti. Üstün'ün gözleri hep ışıltılıdır. Duru, aydınlık... Bu akşam öyle değil. Ne kadar yakalamaya çalışsa, olmuyor. Loş ışıklar ve beklenmeyen bir hareket; ıslatıp duruyor o güneşi. Oysa daha öyle çok zaman var ki önlerinde...

Yeni günün maviliğinde belli belirsiz bir sis var. Işıkların dağıtamadığı bir sis. Sokaklar bomboş. Uçuğunu sanıyor. Az önce, bodrumdan yukarı tırmanırken kapıcı dairesinin önünden ayaklarının ucuna basarak sessizce geçtiğinde bir uçma duygusu gelmişti içine. Üstün, kapının aralığından izliyordu. O kocaman gözleriyle.

Hüzünlü? Evet, hüzünlü. Ama bunu abartmak yanlış. Bu hüznün, her birlikte oluşlarından sonra, her ayrılıklarında varolan bir şey. Görünen bu muydu? Hayır, belki genellemelere girmek yanlış. Bir başka bugün. Güler gibi... İter gibi ve hemen pişman olup çeker gibi bir hüzündü bu.

Tatil o gün. Öğlenin geç saatlerine kadar uyuyor. Akşama doğru Nedim'le Fevziye geliyorlar yurda. Yüzleri karmakarışık. Fevziye, kuşkuyla Ayhan'ın iyi olup olmadığını soruyor. Sonra içeri girip, başka arkadaşlarını arayacağını söyleyerek bir süre gözden yitiyor. Kapının önünde Nedim'le yalnız kalıyor Ayhan. Nedim tek söz etmeden duruyor, bekliyor öyle. Bu güzel günü Nedim'in bozmasına gönlü razı değil Ayhan'ın. Fevziye ile yine kavga mı ettiler? Kavga etmeden geçirdikleri bir günleri yok. Nedim bu kez, Ayhan'ı görmekten, birlikte olmaktan hiç de hoşnut olmadığını belirtiyor. Neden bozuyor bu çocuk içimin gülüşünü? Bazen ne kadar da çekilmez oluyor arkadaşlıklar?

«Bilmeden seni kıracak bir şey mi yaptım Nedim?»

Nedim sanki duymuyor bu sözleri.

Fevziye geldiğinde ona dönüyor Ayhan:

«Nesi var bu çocuğun kuzum?»

Yanıt alamıyor yine. Neden geldiler öyleyse yurda? Neden kendisini çağırttılar?

Nedim, Fevziye'yi kolundan sürükleyerek alıp götürüyor. Fevziye ağzını açmadan gidiyor, tutuklu gibi.

Yurdu dolaşıyor Ayhan. Hemen hemen bomboş. Bugün tatil. Neden abus suratlıydı Nedim? Onun gibi yumuşak bir çocuk? Dostum, üstelik. En iyi arkadaşlarımdan biri. Ne yaptım ben ona?

Yurtta yapayalnız kalmaktan sıkılıyor. Ahmet'e gidiyor.

Oradaydılar. Fevziye de Nedim de. Fevziye'nin Ahmet'e gitmekte olduklarını bana söyle-

memesine şaşmıştım. Bu, Nedim'in tersliğinden sonra beni şaşırtan ikinci olaydı. Böyle değiştiren neydi onları? Oraya gelmemden hiç de hoşnut kalmadıkları belliydi. Ahmet de terslenmişti sanki. Kapıyı açmış, yüzüne bile bakmadan, «Merhaba» bile demeden dönüp giderek...

«Rahatsız ettim galiba, gideyim ben...»

Odaya girdiğimde söylemiştim. Bir süre hiçbir yanıtılamama gereğini duymadı.

«Etmedin gülüm... Belki de çok iyi ettin geldiğine. Bizleri daha çok sıkıntı çekmekten kurtardın.»

Ne diyor Ahmet? Neden çapraşık konuşuyor? Ne sıkıntısından söz ediyor bu? Sıkıntılarının benimle ilişkisi ne? Ne yaptım ben? Üçüne de aykırı gelen ne tür bir davranışım oldu?

Yüreği sıkışıyor gibi.

Konuşma burada kesiliyor. Fevziye, ayaklarını altına, yüzünü ellerinin arasına almış, aşağılara, Topraklık'a doğru bakıyor. Ayhan'ı gördüğünü belirleyen tek bir davranışı olmadı o odaya girdiğinden beri. Nedim, oflayıp bir dergiye uzanıyor. Çıplak kadın resimleriyle dolu bir dergi bu. Pis, sıvaşık bir baskısı var. Çok büyük bir dikkatle çıplak kadınların oralarına, buralarına dikeyiyor gözlerini. Kafası gömülüyor. Soluğunu bile bırakmaktan çekinir gibi. Bu, nasıl bir Nedim?

Ahmet, odanın ortasında, ayakta. Koca boyu, durduğu yerden tavana kadar olan yüksekliği dolduruyor. Sonra, birden sövmeye başlıyor. Fevziye de Nedim de onu hiç duymuyorlar sanki. Ağzını dolduran sövgü sözcükleri bir çağlayan-
dan boşanır gibi. Ağzı köpükleniyor Ahmet'in. Sözcükler Ayhan'ın kafasında uğultular oluşturuyor. Hiçbir sözcük, sonuna kadar ulaşmıyor, boşlukta yitiyor, yarıda kalıp yerlerini yeni yarım sözcüklere bırakıyor.

Kendimi bu anlamsızlığa kaptırmıştım. Birden ayıldım. Ahmet artık anlamsız sözler etmi-

yordu. Yine de hepsini algılayamadım. Biri çok belirgindi. Sürekli olarak yinelediği: Gitti...

«Kim gitti kuzum? Neler söylüyorsun sen? Kim gitti?»

«Üstün...»

«Nereye gitti?»

«Çatlatma insanı kız. Üstün Efendi tüydü. Paris'e...»

«Hemen gitmeyecekti ki. Birkaç gün sonra. Hem... önce İstanbul'da annesinde kalacaktı. Kalmayacak mıydı? Yaz tatilinden sonra gide...»

Anlayıverdim. Aynı şeyleri söylemiyorduk. Ya da aynı noktada değildik. Ahmet olayların daha sonrasından söz ediyordu. Üstün gideceği tarihi benden saklamıştı. Bana yalan söylemişti. Belki sözcüklere dökmemişti ama, yalandı işte. Gizlice ve erkenden gitmeyi yeğlemişti. Beni bırakıyordu, bırakmıştı... Sabah, daha bu sabah, gözlerinde sevginin oluşturduğu buğuyu gördüğümü sanırken, benden kopmuştu bile. Ahmet'in kabullenemediği buydu. Soramadım. Önceden mi biliyordu bunu Ahmet yoksa bugün, gitmeden önce, Üstün onu bulup durumu bana anlatmasını mı istemişti ondan? Yoksa Nedim'le mi konuşmuştu?

O an acı duydum mu? Hiç acı duymadım. Kendimi aptal da bulmadım. İnanmazlığım değildi neden. Kurşun acısının soğumadan önce, bedene yapışan ya da belki bedenden aldığı sıcaklıkla oluşan yadırganmazlığı gibi bir şey. Sanki hep beklediğim şeydi. Koza hepten oluşmuştu. İçinde kalmıştım. Dönülmezi buydu. Doğa gereği buydu. Konuşulması gereken bir şeyler kaldığını hiç düşünmedim. Üstün beni bırakmayı kim bilir ne zamandan beri oluşturuyordu. Sonunda da düğümünü çözmüştü. Onun haklı olmadığını biliyordum. Ama ona haksızın demek bana düşmezdi.

«Sövmene bir neden olduğunu sanmıyorum Ahmet. Üstün benim sevgimi istememekte kendince haksız olmayabilir.»

Gözlerimden yaşlar süzülüyordu. Burnum akıyordu.

Ahmet'in ağzı yine köpüklendi. Bir an soluk alamadı. Benim çok güçlü olduğumu mu sanıyordu?

«İyi ulan, iyi işte... Boşuna üzülmüşüz demek biz. İkinizin de aynı bokun sovu olduğunu anlayamamışız demek... Şimdi gülüm... senin yapman gereken tek şey kaldı: Seni bu durumunla... Neyse, bırak!...»

Kapıyı vurup çıkıyor odadan. Camlar bile zangırdıyor kapıyı vuruş hızından. Ahmet bu kez dışardan, koridordan sövgüler düzüyor. Yükselip alçalan sesi koridoru arşınladığını belirliyor. Fevziye de Nedim de kımıldamıyorlar, soluk alamıyorlar. Ayhan'ın bir yağmur buğusuyla kaplı gözleri hiçbir görüntüyü algılamıyor ve hâlâ ayakta durup duruyor.

Üstün gittikten sonra, bir akşam Cahit geldi yurda. Üstün'e ilişkin tek söz çıkmadı ağzından. O zamanlar herkesten kaçırıyordum. Fevziye'yle bile konuşmak içimden gelmiyordu. Yer bulmuştum, yurttan çıkmaya hazırlanıyordum. Cahit o anlamsız dönemde Üstün'e hem çok yakın, hem de onun çok dışındaydı. Üstün'den haber bekliyordum. Beklemekten bir türlü vazgeçemiyordum. Ama gelmiyordu. Yarıda kalmış çok şey vardı.

Ahmet de Nedim de evlenmeye karar verdiğimizizi söylediğinde karşı çıkacak hiçbir davranışta bulunmadılar, tek bir söz söylemediler.

«Olur gülüm, tanışınız olalım... İstiyorsun madem»

Nikâh kolay bir işlemdi. Kısa ve tatsız. Cahit'le arabadaydık. Ahmet'le Nedim, Kızılay'da bizden ayrılmak istediler. Aralık ayıydı. İnsansız, yağmurla yüklü bir Kızılay Alanına indiler. Bir anda ıpslak oldular.

Bir daha Ahmet'i görmedim. Hiçbiri evime

gelmedi. Fevziye, nikâha da gelmedi. Sonra da llgaz'da, bir tepede kaldı arkadaşlığımız. Onun bedeni gibi, toplanmaya bile çalışılmadı.

İşte şimdi Üstün dönüyor... Gidişiyle ben-den neler aldığını hiçbir zaman bilmedi. Şimdi bu dönüşe inanabilir miyim?

Karşımda duran çocuğun kapkara gözleri var. Derin. Upuzun kirpikli ve çok akıllı gözleri var.

«Üstün ağabeyden bir not getirdim.»

Elime uzanamadım. Avcunun ortasında kalakalmış bir küçük kâğıt parçasını uzatıyor bana. Gözlerine bakıyorum.

Böyle, karşı karşıya duramayız. Gitmek istiyordur çocuk, beni aptal buluyordur.

«Çok şaşkınım değil mi? Bağışlayın.»

Uzanıp, avcunun ortasında duran kâğıdı alıyorum.

«Yoruldunuz benim yüzümden. Ne yazıyor? Nasıl o?»

Çocuğun yüzünde çarpıklaşan bir gülümseme:

«Bilmiyorum. Siz okusanız... Hoca iyi. Gerçekten iyi. Sizi kandırmak için söylüyorum sanmayın. Biraz zayıf. Ama tutukevinde olağandır bu. Çok uzun bir süre kalsaydı, bu kez onu çok şişman bulurdunuz.»

Şişman bir Üstün...

Gülmek istiyorum.

«İzninizi alayım...»

Çocuğu sıktım. Ona oturacak bir yer bile göstermedim. Benim bile oturacak yerim olmadığını ne bilsin? Bu büroya daha bu sabah sürgün geldiğimi...

«İzin? Ah, evet gitmek istiyorsunuz... Çok dalgınım. Sizi geçireyim.»

«Gerek yok, inanın. Ben giderim.»

Gitti. Şimdi bu kâğıdı açıp okuyacak gücüm olmadığını hiçbir zaman bilemeyecek bu çocuk.

Üstün, «Benden umudunu kes» diyordur. İşte, bırakılanlar var. Oysa o bırakılmadı. Beni kendine bağlı olarak düşünmekten rahatsızdı. «Cahit'e dön.» Böyle yazmıştır.

Kâğıt örselenmiş. Belli ki bu çocuk onun ne yazdığını öğrenmek istedi. Bana acıyarak bakıyordu. Gözlerinde aradığım anlam belki de yalnızca buydu.

«*Seni seviyorum...*»

Yeni çalışma yeri, yeni oda arkadaşları, Ayhan'ın gözlerinde hiçbir görüntü oluşturmada silinip gidiyor. Akşama kadar belki yüz kez, avcunda tuttuğu kâğıdı açıyor. Sözcüklere her okuyuşunda ayrı anlam verdiğini sanarak yeniden okuyor. Sonra da yine, özenerek sekize katlıyor kâğıdı.

Daireden çıktığında, hava karanlık. Otobüs beklemek yorucu. İnce mantosuyla üşüyor. Bir yerlere uğramak; yiyecek bir şeyler almak, sonra onları hazırlama çabasına girişmek... Hayır, buna gücü yok. Evde bir dilim ekmek bile yok. Ama, avcunda Üstün'ün sevgisini tutuyor.

Koğuşun bahçe kapısı önünde açılınca, derin bir soluk alarak durdu. Birkaç parça çamaşırdan başka nesi varsa, «âdem baba»lara dağıtmış olduğu halde bavulu yine de ağır geliyordu. Bavulunu yere bıraktı. Tutuklular hâlâ sesleniyorlardı ardından:

«Geçmiş olsun Hoca. Bizi unutma!»

Başını geri çevirmek isterken, bilinmez bir gücün kendisini engellediğini sandı. Arkaya bakmamalıydı. Yoksa Orfe gibi... Yaşamının bu dönemi burada kalmalıydı.

Bavulunu yeniden eline aldı. Gardiyanla birlikte, ağır adımlarla, daha önce görüş yerine gitmek için geçtikleri dar aralıklardan geçtiler. Dış kapının önünde, çıplak kafalı, iri gövdeli başgardiyanın beklediğini gördü. Buraya ilk geldiği gün, onu aşağılayıcı bir biçimde sıkı sıkı arayan

adam o değildi sanki. Yüzü güleç, davranışları yumuşak..

«Geçmiş olsun Üstün Bey. Siyaset böyledir işte. Elimizden geleni yaptık ama, ne yaparsınız, biz de emir kuluyuz. Allah bir daha düşürmesin. Siyaset bu, belli olmaz. Biz neler gördük burada. Ne milletvekilleri, ne bakanlar... Bir gün belki siz de milletvekili, bakan falan olursunuz. Bizi unutmayın.»

Nasıl unutturum?

Unutacağını biliyor.

Sonra, ağır demir dış kapı yavaşça açıldı. Üstün, kapıda bekleyen nöbetçi jandarmaya boştaki eliyle askerce bir selam vererek dışarı çıktı.

Karanlık basmak üzereydi. Sokak ıssızdı, lambaları yanmıştı. Toz gibi bir ince kar yağıyordu. Kapı arkasından kapanıncaya kadar, bavul elinde bekledi.

Sola mı, yoksa sağa mı yürümesi gerektiğini kestiremedi bir süre. Sonra, ilerde birtakım ışıklar görür gibi oldu. O yana doğru giderse, belki bir taksi bulabilirdi.

Ağır ağır yürüdü. Gerçekte koşmak istiyordu. Ama sanki koşarsa, ondan kuşkulanırlar, arkasından yetişip onu yeniden tutukevine sokarlardı. Hiç orada kalmamış gibi doğal biçimde yürümeli. Bu mahalleden uzaklaşana kadar.

Ayhan acaba pusulamı almış mıdır? Almışsa beni bekliyor mudur? Ya evde yoksa, bir arkadaşına gitmişse?

Yüreğinde bir telaş.

Ya beni beklemiyorsa? Ben içerde olduğum sürece, beni desteklemek için sevgisinin sürdüğünü söylemek gereksinmesini duymuştur. Ama artık özgürüm. Beni kollaması için gereklilik yok. Şimdi çekip gitme sırası bende, derse?

Adımlarını hızlandırıyor farkında olmadan. Işıklara doğru yürüyor. Kepenkleri kapanmamış birkaç dükkân. Az ilerde yol kıvrılıyor. Kolu şimdiden yorulmuş. Durup bavulu yere koyu-

yor. Bir soluk alıyor. Canı sigara içmek istiyor ama, ince ince, toz gibi yağın kar soluğunu keşiyor. Elini değiştirerek tekrar yükleniyor bavulu. Yol, ışıklı bir caddeye açılıyor. Görünürde yine taksi yok. Daha yürümesi gerek. Daha aşağıda, Doğumevi'nin orada taksiler vardır.

Ayhan beni bekliyor mu acaba? Çocuk onu bulabildi mi? Belki de gitmeye çekinmiştir. Gittiyse... Ne anlatmıştır ona? Ne kadar çöktüğümü söylemiş midir? Bugün çıkacağımı bilemez. Bilsen, beklerdi. Ya bir arkadaşına gitmişse? Ya bütün gece arkadaşında kalırsa?

Ona hemen ulaşamamak düşüncesi canını acıtıyor. Bu geceyi bir otel odasında geçirmek? Bu işkenceye dayanacak gücü olduğunu sanmıyor.

Ben geldim diyeceğim ona. Ben, en sonunda geldim işte sevdiğim...

Belki de tutukevindan kaçtığımı sanacaktır. Korkacaktır. Boynuma sarılmadan önce beni nasıl saklayacağını düşünecektir.

İçinde çözümleyemediği o korku...

Hayır, bunu bir onur sorunu yapmayacağım. Ondan her türlü özür dilemeye hazırım. Beni bırakamaz. Bir daha aptallığa düşmeyeceğiz. Bu sevginin ne kadar değerli olduğunu anlamamız gerekir artık. Bu sevgi bizden de güçlü.

Doğumevi'ne doğru yürüyor. Sarhoş gibi. Orada bir taksi var. Kolunun kesildiğini fark etmeden adımlarını sıklaştırıyor.

«Kurtuluş'tan yukarı, diyor şoföre. Topraklık'a doğru.»

Şoför kuşkuyla bakıyor yüzüne. Bir buçuk yıl öncesinin ölçülerine göre yüksek bir para istiyor oraya gitmek için.

«Tamam.»

Gaza basıyor şoför.

Çok oldu eve gitmeyeli, ama belleği yanılmış olamaz. Şu sokağın ucundaki ev değil miy-

di? Hayır, daha bir dönemeç döneceğiz. İlerde, bayırın ucunda, tek başına duran ev.

Kapının önünde duruyor taksi. Evde hiç ışık yok. Henüz dönmemiş olabilir mi, yoksa korktuğu gibi...

Şoföre beklemesini söylese? Ayhan evde yoksa geri dönmek için taksiye gerek var. Buralarda taksi bulamaz. Ama, geri dönmeyi düşünmek bile istemiyor. Taksi orada beklerse, Ayhan'ı bulamayabilir. Taksi beklerse, onu bir daha hiç görmeyecek. Jeannine, «bir daha hiç»e inanmazdı. Ama ben, benim koşullarım, «bir daha hiç»in ne kadar olağan sayıldığını öğretti bana.

Taksiden iniyor. Bavulunu yükleniyor. Kapının önünde durup, taksinin geri dönerek uzaklaşmasını bekliyor. Burada kar iyice tutmuş. Her yer beyaz. Ayakları kayıyor yürürken. Evde ışık yok, ses yok.

Kapının ziline uzanıyor titreyen elleriyle. Zil tiz bir ses çıkarıyor. Ayhan geldiğinde iki kez, kesik kesik dokunurdu zile. O da iki kez çalıyor. Bokluyor.

Ev hep öyle sessiz, ışıksız.

Bir kez daha çalmalıyım. Bir kez daha...

Bir kez daha dokunuyor. Zilin sesi sanki yankılar oluşturuyor evin içinde.

Yeniden yükleniyor bavulunu. Kafasında hiçbir düşünce yok. Nereye gidebilir? Bu kapı açılmayacak olduktan sonra, tutukevinden çıkmasının ne gereği vardı? Sokakta bir iki adım atıyor. Durup başını geri çeviriyor.

Her yanda ölü beyazlığı.

Bomboş bir evdeyim. Bu evde hiçbir boşluğu doldurmaz gibiyim. Az önce kapının zili çalındı ve benim dolduramadığım o boşluğu, kapının zili dolduruverdi.

Ceren mi geldi? Ceren'in anahtarı var yanında. Unuttu mu? Yoksa çantasını karıştırdı da bulamadı mı?

Ceren olsa, zili çalmakla yetinmez ki. Evde olduğumu bilir. Hiçbir yere gitmeyeceğimi bilir Ceren. Kapıyı yumrukla, tekmeler hatta. Yanıldım. Öyle yoğun bir bekleyiş içindeyim ki, kulaklarım oyun ediyor bana.

Üstün'ün geldiğini düşünüyorum galiba. Bugün gelen o çocuk... Bırakmaya başladılar işte. Üstün de eğer bırakılacağından umutlu olmasa, yazmazdı o sözcükleri. Daha uzun yazardı. Ya da kendinden haber iletecek birini göndermekten kaçınırdı. Onun yazdığı en sıradan sözcüklerde bile gerçekte ne söylemek istediğini anlamaz mıydım ben? Bu kez çok yakında seninle olacağım demek istiyordu. Bu umut beni beklemelere itiyor işte. Yaşadığım beklemelelere eklenen, küçük, daha özel beklemelelere.

Yine de bir şeyler oldu. Beni ayıltan bir doğa olayı...

Başını kaldırıp çevreyi dinliyor. Hayır, hiç ses yok. Bir motor gürültüsü bile. Uzaklarda bir başka ses... hiçbir şey duyulmuyor. Uzanıyor, yattığı yerden perdeyi çekiyor. İnce taneli yoğun kar savruluyor dışarda. İnerken dağılıyor. Sessiz ve yalnız kardan başka şey yok dışarda. Bu sessizlik mi yoksa kulaklarına deminki oyunu eden? Hayır, öyle bir yanılsama değildi. Doğadaki bu olağandışı suskunluk neden sesin yaptığı etkiyi yapmasın? Bu uzayan, büyüyen sessizlik de olmadık bir yerden kopardığı sesi alıp çevreye dağıtamaz mı?

Kapı çalındı. Gelen Üstün'dü. Duymadım. Ya da bana gelmeyi, kapıyı çalmayı öyle içten istiyor ki... öyle uzakta ki... saçmalıyorum.

Yenilendi mi yoksa ses?

Kapıyı kapatmış mıydım? Mantomu bile çıkarmamışım. Bu soğuk evde, öyle yatağa uzanacak kadar çabucak kendimden geçiyorum. Kapıyı kapatmalıyım. Bu düzende kapıların kapatılması zorunludur...

Terlihlerini aranmaya üşeniyor. Işığı yakmaya da. Koridora çıkıyor. Kapının tokmağını

kıvırıyor. Kapamış. Kilitlemiş kapıyı. Dönüyor, mantosunu çıkarıp asıyor.

Az önce, kapı çalınmış mıydı gerçekten?

Yine dönüyor, kapıyı açıyor. Dışarda, ana-yoldan ayrılan iki sıra taş döşeli geçitin üstünde henüz silinmemiş ayak izleri. Savrulan kar tanecikleri bu izleri sokak lambasının ışığıyla yaldızlayarak örtmeye çalışıyor. Az işleri kalmış, belli. Birazdan, göz alabildiğine her yer, yükselti ve karanlık aynı beyazlıkta silinip gidecekler...

Karlar birden yüzüne çarpıyor. Eriyip, kir-piklerinde damlacıklar oluşturuyor. Kimse yok... Gelen, dönmüş...

Üstün'dü gelen... Bir kez daha onun ardından bıraktığı olmayacağını...

Ayhan, çıplak ayaklarının altında karların çatırdadığını fark etmiyor. Bedeninin ve karların savrulduğunu, ayaklarının kaydığını bilmiyor. Az sonra, ilerde bir yerlerde bir karaltı göreceğine inanıyor. Bu umuda sarılmasını engelleyecek bir şey olamaz şu evrende. Hiçbir şey...

Koşuyor. Gittikçe hızlanarak koşuyor.

AYLA KUTLU

Ankara, 21 Ağustos 1977

“Buna karşılık adını yeni duyduğum bir yazarın eseri KAÇIŞ.. yılın beklenmez başarılarından birini şu anda hepimiz onu beğenmekte, olumlu ölçülerde birleştiriyoruz. 1938 Antakya doğumlu yazarın basılmış eserindeki bir aşkın gerçekliğini, abartılmış ülküler ve kendilerini eleştirme biiincine erişen aydınların çabasında umulmaz bir olgunluk taşıyor. Ayhan, Prof. Dr. İsmail Koşu, Paris çevresi... tam ölçüsünde anlatılmış. Bu başarılarından biri; kim bilir ardından daha neler gelecektir. Bir eserin başarı kanadında sevinmek, onunla daha iyisini bekleyebilmek.”

RAUF MUTLUA

